

การประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน  
ในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

นางสาวพรรณราย ธนสัตย์สถิตย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

AN APPLICATION OF PARTICIPATORY ACTION RESEARCH OF TEACHERS,  
PARENTS, AND COMMUNITY FOR REDUCING PROBLEM BEHAVIORS AND  
ENHANCING LIFE SKILLS OF LOWER-SECONDARY SCHOOL STUDENTS

Miss Phannarai Thanasatsathit

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements  
for the Degree of Master of Education Program in Educational Research Methodology

Department of Educational Research and Psychology

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชน ในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

โดย

นางสาวพรรณราย ธนส์ตย์สถิตย์

สาขาวิชา

วิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร. อวยพร เรืองตระกูล

---

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์

..... คณบดีคณะครุศาสตร์  
(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ  
(รองศาสตราจารย์ ดร. สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก  
(รองศาสตราจารย์ ดร. อวยพร เรืองตระกูล)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย  
(ดร. วันทยา วงศ์ศิลปภิรมย์)

พรรณราย ชนัตย์สถิตย์ : การประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน ในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งเสริมทักษะชีวิตของ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. (AN APPLICATION OF PARTICIPATORY ACTION RESEARCH OF TEACHERS, PARENTS, AND COMMUNITY FOR REDUCING PROBLEM BEHAVIORS AND ENHANCING LIFE SKILLS OF LOWER-SECONDARY SCHOOL STUDENTS) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ. ดร. อวยพร เรืองตระกูล, 203 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์สภาพปัญหาและหาแนวทางในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (2) ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน (3) ศึกษาผลของการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เก็บข้อมูลด้วยการศึกษาเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการวัดทักษะชีวิต วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการ วิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และการวิเคราะห์แบบอุปนัย (analytic induction) การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน และใช้การวิเคราะห์ด้วย t-test ผลการวิจัยพบว่า

1) นักเรียนกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา คือ ติดเกมมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ทะเลาะวิวาท หนีเรียน ตีแม่เหล้า สูบบุหรี่ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และลักขโมย ตามลำดับ และมี 6 แนวทาง ในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิต ได้แก่ การสร้างความตระหนักในตนเอง การชี้ให้เห็นผลเสียของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา การสร้างแบบอย่างที่ดี การอบรมขัดเกลาจิตใจนักเรียน การดูแลจากครอบครัว และการลดพฤติกรรมตีแม่เหล้าและสูบบุหรี่

2) กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียน แบบ PDCA มี 2 วงจร คือ (1) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยกับครู (2) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างครูกับ ผู้ปกครอง ชุมชน โดยแต่ละฝ่ายแสดงบทบาทของผู้เกี่ยวข้อง (3M) ได้แก่ บทบาทผู้ให้กำลังใจ บทบาทผู้ใส่ใจกำกับ และบทบาทผู้สนับสนุนส่งเสริม

3) ผลจากการใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ (1) ด้านพฤติกรรมนักเรียน นักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาลดลงกว่าก่อนการวิจัย (2) ด้านทักษะชีวิต นักเรียนกลุ่มทดลองมีทักษะชีวิตสูงกว่านักเรียนกลุ่มเปรียบเทียบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีทักษะชีวิตสูงกว่าก่อนการทำวิจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ภาควิชา.....วิจัยและจิตวิทยาการศึกษา.....ลายมือชื่อ.....  
สาขาวิชา.....วิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....  
ปีการศึกษา .....2553.....

# #5283851027 : MAJOR EDUCATIONAL RESEARCH METHODOLOGY

KEYWORDS : PARTICIPATORY ACTION RESEARCH / PROBLEM BEHAVIORS / LIFE SKILLS

PHANNARAI THANASATSATHIT : AN APPLICATION OF PARTICIPATORY ACTION RESEARCH OF TEACHERS, PARENTS, AND COMMUNITY FOR REDUCING PROBLEM BEHAVIORS AND ENHANCING LIFE SKILLS OF LOWER-SECONDARY SCHOOL STUDENTS ADVISOR : ASSOC. PROF. AUYPORN RUENGTRAKUL,Ph.D., 203 pp.

The purposes of this research were 1) to analyze problem behaviors and find solutions that reduce problem behaviors and enhance life skill of lower-secondary school students by the application of participatory action research, 2) to study the participation of teachers, parents and community contributing to reduce problem behaviors and to enhance students' life skills, 3) to study the results of the participation of teachers, parents and community in reducing problem behaviors and in enhancing life skill of students. This research was quasi-experimental design. The samples of this study were 100 ninth-grade students. The research instrument were participatory action research. Collect data were related documents, observation, interview, focus-group discussion, and life skills assessment. The data analysis was carried out through the use of content analysis, analytic induction, descriptive statistics, and t-test analysis.

The results of this study were summarized as follows:

1) The experimental group' problem behaviors were mostly related to the addiction is revolved of video games, followed by brawl, irregular classroom attending, alcohol use, smoking, early sexual activities, and stealing. There are 6 possible methods to reduce such problems and to develop positive behaviors, which were: enhancing students' self-esteem, pointing out the drawbacks of problem behaviors, modeling positive behaviors, providing guidance and educating students about desirable life skills, as well as providing supportive social contexts, reducing alcohol consuming and smoking habits.

2) The processes of the participatory action research of teachers, parents, and a community in reducing problem behaviors and in enhancing students' life skills, using the PCDA method consisted of two cycles; (1) the participatory action research between a researcher and teachers and (2) the participatory action research between teachers, parents, and community. Each group of these parties had najor participatory roles, which were: moral supporters, mentors, and monitors.

3) The results from the participatory action research were categorized into two aspects; (1) the aspect of students' behaviors the results revealed that the students had less disruptive behaviors, and (2) the aspect of students' life skills; the experimental group gained higher life skills than the comparison group students at the significant level of 0.05 and their life skills were higher than before the research being at the significant level of 0.05.

Department : Educational Research and Psychology

Student's Signature .....

Field of Study: Educational Research Methodology

Advisor's Signature .....

Academic Year : 2010 .....

## กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความเมตตาและความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ ดร. อวยพร เรืองตระกูล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ท่านได้กรุณาสละเวลา ในการให้คำแนะนำ ดูแล เอาใจใส่ และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างดียิ่งตั้งแต่เข้ารับ การศึกษาเรื่อยมาจนกระทั่งทุกขั้นตอนในการทำวิทยานิพนธ์จนทำให้ข้าพเจ้าสามารถสำเร็จ การศึกษาแล้วนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในชีวิตจริง

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา ประธานกรรมการ สอบวิทยานิพนธ์ และ ดร. วันทยา วงศ์ศิลป์ภิรมย์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ท่านได้กรุณาให้ คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบและแก้ไขในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ มากยิ่งขึ้น รวมทั้งคณาจารย์ทุกท่านในภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษาที่คอยประสิทธิ์ ประสาทวิชาความรู้ต่าง ๆ อันก่อให้เกิดประโยชน์

ขอกราบขอบพระคุณคณะผู้บริหาร คณะครู ผู้ปกครอง และชุมชนของโรงเรียน สหวิทยาคม (นามสมมติ) ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการทำวิจัยครั้งนี้ และทำให้ข้าพเจ้าสามารถ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณคณะผู้บริหารและครู โรงเรียนเส้าให้ “วิมลวิทยานุกูล” จังหวัด สระบุรี ที่ให้โอกาสในการเข้าศึกษาระดับปริญญาโทมาบัณฑิตและคอยให้ความช่วยเหลือ ความ เมตตา และกำลังใจอย่างดียิ่งแก่ข้าพเจ้าเสมอมา

ขอขอบคุณ คุณเยาวลักษณ์ หงษ์หิรัญเรือง คุณฐาปณัฐ อุดมศรี คุณสพลกิตติ สังข์ทิพย์ คุณนิพิฐพร โกมลกิตติศักดิ์ คุณกณิการ์ เกื้อรุ่ง คุณดวงพร ช้องเกี่ยวพันธุ์ คุณสิริวรรณ มีรอด และ พี่ ๆ เพื่อน ๆ สาขาวิชาวิทยาการศึกษาระดับปริญญาโทที่คอยให้กำลังใจและเป็นกัลยาณมิตรที่ดีในเรื่อง เรียนและเรื่องงานตลอดมา ขอขอบคุณเพื่อน ๆ คุณพรชนก เต่าทอง คุณวรพงศ์ สองเมือง คุณ ชลธิชา อ่ำคำ คุณพรชัชประเวศ สัตตบุษย์วรกุล คุณพิมพ์สวัสดิ์ โกศลสมบัติ คุณวงศกร แพทย์ประพาฬ และคุณรัฐกาฬ วีระเดช ที่คอยให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ และให้กำลังใจเสมอมา

ท้ายนี้ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อรัก-คุณแม่สุพรรณมา ธนสัตย์สถิตย์ นรต. นเรศร์ ธนสัตย์สถิตย์ และญาติ ๆ ทุกท่านที่ให้การสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน และเป็นกำลังใจที่ ดียิ่งเสมอมา ทำให้ข้าพเจ้าประสบความสำเร็จได้ในวันนี้

## สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญแผนภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
สมมติฐานของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
ตอนที่ 1 ความหมาย องค์ประกอบ เกี่ยวกับทักษะชีวิต.....	8
ตอนที่ 2 พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษา.....	27
ตอนที่ 3 ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีของการมีส่วนร่วม.....	30
ตอนที่ 4 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	42
ตอนที่ 5 รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง.....	50
ตอนที่ 6 การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสหวิทยาคม (นามสมมติ).....	54
ตอนที่ 7 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	60
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	61
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย.....	61
ตัวแปรที่ศึกษา.....	62
แบบแผนการทดลอง.....	63
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	63
ขั้นตอนการวิจัย.....	66

	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	81
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	83
ตอนที่ 1 ลักษณะและบริบทของกลุ่มตัวอย่าง.....	83
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์สภาพปัญหาและแนวทางในการลดพฤติกรรมที่เป็น ปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน.....	88
ตอนที่ 3 กระบวนการลดปัญหาพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งเสริมทักษะชีวิต ของนักเรียน.....	95
ตอนที่ 4 ผลการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน.....	119
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ.....	132
สรุปผลการวิจัย.....	133
อภิปรายผลการวิจัย.....	136
ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้.....	138
ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	139
รายการอ้างอิง.....	140
ภาคผนวก.....	147
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	148
ภาคผนวก ข หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย.....	150
ภาคผนวก ค ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (เชิงคุณภาพ).....	156
ภาคผนวก ง ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (เชิงปริมาณ).....	165
ภาคผนวก จ ข้อมูลของกลุ่มทดลอง .....	170
ภาคผนวก ฉ คะแนนแบบวัดทักษะชีวิตของกลุ่มทดลอง.....	199
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	203



## สารบัญญัตราสาร

ตารางที่		หน้า
2.1	องค์ประกอบทักษะเฉพาะของการพัฒนาทักษะชีวิต.....	13
2.2	บทบาทสำคัญของผู้ที่เกี่ยวข้อง.....	34
2.3	บทบาทสำคัญของครู.....	35
2.4	บทบาทสำคัญของผู้ปกครอง.....	35
2.5	บทบาทสำคัญของชุมชน.....	36
3.1	การเตรียมความพร้อมก่อนการทดลอง.....	67
3.2	การประสานงานและสังเกตพฤติกรรมนักเรียนก่อนการทดลอง.....	68
3.3	การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยกับครู.....	69
3.4	การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน.....	72
3.5	แนวทางการดำเนินกิจกรรม.....	76
3.6	แนวทางกิจกรรมแก้ไขปัญหาตีมีเหล่า สือบบุหรี่.....	77
3.7	สรุปแนวทาง กิจกรรม และการดำเนินการในการนำไปใช้ของครู.....	79
4.1	บริบทของกลุ่มตัวอย่าง.....	84
4.2	กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมติดเกม .....	85
4.3	กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมทะเลาะวิวาท.....	85
4.4	กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมหนีเรียน.....	86
4.5	กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมตีมีเหล่า.....	86
4.6	กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมสือบบุหรี่ .....	87
4.7	กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร.....	87
4.8	กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมลักขโมย .....	88
4.9	วิเคราะห์สภาพปัญหาของกลุ่มทดลอง.....	89
4.10	แนวทางในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน..	93
4.11	การตรวจสอบการดำเนินการวิจัยระหว่างผู้วิจัยกับครู ระยะที่ 1 (C1).....	97
4.12	การตรวจสอบการดำเนินการวิจัยระหว่างผู้วิจัยกับครู ระยะที่ 2 (C1).....	100
4.13	บทบาทหน้าที่ของครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการร่วมกันดูแลนักเรียน.....	103
4.14	การดำเนินกิจกรรมในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิต....	104
4.15	การตรวจสอบการดำเนินการวิจัยระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน ระยะที่ 1 (C2).....	106

ตารางที่	หน้า
4.16	การดำเนินกิจกรรมในการลดพฤติกรรมดื่มเหล้าและสูบบุหรี่..... 108
4.17	การตรวจสอบการดำเนินการวิจัยระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน ระยะที่ 2... 108
4.18	บทบาทการดำเนินงานของครู ผู้ปกครอง และชุมชน..... 110
4.19	สรุปการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยกับครู..... 112
4.20	สรุปการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน.... 114
4.21	สรุปกระบวนการในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของ นักเรียน ..... 116
4.22	พฤติกรรมของนักเรียนหลังจากเข้าร่วมกิจกรรม..... 122
4.23	ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนที่ได้จากแบบวัดทักษะชีวิตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทั้งก่อน การวิจัยและหลังการวิจัยของกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ..... 124
4.24	สรุปผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ..... 125
4.25	สรุปพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงของนักเรียน..... 125
4.26	ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทักษะชีวิตรายกรณีตามกลุ่มพฤติกรรม..... 127

## สารบัญภาพ

แผนภาพที่		หน้า
2.1	องค์ประกอบของรูปแบบเป้าหมายทักษะชีวิต.....	15
2.2	ความสัมพันธ์ที่มาของการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางการเรียน....	18
2.3	ความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน ผู้ปกครอง และชุมชนที่ส่งผลต่อทักษะชีวิต นักเรียน.....	19
2.4	การมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง ที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน .....	32
2.5	ครู ผู้ปกครอง และชุมชนร่วมกันแสดงทูกบทบาท 3M แก่นักเรียน.....	36
2.6	วงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ PDCA .....	46
2.7	แบบแผนการทดลองแบบศึกษาสองกลุ่มวัดครั้งเดียว.....	51
2.8	แบบแผนการทดลองแบบศึกษาสองกลุ่มวัดสองครั้ง.....	52
2.9	แบบศึกษาสองกลุ่มวัดหลายครั้งแบบอนุกรมเวลา.....	53
2.10	แบบศึกษาหลายกลุ่มหมุนเวียนเข้ารับสิ่งทดลองหลายชนิด.....	54
2.11	ระบบการดูแลนักเรียนของโรงเรียนสหวิทยาคม.....	57
2.12	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	60
3.1	แบบแผนการทดลอง.....	63
3.2	ขั้นตอนการวิจัย.....	66

# บทที่ 1

## บทนำ

### ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทักษะชีวิต เป็นหนึ่งในห้าสมรรถนะสำคัญของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งกล่าวถึงความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการแก้ไขปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม รวมทั้งการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม อีกทั้งรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบของทักษะชีวิต 10 ด้านขององค์การอนามัยโลก (WHO, 1994) เพื่อการพัฒนาเยาวชน ได้แก่ ทักษะด้านการตัดสินใจ ทักษะด้านการแก้ปัญหา ทักษะการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ความสามารถที่จะตระหนักรู้ในตนเอง ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การจัดการเกี่ยวกับภาวะอารมณ์ และการจัดการเกี่ยวกับความเครียด ซึ่งทักษะต่าง ๆ ข้างต้นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่นักเรียนควรได้รับการพัฒนาตามมาตรฐานที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) เพื่อให้ นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์และเป็นนักเรียนที่มีคุณภาพ สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้โดยไม่สร้างปัญหาให้ตนเองและผู้อื่น

จากสภาพสังคมปัจจุบันสะท้อนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งส่งผลเสียต่อตนเองและคนรอบข้าง โดยปรากฏตามสื่อต่าง ๆ ทั้งโทรทัศน์ วิทยุ หรือ หนังสือพิมพ์ เช่น การใช้สารเสพติด การติดบุหรี่ ดื่มเหล้า เล่นการพนัน ติดเกม ติดเชื้อเอดส์ การตั้งครมภ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่น การทะเลาะวิวาทในหมู่วัยรุ่นทั้งสถาบันเดียวกันและต่างสถาบัน ปัญหาการฆ่าตัวตาย รวมทั้งการที่นักเรียนอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ทำให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ไม่พึงประสงค์ออกมา ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วย ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory) ทางจิตวิทยาของ Bandura ที่กล่าวถึงพฤติกรรมสามารถเรียนรู้ได้จากการสังเกตและเลียนแบบ จึงเป็นที่มาของพฤติกรรมที่ปัญหาของนักเรียนในปัจจุบัน โดยส่วนมากจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวด้วยการสังเกต (observational learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (modeling) เช่น ตัวบุคคล ประกอบด้วยพ่อแม่ ครู เพื่อน ดารา นักร้อง รวมถึงสิ่งแวดลอมต่าง ๆ รอบตัวที่สามารถรับรู้ได้ เช่น ภาพยนตร์ ละคร หรือคำบอกเล่าต่าง ๆ จากคนรอบข้าง อีกทั้งบ้าน โรงเรียน และชุมชนก็มีส่วนสำคัญต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนด้วย

สถานศึกษา ได้แก่ โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ และทุกภาคส่วนจึงต้องเข้ามาช่วยลดภาวะการเผชิญกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของตัวของนักเรียน (ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์, 2538) โดยนำกลไกการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมการฝึกอบรม การพัฒนาจิตใจ การเข้าค่าย เพื่อปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีและป้องกันปัญหาพฤติกรรม ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาเชิงพฤติกรรมอย่างหนึ่ง เนื่องจากนักเรียน วัยรุ่น เยาวชน และหนุ่มสาวปัจจุบัน จะให้ความสำคัญกับเพื่อนและสิ่งแวดล้อมรอบตัว รวมทั้งพฤติกรรมเลียนแบบต่าง ๆ ทำให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงและเบี่ยงเบน หากได้รับการฝึกฝนทักษะที่ดีก็จะสามารถคิดหาทางเลือกที่เหมาะสมกับตนเองได้และเป็นภูมิคุ้มกันที่จะเหนี่ยวรั้งเยาวชนให้ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง (ประเสริฐ ตันสกุล และคนอื่น ๆ, 2538) ซึ่งการป้องกันปัญหาพฤติกรรมสามารถกระทำได้หลายอย่าง เช่น การเรียนรู้ด้วยตนเอง การหาเอกลักษณ์ของตน การทำงานร่วมกัน เพื่อช่วยให้บุคคลดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข จะเห็นได้ว่า ทักษะชีวิต มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับเยาวชนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในด้านต่าง ๆ ทั้งเก่ง ดี มีความสุข และส่งผลดีต่อคุณภาพนักเรียน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาการทำงาน การเป็นพลเมืองที่ดี การใช้ชีวิตและดูแลตนเอง รวมทั้งการพัฒนาด้านความคิดและการสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น (จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์, 2551) โดยทักษะชีวิตจะเป็นความสามารถขั้นพื้นฐานที่สามารถพัฒนาได้ (สิริมา สมศิริ, 2545) ซึ่งโรงเรียนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างให้นักเรียนมีทักษะชีวิตโดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากสถาบันต่าง ๆ ในสังคมนอกเหนือจากโรงเรียนและสถาบันการศึกษา ได้แก่ ชุมชน ครอบครัว เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนานักเรียนมากขึ้น (Senders, 1998)

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีงานวิจัยหลายเรื่องที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนานักเรียน ทั้งบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ (ศิริพร ทิมคล้าย, 2551; กมลรัตน์ ก่อกาญจนวงศ์, 2550; เติศพร อุดมพงษ์, 2550; น้อมพร เสน่ห์ธรรมศิริ, 2551) การพัฒนาการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน (สุรธานี ปาจารย์, 2552; วราภรณ์ แยมทิม; 2549; วารุณี ศุภบัณฑิต, 2548; พจนา เทียนธาดา, 2543) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับความสำคัญของความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองที่ส่งผลพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน (Stone, 2000; Good, 2001 อ้างถึงใน แสงทอง ภูศรี, 2545) โดยมุ่งเน้นบทบาทสำคัญของผู้ปกครองทั้งที่บ้านและโรงเรียน และพยายามดำเนินการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนานักเรียน และสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (Goals, 2000 อ้างถึงใน แสงทอง ภูศรี, 2545) โดยการที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมาร่วมกันเสริมสร้างและพัฒนานักเรียนนั้นสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมุ่งเน้นให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ได้แก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง

มีหน้าที่จัดการศึกษาให้ลูกได้รับการศึกษาภาคบังคับ และยึดหลักว่านักเรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่านักเรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ อีกทั้งให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชน เช่น การประสานกิจกรรมระหว่างบ้าน โรงเรียน ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลและสอดส่องความปลอดภัยของนักเรียน บทบาทในการช่วยเหลือนักเรียนของครู โรงเรียน ผู้ปกครอง (สุวิมล ว่องวาณิช และคนอื่น ๆ , 2550)

จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ครู ชุมชน เป็นส่วนสำคัญที่สามารถพัฒนา นักเรียนจากกิจกรรม ประสบการณ์ และการฝึกอบรม ซึ่งเกิดจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของนักเรียนแต่ละคน อีกทั้งปฏิสัมพันธ์กับพ่อแม่ ครู เพื่อน ๆ รวมทั้งคนในชุมชน (ประเสริฐ ต้นสกุล และคนอื่น ๆ , 2538) ทำให้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะชีวิตได้ ซึ่งการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน โรงเรียน ชุมชน มีบทบาททั้งผู้รับและผู้ให้ในการพัฒนาเยาวชน ตามขอบข่ายการมีส่วนร่วม 7 รูปแบบ (Berger, 1991 อ้างถึงใน วราภรณ์ แยมทิม, 2549) ได้แก่ 1) การให้พ่อแม่มีส่วนร่วมชี้แนะ 2) การให้พ่อแม่มีส่วนในการตัดสินใจ 3) การทำให้พ่อแม่มีส่วนในการสนับสนุนทรัพยากร 4) การให้พ่อแม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมอาสาสมัคร 5) การติดตามประสานงานระหว่างบ้านโรงเรียน 6) การให้พ่อแม่เป็นผู้สนับสนุนการจัดการศึกษา และ 7) การให้สนับสนุนทางการศึกษาแก่พ่อแม่ ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับบทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการสร้างโอกาสการเรียนรู้ (3M) ประกอบด้วย Moral Support (ผู้ให้กำลังใจ) Monitor (ผู้กำกับติดตาม) Mentor (ผู้สนับสนุนส่งเสริม) โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องรวมพลังร่วมมือกันในทุกบทบาท กล่าวคือ ทั้งครู ผู้ปกครอง และชุมชนต้องมีบทบาทในการดูแลนักเรียน (สุวิมล ว่องวาณิช และคนอื่น ๆ , 2550) โดยบทบาทผู้ให้กำลังใจ จะต้องให้กำลังใจนักเรียน เพื่อให้เด็กเกิดการพัฒนาตนเองอย่างไม่สิ้นสุด บทบาทผู้ใส่ใจกำกับ จะต้องใส่ใจกำกับติดตามให้นักเรียนประพฤติตนและปฏิบัติตนในทิศทางที่เหมาะสมและต่อเนื่อง และบทบาทผู้สนับสนุนส่งเสริม จะต้องคอยดูแลสนับสนุน ส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสในการพัฒนาตนเองสู่เป้าหมายที่กำหนด

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองศึกษาสองกลุ่มวัดสองครั้ง โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) เข้ามาใช้ในการทดลอง

ครั้งนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดมีความเข้าใจในปัญหาต่าง ๆ (Kemmis and McTaggart, 2000) ที่สำคัญคือ กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้ผู้เกี่ยวข้องตระหนักถึงปัญหาและรวมพลังเพื่อหาแนวทางแก้ไข ร่วมกันวางแผน ปฏิบัติ ตรวจสอบการปฏิบัติ และผลสะท้อนการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงแก้ไข ตามขั้นตอนของ PDCA อีกทั้งมุ่งส่งเสริมบุคคลต่าง ๆ ให้ตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาตนเองในทางที่ดี (Fantuzzo, 2003 อ้างถึงใน สามารถ กมขุนทด, 2548)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงตระหนักถึงปัญหาและความสำคัญข้างต้น จึงสนใจหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งครู ผู้ปกครอง และชุมชนได้เข้ามาช่วยกันแก้ไขปัญหาย่างจริงจังในทุกขั้นตอน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน รวมทั้งเพื่อนร่วมชั้นเรียนเพื่อลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาให้นักเรียนให้มีทักษะชีวิตที่ดีขึ้น

### คำถามของการวิจัย

1. นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นมีสภาพปัญหาอะไรและควรมีการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตในด้านใดบ้าง โดยการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
2. ครู ผู้ปกครอง และชุมชนจะมีกระบวนการในการมีส่วนร่วมลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนได้อย่างไร โดยการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
3. การมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนจะสามารถลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนและพัฒนาทักษะชีวิตได้หรือไม่ อย่างไร จากการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและหาแนวทางในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
2. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน โดยการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
3. เพื่อศึกษาผลของการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน จากการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

### สมมติฐานของการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามารถแก้ไขและพัฒนาในด้านต่าง ๆ มากมาย ได้แก่ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 (เสาวนีย์ แสนคำ

, 2552) การศึกษาการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาความสามารถที่ปรับเหมาะสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนร่วม (สุทิสาลิมสกุล, 2550) แนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนานักเรียนโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาโรงเรียนบางขวดอนุสรณ์ (สามารถ กมนขุนทด, 2548) จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐาน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน สามารถลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนได้ จากการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2. ผลจากการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาลดลง และมีทักษะชีวิตที่ดีขึ้น จากการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

### ขอบเขตของการวิจัย

#### 1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เหตุผลในการเลือกประชากรเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเนื่องจากปัจจุบันมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้น ได้แก่ ติดเกม ทะเลาะวิวาท หนีเรียน สูบบุหรี่ ดื่มเหล้า มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ลักขโมยในโรงเรียน มัธยมศึกษา อีกทั้งนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นช่วงวัยที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมและอารมณ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงตัดสินใจเลือกนักเรียนช่วงชั้นดังกล่าว

#### 2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ตัวแปรตาม (dependent variable) คือ 1) พฤติกรรมที่เป็นปัญหา 2) ทักษะชีวิต

ตัวแปรอิสระ (independent variable) คือ 1) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน 2) กระบวนการแบบปกติ

#### 3. ระยะเวลาในการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ มีระยะเวลาในการวิจัย 4 เดือน ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2553 ถึงเดือนมีนาคม 2554

### คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

**ทักษะชีวิต** หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่แสดงออกมาทางพฤติกรรมภายนอก และการกระทำต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน มีการปรับตัวให้เข้ากับบริบทของสังคมและสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการเรียนรู้ สามารถดำรงชีวิต ทำงาน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขโดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ โดยวัดจากแบบวัดทักษะชีวิตที่ผู้วิจัยสร้างและข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกมา ซึ่งได้ข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการ



สนทนากลุ่มของคุณ ผู้ปกครอง ชุมชน รวมทั้งตัวของนักเรียนและเพื่อน ๆ ร่วมชั้นเรียนเกี่ยวกับการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียน

**พฤติกรรมที่เป็นปัญหา** หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนอันไม่พึงประสงค์และก่อให้เกิดปัญหาสังคม เช่น หนีเรียน ทะเลาะวิวาท ดุด่า ดึงดูด ทุบตี มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และลักขโมย ซึ่งได้ข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มของคุณ ผู้ปกครอง ชุมชน รวมทั้งตัวของนักเรียนและเพื่อน ๆ ร่วมชั้นเรียน อีกทั้งข้อมูลเชิงประจักษ์จากฝ่ายกิจการนักเรียน

**การมีส่วนร่วมของคุณ ผู้ปกครอง และชุมชน** หมายถึง คุณ ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามาร่วมมือกันในการดูแล แก้ไข และพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนทั้งที่บ้านและโรงเรียน เพื่อให้ นักเรียนดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มของคุณ ผู้ปกครอง และชุมชน

**ผู้ปกครอง** หมายถึง ผู้ปกครองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนสหวิทยาคม (นามสมมติ)

**ครู** หมายถึง ครูที่ปรึกษา 2 คน ครูจาก 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูกิจกรรมพัฒนา นักเรียนที่สอนนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสหวิทยาคม (นามสมมติ)

**ชุมชน** หมายถึง บุคคลต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่บริเวณรอบ ๆ โรงเรียนสหวิทยาคม (นามสมมติ) และมีส่วนร่วมในการรับรู้พฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน

**การวิจัยเชิงปฏิบัติการ** หมายถึง กระบวนการที่สามารถค้นคว้าหาความรู้ แสวงหาแนวทางแก้ไข และพัฒนาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและทักษะชีวิตของนักเรียน โดยมีการดำเนินการวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบผลจากการปฏิบัติ และผลสะท้อนกลับเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง อีกทั้งมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนแนวทางการปฏิบัติและดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้และพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

**การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม** หมายถึง กระบวนการความร่วมมือของคุณ ผู้ปกครอง และชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมกันแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ซึ่งดำเนินงานตามหลัก PDCA 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การร่วมกันวางแผน (plan) 2) การปฏิบัติ (do) 3) การตรวจสอบ (check) และ 4) ผลสะท้อนการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงแก้ไข (act) โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็น 2 วงจร คือ 1) ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับครู 2) ครูใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับผู้ปกครอง ชุมชน

**กระบวนการแบบปกติ** หมายถึง กระบวนการในการดูแลนักเรียน การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการพูดคุย ประชุมผู้ปกครอง 1 ครั้งต่อ 1 ภาคการศึกษา ออกเยี่ยมบ้านนักเรียน เมื่อ

นักเรียนมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ครูมีหน้าที่แจ้งไปยังผู้ปกครอง และในกรณีที่ไม่สามารถแก้ไขพฤติกรรมได้ ครูจะแจ้งไปยังครูหัวหน้าระดับชั้นและรองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียนเพื่อทำการตักเตือน ก่อนดำเนินการประสานหน่วยงานภายนอกให้เข้ามาดำเนินการ

### **ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย**

1. ได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาด้านทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานแก่ครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการร่วมกันลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและหาแนวทางแก้ไขได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

2. ได้ค้นคว้าทบทวนในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาให้นักเรียนให้มีทักษะชีวิต รวมทั้งได้องค์ความรู้เพื่อให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชนมีกระบวนการในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนและมุ่งพัฒนานักเรียน เพื่อเป็นต้นแบบให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชน รวมทั้งสถานศึกษาสามารถนำไปปรับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียนต่อไป

## บทที่ 2

### เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัย โดยแบ่งเนื้อหาสาระที่สำคัญ เป็น 6 ตอน ได้แก่ **ตอนที่ 1** ความหมาย องค์ประกอบ เกี่ยวกับทักษะชีวิต **ตอนที่ 2** พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษา **ตอนที่ 3** ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีของการมีส่วนร่วม **ตอนที่ 4** การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม **ตอนที่ 5** รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง **ตอนที่ 6** การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสหวิทยาคม (นามสมมติ) **ตอนที่ 7** กรอบแนวคิดการวิจัย ผู้วิจัย เสนอรายละเอียดในแต่ละตอน ดังต่อไปนี้

#### ตอนที่ 1 ความหมาย องค์ประกอบ เกี่ยวกับทักษะชีวิต

ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหา ตอนที่ 1 ความหมาย องค์ประกอบ เกี่ยวกับทักษะชีวิต ออกเป็น 6 หัวข้อ ได้แก่ 1) ความหมายของทักษะชีวิต 2) องค์ประกอบของทักษะชีวิต 3) แหล่งที่มาของทักษะชีวิต 4) ทักษะชีวิตในประเทศไทย 5) ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต และ 6) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

##### 1. ความหมายของทักษะชีวิต

ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายของ ทักษะชีวิต หลายความหมาย โดยมีบุคคลต่าง ๆ ได้ให้ความหมายของ ทักษะชีวิต ไว้ว่า

ทองคุณ หงษ์พันธ์ (2543) ให้ความหมายของ ทักษะชีวิต ไว้ว่า ทักษะภายในที่ช่วยให้เผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้

วันดี ไต่คำ (2544) ให้ความหมายของทักษะชีวิต ไว้ว่า ทักษะชีวิต หมายถึงความสามารถของบุคคลในการปรับตัวอย่างเหมาะสมและสามารถเอาตัวรอดจากสภาพที่เป็นปัญหาซึ่งแวดล้อมตนเองอยู่ได้อย่างมีเหตุผล และปลอดภัยจากสภาพที่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม

กรมอนามัย (2543) ให้ความหมายทักษะชีวิต ไว้ว่า เป็นความรู้ในด้านเจตคติ ความรู้ และทักษะ ซึ่งสามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่มีในสังคมได้

องค์การอนามัยโลก (1997) ให้ความหมายทักษะชีวิต ไว้ว่า ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการปรับตัวให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

เทพ สงวนกิตติพันธ์ (2545) ให้ความหมายของ ทักษะชีวิต ไว้ว่า ความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ที่จะช่วยให้ความเป็นอยู่หรือการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับร่างกาย สังคม และจิตใจ ของบุคคลให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จในชีวิต

สิริมา สมศรี (2545) ให้ความหมายของ ทักษะชีวิต ไว้ว่า ความสามารถการปรับตัวของ บุคคล ซึ่งประกอบไปด้วย ความรู้ เจตคติ และการแก้ไข อีกทั้งสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่าง เหมาะสม

ษมาพร ศรีอิทธยาจิต (2548) ให้ความหมายของ ทักษะชีวิต ไว้ว่า ความสามารถพื้นฐาน ของบุคคลในการจัดการและเผชิญกับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสมกับตนเองและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ตนเองสามารถดำเนินชีวิตประจำวันด้วยความปกติสุขและอยู่รอดปลอดภัยในสังคม

จุฬาลักษณ์ ไสระพันธ์ (2551) ให้ความหมายของ ทักษะชีวิต ไว้ว่า ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถภายในตัวบุคคล ประกอบด้วยความรู้ เจตคติ และทักษะ ที่จะจัดการกับปัญหาอบ ๆ ตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต เพื่อที่จะสามารถเผชิญ กับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้ให้ความหมายของ ทักษะชีวิต ไว้ว่า ความสามารถในการ นำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่าง บุคคล การจัดการแก้ปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันต่อการ เปลี่ยนแปลงสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผล กระทบต่อตนเองและผู้อื่น

จากความหมายของ ทักษะชีวิต สามารถสรุปได้ว่า ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถ ของบุคคลที่แสดงออกมาทางพฤติกรรมภายนอกและการกระทำต่าง ๆ ในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน มีการปรับตัวให้เข้ากับบริบทของสังคมและสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการเรียนรู้ สามารถดำรงชีวิต ทำงาน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขโดยไม่ก่อให้เกิดปัญหา สังคมต่าง ๆ

## 2. องค์ประกอบของทักษะชีวิต

จากการศึกษา เรื่อง ทักษะชีวิต พบว่า องค์การอนามัยโลก ได้นำเสนอทักษะชีวิตไว้ 10 หัวข้อที่ใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมเยาวชนให้มีสุขภาพที่ดี ดังนี้ 1) ทักษะด้านการตัดสินใจ (decision making) เป็นทักษะที่ทำให้บุคคลสามารถเลือกตัดสินใจในการทำอะไรสิ่งหนึ่งในชีวิตได้ อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ทักษะด้านการแก้ปัญหา (problem solving) เป็นทักษะที่ช่วยลด ความเครียดและความกังวลที่เข้ามาในชีวิต ทำให้บุคคลสามารถใช้ชีวิตได้อย่างราบรื่นกับปัญหาที่

เข้ามา 3) ทักษะการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (creative thinking) เป็นส่วนช่วยในการตัดสินใจ และหาทางเลือก เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีแล้วนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อปรับตนเองให้เข้ากับ สถานการณ์ต่าง ๆ 4) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) เป็นความสามารถของ บุคคลในการแยกแยะข้อมูลข่าวสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ เหตุการณ์และปัญหาต่าง ๆ 5) ทักษะ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (effective communication) เป็นความสามารถของบุคคลในการ ใช้คำพูด ท่าทางได้อย่างเหมาะสมตามขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม 6) ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ ระหว่างบุคคล (interpersonal relationship skill) เป็นความสามารถของบุคคลในการมีปฏิสัมพันธ์กับ บุคคลอื่นได้อย่างเหมาะสม และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข 7) ความสามารถที่ จะตระหนักรู้ในตนเอง (self-awareness) เป็นความสามารถของบุคคลในการเข้าใจตนเองทั้งข้อดี ข้อด้อย และบริบทอื่น ๆ ทั้งเพศ วัย ความแตกต่างระหว่างบุคคล และความสัมพันธระหว่างบุคคล 8) ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (empathy) เป็นความสามารถในการเข้าใจความเหมือนความต่างของ บุคคล โดยเฉพาะบุคคลที่ได้รับความช่วยเหลือจากสังคม 9) การจัดการเกี่ยวกับภาวะอารมณ์ (coping with emotions) เป็นความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์ เข้าใจทั้งตนเองและ ผู้อื่น รวมทั้งแสดงพฤติกรรมออกมาได้อย่างเหมาะสม 10) การจัดการเกี่ยวกับความเครียด (coping with stress) เป็นความสามารถของบุคคลที่จะสามารถแก้ไขปัญหาความเครียด เพื่อลด ปัญหาต่าง ๆ ที่จะตามมา

กรมวิชาการ (2543) ได้กล่าวถึงทักษะชีวิตที่มีความจำเป็นในการพัฒนาพฤติกรรมของ เยาวชน ดังนี้ 1) การเข้าใจและเห็นคุณค่าของตนเอง 2) การคิดอย่างมีวิจารณญาณและคิด สร้างสรรค์ 3) การรู้จักตัดสินใจและแก้ไขปัญหา 4) การแสวงหาและใช้ข้อมูลความรู้ 5) การสื่อสาร และสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น 6) การจัดการสภาวะอารมณ์และความเครียด 7) การปรับตัวและ ริเริ่มสิ่งใหม่ 8) การกำหนดเป้าหมาย การวางแผนและดำเนินการตามแผน 9) ความเห็นใจผู้อื่น ความรับผิดชอบต่อสังคม

องค์การช่วยเหลือเด็กแห่งสหประชาชาติ หรือ UNICEF ได้กล่าวถึงทักษะชีวิตไว้ 9 ข้อ ดังนี้ 1) ทักษะการวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ 2) ทักษะในการประเมินศักยภาพของตนเอง ในสถานการณ์เฉพาะหน้า 3) ทักษะในการคิดหาทางเลือกและวิเคราะห์จัดอันดับ 4) ทักษะในการ ตัดสินใจอย่างมีหลักการเหตุผล 5) ทักษะในการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดและการตัดสินใจ 6) ทักษะใน การปฏิเสธการเจรจาต่อรองเพื่อรักษาน้ำใจและเพื่อประโยชน์อันชอบธรรมของตนเอง 7) ทักษะ การควบคุมอารมณ์ ความคิดเห็นและพฤติกรรมภายใต้แรงกดดัน 8) ทักษะการพัฒนาและ ปรับเปลี่ยนทัศนคติของตนเองและผู้เกี่ยวข้อง 9) ทักษะการใช้เหตุผลโน้มน้าวใจผู้อื่นให้คล้อย ตามและแนวคิดและการกระทำที่ถูกต้อง

นอกจากนี้ทักษะชีวิต มีขอบเขตที่กว้างขวางมาก จึงสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ (Brolin, 1989 อ้างถึงใน จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์, 2551) ดังนี้

**ทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน (daily life skills)** เป็นทักษะที่บุคคลจำเป็นต้องใช้ใน ชีวิตประจำวัน และจะต้องแสดงออกให้ปรากฏจนเป็นนิสัย ดังนี้ 1) ความสามารถในการจัดการ ด้านการเงิน (managing personal finances) เช่น การรู้จักฝากและออมเงิน การทำบัญชีรายรับ รายจ่าย และรู้จักประมาณการรายได้ 2) ความสามารถในการเลือกและจัดการงานบ้าน (selecting and managing a household) เช่น การรู้จักทำงานบ้าน การวางแผนในการจัดการทำให้บ้านน่าอยู่ 3) ความสามารถในการดูแลตนเอง (caring for personal needs) เช่น การเอาใจใส่ ดูแลตนเองทั้งทางร่างกายและจิตใจ รู้จักออกกำลังกายและบริโภคอาหารให้ครบทั้ง 5 หมู่ อีกทั้ง ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ 4) การตระหนักถึงความปลอดภัย (self-awareness) เช่น การรับรู้ ถึงสถานการณ์ต่าง ๆ การรับรู้ถึงเครื่องหมาย สัญลักษณ์ที่แสดงถึงความปลอดภัย 5) ความสามารถในการจัดหา จัดเตรียม และบริโภคอาหาร (raising, preparing and Consuming food) เช่น การ รู้จักเลือกซื้อและวางแผนการเลือกกินอาหาร การรู้จักทำตามคำแนะนำ 6) ความสามารถในการ เลือกซื้อและถนอมเครื่องแต่งกาย (buying and caring for clothing) เช่น การรู้จักรักษาและ ซ่อมแซมเสื้อผ้า ตลอดจนการเลือกซื้อเสื้อผ้าได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม 7) การแสดงออกถึงการ เป็นพลเมืองที่ดี (exhibiting responsible citizenship) เช่น การปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่าง ถูกต้อง การแสดงความรับผิดชอบ 8) ความสามารถในการใช้เครื่องนันทนาการและการใช้เวลาว่าง (using recreation facilities and engaging in leisure activities) เช่น การรู้จักพักผ่อนและ รู้จักเลือกทำกิจกรรมกับบุคคลและกลุ่มอย่างเหมาะสม และการรู้จักแหล่งพักผ่อนในชุมชน 9) ความสามารถในการอยู่ร่วมกับชุมชน (getting around the community) เช่น รู้จักแยกแยะพื้นที่ต่าง ๆ ภายในชุมชน รู้จักวิธีรักษาความปลอดภัยต่าง ๆ ของชุมชน เป็นต้น

**ทักษะเฉพาะบุคคลและทักษะทางสังคม (personal and social skills)** เป็นทักษะที่มีความจำเป็นในการสร้างมิตรภาพและการทำงาน ดังนี้ 1) ความสามารถในการรู้จักตนเอง (self-awareness) เช่น สามารถระบุความสนใจและความต้องการด้านร่างกายและจิตใจของตนเอง 2) การสร้างความมั่นใจในตนเอง (self-confidence) เช่น ทำให้ผู้อื่นเห็นคุณค่าในตนเอง ยอมรับผู้อื่น 3) การแสดงพฤติกรรมที่รับผิดชอบต่อสังคม (socially responsible behavior) เช่น ตระหนักในหน้าที่ และความรับผิดชอบต่อสังคม แสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมในที่สาธารณะ มีมารยาททางสังคม 4) ความสัมพันธ์ด้านมนุษยสัมพันธ์ (good interpersonal) เช่น รู้จักรับฟังผู้อื่น ความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น 5) ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง (independence) เช่น สามารถทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองโดยไม่ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น สามารถท่องเที่ยวไปยังสถานที่ท่องเที่ยว 6) ความสามารถในการแก้ไข

ปัญหา (problem-solving) เช่น รู้จักหาแนวทางแก้ไขปัญหา และวางแผนการแก้ปัญหา 7) ความสามารถในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น (communicating with others) เช่น สามารถรับรู้และโต้ตอบกับผู้อื่นได้ ทุกสถานการณ์

**ทักษะการประกอบอาชีพ (occupation skills)** เป็นทักษะที่มีความสำคัญและจำเป็นในการประกอบอาชีพ ดังนี้ 1) ความรอบรู้และความสามารถในการสำรวจเลือกอาชีพ (knowing and exploring occupation choices) 2) ความสามารถในการคัดเลือกและวางแผนทางเลือกอาชีพ (selecting and planning occupational choices) 3) การแสดงนิสัยและพฤติกรรมที่เหมาะสมในการทำงาน (exhibiting appropriate work habits and behavior) 4) ความสามารถในการแสวงหางานทำ / การรักษาความปลอดภัย (seeing, securing and maintaining employment) 5) ความสามารถในการดูแลสุขภาพ (exhibiting sufficient physical and manual skill) และ 6) ความสามารถในการประกอบอาชีพ (obtaining specific occupation)

จะเห็นได้ว่าทักษะชีวิตทั้ง 3 กลุ่มนั้น เป็นทักษะชีวิตของบุคคลที่จำเป็นในการดำรงชีวิตทั้งในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียน หรือการทำงานต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้บุคคลนั้น ๆ สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

จากการศึกษาองค์ประกอบของทักษะชีวิต 4 ด้าน ได้แก่ Head Heart Hand และ Health (Marilyn N. Norman and Joy C. Jordan, 1994 อ้างถึงใน จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์, 2551) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) **Head** เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวกับด้านความรู้ การใช้เหตุผล และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งประกอบด้วย การเรียนรู้ที่จะเรียน การตัดสินใจกระทำสิ่งต่างๆ การแก้ไขปัญหา การคิดวิเคราะห์ และมีการจัดการในด้านวางวัตถุประสงค์ วางแผนและจัดการทรัพยากรต่าง ๆ

2) **Heart** เป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับด้านบุคลิกภาพและสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างตนเองและผู้อื่น รวมทั้งการแสดงออกในด้านต่าง ๆ

3) **Hand** เป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับด้านความเป็นพลเมือง การประกอบอาชีพ การทำงาน การสนับสนุนทั้งทางร่างกายและจิตใจ

4) **Health** เป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับด้านสุขภาพและร่างกาย ชีวิตความเป็นอยู่ในแต่ละวัน การศึกษารูปแบบเป้าหมายของโมเดลในการพัฒนาทักษะชีวิต (targeting life skills model) หรือ 4H (Hendricks, 1996 อ้างถึงใน จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์, 2551) ดังตารางที่ 2.1 ดังนี้

ตารางที่ 2.1 องค์ประกอบทักษะเฉพาะของการพัฒนาทักษะชีวิต

H1 HEAD	H2 HEART	H3 HAND	H4 HEALTH
<b>ความคิด</b> -การเรียนรู้ที่จะเรียน -การตัดสินใจ -การแก้ปัญหา -การคิดอย่างมี วิจารณญาณ -การบริการการเรียนรู้	<b>ความสัมพันธ์</b> -ทักษะด้านการ ติดต่อสื่อสาร -ทักษะด้านการมีส่วน ร่วม -ทักษะทางสังคม -ทักษะด้านการแก้ไข ปัญหาความขัดแย้ง -ทักษะด้านการ ยอมรับความแตกต่าง	<b>การให้</b> -การอาสาสมัคร -ความเป็นผู้นำ -การเสียสละในกลุ่ม	<b>การใช้ชีวิต</b> -ความภูมิใจในตนเอง -ความรับผิดชอบใน ตนเอง -การจัดเก็บความรู้สึก -การมีวินัย
<b>การจัดการ</b> -การกำหนดเป้าหมาย -การวางแผนการ จัดการ -การใช้ทรัพยากร -การจัดเก็บบันทึก ข้อมูล -การยืดหยุ่น	<b>การดูแล</b> -ทักษะด้านการ ตระหนักถึงผู้อื่น -ทักษะด้านความเห็น ใจ -ทักษะด้านการ แบ่งปัน -ทักษะด้านการสร้าง มิตรภาพ	<b>การทำงาน</b> -ทักษะด้านการ ทำงานเป็นทีม -ทักษะด้านการจูงใจ ในตนเองกระตุ้น	<b>การดำเนินชีวิต</b> -การเลือกรูปแบบใน การดำเนินชีวิตที่ เหมาะสม -การจัดการกับ ความเครียด -การป้องกันโรคภัย -ความปลอดภัยใน ทรัพย์สิน

1) H1 มาจาก คำว่า Head ได้แบ่งองค์ประกอบหลักเป็น 2 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบหลักที่ 1 ด้านการคิด (thinking) จำแนกออกเป็นองค์ประกอบย่อย ประกอบด้วย การเรียนรู้ที่จะเรียน (learning to learn) การตัดสินใจ (decision making) การแก้ปัญหา (problem solving) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) และการบริการการเรียนรู้ (service



learning) องค์ประกอบหลักที่ 2 จำแนกออกเป็นองค์ประกอบย่อย ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย (goal setting) การวางแผนจัดการ (planning and organization) การใช้ทรัพยากร (wise use of resource) การจัดเก็บบันทึกข้อมูล (keeping records) และด้านยืดหยุ่น (resiliency)

2) H2 มาจาก คำว่า Heart ได้แบ่งเป็น 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ องค์ประกอบหลักที่ 1 ด้านความสัมพันธ์ (relation) จำแนกออกเป็นองค์ประกอบย่อย ประกอบด้วย ทักษะด้านการติดต่อสื่อสาร (communication skill) ทักษะด้านการมีส่วนร่วม (cooperation skill) ทักษะด้านสังคม (social skill) ทักษะด้านการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง (conflict resolution skill) และทักษะด้านการยอมรับความแตกต่าง (accepting difference) องค์ประกอบหลักที่ 2 ด้านการดูแล (caring) จำแนกออกเป็นองค์ประกอบย่อย ประกอบด้วย ทักษะด้านการตระหนักถึงผู้อื่น (concern for others skill) ทักษะด้านความเห็นใจ (empathy skill) ทักษะด้านการแบ่งปัน (sharing skill) ทักษะด้านการสร้างมิตรภาพ (nurturing relationship skill)

3) H3 มาจาก คำว่า Hands ได้แบ่งเป็น 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ องค์ประกอบหลักที่ 1 ด้านการให้ จำแนกออกเป็นองค์ประกอบย่อย ประกอบด้วย การอาสาสมัคร (community service volunteering) การเป็นผู้นำ (leadership) การเสียสละในกลุ่ม (contributions to group effort) องค์ประกอบย่อยที่ 2 ด้านการทำงาน จำแนกออกเป็นองค์ประกอบย่อย ประกอบด้วย ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม (teamwork skill) ทักษะด้านการจูงใจในตนเอง (self-motivation skill)

4) H4 มาจาก คำว่า Health ได้แบ่งเป็น 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ องค์ประกอบหลักที่ 1 ด้านการใช้ชีวิต (being) จำแนกออกเป็นองค์ประกอบย่อย ประกอบด้วย ความภูมิใจในตนเอง (self-esteem) ความรับผิดชอบในตนเอง (self-responsibility) การจัดการกับความรู้สึกตนเอง (managing feeling) และความมีระเบียบวินัยในตนเอง (self-discipline) องค์ประกอบย่อยที่ 2 ด้านการดำเนินชีวิต (living) จำแนกออกเป็นองค์ประกอบย่อย ประกอบด้วย การเลือกรูปแบบในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม (healthy lifestyle choices) การจัดการกับความเครียด (stress management) การป้องกันโรคภัย (disease prevention) และความปลอดภัยในทรัพย์สิน (personal safety)

ซึ่งจากตารางข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบของทักษะชีวิต เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาองค์ประกอบทักษะชีวิตในการนำไปสร้างแบบวัดทักษะชีวิต ซึ่งจะสอดคล้องกับแผนภาพที่ 2.1 ดังนี้



แผนภาพที่ 2.1 องค์ประกอบของรูปแบบเป้าหมายทักษะชีวิต

(Marilyn N. Norman and Joy C. Jordan, 1994 )

จากองค์ประกอบของทักษะชีวิตที่ผู้วิจัยได้ศึกษา พบว่า ทักษะชีวิตนั้นมีหลายด้าน และสามารถจำแนกได้หลาย ๆ กลุ่ม ผู้วิจัยได้เลือกทักษะชีวิต 10 ด้าน ขององค์การอนามัยโลกมาปรับใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ซึ่งจะสอดคล้องกับองค์ประกอบของทักษะชีวิต 4 ด้าน หรือ 4H (Marilyn N. Norman and Joy C. Jordan, 1994 อ้างถึงใน จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์, 2551) ได้แก่ ทักษะด้านการตัดสินใจ ทักษะด้านการแก้ปัญหา ทักษะการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ความสามารถที่จะตระหนักรู้ในตนเอง ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การจัดการเกี่ยวกับภาวะอารมณ์ และการจัดการเกี่ยวกับความเครียด

### 3. แหล่งที่มาของทักษะชีวิต

แหล่งที่มาของทักษะชีวิต เป็นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับที่มาของการศึกษาทักษะชีวิตในลักษณะต่าง ๆ โดยทักษะชีวิต เป็นสมรรถนะหนึ่งจาก 5 สมรรถนะของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งกล่าวถึงความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการ

อยู่รวมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการแก้ปัญหาและความขัดแย้งในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยคู่กับความเป็นสากล อีกทั้งประชาชนทุกคนยังมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค โดยสนองการกระจายอำนาจให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น และสามารถยืดหยุ่นทั้งสาระการเรียนรู้ เวลา และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญและครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย หลักสูตรนี้มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญหลายด้าน ได้แก่ การมีความรู้และความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นของนักเรียนในการศึกษาหาความรู้ ในการพัฒนานักเรียนนั้น ควรมุ่งเน้นพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

นอกจากนี้การศึกษาเกี่ยวกับทักษะชีวิต เริ่มจากความพยายามหาแนวทางป้องกันยาเสพติด โดยเริ่มจากการให้ความรู้ข้อมูล แล้วพัฒนาไปตามยุคต่าง ๆ ตามลำดับ ดังนี้ ยุคที่ 1 เป็นยุคข้อมูล-ความรู้ โดยเชื่อกันว่าข้อมูลพิษภัยของยาเสพติดจะช่วยให้คนไม่ตกเป็นเหยื่อ ยุคที่ 2 เป็นยุคความตระหนัก โดยความรู้อย่างเดียวไม่สามารถยับยั้งการใช้สารเสพติดได้ จึงต้องมีการจัดกิจกรรมขึ้นมา ยุคที่ 3 เป็นยุค KAP (ความรู้ เจตคติ การปฏิบัติ) โดยกล่าวถึงสารเสพติดเป็นปัญหาเชิงพฤติกรรม หากทุกคนมีทัศนคติที่ดีไม่ใช้สารเสพติด โดยการได้รับข้อมูลข่าวสารเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ยุคที่ 4 เป็นยุคพัฒนาพฤติกรรม คุณภาพชีวิตและทางเลือก สนใจในคุณลักษณะที่จะช่วยให้เราสามารถเผชิญปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถจัดการตามสภาพแวดล้อมได้ ยุคที่ 5 ยุคพัฒนาบุคลิกภาพ เป็นยุคแห่งการนำความคิดมาฝึกอบรมทักษะชีวิตให้กับเยาวชนเพื่อป้องกันพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม อีกทั้งยังแนวคิดเรื่องทักษะชีวิตและแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต (ศิริพรรณ สายหงษ์, 2547) ซึ่งได้นำแนวคิดเรื่องทักษะชีวิตและแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต โดยเน้นถึงกลวิธีในการสร้างทักษะชีวิต จากองค์ประกอบของทักษะชีวิต 10 ประการขององค์การอนามัยโลก เมื่อนำไปจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาด้านทักษะชีวิตให้กับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการ โดยจากเอกสารที่เกี่ยวข้องดังกล่าว สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

- 1) ทักษะชีวิตทั่วไป คือ ความสามารถพื้นฐานที่ใช้เผชิญปัญหาปกติในชีวิตประจำวัน เช่น ปัญหาความเครียด ปัญหาสุขภาพ ปัญหาครอบครัว ปัญหาการคบเพื่อน เป็นต้น
- 2) ทักษะชีวิตเฉพาะบุคคล คือ ความสามารถที่จำเป็นในการเผชิญปัญหาเฉพาะบุคคล เช่น ปัญหาเสพติด โรคเอดส์ ไฟไหม้ น้ำท่วม การถูกล่วงละเมิดทางเพศ เป็นต้น

นอกจากนี้กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้กำหนดเนื้อหาที่เป็นจุดเน้นในการพัฒนาทักษะชีวิต 4 ด้าน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการส่งเสริม การป้องกัน และการแก้ไขที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นมาในสังคมไทยปัจจุบัน โดยจำแนกเป็นหลายด้านและเป็นเรื่องที่ต้องใส่ใจ ดังนี้

1) **ด้านสุขภาพอนามัย** มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในการดูแลตนเอง ให้มีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม รู้วิธีป้องกันไม่ให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บ และสามารถแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่จะนำไปสู่โรคภัยต่าง ๆ

2) **ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน** มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้มีความเข้าใจและตระหนักในภัยอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน รู้วิธีป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้น และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง

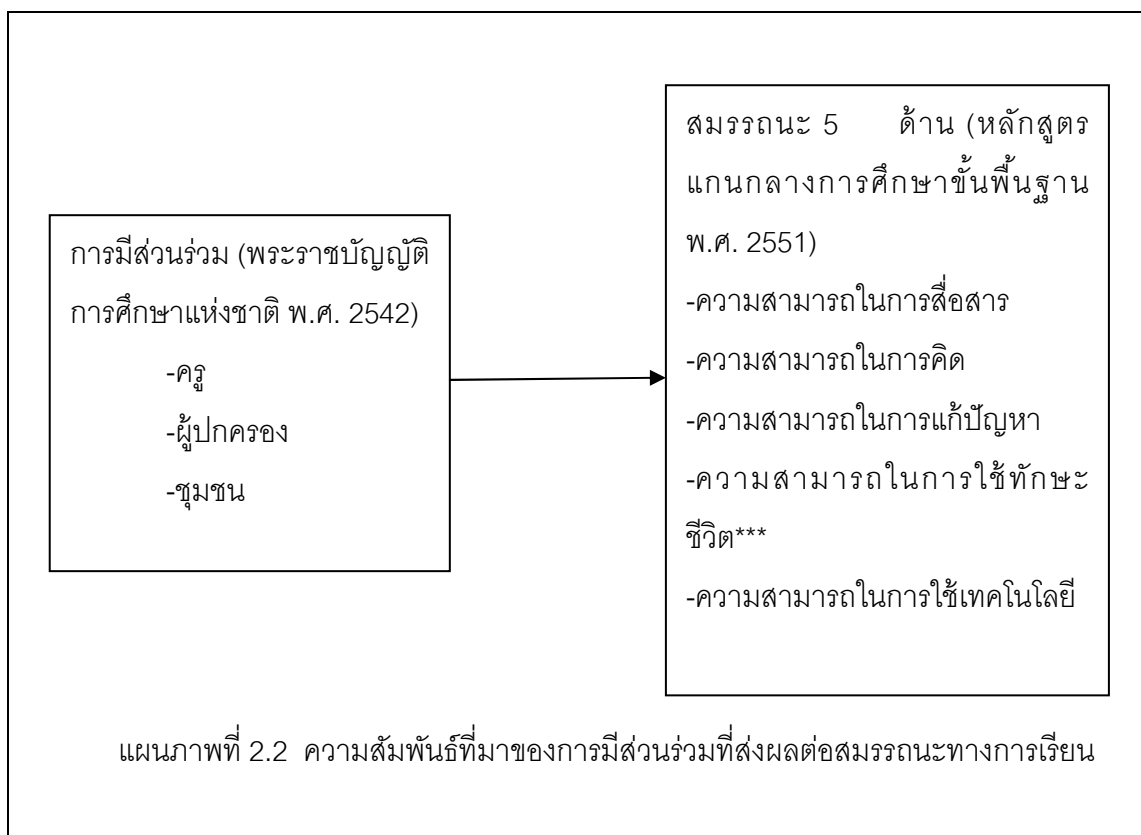
3) **ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีจิตสำนึกในการร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้วิธีใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า และสามารถแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมเป็นพิษในชุมชนได้อย่างยั่งยืนและคงอยู่กับมนุษย์สืบไป

4) **ด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์** มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ถูกต้อง และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนในสังคมไทย รู้วิธีป้องกันไม่ให้ตนเอง ครอบครัว ชุมชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุข สามารถปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีของครอบครัว ชุมชน และสามารถแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมจากการเรียนรู้เนื้อหาดังกล่าวในรูปแบบกิจกรรมที่ใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยให้กลุ่มเป้าหมายได้ฝึกคิด ทำ จำ แก้ปัญหา และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จะเป็นการพัฒนาทักษะชีวิตทั้ง 10 ประการ ที่สอดคล้องกับเนื้อหาดังกล่าวไปด้วยพร้อมกัน

อีกทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้บัญญัติมาตราที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง ชุมชนในการจัดการศึกษา ได้แก่ มาตรา 8 ข้อ 2 การจัดการศึกษายึดหลัก ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9 ข้อ 6 กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน และองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นมาตรา 11 ให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีหน้าที่จัดการศึกษาให้ลูกได้รับการศึกษาภาคบังคับ มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่านักเรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชน มาตรา 40 ให้อำนาจผู้แทนผู้ปกครองเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการสถานศึกษา มาตรา 58 ข้อ 2 กล่าวถึงสิทธิและการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษาและมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น

จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เป็นกรอบในการปฏิบัติ สำหรับมาตราต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้นล้วนมีความเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนทั้งสิ้น เพื่อสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่จะได้รับ ดังแผนภาพ 2.2 ดังนี้

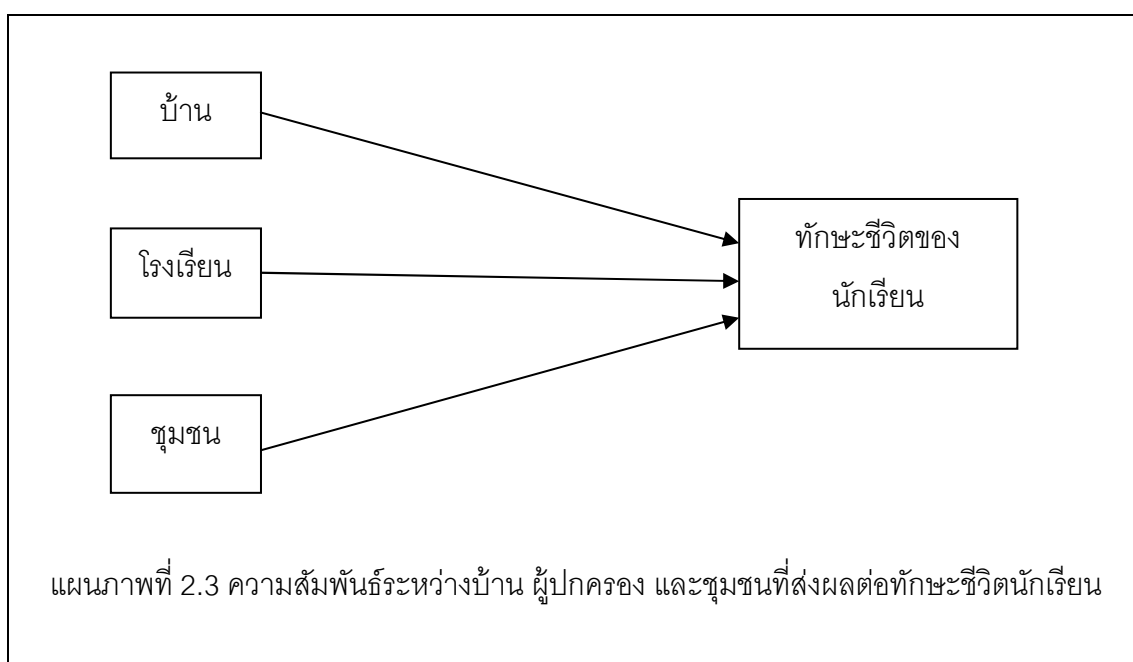


นอกจากนี้ ทักษะชีวิตของเยาวชน ยังเป็นความสามารถที่มนุษย์พัฒนาขึ้นมาจากประสบการณ์ และฝึกอบรม ซึ่งเกิดจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคล อีกทั้งกล่าวถึงปฏิสัมพันธ์กับพ่อแม่ ครู เพื่อน ๆ รวมทั้งคนในชุมชน (ประเสริฐ ตันสกุล และคนอื่น ๆ , 2538) ดังนั้นสามารถจำแนกแหล่งที่มาของทักษะชีวิตได้ ดังนี้

1) บ้าน หรือครอบครัว กล่าวคือบ้านและครอบครัวมีหน้าที่อบรมเลี้ยงดู ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับลูก และร่วมกันพัฒนาในด้านต่าง ๆ

2) โรงเรียน มีหน้าที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่กำหนด เพื่อให้นักเรียนมีสมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด โดยเฉพาะการปลูกฝัง อบรม เพื่อให้นักเรียนสามารถดำรงตนเองอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3) ชุมชน มีหน้าที่ดำเนินกิจกรรม และให้เยาวชนได้ดูเป็นแบบอย่าง ซึ่งเยาวชนจะได้เกิดการเรียนรู้ ดังแผนภาพ 2.3 ดังนี้



ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแหล่งที่มาของทักษะชีวิต ทำให้ได้ทราบถึงการเริ่มศึกษาทักษะชีวิต ข้อมูลเกี่ยวกับทักษะชีวิต และการพัฒนาทักษะชีวิตโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้แก่ บ้าน โรงเรียน และชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยเลือกความร่วมมือของครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาทักษะชีวิต

#### 4. ทักษะชีวิตในประเทศไทย

ทักษะชีวิตในประเทศไทย เริ่มมีขึ้นโดยสำนักบริหารงานการศึกษาอนุเคราะห์ระบบโรงเรียน เป็นหน่วยงานแรก ๆ ที่ใช้คำว่า “ทักษะชีวิต” ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งในระยะแรกๆ จะใช้คำว่า “ทักษะชีวิต” ในความหมายของ Livelihood Skills หรือ Skill for Living ซึ่งเป็นทักษะภายนอกที่มองเห็นได้ชัดเจนจากการปฏิบัติที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตที่จะทำให้ชีวิตดีขึ้น และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยมีโอกาสมากกว่าผู้ที่ไม่มีความรู้ เช่น ทักษะการอ่าน ทักษะทางภาษา ทักษะทางการใช้เทคโนโลยี ทักษะการจัดการ ฯลฯ แต่ในปัจจุบัน “ทักษะชีวิต” หรือ Life Skills มีความหมายกว้างขวางมากกว่าเดิม โดยครอบคลุมมิติต่าง ๆ ของการเรียนรู้ที่จะช่วยให้บุคคลอยากแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องอันเป็นการนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยมีบริบทต่าง ๆ ในชีวิต เช่น การแก้ปัญหา การสื่อสาร การคิดอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ การรู้จักประเมินตนเอง การยอมรับความสามารถของผู้อื่น ฯลฯ ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็นทักษะภายในที่จะช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพและเตรียมความพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต

ค่ายทักษะชีวิต จึงเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีหลักสูตร รูปแบบค่าย กิจกรรม และกระบวนการจัดกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมค่ายจะมีลักษณะเฉพาะในด้านการฝึกระเบียบวินัย การช่วยเหลือตนเองและการเรียนรู้การอยู่ร่วมกับคนอื่นโดยมีกติกาในการอยู่ร่วมกัน และกำหนดเป็นกิจกรรม “ฐาน” เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การจัดกลุ่มสนใจ การอบรม การจัดเวทีสัมมนา การจัดค่าย แต่จากการศึกษาวิจัยของสถาบันการศึกษาและพัฒนาต่อเนื่องสิรินธร พบว่า การพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบค่ายส่งผลต่อการเรียนรู้มากกว่ากิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบอื่น ๆ เพราะเป็นรูปแบบที่กลุ่มเป้าหมายสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรู้ เจตคติ และทักษะต่าง ๆ ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถเผชิญสถานการณ์ได้หลากหลายที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้มีประสิทธิภาพ

จากการศึกษา ทักษะชีวิตในประเทศไทย ทำให้ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งการเผชิญสถานการณ์ เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

#### 5. ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต

การศึกษารายละเอียดทฤษฎีที่เชื่อมโยงกับงานวิจัยครั้งนี้ เป็นทฤษฎีทางจิตวิทยา ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory) ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (behavioral learning theories) และจิตตปัญญาศึกษา (contemplative education) ดังมีรายละเอียดดังนี้

1) **ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory)** เป็นทฤษฎีที่เน้นความสำคัญของการสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรม ทรรศนะ และอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ โดยทฤษฎีนี้สามารถอธิบายพฤติกรรมมนุษย์จากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างต่อเนื่องระหว่าง ความคิด พฤติกรรม และสิ่งแวดล้อม กระบวนการต่าง ๆ ได้แก่ 1.1) การให้ความสนใจ (attention) ประกอบด้วย กิจกรรมซึ่งเลียนแบบตัวอย่าง เป็นสิ่งที่โดดเด่น สร้างความรู้สึกในใจ ชับช้อน ปรากฏอยู่ทั่วไป มีคุณค่าพอที่จะนำไปใช้ต่อ และลักษณะการสังเกต ศักยภาพในการรับรู้ ระดับความตื่นตัว มุมมอง สิ่งที่ตอกย้ำในอดีต 1.2) การเก็บรักษา (retention) โดยตีความและกำหนดความหมายของคำพูดและสัญลักษณ์ต่าง ๆ การจัดระเบียบข้อมูลในสมอง การเชื่อมโยงคำพูดและสัญลักษณ์ รวมทั้งการสั่งงานทางประสาทสัมผัสทั้งห้า 1.3) การสั่งงานทางระบบประสาทให้ทำซ้ำ (motor reproduction) ศักยภาพทางกายภาพ การสังเกตการทำซ้ำของตนเอง การโต้ตอบที่แม่นยำ 1.4) แรงจูงใจ (motivation) เป็นเรื่องภายนอก ประสบการณ์ที่เกิดจากการจินตนาการด้วยการดูหรืออ่านเกี่ยวกับคนอื่นและตอกย้ำด้วยตนเอง (Bandura, 1993)

โดยกรอบคิดของทฤษฎีนี้เกี่ยวข้องกับความคิด และพฤติกรรม เนื่องจากเกี่ยวข้องกับเรื่อง ความสนใจ ความจำ และแรงจูงใจ ซึ่งปรับมาจากแบบจำลองของ Miller & Dollard (1941) ซึ่งเน้นการตีความด้านพฤติกรรมอย่างเดียว โดยขอบเขตและการนำไปใช้ทฤษฎี social learning theory ถูกนำมาอธิบายความก้าวร้าว จิตวิทยาความผิดปกติ โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม นอกจากนี้ยังเป็นพื้นฐานทางทฤษฎีของการแสดงพฤติกรรมตัวอย่างซึ่งใช้ในการฝึกอบรมต่าง ๆ ซึ่ง Bandura มุ่งเน้นการศึกษาเกี่ยวกับ ความมีประสิทธิภาพของตนเองในบริบทที่หลากหลายขึ้นอยู่กับกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) **ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (behavioral learning theories)** เน้นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้า (stimulus) และการตอบสนอง (response) โดยอินทรีย์จะต้องสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองอันนำไปสู่ ความสามารถในการแสดงพฤติกรรม คือ การเรียนรู้ ผู้นำเสนอแนวคิดนี้คือ Ivan Pavlov, Edward Thorndike และ B.F. Skinner โดยมีทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical conditioning) ซึ่งผู้ที่การศึกษาทดลองในเรื่องนี้ได้ทำการศึกษาดูทดลองกับสุนัขโดยศึกษาการไหลของน้ำลาย แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนคือ ก่อนการวางเงื่อนไข ระหว่างการวางเงื่อนไข และหลังการวางเงื่อนไข อาจกล่าวได้ว่าการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก คือ การตอบสนองอัตโนมัติ เมื่อนำสิ่งเร้ามาควบคุมกับสิ่งเร้าเดิมเพื่อแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหา

สำหรับการแก้ปัญหาพฤติกรรม เป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่า พ่อแม่ เป็นบุคคลสำคัญที่สุดของลูก โดยภารกิจของพ่อแม่ คือ



การอบรมสั่งสอนให้ลูกมีความประพฤติสอดคล้องกับความต้องการของสังคมดำรงอยู่ ดังนั้นการปรับพฤติกรรมของลูกจึงเป็นงานใหญ่ของพ่อแม่ โดยมีเป้าหมายให้ลูกได้ประสบการณ์การเรียนรู้ที่จะปรับตัวในสังคม ซึ่งพฤติกรรมทุกพฤติกรรมของลูกทั้งพฤติกรรมดีและพฤติกรรมไม่เหมาะสมเกิดจากการเรียนรู้ทั้งสิ้น ลูกสามารถเรียนรู้ใหม่ได้เสมอ โดยพ่อแม่เป็นผู้เอื้อให้เกิดขึ้น หลักการง่ายๆ ที่จะช่วยให้ลูกแสดงพฤติกรรมดีและหยุดพฤติกรรมไม่เหมาะสมนั้น คือ การให้รางวัล และการลงโทษ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1) การให้รางวัล เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีเป็นทางหนึ่งที่จะสร้างแรงจูงใจให้ลูกแสดงพฤติกรรมต่อเนื่อง แบ่งรางวัลเป็น 3 ชนิด ได้แก่ 2.1.1) รางวัลที่เป็นวัตถุสิ่งของ เช่น ขนมของเล่น ซึ่งพ่อแม่ต้องพิจารณา ราคาของเล่นให้เหมาะสมกับตัวของลูกด้วย 2.1.2) รางวัลทางด้านจิตใจ เช่น คำชม การแสดงสีหน้าชื่นชม ยกนิ้วให้ ปรบมือ การสัมผัสจะช่วยให้ลูกรู้สึกภูมิใจ เห็นคุณค่าของตนเอง รู้ว่าสิ่งที่ตนเองกระทำนั้นเป็นที่ยอมรับ เช่น พ่อแม่ดีใจที่ลูกเล่นคอมพิวเตอร์แล้วเก็บของเรียบร้อย 2.1.3) รางวัลที่เป็นสิทธิพิเศษ เป็นการอนุญาตให้ลูกทำสิ่งพิเศษที่นอกเหนือไปจากชีวิตประจำวัน โดยพ่อแม่อาจถามจากลูก และพ่อแม่เสนอความคิดเห็นปรับให้เป็นรางวัลที่เหมาะสมกับวัยและพฤติกรรมดีของลูก

2.2) การลงโทษ เป็นทางเลือกหนึ่งในการควบคุมพฤติกรรมปัญหาของลูก โดยการลงโทษเป็นการกระทำที่เกิดขึ้น หลังจากที่ลูกแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสม พ่อแม่มุ่งหวังที่จะให้ลูกเรียนรู้ว่าพฤติกรรมที่ลูกแสดงอยู่นี้พ่อแม่ยอมรับไม่ได้ และไม่อนุญาตให้แสดงพฤติกรรมเช่นนี้อีก การลงโทษจะต้องเกิดขึ้นทันทีที่ลูกแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสมการลงโทษที่ได้ผลดี คือ พฤติกรรมไม่เหมาะสมของลูกต้องลดลงหรือไม่เกิดขึ้นอีก ถ้าเกิดขึ้นอีก แสดงว่าการลงโทษนั้นไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ พ่อแม่ต้องมีวิธีการลงโทษใหม่ การลงโทษทำได้หลายวิธีที่จะกล่าวต่อไปนี้จะกล่าวถึงเพียง 2 วิธี ดังนี้

2.2.1) การตำหนิ เป็นการใช้คำพูดหรือการกระทำ เพื่อหยุดพฤติกรรมไม่เหมาะสมของลูก การตำหนิควรกระทำเมื่ออยู่ในสถานที่ส่วนตัวและอยู่ใกล้กับลูกมากที่สุด ใช้เสียงปกติ พูดสั้น ๆ เข้าใจง่าย เจาะจงพฤติกรรมไม่เหมาะสมขณะนั้น บอกให้ลูกรู้ว่าพ่อแม่ไม่ชอบพฤติกรรมของลูก ไม่ใช่ไม่ชอบลูก เพราะรักจึงตำหนิ ไม่อยากให้พฤติกรรมอยู่กับลูก เช่น “ไ้ แม่ผิดหวังมากที่ลูกหยุดเล่นเกมด้วยตัวเองไม่ได้” “หนู พ่อเสียใจมากที่ลูกเล่นเกมจนไม่รับผิดชอบเรื่องการเรียน”

2.2.2) การใช้เวลานอก เป็นการระงับ หรือปิดโอกาสที่ลูกจะได้รับสิ่งที่ต้อง เมื่อแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การลงโทษวิธีนี้ พ่อแม่จะต้องช่วยกันคิดกับลูกก่อนว่าจะทำโทษอย่างไรเพื่อช่วยลูกลดพฤติกรรมปัญหา ให้ลูกบอกหลาย ๆ วิธีที่ลูกไม่ชอบ เช่น ให้แม่ปิด

สะพานไฟท์นที่ที่ถูกไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง ไม่ให้เล่นคอมพิวเตอร์ หักเงินค่าขนมจำนวนเท่าไร กักบริเวณ เมื่อพ่อแม่ทำโทษตามข้อตกลงสิ่งหนึ่งที่จะเกิดขึ้น คือ ลูกจะแสดงอารมณ์ฉุนเฉียว ขอให้พ่อแม่อดทนต่อพฤติกรรมนั้น และยืนหยัดตามข้อตกลง เมื่อลูกระงับอารมณ์โกรธได้แล้วให้กำลังใจลูกว่าเขาพยายามจัดการกับพฤติกรรมปัญหาของเขาได้แล้ว จากนั้นชวนลูกทำกิจกรรมอื่น ๆ แทนที่ เป็นการพาลูกออกจากหน้าจอคอมพิวเตอร์

3) **จิตตปัญญาศึกษา (contemplative education)** เป็นศาสตร์ต่าง ๆ บนโลกที่สามารถอธิบายความเป็นหนึ่งเดียวของทุกสรรพสิ่ง และทำให้ทุกคนเข้าใจได้อย่างง่าย ๆ เช่นความรู้เรื่องนิเวศวิทยาแนวลึก (deep ecology) หรือจักรวาลวิทยา (cosmology) เป็นต้น รวมทั้งการฝึกฝนในเรื่องของจิตใจ การฝึกสติ สมาธิ ซึ่งเป็นเรื่องที่เหมาะสมปฏิบัติควบคู่ไปกับวิชาในห้องเรียน เพื่อให้เกิดการเปิดรับข้อมูลหรือความรู้อย่างเต็มที่ สุขภาพกายและใจจะดีขึ้น ผลการเรียนรู้ย่อมจะดีขึ้นด้วย เรียกว่า เรียนอย่างมีความสุข ซึ่งมีงานวิจัยมากมายทั่วโลกที่อธิบายปรากฏการณ์เหล่านี้และหนทางในการฝึกฝนจิตใจ ก็มีมากมายหลายวิธีตามความเหมาะสมกับคนแต่ละวัย มีทั้งความสุขและได้สติ สมาธิ เช่น การฝึกอบรมและพัฒนาจิตใจ การฝึกโยคะ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมต่างที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น ศิลปะ ดนตรี กิจกรรมอาสาสมัคร การสนทนาที่เน้นการฟังอย่างไม่ตัดสิน เกิดสติและปัญญาร่วมกันในวงสนทนา และความสุขที่เกิดขึ้นนี้เกี่ยวข้องกับ กาย จิต ปัญญา และสังคัม (ประเวศ วะสี, 2549) ดังนี้

3.1) กาย เป็นการสร้างความสุขที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมที่ดี ความผิดปกติทางกายอาจจะเกิดจากการไม่ได้ดูแลรักษาสุขภาพ ขาดการออกกำลังกายที่เหมาะสม โรคจากกรรมพันธุ์ การทำงานผิดปกติของสมอง และการหลังของสารเคมีในสมองที่บกพร่อง จำต้องทำความเข้าใจเรื่องดังกล่าวอย่างถ่องแท้ จึงจะหาวิธีผ่อนคลายและสร้างสุขได้

3.2) จิต สะท้อนจากจิตใจที่เปี่ยมสุขนั้นย่อมเต็มประกอบไปด้วยความกรุณา ความศรัทธา ความพร้อมที่จะให้อภัย และการเจริญสติ หากนำมาเข้าสู่หนทางดังกล่าวได้ ด้วยอุบายวิธีที่เหมาะสม ย่อมเอื้อต่อยุทธศาสตร์สร้างสุขโดยรวมได้

3.3) ปัญญา โดยการเข้าถึงปัญญาที่แท้จำเป็นต้องมีสัมมาทิฐิหรือศรัทธาในการเข้าถึงสิ่งสูงสุด มองเห็นความเป็นอนิจจัง และความเชื่อมโยงของสรรพสิ่ง จนกระทั่งหลอมรวมตัวเองเป็นหนึ่งเดียวกับโลกและจักรวาล ปัญญาจะนำไปสู่อิสรภาพและความสุขที่แท้

3.4) สังคัม เป็นการเอื้อต่อความสุขย่อมประกอบไปด้วย ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้คนและกลุ่มคน เป็นชุมชนที่มีปฏิสัมพันธ์กันด้วยอาการแห่งความมีเมตตากรุณา มองเห็นมนุษย์และสรรพสัตว์อื่นเป็นเพื่อนร่วมทุกข์เช่นเดียวกับตน อันก่อให้เกิดความเคารพซึ่งกันและกัน ลดการเบียดเบียนกัน สามารถตั้งคำถามที่ถูกต้องเหมาะสมต่อความหมายที่แท้จริงของ

ระบบเศรษฐกิจ ไม่ลุ่มหลงไปกับความมั่งคั่งอันเกิดจากสายโซ่แห่งการเบียดเบียน มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์กรแห่งอำนาจไปสู่องค์กรความรู้ เมื่อขัดแย้งน้อยลง เบียดเบียนน้อยลง บีบบังคับน้อยลง และปะทะน้อยลง ย่อมก่อให้เกิดสันติภาพได้

จากแนวคิดทางจิตวิทยาต่าง ๆ ข้างต้น ผู้วิจัยได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมและวางแนวทางเพื่อใช้ในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน โดยพ่อแม่มีส่วนสำคัญในการดูแลลูกและเป็นแบบอย่างให้กับลูก

## 6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยพบว่า มีผู้ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะชีวิต มากมาย ได้แก่ การพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในช่วงวัยต่าง ๆ เช่น การพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับชั้นอนุบาลโดยใช้วรรณกรรม (ณัฐสุภาสิริ ศักดิ์ทอง, 2548) การพัฒนาทักษะชีวิตในการปฏิบัติตนให้รอดพ้นจากปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นต่าง ๆ (นพวรรณ วงศ์วิชัยวัฒน์, 2547; สิริมา สมศรี, 2545) การวิจัยและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน (สัน สุวทันพรกุล, 2551) การศึกษาตัวแปรต่าง ๆ เกี่ยวกับทักษะชีวิต คือ การมีทักษะชีวิต ประกอบด้วย การมีทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย ตัวแปรแฝงภายนอก 2 ตัว คือ ปัจจัยภายในตัวบุคคลและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (ระเบียบ เพราะฝักแฉ่น, 2551) ซึ่งจะคล้ายกับตัวแปรที่มีอิทธิพลโดยรวมสูงสุดต่อคุณภาพนักเรียน ได้แก่ ตัวแปรปัจจัยภายนอกตัวนักเรียน ตัวแปรปัจจัยภายในตัวนักเรียน และตัวแปรการใช้เป้าหมายทักษะชีวิต (จุฬาลักษณ์ ไสระพันธ์, 2551) รวมไปถึงการพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษาพยาบาลด้วยการเรียนวิชาที่ส่งเสริมทักษะชีวิต (พรธวิภา บรรณเกียรติ, 2548) และการสร้างแบบวัดทักษะชีวิต MEQ (วันดี ไต่คำ, 2544) ซึ่งจากเอกสารที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะส่งเสริมทักษะชีวิต เพราะเป็นหนึ่งในห้าสมรรถนะที่สำคัญที่ผู้เรียนควรมี ดังมีรายละเอียดดังนี้

ระเบียบ เพราะฝักแฉ่น (2551) ได้ศึกษาการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดนครราชสีมา: การวิเคราะห์กลุ่มพหุ ได้ศึกษาตัวแปรในการวิจัย 4 ตัว คือ การมีทักษะชีวิต ประกอบด้วย การมีทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย ตัวแปรแฝงภายนอก 2 ตัว คือ ปัจจัยภายในตัวบุคคลและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ตัวแปรแฝงทั้งหมดวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 17 ตัวแปร โดยใช้เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามซึ่งมีความเที่ยงในการวัดตัวแปรตั้งแต่ .550-.850 ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรต้น 8 ตัว ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มโนภาพแห่งตน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การปรับตัว การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน การมีทักษะชีวิตของครู การมีทักษะชีวิตของกลุ่มเพื่อนสนิทและอิทธิพลของสื่อมวลชนร่วมกัน

ทำนายนายการมีทักษะชีวิตได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และตัวแปรทุกตัวสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรทักษะชีวิตได้ร้อยละ 52.80

จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์ (2551) ได้ศึกษาระดับการใช้รูปแบบเป้าหมายทักษะชีวิตที่มีผลต่อคุณภาพนักเรียน และระดับคุณภาพนักเรียนในด้านเก่ง ดี และมีความสุข ผลการวิจัยพบว่า ระดับรูปแบบเป้าหมายทักษะชีวิตในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนทุกด้านอยู่ในระดับสูง โดยการพัฒนาด้านการทำงานและการเป็นพลเมืองดี และการพัฒนาด้านการใช้ชีวิตและการดูแลตนเอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ การพัฒนาด้านการสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้อื่น และการพัฒนาด้านการคิดและการจัดการตามลำดับ ส่วนระดับคุณภาพนักเรียนทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับค่อนข้างสูงโดยเรียงลำดับ สุข ดี และเก่งตามลำดับ นอกจากนี้ยังได้ศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลโดยรวมสูงสุดต่อคุณภาพนักเรียน ได้แก่ ตัวแปรปัจจัยภายนอกตัวนักเรียน ตัวแปรปัจจัยภายในตัวนักเรียน และตัวแปรการใช้เป้าหมายทักษะชีวิตตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีตัวแปรที่มีอิทธิพลโดยรวมสูงสุด คือ ตัวแปรปัจจัยภายนอกตัวนักเรียน ตัวแปรปัจจัยภายในตัวนักเรียน และตัวแปรการใช้รูปแบบเป้าหมายทักษะชีวิต ตามลำดับ

สันต์ สุวทันพรกุล (2551) ได้ศึกษาวิจัยและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการสำรวจ กรณีศึกษา และการทดลอง กลุ่มตัวอย่างในการสำรวจ คือ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษา จำนวน 77 คน โดยใช้เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของครู แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์นักเรียน ในการวิเคราะห์จะใช้การวิเคราะห์เนื้อหา สถิติบรรยาย การวิเคราะห์ค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุนาม (manova) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มที่เรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานมีคะแนนเฉลี่ยทักษะชีวิตทั้งสามด้าน และทั้ง 9 องค์ประกอบสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ในห้องปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยองค์ประกอบที่มีคะแนนมากที่สุด คือ ความรับผิดชอบต่อสังคม การตระหนักรู้ตน ความเห็นใจผู้อื่น ตามลำดับ

พรธรรณวิภา บรรณเกียรติ (2548) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างวิชาทักษะชีวิตเพื่อพัฒนาสุขภาพจิตนักศึกษาพยาบาล โดยผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลมีปัญหาทางด้านการเรียนมากที่สุด วิชาทักษะชีวิตจะมุ่งพัฒนาสุขภาพจิตโดยการสอนการแก้ปัญหา การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การตระหนักในตนเอง และกลไกการควบคุมอารมณ์ การเรียนการสอนเป็นแบบการเรียนรู้มีส่วนร่วม พร้อมวัดประเมินผลรายวิชาด้วยการวัดทักษะชีวิต และสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับพัฒนาการทักษะชีวิตของตน โดยกลุ่ม

ทดลองจะมีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเกือบทุกด้านและการแสดงออกที่เหมาะสมภายหลังทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนทักษะชีวิตกับการเห็นคุณค่าในตนเองความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการแสดงออกที่เหมาะสม พบว่า มีค่าความสัมพันธ์กันในเชิงบวกทุกคู่ และมีบางคู่มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง

ณัฐฐาสิริ ศักดิ์ทอง (2548) ได้ศึกษาผลการใช้วรรณกรรมสำหรับเด็กที่มีต่อทักษะชีวิตของเด็กวัยอนุบาล ในด้านการกระทำ จิตใจ สังคม ปัญญาและการคิด โดยผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถเกี่ยวกับทักษะชีวิตของเด็กวัยอนุบาลสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถเกี่ยวกับทักษะชีวิตของเด็กวัยอนุบาลสูงกว่ากลุ่มควบคุม โดยใช้กระบวนการสอน 4 ขั้นตอน ได้แก่ การนำเสนอประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม การสังเกตและสะท้อนความคิด การสรุปความคิดรวบยอดเป็นนามธรรม และการทดลองใช้สถานการณ์จริง

นพวรรณ วงศ์วิชัยวัฒน์ (2547) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิตในการปฏิบัติตนให้รอดพ้นจากปัญหาสังคมโดยใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบวัดทักษะชีวิตในการปฏิบัติตนให้รอดพ้นจากปัญหาสังคมแบบสอบถามพฤติกรรมการปฏิบัติตนของนักเรียน และแบบบันทึกผลการเรียนรู้และนำทักษะชีวิตไปใช้ ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะชีวิตในการปฏิบัติตนให้รอดพ้นจากปัญหาสังคมทั้ง 4 ปัญหา ได้แก่ ยาเสพติด เพศ วัตถุนิยม และอินเทอร์เน็ต หลังทดลองมากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สิริมา สมศรี (2545) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมกำบังตนเองจากสารเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการกำบังตนเองจากสารเสพติดโดยใช้ทักษะการปฏิเสธและเจรจาต่อรองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี อีกทั้งเมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มปกติ พบว่า นักเรียนกลุ่มปกติมีพฤติกรรมการกำบังตนเองจากสารเสพติดโดยใช้ทักษะการปฏิเสธและเจรจาต่อรองเพื่อรักษาผลประโยชน์มากกว่านักเรียนกลุ่มเสี่ยงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วันดี ไช้คำ (2544) ได้สร้างและพัฒนาแบบวัดทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และทำการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดในด้านความตรง ความเที่ยง และสร้างปกติวิสัย โดยครอบคลุมทักษะชีวิต 9 ด้าน ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ความตระหนักรู้ในตรง ความเห็นในผู้อื่น ความภูมิใจในตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม การสร้าง

สัมพันธภาพและการสื่อสาร การตัดสินใจและการแก้ปัญหา และการจัดการกับอารมณ์ ความเครียดซึ่งเป็นแบบสอบถามต้นยุค มีเนื้อหาประกอบด้วยสถานการณ์ที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับวัยรุ่น ทั้งปัญหาทั่วไป ปัญหาการสูบบุหรี่ และปัญหาสารเสพติด ที่มีข้อสอบทั้งหมด 18 ข้อ คะแนนเต็ม 54 คะแนน ผลการวิจัยพบว่า แบบวัดทักษะชีวิตเป็นแบบวัดที่มีคุณภาพดังนี้ 1) มีความตรงเชิงเนื้อหาโดยวัดดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับองค์ประกอบที่วัด (IOC) มีค่าตั้งแต่ 0.50 ถึง 1.00 2) มีความตรงตามสภาพ ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนที่ได้จากการทำแบบวัดทักษะชีวิตและคะแนนจากการประเมินพฤติกรรมของครูประจำชั้นในแต่ละองค์ประกอบมีค่าในระดับค่อนข้างสูง และสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) มีความตรงเชิงโครงสร้าง โดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง พบว่า องค์ประกอบทักษะชีวิตทั้ง 9 ด้านมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญโดยจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการร่วมกันพัฒนาและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยจะกล่าวถึงในรายละเอียดตอนที่ 3 และ 4 ต่อไป

## ตอนที่ 2 พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษา

ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหา ตอนที่ 2 พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษา ออกเป็น 3 หัวข้อ ได้แก่ 1) พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียน 2) สาเหตุของพฤติกรรมเด็กและวัยรุ่น 3) แนวทางแก้ไข/ช่วยเหลือ ดังนี้

**1. พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียน** (ช่วงอายุ 12-18 ปี) ปัญหาที่พบ ได้แก่ ปัญหาด้านการเรียน ปัญหาแต่งกายผิดระเบียบ สมาธิสั้น เบี่ยงเบนทางเพศ เพื่อนต่างเพศ/เพศสัมพันธ์ ยาเสพติด ไม่ยอมไปโรงเรียน ดังนี้

### 1) ปัญหาด้านการเรียน

ปัญหาด้านการเรียนมีสาเหตุมาจาก สติปัญญาต่ำ ขาดแรงจูงใจในการเรียน เรียนไม่รู้เรื่อง ติดเกม ติดเพื่อน วิธีการแก้ไขทำได้โดย 1.1) จัดระเบียบการทำงาน การเรียน ให้เป็นเวลา 1.2) ทบทวนความสามารถทางการเรียนของเด็ก จุดอ่อน ระดับความสามารถที่แท้จริง 1.3) สอนเสริม ทบทวนบทเรียนแบบฝึกหัดตามความสามารถที่แท้จริง 1.4) ฝึกซ้ำ ๆ บ่อย ๆ ครั้งละช่วงสั้น ๆ 1.5) ให้กำลังใจ ชมเชยในสิ่งที่ทำได้ ไม่เปรียบเทียบกับผู้อื่น

### 2) ปัญหาแต่งกายผิดระเบียบ

ปัญหาแต่งกายผิดระเบียบมีสาเหตุมาจาก ธรรมชาติของวัยรุ่น ทำทนายครุ อยากเด่นอยากดัง อยากให้คนอื่นสนใจ อยากให้เพื่อนยอมรับ และอยากให้ตัวเองดูดี วิธีการแก้ไขทำได้โดย 2.1) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน 2.2) พยายามเข้าใจจิตใจของวัยรุ่น 2.3) ชักถามแรงจูงใจที่ทำให้ผิด

2.4) สอบถามเรื่องกฎระเบียบของโรงเรียน 2.5) ชักจูงให้ทำในทางที่ถูก 2.6) ชมพฤติกรรมในด้านที่ดี

### 3) ปัญหาสมาธิสั้น

ปัญหาสมาธิสั้นมีสาเหตุมาจาก โรคสมาธิสั้น เครียด ซึมเศร้า และสติปัญญาต่ำ วิธีการแก้ไขทำได้โดย 3.1) สร้างแรงจูงใจในการเรียน 3.2) ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ 3.3) แบ่งเวลาการเรียนรู้ให้เป็นช่วงสั้น ๆ 3.4) ทบทวนการเรียนรู้ซ้ำ ๆ

### 4) ปัญหาเบี่ยงเบนทางเพศ

ปัญหาเบี่ยงเบนทางเพศ มีสาเหตุมาจาก กรรมพันธุ์ และการเลี้ยงดู วิธีการแก้ไขทำได้โดย 4.1) จัดกลุ่มให้คละเพศ 4.2) จัดกิจกรรมให้สนิทสนมกับเพศเดียวกันเอง 4.3) หลีกเลี่ยงการแสดงออกผิดเพศ 4.4) ให้ความสนิทสนมกับครู รุ่นพี่เพศเดียวกันเพื่อให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมที่เหมาะสม 4.5) ส่งเสริมให้มีการออกกำลังกาย เล่นกีฬา โดยเฉพาะกับเพศเดียวกัน 4.6) ป้องกันการจับกลุ่มผิดเพศ เพราะจะเกิดการเลียนแบบพฤติกรรม 4.7) ชักจูงให้ระมัดระวังควบคุมตนเองในการแสดงออก กิริยาท่าทาง 4.8) ส่งเสริมให้มีกิจกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม และเป็นจุดเด่นเป็นที่ยอมรับของเพื่อน

### 5) ปัญหาเพื่อนต่างเพศ/เพศสัมพันธ์

ปัญหาเพื่อนต่างเพศ/เพศสัมพันธ์ มีสาเหตุมาจาก ฮอโมนเพศมีการกระตุ้นเรื่องเพศในเด็ก ขาดความอบอุ่นในครอบครัว ต้องการความรักความเข้าใจ วิธีการแก้ไขทำได้โดย 5.1) ส่งเสริมให้เปิดเผยและปรึกษาเรื่องความสนใจทางเพศ 5.2) ครูมีทัศนคติที่เป็นกลางในเรื่องความสนใจของเด็ก 5.3) ให้ความรู้เรื่องเพศอย่างถูกต้องเหมาะสมกับกลุ่ม วัย และเพศ 5.4) ให้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเลือกคบแฟนหรือการวางแผนครอบครัว 5.5) การจัดการอารมณ์ทางเพศของตนเอง 5.6) ทักษะในการปฏิเสธ

### 6) ปัญหายาเสพติด

ปัญหายาเสพติด มีสาเหตุมาจาก ขาดการยับยั้งชั่งใจตนเอง ตามเพื่อน มีปัญหาทางจิตใจอารมณ์ ปัญหาครอบครัว และการเลี้ยงดู วิธีการแก้ไขทำได้โดย 6.1) จูงใจให้เปิดเผยการใช้สารเสพติด 6.2) สสำรวจการใช้ เหตุจูงใจ พฤติกรรมการใช้ และแรงจูงใจที่จะหยุดใช้ 6.3) ชี้แจงข้อเสียของการใช้และข้อดีของการหยุดใช้ 6.4) อธิบายผลที่ตามมาเมื่อใช้สารเสพติด 6.5) อธิบายวิธีการเลิก 6.6) ให้กำลังใจ

### 7) ปัญหาไม่ยอมมาโรงเรียน

ปัญหาไม่ยอมมาโรงเรียน มีสาเหตุมาจาก โรคซึมเศร้า เครียด โรควิตกกังวล ปัญหาบุคลิกภาพแบบหลบเลี่ยงปัญหา ขาดทักษะทางสังคม ปัญญาอ่อน ปัญหาการเรียนเฉพาะด้าน

ติดยาเสพติด วิธีการแก้ไขทำได้โดย 7.1) สร้างความสัมพันธ์ที่ดี 7.2) ให้เด็กอยู่ในที่ที่เหมาะสม เช่น หน่วยงานครู ห้องสมุด ห้องแนะแนว เป็นต้น 7.3) ชักชวนเด็กให้เข้าชั้นเรียนในในบางวิชาที่ง่ายก่อน 7.4) ประสานงานกับครูท่านอื่นเพื่อสร้างความเข้าใจ 7.5) พยายามอย่าให้เด็กอยู่นอกโรงเรียน 7.6) อย่าเข้มงวดกับนักเรียนมากเกินไป 7.6) ให้เพื่อนช่วยชักจูงเพื่อนในการทำกิจกรรม 7.7) ไม่ควรตำหนินักเรียนมากเกินไป 7.8) ชี้แนวทางในการศึกษา ในกรณีนักเรียนไม่สามารถศึกษาต่อได้ เช่น การทำงาน การเรียนนอกระบบ และการศึกษานอกระบบโรงเรียน

**2. สาเหตุของปัญหาพฤติกรรมเด็กและวัยรุ่น** สาเหตุส่วนใหญ่มาจาก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม ดังนี้

1) **ด้านร่างกาย** เป็นการเปลี่ยนแปลงของสารเคมี สารสื่อประสาท โรคทางกาย โรคระบบประสาท และสารพิษ

2) **ด้านจิตใจ** เป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านบุคลิกภาพ ความคิด ทักษะคิด เจตคติ การมองโลก และการปรับตัวในด้านต่าง ๆ

3) **ด้านสังคม** มีสาเหตุมาจากการเลี้ยงดู ปัญหาพ่อแม่ ตัวอย่างของสังคม และสื่อต่าง ๆ ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์

**3. แนวทางการแก้ไข/ช่วยเหลือ** แนวทางแก้ไขนั้นสามารถดำเนินการได้หลายวิธี ได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การรับฟังปัญหาของนักเรียน โดยไม่ตำหนิ การเข้าใจปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา การมองโลกในแง่ดี การกระตุ้นให้คิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง การชี้แนะแนวทางการแก้ปัญหา การเป็นแบบอย่างที่ดี การใช้กิจกรรมนันทนาการเข้ามาช่วยในการดำเนินการ การให้เพื่อนช่วยเพื่อน การชมเชยเมื่อนักเรียนทำความดี และการให้ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน สามารถดำเนินการได้หลายวิธี ได้แก่ การใช้พฤติกรรมบำบัด การให้คำปรึกษา การใช้ครอบครัวบำบัด การใช้เพื่อน มีรายละเอียด ดังนี้

1) **การใช้พฤติกรรมบำบัด** เป็นการจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับนักเรียน ใช้สิ่งกระตุ้นหรือสิ่งเร้า มีการให้รางวัลเป็นระยะ ๆ รวมทั้งการแก้ไขด้วยการทำซ้ำ การตัดพฤติกรรม การสร้างแบบอย่าง การสงโทษ และการถอนพฤติกรรม ลดการลงโทษ ค่า

2) **การให้คำปรึกษา** เป็นแนวทางให้ความช่วยเหลือและตัดสินใจแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของตนเองได้ด้วยเทคนิคต่าง ๆ ของการสัมพันธ์ การสื่อสาร ความเข้าใจและมีความรู้สึกอยากช่วยเหลือ ขั้นตอนการให้คำปรึกษา ประกอบด้วย การสร้างความสัมพันธ์อันดี การสำรวจปัญหาาร่วมกัน การทำให้จิตใจสงบ การแก้ไขปัญหา การตัดสินใจด้วยตนเอง



3) **การใช้ครอบครัวบำบัด** เป็นแนวทางในการให้ความช่วยเหลือโดยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว การแสวงหาข้อมูลจากครอบครัว การชักจูงให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสมาชิกในครอบครัว การชี้ช่องทางการเปลี่ยนแปลง การฝึกทักษะที่เป็นปัญหา การใช้หลักพฤติกรรมบำบัด ร่วมด้วยเพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

4) **การใช้เพื่อนบำบัด** เป็นแนวทางในการสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คอยช่วยตักเตือนเพื่อน พยายามดึงเพื่อนเข้ากลุ่ม และชักชวนเพื่อนให้ทำแต่สิ่งที่ดี พยายามไม่โกรธกัน และคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

จากพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของต้นของนักเรียนมัธยมศึกษา จะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากตนเองและสิ่งแวดล้อมรอบตัว แนวทางแก้ไขจะต้องอาศัยความตระหนักในตนเอง รู้ว่าสิ่งใดควรทำและไม่ควรทำ อีกทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนต้องมาช่วยกันในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาโดยจะกล่าวถึงในรายละเอียดตอนที่ 3 และ 4 ต่อไป

### ตอนที่ 3 ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีของการมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหา ตอนที่ 3 ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีของการมีส่วนร่วม ออกเป็น 3 หัวข้อ ได้แก่ 1) ความหมายของการมีส่วนร่วม 2) การมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน 3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

#### 1. ความหมายของการมีส่วนร่วม มีบุคคลต่าง ๆ ได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540) ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนตัดสินใจในกิจการใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชน

พจนา เทียนธาดา (2543) ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลและชุมชน ได้มีบทบาทหรือพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมเสียสละเวลา แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ

จิรัญญา เวสสุวรรณ (2545) ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคล ชุมชน สถาบัน และองค์กรต่าง ๆ มีส่วนร่วมในกิจกรรมการวางแผน การปฏิบัติ และการติดตามผล

ทัศนศิริรินทร์ สว่างบุญ (2548) ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคล ชุมชน องค์กรต่าง ๆ ได้มีบทบาทหรือพฤติกรรมในการแสดงความคิดเห็น แสดงความรับผิดชอบ เกี่ยวกับการค้นหาปัญหา การวางแผน การปฏิบัติกิจกรรมใดๆ การร่วมลงทุน ร่วมรับประโยชน์ และร่วมประเมินผลติดตาม

สรุปความหมายของ การมีส่วนร่วม หมายถึง บทบาทของบุคคล ชุมชน องค์กรในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อพัฒนากิจกรรมหรือกิจการใดๆ อย่างเป็นระบบทั้งกำหนดปัญหา วางแผน กำกับติดตาม และประเมินผล ให้สำเร็จตามความมุ่งหมายและเกิดประโยชน์สูงสุด

ซึ่งการมีส่วนร่วม (participation) จะมีความหมายคล้ายกับคำว่า การเป็นหุ้นส่วน (partnership) ซึ่งหมายถึง การร่วมมือกันระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร และหน่วยงานด้วยความสมัครใจในการรับผิดชอบและดำเนินการกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งภายใต้การสนับสนุนจัดการทรัพยากร เช่น เงิน เวลา วัสดุ เครื่องมือ จนบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายเดียวกัน แต่ต่างกันตรงที่คำว่า การมีส่วนร่วม นั้นจะมีส่วนได้ ส่วนเสียในการดำเนินการทำกิจกรรมต่างๆ หรืองานใดๆ ที่ปฏิบัติร่วมกัน (Tumbull et al., 1998)

## 2. การมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง ชุมชน

การมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง สามารถแบ่งกิจกรรมออกเป็น 6 ประการ ได้แก่

1) Communication เป็นการดำเนินการติดต่อสื่อสารเพื่อให้ได้รับรู้ข้อมูลทั้งสองฝ่ายของครูและผู้ปกครอง เช่น ผู้ปกครองได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับทางโรงเรียนเพื่อร่วมกันในการพัฒนานักเรียนรวมถึงพฤติกรรมต่าง ๆ นำไปสู่การพัฒนาการเรียน

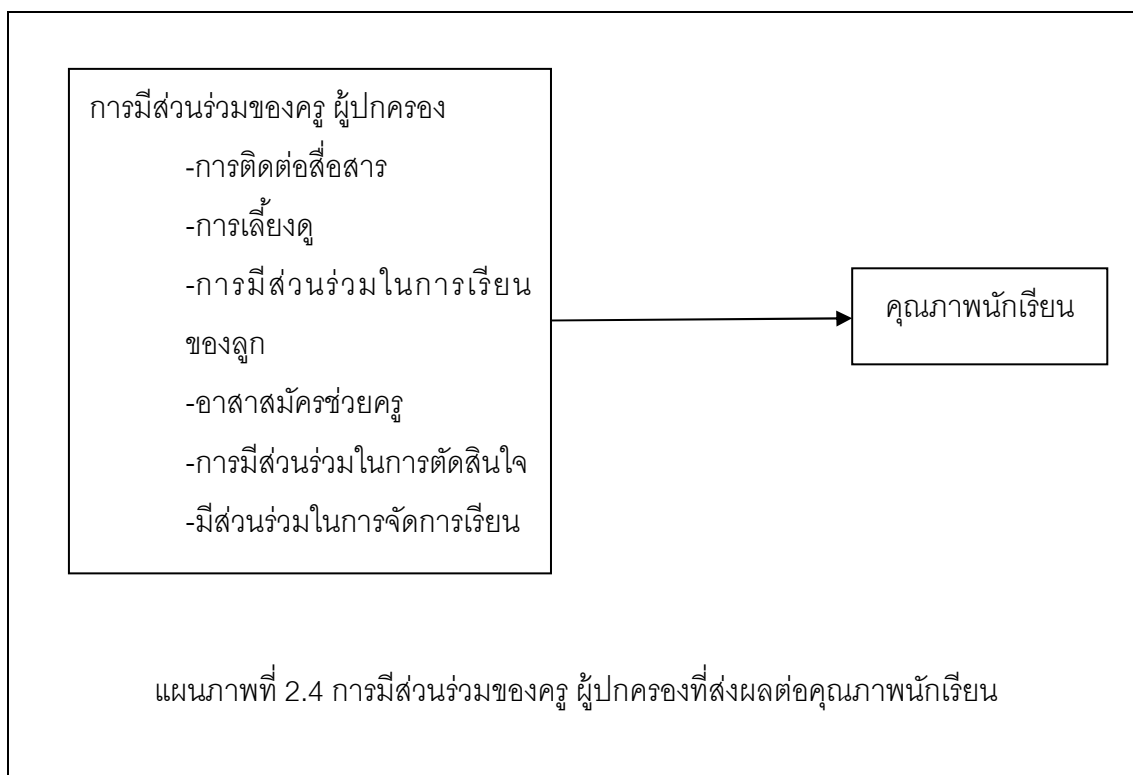
2) Parenting เป็นรูปแบบของการเลี้ยงดู และการให้คำแนะนำ เช่น ผู้ปกครองให้การอบรมเลี้ยงดูและจัดสภาพแวดล้อมในบ้านให้ส่งเสริมต่อพัฒนาการของเด็กในด้านต่าง ๆ โดยครูและโรงเรียนเป็นผู้ให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง

3) Student Learning เป็นการที่ครูและพ่อแม่จะมีส่วนร่วมในการเรียนของลูก เช่น ผู้ปกครองให้คำแนะนำและส่งเสริมทางด้านการเรียน ดูแลในเรื่องของการบ้าน และครู โรงเรียนให้ข้อมูลความรู้แก่ผู้ปกครอง

4) Volunteering เป็นการที่ผู้ปกครอง ชุมชน สามารถช่วยครู เช่น การช่วยสอน การดูแล กำกับ และติดตามพฤติกรรมของนักเรียน รวมทั้งการประสานงานร่วมกันระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน

5) School Decision Making and Advocacy เป็นการที่ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม วางแผน ดำเนินการต่าง ๆ กับทางโรงเรียน

6) Collaborating with Community เป็นการที่ผู้ปกครองและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมและส่งเสริมในกิจกรรมกับทางโรงเรียน ดังแผนภาพที่ 2.4 ดังนี้



จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน คือ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งทางตรงหรือทางอ้อมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือทุกขั้นตอนในการมีกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือชุมชน

นอกจากนี้ ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540) กล่าวถึง ปัจจัยที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ประกอบด้วยกลุ่มปัจจัยสำคัญ ดังนี้ 1) กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ประกอบไปด้วยปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ โครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจที่มีอุตสาหกรรมเป็นหลัก และสถานะในช่วงเศรษฐกิจดี ปัจจัยทางการเมืองการปกครอง ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองท้องถิ่น กระตุ้นนักรการเมืองท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม ได้แก่ ลักษณะนิสัยพื้นฐานของคนไทย 2) กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ ความศรัทธา ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความเป็นห่วงสวัสดิภาพของบุตรหลาน ความเกี่ยวข้องผูกพันกับโรงเรียน สถานภาพของคนในชุมชน ความคาดหวังที่มีต่อโรงเรียน เครือข่ายชุมชน ผู้นำชุมชน ความพร้อมของคนในชุมชน การเห็นความสำคัญของตนเองและการเห็นแก่ความเจริญของส่วนรวม 3) กลุ่มเกี่ยวกับปัจจัยโรงเรียน ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียนผู้บริหารและครูมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ปัจจัยที่เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงาน มีระบบเอื้อให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วม ปัจจัยเกี่ยวกับการไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision-making) ซึ่งอาจเป็นการตัดสินใจตั้งแต่ระยะการตัดสินใจในช่วงของกิจกรรม และการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (implementation) 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (benefit) และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation) (Cohen and Uphoff, 1980 อ้างถึงใน เพ็ญศรี รัตนะ, 2536) ซึ่งคล้ายกับหลักสูตร FUN FIND FOCUS ของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม) ซึ่งเปิดโอกาสให้ ครู ผู้ปกครอง และชุมชน เข้ามามีส่วนในการจัดการศึกษาตามระดับศักยภาพและความสามารถของนักเรียน โดยหลักสูตร FUN FIND FOCUS เป็นหลักสูตรที่มุ่งการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นรายบุคคล ต้องมีความยืดหยุ่นและเป็นพลวัต กล่าวคือ มีการเปลี่ยนแปลงปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ และนักเรียนจะต้องรู้จักแสวงหาความรู้ สร้างองค์ความรู้ด้วยวิธีการเรียนรู้ อย่างมีเป้าหมายชัดเจน ในขณะที่เดียวกันผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ทั้งในส่วนของโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน จะต้องร่วมมือกันรวมพลังพัฒนาในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน ในโรงเรียน และนอกโรงเรียน รวมไปถึงโลกแห่งความเป็นจริงและโลกแห่งอิเล็กทรอนิกส์ เพราะการเรียนรู้จะเกิดตลอดเวลาและไม่มีระยะเวลาสิ้นสุด

นอกจากนี้หลักสูตร FUN FIND FOCUS เป็นหลักสูตรที่ต้องการพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความสามารถเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยมีหลักการ 5 ประการในการดำเนินการ ดังนี้ 1) เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนในสิ่งที่ตนชอบ สนใจ และมีความถนัด เพื่อเพิ่มเติมศักยภาพเป็นรายบุคคล 2) ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความชอบ ความถนัดที่แตกต่างกัน 3) มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้ 4) สามารถจัดการศึกษาได้หลายรูปแบบตามบริบทและสถานการณ์ของสถานการณ์ของสถานศึกษาแต่ละแห่ง 5) เปิดโอกาสให้นักเรียน ผู้ปกครอง และโรงเรียนได้ร่วมกันจัดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ผลการนำนวัตกรรมทางการศึกษาไปเผยแพร่และขยายผลสู่โรงเรียนเครือข่าย ได้มีการขยายผลโดยมีการนำหลักสูตร FUN FIND FOCUS ไปเผยแพร่ในโรงเรียนต่าง ๆ รวม 5 ภูมิภาค รวมทั้งสิ้น 76 โรงเรียน โดยขยายผลสู่โรงเรียนเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง พบว่า โรงเรียนเครือข่ายซึ่งมีความแตกต่างทั้งด้านจำนวนครู นักเรียน และบริบทต่าง ๆ ของโรงเรียนที่ไม่เหมือนกัน ก็สามารถพัฒนาหลักสูตรตาม FUN FIND FOCUS ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของตนเอง นักเรียน ครู และผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีความสุข และสนุกกับการเรียน มีพฤติกรรมที่แสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าถาม กล้าแสดงออกมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในความสามารถและศักยภาพของตนเอง รู้จักตนเองมากขึ้น อันจะส่งผลต่อการเรียนการสอนของครู และการเรียนรู้ของนักเรียนต่อไป นอกจากนี้รายงานการวิจัยยังระบุว่าโรงเรียนขนาดเล็ก สามารถ

จัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรนี้ได้ผลดี เพราะสามารถจัดกระทำและเปลี่ยนแปลงได้ในขณะที่โรงเรียนขนาดใหญ่ จะต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่ยาก

นอกจากนี้ยังมีหลักการสร้างโอกาสการเรียนรู้ หรือ 3M ซึ่งแนวทางสำหรับโรงเรียนในการจัดการศึกษา (สุวิมล ว่องวานิช และคนอื่น ๆ , 2550) โดย 3M มาจากคำว่า Moral Supporter (ผู้ให้กำลังใจ) Monitor (ผู้กำกับติดตาม) Mentor (ผู้สนับสนุนส่งเสริม) โดยแสดงบทบาทต่าง ๆ กันไป ทั้งแสดงบทบาทเป็นผู้ให้กำลังใจซึ่งกันและกันแก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง การเป็นผู้ใส่ใจกำกับติดตาม และพัฒนาบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน รวมทั้งเป็นผู้ทุ่มเทใจ สนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินงาน เพื่อให้นักเรียนได้รับโอกาสการเรียนรู้เต็มที่

สำหรับแนวคิดสำคัญที่ผู้วิจัยนำ 3M มาปรับใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ การให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามาสร้างโอกาสในการเรียนรู้ ไม่ใช่เป็นเพียงครูในโรงเรียนเท่านั้น แต่รวมถึงพ่อแม่ผู้ปกครอง และชุมชนที่ต้องร่วมมือกันสร้างสรรค่นักเรียน โดยโรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการส่งเสริมให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแสดงบทบาทที่เหมาะสมเพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน โรงเรียน หรือระบบการศึกษา โดยบทบาทผู้ให้กำลังใจ จะต้องให้กำลังใจนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดการพัฒนาตนเองอย่างไม่สิ้นสุด บทบาทผู้ใส่ใจกำกับ จะต้องใส่ใจกำกับติดตามให้นักเรียนประพฤติตนและปฏิบัติตนในทิศทางที่เหมาะสมและต่อเนื่อง และบทบาทผู้สนับสนุนส่งเสริม จะต้องคอยดูแล สนับสนุน ส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสในการพัฒนาตนเองสู่เป้าหมายที่กำหนด ดังตารางที่ 2.2 ดังนี้

ตารางที่ 2.2 บทบาทสำคัญของผู้ที่เกี่ยวข้อง

บทบาท	แนวปฏิบัติ
Moral Supporter (ผู้ให้กำลังใจ)	ให้กำลังใจนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดการพัฒนาตนเองอย่างไม่สิ้นสุด
Monitor (ผู้ใส่ใจกำกับ)	ใส่ใจกำกับติดตามให้นักเรียนประพฤติตนและปฏิบัติตนในทิศทางที่เหมาะสมและต่อเนื่อง
Mentor (ผู้สนับสนุนส่งเสริม)	เป็นพี่เลี้ยงคอยดูแล สนับสนุน ส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสในการพัฒนาตนเองสู่เป้าหมายที่กำหนด

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่า ลักษณะของการแสดงบทบาทมีหลายรูปแบบ เช่น 1) พ่อแม่แสดงบทบาท 3M แก่นักเรียนครบทุกบทบาท 2) พ่อแม่ โรงเรียน และชุมชน แสดงบทบาทในลักษณะที่ส่งเสริมกันตามบริบทของตนเอง กล่าวคือ พ่อแม่แสดงบทบาท M1 แก่

นักเรียน โรงเรียนแสดงบทบาท M2 และชุมชนแสดงบทบาท M3 3) ต่างฝ่ายทั้งครู ผู้ปกครอง และชุมชน ต่างมีส่วนเกี่ยวข้องในทุกบทบาท ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดนี้มาปรับใช้ในการวิจัย โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งครู ผู้ปกครอง และชุมชนสามารถมีบทบาทในทุก ๆ บทบาท ดังนี้

1) **บทบาทของครู** ครูสามารถที่จะแสดงบทบาท 3M ได้ทุกบทบาท ได้แก่ Moral Supporter (ผู้ให้กำลังใจ) Monitor (ผู้กำกับติดตาม) และ Mentor (ผู้สนับสนุนส่งเสริม) ดังตารางที่ 2.3 ดังนี้ ตารางที่ 2.3 บทบาทสำคัญของครู

บทบาท	แนวปฏิบัติ
Moral Supporter (ผู้ให้กำลังใจ)	ครูคอยให้กำลังใจนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดการพัฒนาตนเอง เช่น เวลาเรียนครูผู้สอนจะต้องให้กำลังใจนักเรียนในด้านการเรียนและการใช้ชีวิตประจำวัน เป็นต้น
Monitor (ผู้ใส่ใจกำกับ)	ครูคอยใส่ใจกำกับ ติดตามนักเรียนเพื่อให้ นักเรียนประพฤติและปฏิบัติตนในทิศทางที่เหมาะสม ไม่ก่อให้เกิดปัญหา
Mentor (ผู้สนับสนุนส่งเสริม)	ครูคอยดูแล สนับสนุน ส่งเสริมความสามารถของนักเรียนให้มีโอกาสในการพัฒนาตน เช่น นักเรียนมีความสามารถด้านใด ครูจะส่งเสริมด้านนั้น

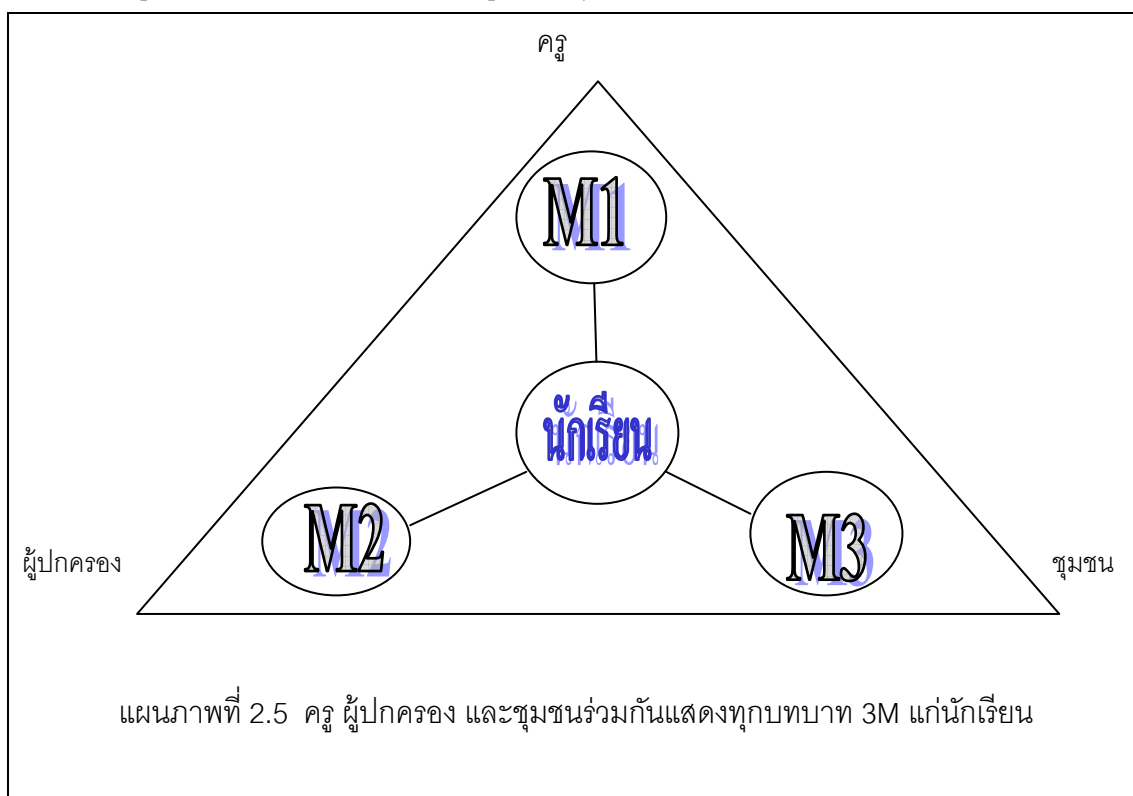
2) **บทบาทของผู้ปกครอง** ผู้ปกครองสามารถที่จะแสดงบทบาท 3M ได้ทุกบทบาท เช่นเดียวกับครู ดังตารางที่ 2.4 ดังนี้ ตารางที่ 2.4 บทบาทสำคัญของผู้ปกครอง

บทบาท	แนวปฏิบัติ
Moral Supporter (ผู้ให้กำลังใจ)	ผู้ปกครองจะคอยให้กำลังใจนักเรียนในทุกด้าน ทั้งด้านการเรียนและชีวิตประจำวัน
Monitor (ผู้ใส่ใจกำกับ)	ผู้ปกครองคอยติดตาม กำกับพฤติกรรมนักเรียน ให้ประพฤติตนเหมาะสม
Mentor (ผู้สนับสนุนส่งเสริม)	ผู้ปกครองคอยดูแล สนับสนุน ส่งเสริมความสามารถของนักเรียนให้มีโอกาสในการพัฒนาตนเองในทุกด้าน

3) **บทบาทของชุมชน** ซึ่งสามารถแสดงบทบาท 3M ได้ทุกบทบาท เช่นเดียวกับ ครูและผู้ปกครอง ดังตารางที่ 2.5 ดังนี้  
 ตารางที่ 2.5 บทบาทสำคัญของชุมชน

บทบาท	แนวปฏิบัติ
Moral Supporter (ผู้ให้กำลังใจ)	ชุมชนและบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องคอยให้กำลังใจนักเรียนทุกด้าน
Monitor (ผู้ใส่ใจกำกับ)	ชุมชนและบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องคอยติดตามกำกับพฤติกรรมนักเรียนให้ประพฤติตนเหมาะสม
Mentor (ผู้สนับสนุนส่งเสริม)	ชุมชนและบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องคอยดูแลสนับสนุน ส่งเสริมความสามารถของนักเรียนให้มีโอกาสในการพัฒนาตนเองทุกด้าน

จึงสรุปได้ว่า ทั้งครู ผู้ปกครอง และชุมชน สามารถแสดงบทบาท 3M ในการพัฒนา นักเรียนได้ในแต่ละบทบาท กล่าวคือ ทุกฝ่ายสามารถเป็นได้ทั้ง Moral Supporter (ผู้ให้กำลังใจ) Monitor (ผู้กำกับติดตาม) และ Mentor (ผู้สนับสนุนส่งเสริม) ดังแผนภาพที่ 2.5 ดังนี้



จากการศึกษาบทบาทของผู้เกี่ยวข้อง (3M) พบว่า ทุกฝ่ายผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียนสามารถแสดงบทบาทร่วมกันในการเป็นผู้ให้กำลังใจ ผู้ใส่ใจกำกับ และผู้สนับสนุนส่งเสริมได้ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เป็นแนวทางในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาโดยให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชนร่วมมือบทบาทในการดูแลนักเรียนในการวิจัยครั้งนี้

### 3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยพบว่า มีผู้ได้ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วม” มากมาย ทั้งการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง ชุมชน รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ กับนักเรียน ดังนี้ บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ (ศิริพร ทิมคล้าย, 2551; กมลรัตน์ ก่อกาญจนวงศ์, 2550; เลิศพร อุดมพงษ์, 2550; น้อมพร เสน่ห์ธรรมศิริ, 2551) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน (กาญจนา ทองหล้า, 2550; ภัทรพร อุตพันธ์, 2550; ปิยฉัตร เชาวลิต, 2550; เมษา นวลศรี, 2550) การพัฒนาการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน (สุรธานีย์ ปาจราย, 2552; วราภรณ์ แย้มทิม; 2549; วารุณี ศุภบัณฑิต, 2548; พจนา เทียนธาดา, 2543) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับชุมชน (ทัศนศิริรินทร์ สว่างบุญ, 2548) ปัจจัยด้านการเรียนรู้ในเครือข่ายการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนด้านการสนับสนุนทางสังคม (สืบสกุล สอนใจ, 2548) ดังมีรายละเอียดดังนี้

สุรธานีย์ ปาจราย (2552) ได้ทำการวิจัยและพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1: การประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การออกแบบเจตนารมณ์ร่วมกัน ซึ่งเป็นการตั้งเป้าหมายร่วมกันและวางแผนแนวทางเพื่อไปสู่เป้าหมาย 2) ขั้นตอนติดตามผล และดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ เป็นขั้นลงมือทำตามแผนที่วางไว้ ให้ไปในทิศทางที่วางแผนร่วมกันไว้ 3) จัดทำแผนการประเมิน ประเมินผลและปรับปรุง นอกจากนี้ผลของการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม พบว่า นักเรียนมีการตอบสนองเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า ในระดับที่คาดว่าจะเกิดขึ้นทุกข้อ ในระดับสูง คือ 1) นักเรียนเริ่มมีพัฒนาในด้านขยัน ประหยัด และวินัย 2) ยึดครูเป็นแบบอย่างที่ดี 3) ให้ความเคารพผู้ใหญ่ 4) เป็นที่รักใคร่ของบุคคลอื่น 5) ไม่กล้าทำผิดระเบียบวินัย 6) แข่งกันทำความดี ในระดับที่อยากให้เกิดขึ้นและหากเกิดขึ้นได้ก็ดี พบว่า นักเรียนมีการตอบสนองเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าในระดับปานกลาง และมีเพียงข้อเดียวที่นักเรียนตอบสนองในระดับต่ำ นักเรียนรู้จักการเสียสละเพื่อส่วนร่วม

ศิริพร ทิมคล้าย (2551) ได้ศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองส่วนใหญ่ด้าน



การเข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา ได้แก่ กิจกรรมปฐมนิเทศ และเข้าร่วมเป็นบางครั้ง ด้านการให้ความรู้ผู้ปกครอง ได้แก่ ความรู้ผู้ปกครอง ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ การได้รับข้อมูลจากสารสัมพันธ์โรงเรียนและมีส่วนน้อยที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากกรรมการโรงเรียน ด้านการส่งเสริมประสบการณ์แก่นักเรียน ได้แก่ การเป็นแบบอย่างที่ดี กระตุ้นนักเรียนให้ทำกิจกรรมที่โรงเรียน ด้านสนับสนุนสถานศึกษา ได้แก่ การให้ความร่วมมือสนับสนุนละปฏิบัติตามข้อกำหนด

น้อมพร เสน่ห์ธรรมศิริ (2551) ได้ทำการศึกษาผลของการจัดประสบการณ์ส่งเสริมพฤติกรรมกรรมวิธีวินัยอย่างต่อเนื่องโดยความร่วมมือระหว่างครูและผู้ปกครองที่มีต่อความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยดำเนินการทดลองออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 ก่อนการทดลอง ช่วงที่ 2 การดำเนินการทดลองครั้งที่ 1 ช่วงที่ 3 การดำเนินการทดลองครั้งที่ 2 ซึ่งประกอบไปด้วย แผนการจัดกิจกรรม แนวทางปฏิบัติสำหรับผู้ปกครอง แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) ระยะเวลาทดลอง 8 สัปดาห์ รวมทั้งหมด 24 คาบ ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียน หลังดำเนินการทดลองสูงกว่าก่อนการดำเนินการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อโรงเรียนของนักเรียน หลังดำเนินการทดลองสูงกว่าก่อนการดำเนินการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อครอบครัวของนักเรียน หลังดำเนินการทดลองสูงกว่าก่อนการดำเนินการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กาญจนา ทองหล้า (2550) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนของผู้อุปถัมภ์โรงเรียนในฝัน: พหุกรณีศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนของผู้อุปถัมภ์โรงเรียนในฝัน: พหุกรณีศึกษา 2 โรงเรียน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิเคราะห์เอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม รวมไปถึงการวิเคราะห์เนื้อหาสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยและเปรียบเทียบ ผลการวิจัยพบว่าในด้านการมีส่วนร่วมโรงเรียนทั้งสองนั้นมีขั้นตอนการมีส่วนร่วมเหมือนกัน โดยมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินงานมากที่สุด รองลงมา คือ ขั้นตอนตัดสินใจ ขั้นการประเมินผล และการร่วมรับประโยชน์ ส่วนเป้าหมายในการร่วมพัฒนาจะมุ่งเน้นด้านกายภาพของโรงเรียนมากที่สุด รองลงมา คือ การพัฒนา นักเรียน การพัฒนาผู้บริหาร และพัฒนาครู

ปิยฉัตร เชาวลิต (2550) ได้นำเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนของวัดพัฒนาดีเด่น โดยมีพื้นที่การศึกษา 2 พื้นที่ ได้แก่ วัดบางช้างเหนือ และวัดสุทิวารี ด้วยวิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์โดยผู้ให้ข้อมูลจากวัดบางช้างเหนือ จำนวน 32 คนและวัดสุทิวารี จำนวน 36 คน และการสนทนากลุ่ม 2 ครั้ง ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการมีส่วนร่วมแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

- 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการส่งเสริมของวัด คือ ควรมีการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเจ้าอาวาสและพระ นอกจากนี้วัดควรมีการจัดกิจกรรมทางการศึกษาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับขั้นตอนในการจัดกิจกรรมทุกขั้นตอน
- 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการส่งเสริมของชุมชน ควรพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำชุมชน และส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีของคนในชุมชนโดยจัดกิจกรรมตามประเพณี เพื่อเป็นจุดเริ่มให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

กมลรัตน์ ก่อกาญจนวงศ์ (2550) ได้ศึกษาผลของการใช้กระบวนการประเมินพัฒนาการโดยใช้บริบทเป็นฐานที่มีต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กวัยอนุบาล โดยใช้กระบวนการดังกล่าว แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 15 คน และกลุ่มควบคุม 15 คน กลุ่มทดลองใช้กระบวนการประเมินพัฒนาการโดยใช้บริบทเป็นฐาน ส่วนกลุ่มควบคุมที่ใช้ในการวิจัยใช้ประเมินพัฒนาการเด็กปกติ ใช้ระยะเวลา 12 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองใช้กระบวนการประเมินพัฒนาการโดยใช้บริบทเป็นฐาน ผู้ปกครองกลุ่มทดลองมีคะแนนสูงกว่าผู้ปกครองในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้ปกครองกลุ่มทดลองมีความมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กหลังการทดลองใช้กระบวนการสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผู้ปกครองที่เข้าร่วมกระบวนการนี้ส่วนมากมีความพึงพอใจในระดับมาก

ภัทรพร อุตพันธ์ (2550) ได้ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคใต้ มีวัตถุประสงค์ในการมุ่งศึกษาสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนและนำเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาและประชาชนทั่วไป โดยส่วนใหญ่ชุมชนจะไม่เข้าร่วมโดยตรง แต่จะเข้ามาในลักษณะของการบริจาคเงินและอุปการะการเรียนการสอนต่าง ๆ โดยปัญหาของการมีส่วนร่วมในการศึกษาครั้งนี้ คือ ระบบการบริหารงานด้านวิชาการของโรงเรียนไม่เอื้ออำนวยต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน ระบบการบริหารงบประมาณไม่ดี ครูไม่มีคุณภาพ และช่วงเวลาที่โรงเรียนจัดกิจกรรมไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน นอกจากนี้ยังมีแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคใต้ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ได้แก่ การอบรมคณะกรรมการสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการศึกษา สร้างเครือข่ายด้านวิชาการกับโรงเรียนสังกัดอื่นๆ อบรมให้ความรู้แก่ชุมชนเกี่ยวกับการทำหลักสูตรท้องถิ่น ด้านงบประมาณ ได้แก่ การจัดตั้งคณะกรรมการที่เป็นตัวแทนจากชุมชนขึ้นมาดูแล ด้านบุคลากร ได้แก่ การพัฒนาคุณลักษณะของผู้จัดการโรงเรียน การพัฒนาคุณลักษณะของพระสงฆ์และสามเณร

สร้างเครือข่ายครูกับโรงเรียนอื่น ๆ ด้านบริหารงานทั่วไป ได้แก่ การสร้างเครือข่ายกับศูนย์ การศึกษานอกโรงเรียน ร่วมกันจัดแหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยให้ศูนย์เข้ามาจัดกิจกรรมเสริมอาชีพ ให้กับชุมชน จัดกิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์กับชุมชน และสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์

เลิศพร อุดมพงษ์ (2550) ได้ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาเด็กแบบบ้านเป็นฐาน โดยมีกระบวนการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย โดยการศึกษาความคืบหน้าจากบทสัมภาษณ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแล้วนำไปสู่ข้อสรุป ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กแบบบ้านเป็นฐาน ได้แก่ ด้านงบประมาณ ควรมีการวางแผนเพื่อดำเนินโครงการ โดยให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม ด้านวิชาการ ควรให้ความรู้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้านบุคลากร ควรอบรมให้ความรู้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาเด็ก และด้านการบริหารงาน ควรตรวจสอบสภาพปัญหาเพื่อดำเนินการต่อไป

เมษา นวลศรี (2550) ได้ศึกษาแนวทางในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาที่สำคัญที่สุด พบว่า แนวทางนั้นประกอบไปด้วย การสร้างความตระหนักและการให้ความรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาแก่ชุมชน นอกจากนี้ยังมีแนวทางอื่น ได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและสถานศึกษา การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ และการเปิดโอกาสของโรงเรียนเพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

วราภรณ์ แยมทิม (2549) ได้ทำการศึกษาผลของการฝึกอบรมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่มีต่อปัจจัยสาเหตุและผลที่ตามมาของพัฒนาการการมีส่วนร่วมของพ่อแม่: โมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงลำดับขั้นที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลความประเมินความต้องการจำเป็นของครู พ่อแม่ ผู้ปกครองในการฝึกอบรม ด้านการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ พบว่า มิติที่ควรได้รับการพัฒนา คือ การอาสาสมัคร มิติที่ควรปรับปรุง ได้แก่ การร่วมมือรวมพลังกับชุมชน การเรียนรู้ที่บ้าน และการตัดสินใจ ด้านบทบาท 3M (M1: การเป็นผู้ให้กำลังใจ M2: การเป็นผู้ใส่ใจกำกับ M3: การเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุน) พบว่า มิติที่ควรได้รับการพัฒนา คือ การให้กำลังใจด้วยรางวัลทั่วไป และการให้กำลังใจด้วยรางวัลที่เสริมสร้างการเรียนรู้ 2) ผลการฝึกอบรมครู พบว่า ครูมีทักษะในการสื่อสารการทำงานร่วมกับพ่อแม่ และการออกแบบกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการศึกษาเพิ่มขึ้น และดำเนินกิจกรรมได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน ผลจากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ทำให้ครูได้เรียนรู้เทคนิคในการประสานงานกับพ่อแม่กลุ่มต่าง ๆ ครูได้รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างแท้จริง การดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างครูและพ่อแม่ผู้ปกครอง ทำให้ครูตั้งภูมิปัญญาของพ่อแม่มาพัฒนา นักเรียน รวมทั้งก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่อบอุ่นภายในครอบครัว นอกจากนี้การวิเคราะห์ปัจจัยเชิง

สาเหตุและผลที่ตามของพัฒนาการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของการมีส่วนร่วมของพ่อแม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ ตัวแปรบริบทชีวิตพ่อแม่ และตัวแปรความสามารถของครู เมื่อพิจารณาอิทธิพลของพัฒนาการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ที่มีต่อพัฒนาการของผลสัมฤทธิ์นักเรียน มีตัวแปรแฝงความชันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทัศนศิริรินทร์ สว่างบุญ (2548) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับชุมชนที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณและงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยด้านโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมมากกว่าปัจจัยด้านชุมชน ซึ่งสามารถเรียงลำดับความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ กับระดับการมีส่วนร่วม ได้ดังนี้ ผู้บริหาร ครูผู้สอน การปฏิบัติงานของโรงเรียน สภาพทั่วไปของชุมชน ผู้นำชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา คุณลักษณะของบุคคลในชุมชน และลักษณะของโรงเรียน จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนและการวิเคราะห์การถดถอยของพหุคูณ พบว่า ตัวแปรลักษณะงานวิจัยสามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ได้ร้อยละ 62 โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ การทดสอบนัยสำคัญ ภูมิภาคที่ศึกษา ประเด็นการศึกษาบทบาทผู้บริหาร การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง และขนาดกลุ่มตัวอย่าง

วารุณี ศุภบัณฑิต (2548) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับสถานศึกษาจังหวัดนครนายก: การวิเคราะห์เชิงสังคมวิทยา เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร การศึกษาภาคสนาม เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โดยผู้วิจัยได้นำเสนอ 2 แนวทาง คือ การสร้างผู้นำในการพัฒนา และการอบรมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้วิเคราะห์และเรียบเรียงข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ศึกษาและสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อทำให้เกิดทักษะในการบริหารอย่างเหมาะสม

สีปสกุล สอนใจ (2548) ได้ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านการเรียนรู้ในเครือข่ายการเรียนรู้ นอกระบบโรงเรียนด้านการสนับสนุนทางสังคมและด้านความเป็นหุ้นส่วน ที่มีต่อการปฏิบัติงานของสมาชิกเครือข่ายป้องกันยาเสพติดในชุมชนพื้นที่กรุงเทพมหานคร ระหว่างกลุ่มที่สมาชิกเครือข่ายป้องกันยาเสพติดที่เป็นทางการและกลุ่มที่มีสมาชิกเครือข่ายป้องกันยาเสพติดไม่เป็นที่ทางการ โดยมุ่งศึกษาตัวแปรแฝง 4 ตัว ได้แก่ 1) การเรียนรู้ในเครือข่ายการเรียนรู้ นอกระบบโรงเรียน 2) การสนับสนุนทางสังคม 3) ความเป็นหุ้นส่วน และ 4) การปฏิบัติงาน ซึ่งวัดจากตัวแปรสังเกตได้ 14 ตัว ได้แก่ 1) การสนับสนุนจากครอบครัว 2) การสนับสนุนจากประชาชน ผู้นำชุมชน 3) การสนับสนุนจากหน่วยงานเอกชน 4) การสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ 5) การมีเป้าหมาย

ร่วมกัน 6) การกำหนดบทบาทและผลประโยชน์ร่วมกัน 7) การทำงานที่เป็นระบบ 8) การเรียนรู้ตามอรรถศาสตร์ 9) การเรียนรู้แบบร่วมกัน 10) การเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงาน 11) การเรียนรู้จากการสอนงาน 12) การเรียนรู้แบบเป็นทางการ 13) คุณลักษณะเฉพาะ 14) ผลการปฏิบัติงาน โดยใช้เครื่องมือตรวจสอบความตรงของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ คือแบบสอบถาม ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของสมาชิกเครือข่ายป้องกันยาเสพติดในชุมชนพื้นที่กรุงเทพมหานคร มี 3 ปัจจัย ได้แก่ การเรียนรู้ในเครือข่ายการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน การสนับสนุนทางสังคมและความเป็นหุ้นส่วน นอกจากนี้รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุยังมีความสอดคล้องกับข้อมูลความคิดเห็นจากแบบสอบถามอยู่ในเกณฑ์ดี โดยที่รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุสามารถอธิบายความแปรปรวนของการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่ม ได้ร้อยละ 85 เท่ากัน อีกทั้งปัจจัยการเรียนรู้ในเครือข่ายการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนของกลุ่มที่ 1 มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการปฏิบัติงานสูงสุด ซึ่งหมายถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ในเครือข่ายการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนอยู่ในระดับสูงจะมีผลทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้นเช่นกัน โดยจะตรงข้ามกับกลุ่มตัวอย่างสองที่อยู่ในระดับต่ำ

พจนาน เทียนธาดา (2543) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในระดับประถมศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า แนวทางให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมสามารถดำเนินการได้โดยให้ชุมชนมีบทบาทในการเป็นผู้ให้ข้อมูลพื้นฐาน เป็นแหล่งวิชาการร่วมกันให้ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ และสนับสนุนด้านสิ่งของ วัสดุหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้รู้ในชุมชนมาเป็นวิทยากรให้ความรู้ ถ่ายทอดประสบการณ์และร่วมจัดกิจกรรม

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม พบว่า การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นครู โรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน รวมทั้งสังคม มีส่วนในการดำเนินการร่วมกันในการพัฒนานักเรียน ทั้งเป็นผู้ให้ข้อมูล การมีบทบาทในการดูแลนักเรียน การสนับสนุนส่งเสริมในด้านต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาปรับใช้ในการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยจะกล่าวถึงในรายละเอียดตอนที่ 4 ต่อไป

#### ตอนที่ 4 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหา ตอนที่ 4 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ออกเป็น 5 หัวข้อ ได้แก่ 1) ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 2) ประเภทของการวิจัยปฏิบัติการ 3) ขั้นตอนและกระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 4) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการประเภทหนึ่ง ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพและมีวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมวิจัย แต่การระบุปัญหาการดำเนินการ การติดตามผล จนถึงขั้นประเมินผล ซึ่ง การวิจัยปฏิบัติการ เป็นการวิจัยที่ต้องการจะพัฒนา ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาด้านใดด้านหนึ่ง ส่วน การมีส่วนร่วมเป็นการที่ทุกฝ่ายให้ความร่วมมือในกิจกรรมการวิจัย ในการวิเคราะห์สภาพปัญหา หรือสถานการณ์อันใดอันหนึ่งแล้วร่วมในกระบวนการตัดสินใจและดำเนินการจนสิ้นสุดงานวิจัย ดังนั้น การวิจัยแบบมีส่วนร่วม เป็นแนวทางวิจัยที่ต่างไปจากการวิจัยรูปแบบอื่น ๆ เพราะนักวิจัยต้องประเมินความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้อง และทบทวนวัตถุประสงค์เป็นครั้งคราวเพื่อให้สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วม โดยการวิจัยรูปแบบนี้ เป็นการผสมผสานความรู้เชิงทฤษฎีและระเบียบวิธีของนักวิจัย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการพัฒนาและความต้องการกับความรู้ของผู้เกี่ยวข้อง (สุภางค์ จันทวานิช, 2552) ในหัวข้อของการวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้ ผู้วิจัยขอเสนอความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประเภทของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ รูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และขั้นตอน กระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

### 1. ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

จากการที่ผู้วิจัยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการนั้นมีคำที่เรียกกันหลายคำ เช่น การวิจัยในชั้นเรียน การวิจัยปฏิบัติการ การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และมีผู้ให้นิยาม ความหมายของ การวิจัยเชิงปฏิบัติการไว้ต่างกัน ดังนี้

Kurt Lewin (1947 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช, 2551) ได้ให้ความหมายของ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ไว้ว่า เป็นกระบวนการวงจรแบบขดลวด ได้แก่ การวางแผนโดยการสำรวจ การลงมือทำ และการค้นหาความจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติ

Kemmis and McTaggart (1990) ได้ให้ความหมายของ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ไว้ว่า เป็นระเบียบวิธีของการรวบรวม ค้นคว้า โดยอาศัยการร่วมมือของผู้ปฏิบัติงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงหรือเพื่อทำให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติและเข้าใจสภาพการณ์ที่กำลังดำเนินต่อไป

ทิตนา แคมมณี และนางลักษณ วัชรชัย (2546) ได้ให้ความหมายว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) หมายถึง กระบวนการที่ผู้ประกอบวิชาชีพดำเนินการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติงานของตนเอง เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานของตนให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพมากยิ่งขึ้น มีลักษณะเฉพาะที่ต่างจากการวิจัยทั่วไปเพราะลักษณะปัญหาวิจัยจะเกี่ยวข้องกับงาน

ที่นักวิจัยทำอยู่ เมื่อนักวิจัยดำเนินงานตามขั้นตอนเสร็จแล้ว นักวิจัยต้องนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนา  
งานของตนเองและผู้ที่เกี่ยวข้องให้มีคุณภาพ

สุวิมล ว่องวานิช (2550) ได้กล่าวถึง การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ไว้ว่า เป็นการวิจัยที่  
เน้นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชั้นเรียน แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด  
แก่นักเรียน เป็นงานวิจัยที่สามารถนำผลจากการวิจัยไปใช้ได้ทันที มีการสะท้อนสารสนเทศของ  
การปฏิบัติงานต่าง ๆ ในกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการวิจัย มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนแนวทางการปฏิบัติ  
ต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม

Tumbull et al. (1998) กล่าวถึง การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ไว้ว่า เป็นกระบวนการ  
ที่ผู้วิจัยหรือผู้ปฏิบัติมีส่วนได้เสียจากการดำเนินการตามขั้นตอน โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาที่  
เกิดขึ้นในสังคม

สุทิดา ลิ้มสกุล (2550) กล่าวถึง การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ไว้ว่า เป็นกระบวนการที่ครู  
สามารถค้นคว้าหาความรู้และแสวงหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาด้านต่างๆ ทั้งของตนเองและผู้  
ที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นไปตามกระบวนการดำเนินการ ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกตผล  
จากการปฏิบัติงาน และผลสะท้อนในการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงโดยทำอย่างต่อเนื่องเพื่อ  
นำผลการวิจัยไปใช้และพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้อื่น

เสาวนีย์ แสนคำ (2552) กล่าวถึง การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ไว้ว่า เป็นการวิจัยที่ให้ผู้ที่  
เกี่ยวข้อง องค์กรต่าง ๆ หรือผู้มีส่วนได้เสียร่วมมือกันในการดำเนินการศึกษาสภาพปัญหา แนว  
ทางแก้ไข และหาวิธีการปรับปรุงเพื่อพัฒนาองค์กรหรือหน่วยงานของตนให้ดีขึ้นกว่าเดิมโดยมีการ  
สะท้อนผลการปฏิบัติงานเพื่อปรับปรุงแผนการปฏิบัติงานต่อไป

จากความหมายหมายของ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า  
กระบวนการที่สามารถค้นคว้าหาความรู้ แสวงหาแนวทางแก้ไข และพัฒนาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่  
เป็นปัญหาและทักษะชีวิตของนักเรียน โดยมีการดำเนินการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกตและ  
ตรวจสอบผลจากการปฏิบัติ และผลสะท้อนกลับเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง อีกทั้งมีการ  
อภิปรายแลกเปลี่ยนแนวทางการปฏิบัติและดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้และ  
พัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

## 2. ประเภทของการวิจัยปฏิบัติการ

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารต่าง ๆ พบว่า การวิจัยปฏิบัติการ นั้นมีความหมาย  
ใกล้เคียงกันดังต่อไปนี้

1) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หรือ การวิจัยปฏิบัติการ (action research) ซึ่งเป็นคำที่ค่อนข้าง  
กว้างมาก ยังไม่ระบุเจาะจงในการวิจัย

2) การวิจัยในชั้นเรียน (classroom research) เป็นการวิจัยที่ระบุแหล่งที่ทำวิจัยหรือสนามการวิจัย โดยเกิดขึ้นที่ห้องเรียน (classroom)

3) การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (classroom action research) เป็นการเน้นคำให้ชัดเจน เฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้น

4) การวิจัยของครู หรือการวิจัยโดยครู (teacher research) เป็นการเน้นคำทำให้เจาะจงยิ่งขึ้นว่าครูเป็นผู้ทำวิจัย

5) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบร่วมมือ (collaborative action research)

6) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research)

จะเห็นได้ว่าการวิจัยมีหลายรูปแบบ ดังนั้นการใช้การวิจัยในรูปแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับบริบทและวัตถุประสงค์ของการวิจัย อาจจะไม่แตกต่างกันมาก แต่ปลายทางของการทำวิจัย คือ การแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน

จากการศึกษาเอกสารพบว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการมีหลายรูปแบบ ดังต่อไปนี้

1) รูปแบบการวิจัยตามแนวคิดของ Kemmis เป็นการวิจัยเชิงเทคนิค มีเป้าหมายของการวิจัยเพื่อปรับปรุงการทำงานโดยอาศัยบุคคลภายนอกเข้ามาทำงานในหน่วยงานและองค์กร ครูจะอยู่ภายใต้การควบคุมของนักวิจัยภายนอก อีกทั้งนักวิจัยภายนอกยังมีหน้าที่ในการให้คำปรึกษา มีเป้าหมายในการวิจัย มุ่งปรับปรุงและเสริมสร้างพัฒนาวิชาชีพให้กับผู้ปฏิบัติ และที่สำคัญคือเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัยและผู้ที่มีส่วนในการปฏิบัติงานในองค์กร

2) รูปแบบการวิจัยตามแนวคิดของ ทิศนา แคมมณี และนางลักษณ์ วิรัชชัย (2546) เป็นการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนโดยอาศัยการร่วมมือ ร่วมใจของครู นอกจากนี้ในระดับโรงเรียน การวิจัยก็จะอาศัยความร่วมมือของผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัย และในระดับชุมชน ทางโรงเรียนก็จะร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนานักเรียน หน่วยงาน และองค์กร

3) รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการตามแนวคิดของ Calhoun เป็นงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์ มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงภายในชั้นเรียน ห้องเรียน มีทั้งแบบทำคนเดียวและแบบทำเป็นกลุ่มตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยกำหนดปัญหาแนวร่วมกันหาแนวทางการแก้ไข

### 3. ขั้นตอนและกระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

จากการศึกษาเอกสาร พบว่า ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการต้องดำเนินการเป็นวงจรที่ซ้ำกันต่อเนื่องกันไป 4 ขั้นตอน (ทิศนา แคมมณี และนางลักษณ์ วิรัชชัย, 2546) ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การตรวจตราและการวางแผน (reconnaissance and general) เป็นขั้นตอนที่นักวิจัยจะรับทราบและทำความเข้าใจกับปัญหาที่เกิดขึ้น และวางแผนเพื่อที่จะหาแนวทางแก้ไข

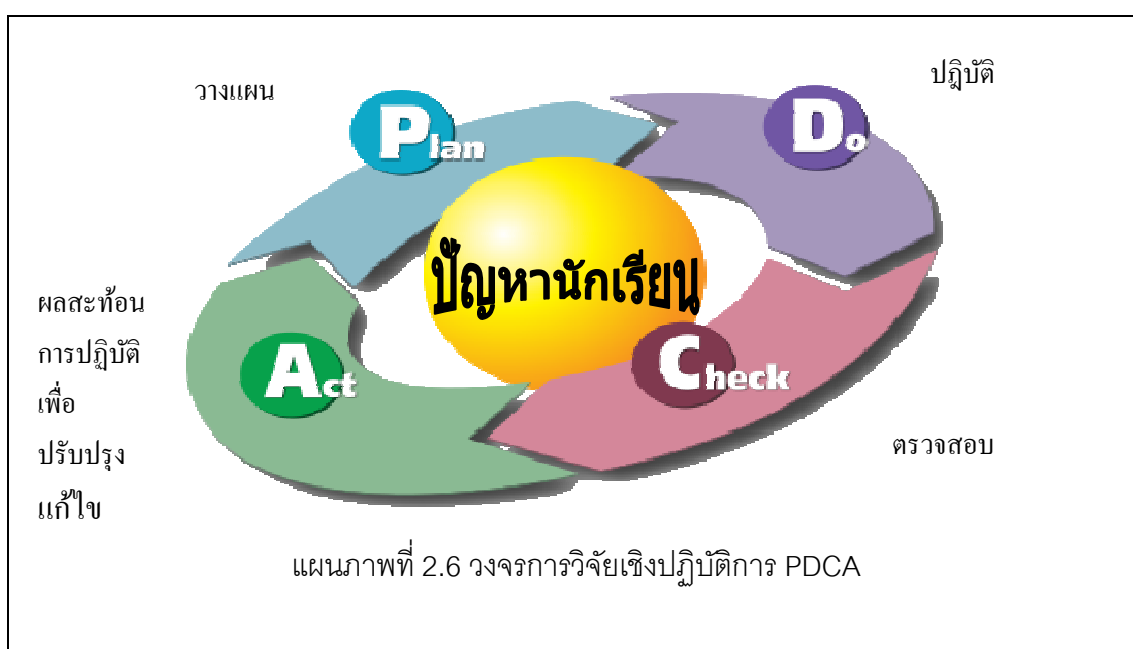


ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการ (action) เป็นขั้นตอนที่นักวิจัยลงมือปฏิบัติการตามแผนที่วางไว้ โดยวิธีการที่ได้วางแผนไว้ นักวิจัยเชื่อว่า เมื่อดำเนินการตามขั้นตอนนี้แล้วจะสามารถแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ได้

ขั้นตอนที่ 3 การติดตามกำกับผลการดำเนินงานโดยการสังเกต (monitoring the implementation by observation) เป็นขั้นตอนที่นักวิจัยจะทำการสังเกตบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพและผลการปฏิบัติการตั้งแต่ระหว่างการดำเนินงานและหลังการดำเนินงานตามแผนที่ กำหนดไว้โดยดำเนินการอย่างเป็นระบบ

ขั้นตอนที่ 4 การทบทวนแก้ไข (reflection and revision) เป็นขั้นตอนที่นักวิจัยดำเนินการ ต่อจากขั้นตอนที่ 3 โดยพยายามแสวงหาวิธีการใหม่ ๆ เพื่อนำมาปรับใจในการดำเนินการในวงจร รอบใหม่ต่อไป

สำหรับขั้นตอนทั้ง 4 ข้างต้นนั้น ในปัจจุบันจะรู้จักในชื่อของวงจรของการวิจัยเชิง ปฏิบัติการ PAOR ตามลำดับขั้นตอน 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (plan) การปฏิบัติการ (action) การสังเกต ตรวจสอบผลจากการปฏิบัติงาน (observe) ผลสะท้อนในการปฏิบัติเพื่อ นำไปสู่การปรับปรุง (reflect) ซึ่งเป็นวงจรที่นิยมใช้ในการวิจัยชั้นเรียน โดยจะคล้ายกับวงจรของ การวิจัยเชิงปฏิบัติการตามขั้นตอนของ PDCA ได้แก่ การวางแผน (plan) การปฏิบัติ (do) การ ตรวจสอบ (check) ผลสะท้อนการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงแก้ไข (act) ซึ่งทั้งสองวงจรนี้เป็นวงจร ลักษณะเดียวกันที่นักวิจัยต้องทำอย่างต่อเนื่อง บางครั้งอาจต้องทำตามวงจรหลายรอบ ดัง แผนภาพที่ 2.6 ดังนี้



#### 4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research)

1) กรอบแนวคิดและความเชื่อพื้นฐานของ PAR (Deshier and Ewert, 1995 อ้างถึงใน Smith, 2000) ดังนี้

1.1) คนทุกคนย่อมมีศักยภาพในตนเอง ไม่ว่าจะขาดโอกาสเพียงใด ทำให้พัฒนาไปสู่การเปลี่ยนแปลงในอนาคต

1.2) การนำความรู้ไปจัดสรรและแบ่งปันทรัพยากร เพื่อทำให้เกิดความเท่าเทียมสำหรับทุกคน

1.3) ความมุ่งมั่นตั้งใจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ทำให้ลดปัญหาได้

1.4) การเปลี่ยนแปลงต้องเป็นอย่างสันติอย่างสมดุลเหมาะสม

2) หลักการและลักษณะพื้นฐานของการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) มีดังนี้

2.1) เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางสังคมเพื่อพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง

2.2) มุ่งเน้นกระบวนการกลุ่ม และทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกระดับ ตั้งแต่กำหนดปัญหา เลือกเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล

2.3) มุ่งเน้นการปฏิบัติ ซึ่งความรู้ที่ได้จะเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติ

2.4) เป็นกระบวนการที่เน้นการปลูกจิตสำนึกทำให้รู้ที่จะแบ่งปัน

2.5) เป็นกระบวนการที่เน้นเชิงวิพากษ์สะท้อนตนเองในขั้นก่อนและหลังปฏิบัติ

2.6) เป็นกระบวนการที่นำไปสู่วงจรกิจกรรมการเรียนรู้

3) เทคนิคของการวิจัยแบบมีส่วนร่วม มีเทคนิคสำคัญโดยใช้วงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน PAOR ตามลำดับขั้นตอน 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (plan) การปฏิบัติการ (action) การสังเกตผลจากการปฏิบัติงาน (observe) ผลสะท้อนในการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การปรับปรุง (reflect) และวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ PDCA ได้แก่ การวางแผน (plan) การปฏิบัติการ ลงมือกระทำ (do) การสังเกต การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน (check) การปฏิบัติการปรับปรุงแก้ไข (act) ซึ่งทั้งสองวงจรมีเป็นวงจรลักษณะเดียวกันที่นักวิจัยต้องทำอย่างต่อเนื่องหลายรอบ (ทศนา แหมมณี และนงลักษณ์ วิรัชชัย, 2546)

4) จุดเด่นของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีลักษณะเด่น คือ ประเด็นคำถามวิจัยสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามบริบท และเทคนิคข้อมูลมีความหลากหลายเพื่อความน่าเชื่อถือ

#### 5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีนักวิจัยได้ใช้วิธีการนี้ในการดำเนินงานวิจัยมากมาย ได้แก่ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะการคิด

อย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 (เสาวนีย์ แสนคำ, 2552) การศึกษาการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาความสามารถที่ปรับเหมาะสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนร่วม (สุทิดา ลิ้มสกุล, 2550) แนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนานักเรียนโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาโรงเรียนบางซวดอนุสรณ์ (สามารถ กมขุนทด, 2548) ดังมีรายละเอียด ดังนี้

เสาวนีย์ แสนคำ (2552) ได้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 มีวัตถุประสงค์ คือ 1) พัฒนาระบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 2) ศึกษาบทบาทของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 3) ศึกษาผลของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการศึกษาเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการลงข้อสรุปแบบอุปนัย การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน และใช้วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ ผลการวิจัยพบว่า ระบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 มีการดำเนินการวิจัยแบบ PAOR ซ้ำ 2 รอบ โดยเป็นการปฏิบัติการร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้วิจัย ผู้บริหาร ครูและผู้ปกครองโดยแยกเป็น 3 วงจร ได้แก่ วงจรแรก ผู้วิจัย กับผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง วงจรที่ 2 ผู้บริหาร กับครูและผู้ปกครอง และวงจรที่ 3 ครูกับครูและผู้ปกครอง นอกจากนี้ผลการวิจัยยังแบ่งบทบาทของผู้บริหาร ครูและผู้ปกครองเป็น 3 บทบาท คือ บทบาทการเป็นผู้ให้กำลังใจ บทบาทการเป็นผู้ใส่ใจกำกับ และบทบาทการเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุน ซึ่งแสดงบทบาทการเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนมากที่สุด รองลงมาคือบทบาทการเป็นผู้ให้กำลังใจ และบทบาทการเป็นผู้ใส่ใจกำกับตามลำดับ อีกทั้งหลังจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณสูงกว่าก่อนทำวิจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุทิดา ลิ้มสกุล (2550) ได้ทำการศึกษาการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาความสามารถที่ปรับเหมาะสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนร่วม มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพความสามารถของเด็กที่มีความ

ต้องการพิเศษโดยการประยุกต์ใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2) ศึกษากระบวนการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยการประยุกต์ใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 3) ศึกษาผลของการประยุกต์ใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถที่ปรับเหมาะสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างครูและผู้ปกครองในการร่วมกันหาแนวทางเพื่อใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของเด็กที่มีความต้องการพิเศษตามความสามารถโดยศึกษาในโรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนร่วมในเขตกรุงเทพมหานคร วิธีการดำเนินการวิจัยมุ่งกระตุ้นให้ครูเกิดความตระหนักและใช้วิธีการการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับผู้ปกครอง โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งจากการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม รวมถึงการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษมี 2 รูปแบบ คือ 1) การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยกับครูเริ่มจากการสร้างความตระหนักให้กับครู แล้วให้ครูไปทำการวิจัยแบบเดียวกันนี้กับผู้ปกครองโดยผู้วิจัยจะคอยสังเกตเป็นระยะ ๆ 2) การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างครูกับผู้ปกครองเริ่มจากการสร้างความตระหนัก ร่วมกันสำรวจและหาแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมความสามารถและพัฒนาเด็ก ๆ ไปร่วมกิจกรรมตามที่วางแผนไว้ โดยจะมีการสังเกตและให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อดูพัฒนาการและความพึงพอใจของเด็กที่มีความต้องการพิเศษและผู้ปกครอง 3) ผลจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม แบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) ความพึงพอใจในการทำกิจกรรม พบว่า นักเรียนและผู้ปกครองมีความพึงพอใจในกิจกรรมที่ได้ดำเนินการส่งเสริม และ 2) ภายหลังจากการร่วมกิจกรรม พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นทั้งทางร่างกายและจิตใจ กล่าวคือ นักเรียนมีสมาธิ มีความรับผิดชอบและอดทนในการทำสิ่งต่าง ๆ หลายคนมีความมั่นใจในตนเอง กล้าพูด กล้าแสดงออก และเห็นคุณค่าตนเองมากขึ้น

สามารถ กมขุนทด (2548) ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาโรงเรียนบางขวดอนุสรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทที่เอื้อหรือเป็นอุปสรรคต่อการทำให้เกิดความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทที่เอื้อประกอบด้วย ผู้บริหารและครูมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน ผู้บริหารและครูมีความตั้งใจทุ่มเทในการทำงานและผลงานทางวิชาการของโรงเรียนได้รับการยอมรับจากผู้ปกครอง ชุมชนให้การยอมรับและมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน 2) บริบทที่เป็นอุปสรรคประกอบด้วย ผู้บริหารและครูขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเนื่องจากภาระงานมาก ผู้ปกครองและชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งขาดโอกาสในการเข้ามาแสดง

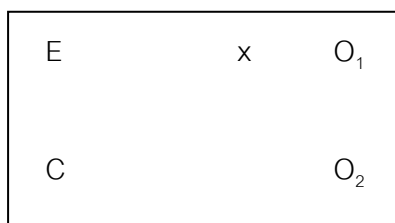
บทบาทหรือมีส่วนร่วม และอีกวัตถุประสงค์หนึ่งของการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาให้เกิดความเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนานักเรียนของผู้ปกครองและชุมชนในเขตบริการของโรงเรียนบางชวดอนุสรณ์โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยเข้าไปทำงานร่วมกับครู ผู้ปกครอง และชุมชนในฐานะครุคนหนึ่งและใช้วิธีการเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากนั้นจึงใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกระตุ้นและส่งเสริมให้ทุกฝ่ายเกิดความตระหนักและเข้ามามีส่วนร่วมค้นหาแนวทางพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนานักเรียน ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนควรเริ่มต้นจากการส่งเสริมให้ผู้บริหารเกิดทัศนคติที่ดีในการทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน หลังจากนั้นจึงให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนานักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง แล้วขยายเครือข่ายลงสู่คณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนานักเรียนที่ยั่งยืนได้

#### ตอนที่ 5 รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง

รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลองนี้ เป็นการออกแบบการวิจัยที่ไม่มีการจัดดำเนินการแบบสุ่ม (randomization) มีกลุ่มควบคุมหรือกลุ่มที่ใช้ในการเปรียบเทียบ (comparison group) แต่เป็นกลุ่มควบคุมที่ไม่มีกระบวนการตรวจสอบว่าเป็นกลุ่มที่มีความเท่าเทียมกันก่อนการทดลอง รูปแบบการวิจัยแบบนี้ดีกว่ารูปแบบการวิจัยก่อนการทดลองตรงที่รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลองมีกลุ่มควบคุมที่ใช้เปรียบเทียบได้ แต่อย่างไรก็ตามยังเป็นรูปแบบที่มีจุดอ่อนคล้ายคลึงกับรูปแบบการวิจัยก่อนการทดลอง โดยมีแบบแผนการทดลอง ประกอบด้วย 1) แบบศึกษาสองกลุ่มวัดครั้งเดียว (the posttest-only design with nonequivalent groups) 2) แบบศึกษาสองกลุ่มวัดสองครั้ง (the pretest-posttest design with nonequivalent groups) 3) แบบศึกษาสองกลุ่มวัดหลายครั้งแบบอนุกรมเวลา (the control-group pretest-posttest time-series design) 4) แบบศึกษาหลายกลุ่มหมุนเวียนเข้ารับสิ่งทดลองหลายชนิด (counterbalance design or rotation experiment or cross-over design or switch-over design or latin square design) ซึ่งมีสัญลักษณ์ที่ใช้ในการแสดงแบบแผนการทดลอง ดังนี้ (วรวิณี แกมเกตุ, 2551)

- X      แทน ตัวแปรอิสระหรือตัวแปรทดลอง/ตัวแปรจัดกระทำ (treatment variable)
- E      แทน กลุ่มทดลอง (experimental group)
- C      แทน กลุ่มเปรียบเทียบ (comparison group)
- O<sub>i</sub>    แทน การวัดค่าตัวแปรตามครั้งที่ 1, 2,.....,i โดย O<sub>i</sub> ที่ปรากฏก่อนหน้า X

1. แบบศึกษาสองกลุ่มวัดครั้งเดียว (the posttest-only design with nonequivalent groups) เป็นแบบแผนการทดลองที่มีชื่อเรียกว่า “The Static Group Comparison” การทดลองนี้เป็นการศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มทดลองได้รับสิ่งทดลอง (treatment) และอีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มเปรียบเทียบ (comparison group) ไม่ได้รับสิ่งทดลอง หรืออาจได้รับสิ่งทดลองปลอม (placebo) โดยที่ทั้งสองกลุ่มไม่ได้แบ่งโดยการสุ่มหรือไม่มี random assignment นั่นเอง และมีการวัดตัวแปรตามจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มครั้งเดียว หลังจากกลุ่มทดลองได้รับสิ่งทดลองแล้ว ดังแผนภาพที่ 2.7 ดังนี้

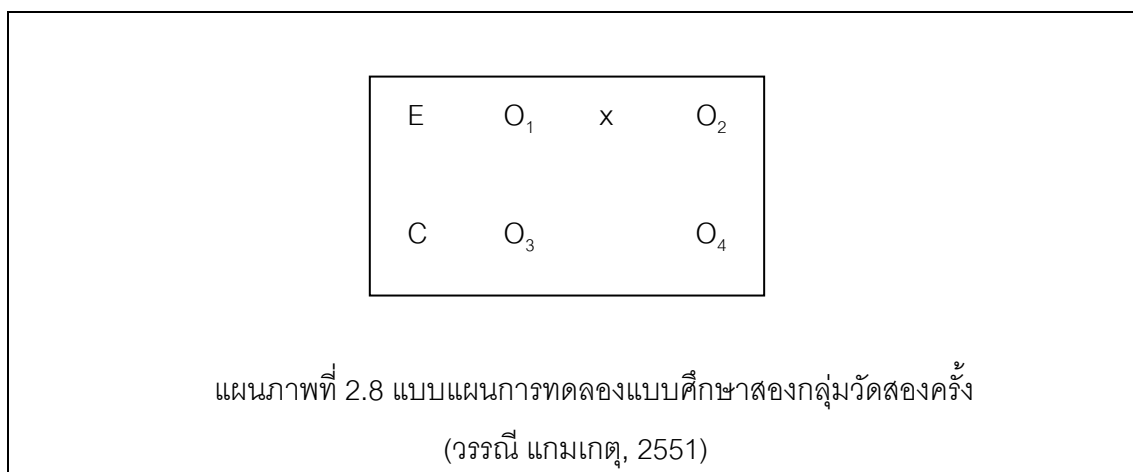


แผนภาพที่ 2.7 แบบแผนการทดลองแบบศึกษาสองกลุ่มวัดครั้งเดียว  
(วรรรณี แกมเกตุ, 2551)

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้ t-test for independent samples กรณีตัวแปรตามวัดอยู่ในมาตราอันดับภาคขึ้นไป หรือใช้สถิติอันดับพาราเมตริก เช่น the Mann-Whitney U test หรือ the Median test ถ้าระดับการวัดของตัวแปรต่ำกว่ามาตราอันดับภาค

ข้อดีและข้อจำกัดตามแบบแผนการทดลองแบบศึกษาสองกลุ่มวัดครั้งเดียว มีข้อดีตรงที่สามารถเปรียบเทียบผลการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ แต่ก็ไม่สามารถสรุปได้อย่างแน่ชัด ทั้งนี้เพราะความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ไม่แน่ใจว่าเกิดขึ้นเพราะอิทธิพลของสิ่งทดลองหรืออาจเป็นเพราะความแตกต่างที่มีอยู่แล้วในแต่ละกลุ่ม เพราะไม่มีการตรวจสอบความเท่าเทียมกันของทั้งสองกลุ่มก่อนการทดลอง ดังนั้นจึงยังมีปัจจัยแทรกซ้อนที่อาจส่งผลให้ความตรงภายในของงานวิจัยลดลง เนื่องจากความลำเอียงในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง และปฏิสัมพันธ์ระหว่างความลำเอียงในการเลือกตัวอย่างกับปัจจัยอื่น ๆ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่ส่งผลต่อความตรงภายนอกของงานวิจัย คือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างความลำเอียงในการเลือกตัวอย่างและสิ่งทดลอง

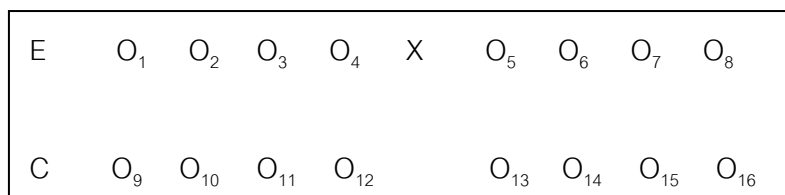
2. แบบแผนศึกษาสองกลุ่มวัดสองครั้ง (the pretest-posttest design with nonequivalent groups) เป็นแบบแผนที่มีการวัดตัวแปรตามในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบผลของการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังแผนภาพ 2.8 ดังนี้



การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการโดยหาผลต่างของคะแนนในกลุ่มทดลอง ( $D_E = O_2 - O_1$ ) และผลต่างของคะแนนในกลุ่มเปรียบเทียบ ( $D_C = O_4 - O_3$ ) เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง  $D_E$  และ  $D_C$  โดยใช้ t-test for independent samples

ข้อดีและข้อจำกัดตามแบบแผนการทดลองแบบศึกษาสองกลุ่มวัดสองครั้ง มีข้อดีกว่าแบบศึกษาสองกลุ่มวัดครั้งเดียวตรงที่มีการวัดก่อนการให้สิ่งทดลอง ซึ่งเป็นข้อมูลในการเปรียบเทียบกับผลการวัดหลังให้สิ่งทดลอง ซึ่งจะช่วยยืนยันผลของสิ่งทดลองที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามได้มากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม แบบแผนการทดลองนี้ยังมีจุดอ่อนตรงที่ไม่มีการสุ่มหรือการวิธีการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อน จึงไม่แน่ใจว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีความเท่าเทียมกันหรือไม่ก่อนการให้สิ่งทดลอง และอาจมีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความตรงภายในได้ คือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างความลำเอียงในการเลือกตัวอย่างกับสิ่งทดลอง และมีปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความตรงภายนอก คือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการวัดครั้งแรกกับสิ่งทดลอง

3. แบบศึกษาสองกลุ่มวัดหลายครั้งแบบอนุกรมเวลา (the control-group pretest-posttest time-series design) เป็นแบบแผนการทดลองที่คล้ายกับแบบศึกษาสองกลุ่มวัดสองครั้ง คือ มีกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ มีการวัดก่อนและหลังการให้สิ่งทดลอง เพียงแต่เพิ่มจำนวนครั้งที่วัดทั้งก่อนและหลังการทดลองเป็นการวัดซ้ำหลาย ๆ ครั้ง โดยที่ช่วงห่างระหว่างการวัดแต่ละครั้งตามความเหมาะสมของสิ่งที่ต้องการจะศึกษา ดังแผนภาพที่ 2.9 ดังนี้



แผนภาพที่ 2.9 แบบศึกษาสองกลุ่มวัดหลายครั้งแบบอนุกรมเวลา  
(วรรณิ แกมเกตุ, 2551)

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์อนุกรมเวลา (time series analysis, t-test และการเสนอผลการศึกษาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง โดยใช้กราฟเส้น

ข้อดีและข้อจำกัดตามแบบแผนการทดลองแบบศึกษาสองกลุ่มวัดหลายครั้งแบบอนุกรมเวลานี้มีข้อดีตรงที่ว่า สามารถศึกษาตรวจสอบแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามทั้งก่อนและหลังให้สิ่งทดลอง และสามารถเปรียบเทียบแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้กับกลุ่มเปรียบเทียบได้อีกด้วย การมีกลุ่มเปรียบเทียบจะช่วยให้นักวิจัยสามารถตรวจสอบปฏิสัมพันธ์ความลำเอียงในการเลือกตัวอย่างกับการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของกลุ่มตัวอย่าง โดยพิจารณาเปรียบเทียบกับผลการวัดตัวแปรตามก่อนการให้สิ่งทดลอง (pretest) ของกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ และยังช่วยการตรวจสอบการเกิดเหตุการณ์พ้อง (history) ระหว่างการทดลองได้อีกด้วย โดยพิจารณาเปรียบเทียบผลการวัดตัวแปรตาม O<sub>4</sub> กับ O<sub>5</sub> และ O<sub>12</sub> กับ O<sub>13</sub> ซึ่งถ้าเกิดเหตุการณ์แทรกซ้อนก็ควรจะเกิดขึ้นทั้งสองกลุ่ม นอกจากนี้ยังช่วยให้นักวิจัยศึกษาอิทธิพลของสิ่งทดลองที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามในลักษณะต่าง ๆ เช่น ระยะเวลาในการเกิดการเปลี่ยนแปลง ความคงทนของการเปลี่ยนแปลง เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม แบบแผนการทดลองนี้ยังมีจุดอ่อนเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างการวัดหลายครั้งก่อนการทดลองร่วมกับสิ่งทดลอง และปฏิสัมพันธ์ระหว่างความลำเอียงในการเลือกตัวอย่างกับสิ่งทดลอง ซึ่งทำให้ไม่สามารถสรุปอ้างอิงไปยังประชากรได้

4. แบบศึกษาหลายกลุ่มหมุนเวียนเข้ารับสิ่งทดลองหลายชนิด (counterbalance design or rotation experiment or cross-over design or switch-over design or latin square design) เป็นการทดลองที่นักวิจัยจัดกลุ่มตัวอย่างหมุนเวียนสลับกันให้ได้รับสิ่งทดลองแต่ละชนิดจนครบทุกกลุ่มในช่วงเวลาต่าง ๆ กัน แล้วทำการวัดตัวแปรตามหลังจากการให้สิ่งทดลองและทุกกลุ่ม ดังตัวอย่างแผนภาพ ซึ่งแสดงในกรณีที่มีกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม และมีสิ่งทดลอง 4 ชนิดดังแผนภาพที่ 2.10 ดังนี้



กลุ่มตัวอย่าง	ระยะเวลาที่ 1	ระยะเวลาที่ 2	ระยะเวลาที่ 3	ระยะเวลาที่ 4
	$T_1$	$T_2$	$T_3$	$T_4$
1	$X_1O$	$X_2O$	$X_3O$	$X_4O$
2	$X_2O$	$X_4O$	$X_1O$	$X_3O$
3	$X_3O$	$X_1O$	$X_4O$	$X_2O$
4	$X_4O$	$X_3O$	$X_2O$	$X_1O$

แผนภาพที่ 2.10 แบบศึกษาหลายกลุ่มหมุนเวียนเข้ารับสิ่งทดลองหลายชนิด  
(วรวิณี แกมเกตุ, 2551)

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวน (analysis of variance: anova) ในกรณีตัวแปรตามวัดอยู่ในมาตราอันดับขึ้นไป หรือใช้สถิติพหุคูณพาราเมตริก ในกรณีตัวแปรตามวัดอยู่ในมาตราต่ำกว่าอันดับ

ข้อดีและข้อจำกัดตามแบบแผนการทดลองแบบศึกษาหลายกลุ่มหมุนเวียนเข้ารับสิ่งทดลองหลายชนิด มีข้อดีตรงที่สามารถควบคุมปัจจัยภายนอกที่อาจส่งผลกระทบต่อความตรงภายในได้เกือบทั้งหมด ยกเว้นปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างความลำเอียงในการเลือกกลุ่มตัวอย่างกับคุณภาพ และมีจุดอ่อนเกี่ยวกับผลสะสมต่อเนื่องมาจากสิ่งทดลองที่ให้ก่อนหน้านั้น (carry over effect) ซึ่งผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจมีไม่มาจากอิทธิพลของสิ่งทดลองชนิดเดียว อาจทำให้การสรุปผลผิดพลาดได้

ผู้วิจัยเลือกใช้แบบแผนศึกษาสองกลุ่มวัดสองครั้ง (the pretest-posttest design with nonequivalent groups) เพราะต้องการวัดตัวแปรตามในกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มก่อนที่จะให้สิ่งทดลองแก่กลุ่มทดลอง เพื่อเปรียบเทียบผลการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามได้ โดยวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยใช้ t-test for independent samples

#### ตอนที่ 6 การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสหวิทยาคม (นามสมมติ)

ผู้วิจัยได้ศึกษาบริบทของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนสหวิทยาคม เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 จำนวน 60 ห้องเรียน มีครู จำนวน 100 คน และนักเรียน จำนวน 2,935 คน เป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาค่อนข้างมาก ทำให้คณะผู้บริหารและคณะครูต้องร่วมมือกันในการดูแลและช่วยเหลือนักเรียน มี

การดำเนินการทำพันธสัญญาและดำเนินการกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

### 1. บริบทการดำเนินงานของโรงเรียน

1) การดำเนินงานของโรงเรียนในการแก้ไขพฤติกรรมของนักเรียน ทางโรงเรียนโดยฝ่ายบริหารกิจการนักเรียนได้ดำเนินการโดยให้ครูที่ปรึกษาส่งรายชื่อนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ได้แก่ หนีเรียน ทะเลาะวิวาท ดุด่าดอมดม สูบบุหรี่ ดื่มเหล้า มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การลักขโมย และอื่น ๆ ตามที่พบ แล้วทางฝ่ายบริหารกิจการนักเรียนจะทำการบันทึกสถิติเพื่อเป็นหลักฐาน แล้วในรายชื่อที่มีปัญหาบ่อย ๆ ทางฝ่ายบริหารกิจการนักเรียนจะทำบันทึกถึงผู้ปกครอง เพื่อเรียกมาตักเตือน และรับทราบพฤติกรรมของนักเรียนเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาเป็นรายกรณี และจัดอบรมนักเรียนกลุ่มเสี่ยงให้เข้าค่าย เพื่อสร้างความตระหนัก รับรู้ ให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่เหมาะสมและส่งเสริมนักเรียนให้มีพฤติกรรมที่ดี

2) รูปแบบการจัดกิจกรรมของโรงเรียน โรงเรียนสหวิทยาเขต มีการดำเนินกิจกรรมที่หลากหลายในการแก้ไขนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ซึ่งนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นจะมีปัญหาเกี่ยวกับการดุด่าดอมดม ทะเลาะวิวาท หนีเรียน และนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจะมีปัญหาเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ ดื่มเหล้า และการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ทางโรงเรียนจึงจัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหานี้ให้กับนักเรียน ได้แก่ การให้ความรู้อบรมทักษะชีวิตของนักเรียน การให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหายาเสพติด ค่าคุณธรรมนำชีวิต ซึ่งทั้งสามค่ายจะมีวิทยากรภายนอกตามหน่วยงานของรัฐและคณาจารย์ฝ่ายบริหารกิจการนักเรียนเข้ามาดำเนินการ ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นการละลายพฤติกรรม เนื่องจากนักเรียนมีพื้นฐานที่แตกต่างกัน จากนั้นจัดกลุ่ม แล้วดำเนินกิจกรรมกลุ่มเป็นฐาน เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนตระหนัก เข้าใจในสิ่งที่วิทยากรอบรมหรือให้ความรู้ แล้วในตอนท้ายของการอบรม คือ กิจกรรมเปิดใจ ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่จะให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมเป็นอย่างดี

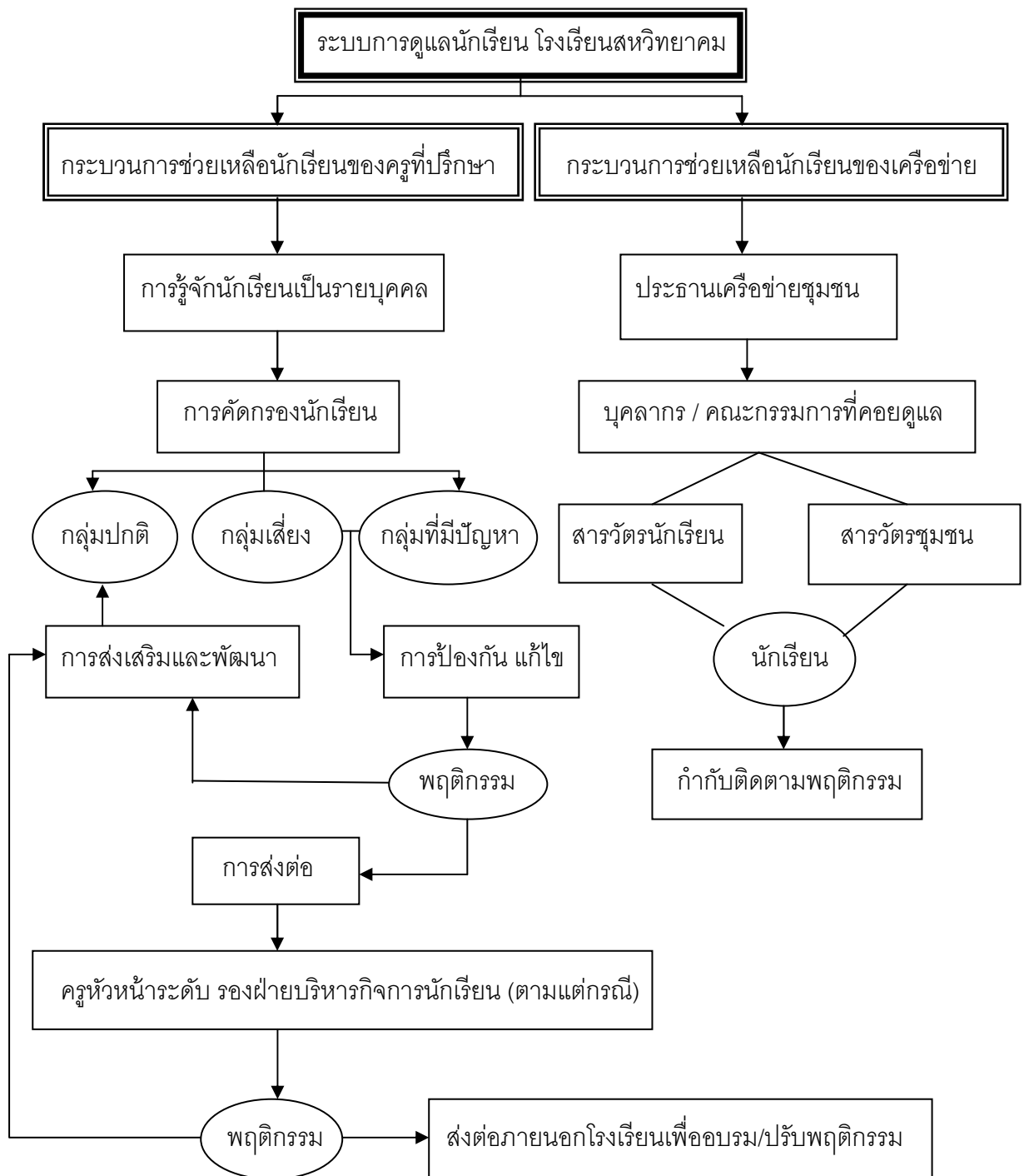
3) ภาระหน้าที่ของครู ทั้งครูที่ปรึกษาและครูประจำวิชาต่างมีภาระหน้าที่ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในพฤติกรรมทางการเรียนและพฤติกรรมทั่วไปในชีวิตประจำวัน สำหรับครูที่ปรึกษาจะคอยดูแล ใส่ใจ ปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้กับนักเรียน และหากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ครูที่ปรึกษาจะทำการบันทึกพฤติกรรมนักเรียนไว้ จากนั้นหากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมเรื่อย ๆ ครูที่ปรึกษาจะดำเนินการโทรแจ้งกับผู้ปกครองเพื่อมารับทราบพฤติกรรมที่มีปัญหาของนักเรียน ในกรณีที่ครูที่ปรึกษาไม่สามารถแก้ไขได้ จะส่งต่อให้ฝ่ายบริหารกิจการนักเรียนให้ดำเนินการ ส่วนครูผู้สอนจะทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนและจะบันทึกในสมุดบันทึกการสอนทุกคาบและทุกรายวิชา ในกรณีมีนักเรียนหนีเรียน โดดเรียน ครูประจำวิชาจะบันทึกลงใน

สมุดบันทึกการสอน เพื่อให้ครูที่ปรึกษาและหัวหน้าระดับชั้นได้รับทราบ จากนั้นทางฝ่ายบริหาร วิชาการจะดำเนินการกับนักเรียนดังกล่าว ในขั้นต้น คือ ทำจดหมายชี้แจงแจ้งผู้ปกครองเพื่อมารับทราบและทำหนังสือพินัยสัญญา ซึ่งเป็นการสร้างความตระหนักให้พ่อแม่เอาใจใส่ดูแลบุตรหลานมากขึ้น

## 2. การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของฝ่ายบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียน

ฝ่ายบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนสหวิทยาคม มีการดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนเป็นระบบ ซึ่งมีกระบวนการ ขั้นตอน วิธีการและเครื่องมือ มีครูที่ปรึกษาเป็นหลักในโรงเรียน ครูผู้สอนสามารถเป็นผู้ช่วยครูที่ปรึกษาในการอบรมและดูแลนักเรียนระหว่างเรียน ประธานเครือข่ายโรงเรียนและชุมชน มีสรวัตถ์นักเรียน สรวัตถ์ชุมชน คอยทำหน้าที่ประสานข้อมูลการดำเนินการช่วยเหลือนักเรียน

กระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนสหวิทยาคม มีระบบการช่วยเหลือนักเรียนเป็น 2 ระบบ คือ ระบบที่ 1 จัดให้ครูที่ปรึกษาระดับชั้นเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยเริ่มจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ซึ่งครูที่ปรึกษาจะส่งรายชื่อนักเรียนแต่ละห้องไปยังฝ่ายกิจการนักเรียน แล้วให้นักเรียนปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรม ส่งเสริมและพัฒนาโดยครูที่ปรึกษาและฝ่ายกิจการนักเรียน ในรายที่พฤติกรรมไม่พึงจะบันทึกรายชื่อ แล้วส่งต่อนักเรียนให้ทั้งครูหัวหน้าระดับชั้น รองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียน ครูที่ปรึกษาคนต่อไปได้ดำเนินการต่อ และหากพฤติกรรมนั้นที่เป็นปัญหายังคงอยู่ก็จะส่งต่อให้หน่วยงานภายนอกเข้ามามีส่วนในการดำเนินการทั้งโรงพยาบาลและสถานีตำรวจท้องที่ มาอบรมให้ความรู้และละลายพฤติกรรม ซึ่ให้เห็นถึงประโยชน์และโทษในการดำเนินพฤติกรรมของนักเรียน ระบบที่ 2 จัดให้มีองค์กรเครือข่ายโรงเรียนและชุมชน โดยมีประธานเครือข่ายหรือบุคลากรที่โรงเรียนและชุมชนร่วมกันแต่งตั้งหรือมอบหมายงานให้ดำเนินการ ได้แก่ บุคลากรผู้ดูแลและคอยสอดส่อง ในที่นี้ คือ สรวัตถ์นักเรียนและสรวัตถ์ชุมชนร่วมกันดูแลความเรียบร้อย ที่สำคัญ คือ การกำกับติดตามนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ดังแผนภาพที่ 2.7 ดังนี้



แผนภาพที่ 2.11 ระบบการดูแลนักเรียนของโรงเรียนสหวิทยาคม

ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามขั้นตอน ดังนี้

- 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ครูที่ปรึกษาจะมีแฟ้มประวัติของนักเรียน และจะต้อง

ออกเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคนในชั้นเรียนโดยครูที่ปรึกษาแต่ละตอนจะแบ่งหน้าที่กันในการดำเนินการ เพื่อสังเกตสภาพความเป็นอยู่ บริบทของครอบครัว ระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียน และในรายที่ต้องการความช่วยเหลือเพื่อจะได้ให้ความช่วยเหลือให้ตรงจุด จากนั้นครูต้องนำมาจัดทำรายงานการเยี่ยมบ้าน ประกอบด้วย ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัว ภาพถ่ายพร้อมบรรยายใต้ภาพ และส่งฝ่ายกิจการนักเรียน โดยครูที่ปรึกษาห้องใดสามารถดำเนินการได้ครบ ทางฝ่ายกิจการนักเรียนจะมีเกียรติบัตรมอบให้

2) การคัดกรองนักเรียน การคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนสหวิทยาคม จะดำเนินการ 2 รอบ ได้แก่ รอบที่ 1 ครูที่ปรึกษามีหน้าคัดกรองนักเรียน โดยส่งรายชื่อนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ หนีเรียน ติดเกม ติดเหล้า ติดบุหรี่ ลักขโมย ชู้สาว จากนั้นทางฝ่ายกิจการนักเรียนจะมาคัดกรองโดยพิจารณาจากนักเรียนที่ถูกบันทึกว่ามีพฤติกรรมบ่อนที่สุด และการได้รับแจ้งจากครูหรือเครือข่ายชุมชน รวมไปถึงสรวัดรนักเรียนและสรวัดรชุมชน

3) การส่งเสริมนักเรียน ในการส่งเสริมนักเรียน ทางโรงเรียนจะมีการดำเนินการกับนักเรียนใน 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 นักเรียนกลุ่มปกติ ทางโรงเรียนจะเน้นการเสริมแรง โดยการให้รางวัลคนดีศรีโรงเรียน ให้กับนักเรียนที่มีความประพฤติดีและสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียน มีความซื่อสัตย์สุจริต ช่วยเหลืองานครู และประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนคนอื่น กลุ่มที่ 2 นักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหา หลังจากทางโรงเรียนจะตักเตือนก่อนในขั้นต้นแล้ว ก็จะเปิดโอกาสให้นักเรียนทำความดีวันละข้อ แล้วนำเสนอว่าในแต่ละวันนักเรียนทำความดีอะไรบ้าง

4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา ทางโรงเรียนได้ดำเนินการสร้างความตระหนักให้กับนักเรียน ทั้งการพูดหน้าเสาธง การรณรงค์ในเรื่องต่าง ๆ หากพฤติกรรมยังคงเดิมก็จะดำเนินการอบรมเยาวชนคนดี จะเป็นการอบรมที่เน้นการปฏิบัติตนเป็นคนดีของโรงเรียนและสังคม การอบรมวัยใสวัยรุ่นเน้นการรู้จักการป้องกันตนเองจากเพศตรงข้าม ประเด็นเกี่ยวกับความรัก ค่ายต้านยาเสพติดเน้นการสร้างความตระหนักและองค์ความรู้ให้กับนักเรียน โดยปลูกฝังให้กับนักเรียนเป็นระยะ ๆ ตลอดภาคการศึกษา

5) การส่งต่อ การดำเนินการในขั้นนี้ ทางโรงเรียนจะดำเนินการ 2 ลักษณะ คือ 1) การส่งต่อภายใน คือ การส่งต่อนักเรียนในความดูแลจากครูที่ปรึกษาถึงหัวหน้าระดับชั้นและรองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายกิจการนักเรียน 2) การส่งต่อภายนอก คือ การให้หน่วยงานภายนอก สถานศึกษาเข้ามาดำเนินการทั้งโรงพยาบาล สถานีอนามัยชุมชน สถานีตำรวจ เป็นต้น รวมทั้งวิทยากรในสถาบันต่าง ๆ เข้ามาอบรมให้ความรู้กับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี

เครือข่ายชุมชนเป็นหลักในการดำเนินงาน ซึ่งเป็นองค์กรเครือข่ายโรงเรียนกับชุมชน มีการดำเนินงานตามระบบดูแล ดังนี้

1) การรู้จักนักเรียนในชุมชนเป็นรายบุคคล เครือข่ายชุมชน เป็นการผสานร่วมมือกันของคนในชุมชนในการร่วมมือกันดูแลนักเรียน โดยจะออกเยี่ยมบ้านนักเรียนร่วมกับครูที่ปรึกษา เพื่อสร้างเครือข่ายการดูแลและให้ความช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคลได้ อีกทั้งรับทราบปัญหาของนักเรียน

2) กำกับดูแล ช่วยเหลือ ส่งเสริมและพัฒนาเด็กนักเรียนในชุมชน เมื่อเครือข่ายชุมชนได้ทำความรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลแล้ว ก็จะช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น วิทยากรที่บ้านยากจนทางเครือข่ายจะประสานกับครูที่ปรึกษาและทางโรงเรียนในการดำเนินการแก้ไข เช่น การมอบทุนมูลนิธิของโรงเรียน การมอบจักรยาน หรืออาหารแห้ง

3) แก้ไขปัญหานักเรียนในชุมชนร่วมกับทางโรงเรียน ในเรื่องนี้ ทางเครือข่ายจะประสานกับทางโรงเรียนในการร่วมมือกันดูแล โดยสารวัตรนักเรียนและสารวัตรชุมชนจะมีส่วนร่วมในการสอดส่องและสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน ตั้งแต่เวลา 8.00 - 16.00 น.

4) ร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนในโอกาสสำคัญ ทางเครือข่ายชุมชนและโรงเรียนจะร่วมกันในการดำเนินการกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ระหว่างชุมชนและโรงเรียน เช่น การเดินรณรงค์ในวันสำคัญต่าง ๆ ได้แก่ วันงดสูบบุหรี่โลก วันเอดส์โลก วันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น การแห่เทียนเข้าพรรษา การเวียนเทียน ทางเครือข่ายชุมชนจะเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมและดูแลนักเรียนระหว่างทำกิจกรรมนอกสถานที่

#### ขั้นตอนการดำเนินงาน ประกอบด้วย

1) เตรียมแผนการดำเนินการ ทางโรงเรียน ฝ่ายบริหารกิจการนักเรียน เป็นผู้วางแผนในการดำเนินการเรื่องต่าง ๆ ของกิจกรรมที่จะดำเนินการ โดยรองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายนี้จะมีมอบหมายหน้าที่การปฏิบัติตามให้กับบุคคลผู้เกี่ยวข้อง และเรียกประชุมผู้เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางในการดำเนินการ

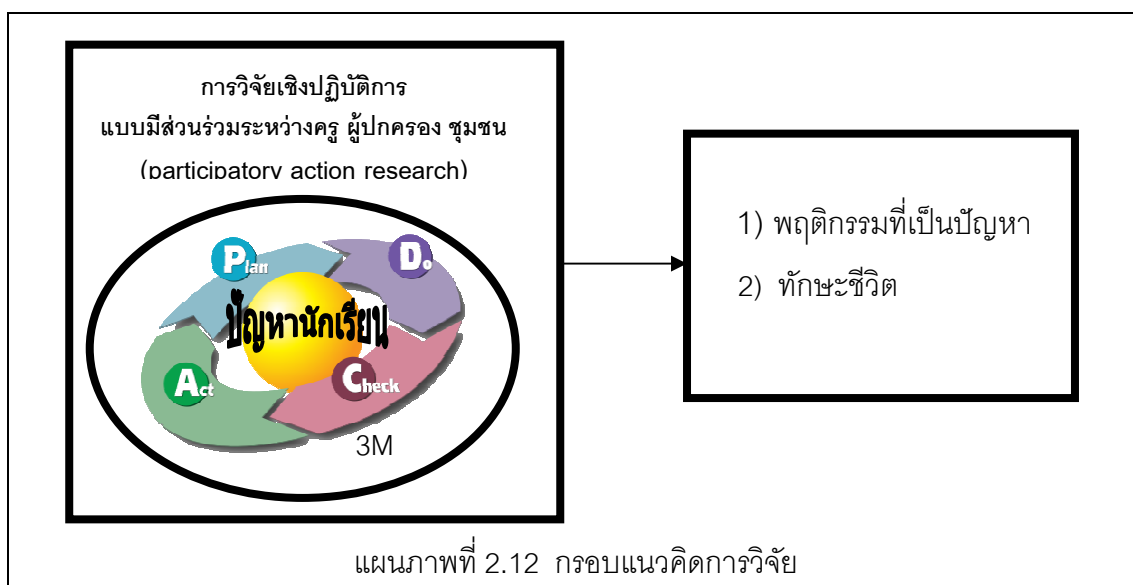
2) ปฏิบัติตามแผน หลังจากที่ทางโรงเรียนได้ร่วมกันดำเนินการเตรียมแผนงานแล้ว ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่ ครู เครือข่ายชุมชน ต้องมาร่วมกันดำเนินการดูแลนักเรียนทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา

3) กำกับติดตามประเมินผล ครูและเครือข่ายชุมชน มีหน้าที่ร่วมกันในการที่ต้องช่วยกันดูแล กำกับ ติดตาม และการประเมิน การดำเนินกิจกรรม เพื่อเสนอต่อรองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารกิจการนักเรียน โดยพิจารณาว่า ในการดำเนินการข้างต้น พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนลดลงหรือไม่ อย่างไร

4) สรุปผลการดำเนินการ วิเคราะห์และรายงาน และนำผลไปพัฒนาให้มีความยั่งยืน หลังจากทางโรงเรียนและเครือข่ายชุมชนร่วมกันประเมินผลเสร็จสิ้น ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องมาประชุมร่วมกัน เพื่อวิเคราะห์รายงานผลการดำเนินการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ดีและครบวงจร แล้วนำไปใช้พัฒนาในปีต่อ ๆ ไป

### ตอนที่ 7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า การจะแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียน เพื่อดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและไม่ก่อให้เกิดปัญหาสังคม นั้น (นพวรรณ วงศ์วิชัยวัฒน์, 2547; สิริมา สมศรี, 2545) ต้องอาศัยการกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการร่วมกันแก้ไข้ปัญหา (สามารถ กมขุนทด, 2548; สุทิสดา ลิ้มสกุล, 2550; เสาวนีย์ แสนคำ, 2552 ) โดยใช้กระบวนการ PDCA 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (plan) การปฏิบัติ (do) การตรวจสอบ (check) ผลสะท้อนการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงแก้ไข (act) 2 วงจร ซึ่งซ้อนกันระหว่าง 2 วงจร ได้แก่ 1) ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับครู 2) ครูใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งทั้งสองวงจรมีเป็นวงจรลักษณะเดียวกันที่นักวิจัยต้องทำอย่างต่อเนื่อง อาจจะทำหลาย ๆ รอบก็ได้ (ทีศนา แชมมณี และนางลักษณ วัชรชัย, 2546) ร่วมกับบทบาทของผู้เกี่ยวข้อง (3M) ได้แก่ บทบาทผู้ให้กำลังใจ (moral supporter) บทบาทผู้เฝ้าใจกำกับ (monitor) และบทบาทผู้สนับสนุนส่งเสริม (mentor)(สุวิมล ว่องวานิช และคนอื่น ๆ , 2550) เพื่อลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ดังแผนภาพที่ 2.12 ดังนี้



## บทที่ 3

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimental design) ศึกษาสองกลุ่มวัดสองครั้ง (the pretest-posttest design with nonequivalent groups) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) วิเคราะห์สภาพปัญหาและหาแนวทางในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
- 2) ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน โดยการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
- 3) ศึกษาผลของการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน จากการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

**ขั้นตอนที่ 1 ก่อนการทดลอง** แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมก่อนการทดลอง 2) การประสานงานและสังเกตพฤติกรรมนักเรียนก่อนการทดลอง 3) ทดสอบก่อนการทดลองในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

**ขั้นตอนที่ 2 ระหว่างการทดลอง** ดำเนินการทดลองโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ซึ่งดำเนินงานตามหลัก PDCA 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การร่วมกันวางแผน (plan) 2) การปฏิบัติ (do) 3) การตรวจสอบ (check) และ 4) ผลสะท้อนการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงแก้ไข (act) โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็น 2 วงจร คือ 1) ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับครู 2) ครูใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับผู้ปกครอง ชุมชน ร่วมกับบทบาทของผู้เกี่ยวข้อง (3M) ได้แก่ บทบาทผู้ให้กำลังใจ (moral supporter) บทบาทผู้ใส่ใจกำกับ (monitor) และบทบาทผู้สนับสนุนส่งเสริม (mentor) (สุวิมล ว่องวานิช และคนอื่น ๆ , 2550)

**ขั้นตอนที่ 3 หลังการทดลอง** แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ทดสอบหลังการทดลอง (posttest) ในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ 2) รายงานสรุปแนวทาง กิจกรรม และการดำเนินการ โดยข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มร่วมกับครู ผู้ปกครอง และชุมชน

#### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

##### ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เหตุผลในการเลือกประชากรเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเนื่องจากปัจจุบันมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้น ได้แก่ ติดเกม



ทะเลาะวิวาท หนีเรียน ดื่มเหล้า สูบบุหรี่ มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และลักขโมย เป็นต้น ซึ่งล้วนเกิดขึ้นในกับนักเรียนมัธยมศึกษา อีกทั้งนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นวัยที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมและอารมณ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงตัดสินใจเลือกช่วงชั้นดังกล่าว

### กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนสหวิทยาคม (นามสมมติ) ปีการศึกษา 2553 จำนวน 100 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ กลุ่มละ 50 คน ซึ่งการได้มาของกลุ่มตัวอย่างมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1) การเลือกโรงเรียน เป็นโรงเรียนสหวิทยาคม ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยมีเกณฑ์การเลือกโรงเรียน ดังนี้

1.1) เป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนที่มีปัญหาเกี่ยวกับการติดเกม ทะเลาะวิวาท หนีเรียน สูบบุหรี่ ดื่มเหล้า ลักขโมย และมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร

1.2) เป็นโรงเรียนที่มีสภาพแวดล้อมรอบ ๆ โรงเรียน มีบริเวณอยู่ใกล้แหล่งอบายมุข เช่น ร้านเกม ร้านจำหน่ายสุราและบุหรี่ เป็นต้น

1.3) เป็นโรงเรียนที่มีบริบทของโรงเรียนเอื้อในการวิจัยโดยผู้บริหารมีนโยบายการสนับสนุนด้านการวิจัยและคณะครูมีความรู้และความพร้อมในการให้ข้อมูลต่าง ๆ ในการทำวิจัย

1.4) เป็นโรงเรียนที่มีผู้ปกครองและชุมชนบริเวณรอบ ๆ โรงเรียนให้ความร่วมมือในการดำเนินการต่าง ๆ

2) การเลือกกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสหวิทยาคม (นามสมมติ) ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 2 ห้อง ซึ่งมีนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ห้องละ 50 คน จากนั้นผู้วิจัยได้จัดนักเรียนเข้าสู่กลุ่มทดลองโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) 1 ห้อง ซึ่งมีนักเรียนทั้งห้องที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ได้แก่ ทะเลาะวิวาท หนีเรียน ติดเกม สูบบุหรี่ มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และลักขโมย เป็นต้น และกลุ่มเปรียบเทียบ 1 ห้อง ซึ่งมีนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในลักษณะเดียวกัน

## 2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรตาม (dependent variable) คือ 1) พฤติกรรมที่เป็นปัญหา 2) ทักษะชีวิต

2.2 ตัวแปรอิสระ (independent variable) คือ 1) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน 2) กระบวนการแบบปกติ

2.3 ตัวแปรแทรกซ้อน ในการวิจัยครั้งนี้ที่อาจจะเกิดขึ้น คือ ความเท่าเทียมกันของกลุ่ม ตัวอย่างทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ซึ่งผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยทั้งสองกลุ่มมีนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาใกล้เคียงกัน

### 3. แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimental design) ศึกษาสองกลุ่มวัดสองครั้ง (the pretest-posttest design with nonequivalent groups) (วรวิณี แกมเกตุ, 2551) โดยประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน มีกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม และกลุ่มเปรียบเทียบ 1 กลุ่ม กลุ่มละ 50 คน ซึ่งผู้วิจัยได้นำแบบวัดทักษะชีวิตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปวัดทักษะชีวิตทั้งก่อนและหลังการทดลอง ดำเนินการทดลอง 4 เดือน ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2553 ถึงเดือนมีนาคม 2554 ดังแผนภาพที่ 3.1 ดังนี้

E	$O_1$	X	$O_2$
C	$O_3$		$O_4$

แผนภาพที่ 3.1 แบบแผนการทดลอง

E	หมายถึง กลุ่มทดลอง (experimental group)
C	หมายถึง กลุ่มเปรียบเทียบ (comparison group)
$O_1$	หมายถึง การทดสอบก่อนการทดลองของกลุ่มทดลอง
$O_2$	หมายถึง การทดสอบหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง
$O_3$	หมายถึง การทดสอบก่อนการทดลองของกลุ่มเปรียบเทียบ
$O_4$	หมายถึง การทดสอบหลังการทดลองของกลุ่มเปรียบเทียบ
X	หมายถึง การประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน

### 4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เครื่องมือที่ใช้เป็นตัวแปรอิสระ ส่วนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้วัดตัวแปรตาม มีรายละเอียด ดังนี้

4.1 เครื่องมือที่ใช้วัดตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย 1) กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน 2) กระบวนการแบบปกติ ดังนี้

1) กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน โดยเก็บข้อมูลจากการสังเกต สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มของครู ผู้ปกครอง และชุมชน ดังนี้

1.1) แบบสังเกตขั้นตอนการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู

แบบสังเกตขั้นตอนการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู โดยผู้วิจัยเป็นผู้สังเกต เพื่อพิจารณาว่าครูสามารถดำเนินการตามขั้นตอนได้ถูกต้อง เหมาะสมอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยใช้การบันทึกเกี่ยวกับพฤติกรรมโดยทำการสังเกตสัปดาห์ละ 1 ครั้ง รวมทั้งสิ้น 16 ครั้ง โดยในแบบบันทึกการสังเกตประกอบด้วยข้อมูลสำคัญ 4 ส่วน ได้แก่ **ส่วนนำ** เป็นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่ถูกสังเกต ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล อายุ สถานที่สังเกต ผู้สังเกต และวันเวลาที่สังเกต **ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตสภาพจริง** โดยบรรยายถึงลักษณะและกระบวนการในการทำวิจัยของครูกับผู้ปกครองมีขั้นตอนถูกต้อง เหมาะสมอย่างไร **ความคิดเห็นของผู้วิจัย**ที่มีต่อสิ่งที่สังเกตจากสภาพความเป็นจริง และ**ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย**ที่จะส่งข้อมูลกลับไปยังครู

1.2) แบบบันทึกข้อมูลในวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัยกับครู

แบบบันทึกข้อมูลในวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัยกับครู โดยในแบบบันทึกการสังเกตประกอบด้วยข้อมูลสำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ **ส่วนนำ** เป็นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่ถูกสังเกต ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล ความเกี่ยวข้องกับนักเรียน สถานที่สังเกต ผู้สังเกต และวันเวลาที่สังเกต และ**ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มของผู้วิจัยกับครู**

1.3) แบบบันทึกข้อมูลในวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครูกับผู้ปกครองและชุมชน

แบบบันทึกข้อมูลในวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครูกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อพิจารณาว่า นักเรียนขาดทักษะชีวิตด้านใด แล้วมาร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่อไป โดยในแบบบันทึกการสังเกตประกอบด้วยข้อมูลสำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ **ส่วนนำ** เป็นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่ถูกสังเกต ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล ความเกี่ยวข้องกับนักเรียน สถานที่สังเกต ผู้สังเกต และวันเวลาที่สังเกต และ**ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม** ได้แก่ สภาพปัญหา นักเรียน วิเคราะห์ปัญหา และแนวทางแก้ไข

4.2 เครื่องมือที่ใช้วัดตัวแปรตาม ประกอบด้วย 1) แบบวัดทักษะชีวิตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 2) แบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน 3) แบบสัมภาษณ์ ดังนี้

1) **แบบวัดทักษะชีวิตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น** เพื่อวัดทักษะชีวิตของนักเรียนก่อนและหลังการดำเนินการทดลอง มี 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน ได้แก่ เพศ อายุ ผลการศึกษา 3 ภาคการศึกษา อาชีพของพ่อแม่ รายได้ต่อเดือนของครอบครัว ระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียน และการเดินทางมาโรงเรียน ตอนที่ 2 แบบวัดทักษะชีวิต เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5

ระดับ จำนวน 30 ข้อ ใช้วัดนิยามทักษะชีวิตทั้ง 10 ด้าน ด้านละ 3 ข้อ ได้แก่ ทักษะด้านการตัดสินใจ ทักษะด้านการแก้ปัญหา ทักษะด้านกรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ความสามารถที่จะตระหนักรู้ในตนเอง ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การจัดการเกี่ยวกับภาวะอารมณ์ และการจัดการเกี่ยวกับความเครียด ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลประเมินนักเรียนโดยให้นักเรียนกรอกข้อมูลตามสภาพจริง ซึ่งผู้วิจัยใช้การสังเกตบริบทของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนดำเนินการสร้างแบบวัด โดยแบบวัดนี้มีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความตรงเชิงโครงสร้าง โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล ด้านทักษะชีวิต จำนวน 5 ท่าน

ผลการตรวจสอบความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบวัดทักษะชีวิต ได้ดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1 จำนวน 10 ข้อ ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.8 จำนวน 12 ข้อ ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.6 จำนวน 8 ข้อ จากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบวัดไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 คน แล้ววิเคราะห์ความเที่ยงของแบบวัดทั้งฉบับ เท่ากับ 0.86

#### เกณฑ์การแปลความหมายคะแนนเฉลี่ย

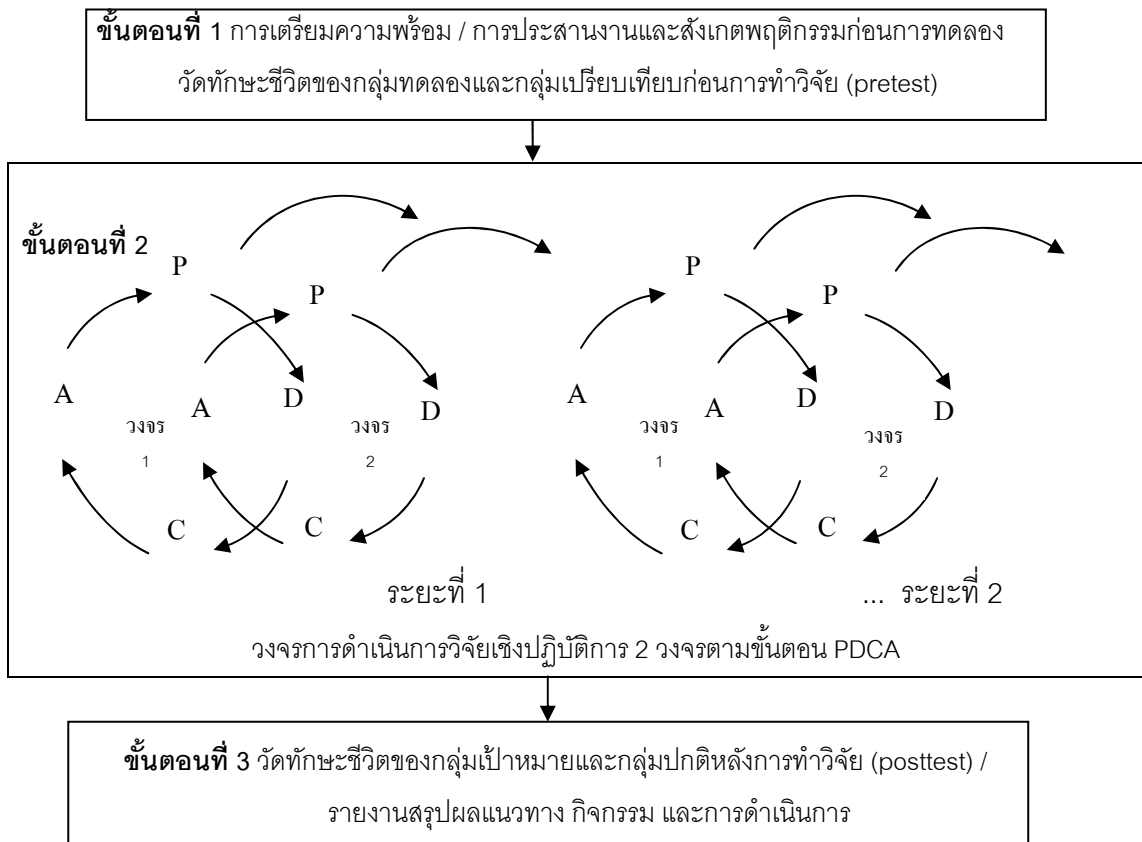
4.01 – 5.00	หมายถึง	นักเรียนมีระดับทักษะชีวิตสูง
3.01 – 4.00	หมายถึง	นักเรียนมีระดับทักษะชีวิตค่อนข้างสูง
2.01 – 3.00	หมายถึง	นักเรียนมีระดับทักษะชีวิตปานกลาง
1.01 - 2.00	หมายถึง	นักเรียนมีระดับทักษะชีวิตค่อนข้างน้อย
0.00 - 1.00	หมายถึง	นักเรียนมีระดับทักษะชีวิตน้อย

2) แบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน โดยผู้วิจัย ครู ผู้ปกครอง และชุมชนร่วมกันสังเกตและบันทึก สัปดาห์ละ 1 ครั้ง รวมทั้งสิ้น 12 ครั้ง โดยในแบบบันทึกการสังเกตประกอบด้วยข้อมูลสำคัญ 4 ส่วน ได้แก่ **ส่วนนำ** เป็นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่ถูกสังเกต ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล ความเกี่ยวข้องกับนักเรียน สถานที่สังเกต ผู้สังเกต และวันเวลาที่สังเกต **ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตสภาพจริง** โดยบรรยายถึงพฤติกรรมที่สังเกตได้ของนักเรียนในชีวิตประจำวัน **ความคิดเห็นของผู้วิจัย** ครู ผู้ปกครอง และชุมชนที่มีต่อพฤติกรรมที่สังเกตจากสภาพความเป็นจริงของนักเรียน **ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย** ครู ผู้ปกครอง และชุมชนต่อพฤติกรรมนักเรียน

3) แบบสัมภาษณ์ครู ผู้ปกครอง และชุมชน โดยเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกมาในชีวิตประจำวัน โดยดำเนินการหลังจากหาแนวทางและดำเนินการในการแก้ไขปัญหาของนักเรียนร่วมกัน มีการติดตามผล 4 ครั้ง โดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บข้อมูลและนัดครูประชุมเพื่อวางแนวทางในการดำเนินการวิจัยร่วมกันเป็นระยะ ๆ

5. ขั้นตอนการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ **ขั้นตอนที่ 1 ก่อนการทดลอง** แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมก่อนการทดลอง 2) การประสานงานและสังเกตพฤติกรรมนักเรียนก่อนการทดลอง 3) ทดสอบก่อนการทดลองในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ **ขั้นตอนที่ 2 ระหว่างการทดลอง** ดำเนินการทดลองโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ซึ่งดำเนินงานตามหลัก PDCA 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การร่วมกันวางแผน (plan) 2) การปฏิบัติ (do) 3) การตรวจสอบ (check) และ 4) ผลสะท้อนการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงแก้ไข (act) โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็น 2 วงจร คือ 1) ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับครู 2) ครูใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับผู้ปกครอง ชุมชน ร่วมกับบทบาทของผู้เกี่ยวข้อง (3M) **ขั้นตอนที่ 3 หลังการทดลอง** แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ทดสอบหลังการทดลอง (posttest) ในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ 2) รายงานสรุปแนวทางการกิจกรรม และผลการดำเนินการ โดยข้อมูลที่ได้มาจากการสนทนากลุ่มร่วมกับครู ผู้ปกครอง และชุมชน ดังแผนภาพที่ 3.2 ดังนี้



แผนภาพที่ 3.2 ขั้นตอนการวิจัย

**ขั้นตอนที่ 1 ก่อนการทดลอง** แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมก่อนการทดลอง 2) การประสานงานและสังเกตพฤติกรรมนักเรียนก่อนการทดลอง 3) ทดสอบก่อนการทดลองในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ มีรายละเอียด ดังนี้

#### 1) การเตรียมความพร้อมก่อนการทดลอง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi experimental research) ศึกษาของกลุ่มวัดสองครั้ง (the pretest-posttest design with nonequivalent groups) โดยประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) รวมทั้งศึกษากระบวนการ PDCA ได้แก่ การวางแผน (plan) การปฏิบัติ (do) การตรวจสอบ (check) ผลสะท้อนการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงแก้ไข (act) เป็นวงจรต่อเนื่อง จากนั้นผู้วิจัยได้ศึกษาบริบทของโรงเรียนสหวิทยาเขต ที่ใช้เป็นสนามวิจัย และสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนกลุ่มทดลอง เพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นประกอบการทำวิจัย แล้วนำข้อมูลที่ได้รับไปปรับใช้ในกระบวนการดำเนินการวิจัย โดยมุ่งเน้นการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนและหาแนวทางป้องกันเพื่อให้นักเรียนประพฤติตนให้เหมาะสม ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนการดำเนินการวิจัย ดังตารางที่ 3.1 ดังนี้

ตารางที่ 3.1 การเตรียมความพร้อมก่อนการทดลอง

ช่วงเวลาในการวิจัย	กิจกรรม	ผู้เกี่ยวข้อง	การดำเนินการ
เดือนมิถุนายน - พฤศจิกายน 2553	1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	-ผู้วิจัย	ผู้วิจัยศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กระบวนการ PDCA ได้แก่ การวางแผน (plan) การปฏิบัติ (do) การตรวจสอบ (check) ผลสะท้อนการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงแก้ไข (act) บทบาทของผู้เกี่ยวข้อง (3M) เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย
เดือนพฤศจิกายน 2553	2. ศึกษาบริบทของนักเรียนกลุ่มทดลองและโรงเรียนจากเอกสารที่ปรากฏ	-ผู้วิจัย	ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารจากครูที่ปรึกษา บันทึกการสนทนากลุ่มจากฝ่ายกิจการนักเรียน และเอกสารจากโรงเรียน

## 2) การประสานงานและสังเกตพฤติกรรมนักเรียนก่อนการทดลอง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการประสานกับทางโรงเรียนเพื่อขออนุญาตจากผู้อำนวยการโรงเรียนในการทำวิจัยครั้งนี้ ประสานฝ่ายแผนงานของโรงเรียนเพื่อขอข้อมูลตารางกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อวางแผนและดำเนินการวิจัย และสังเกตพฤติกรรมนักเรียนกลุ่มทดลอง เพื่อรับทราบข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนก่อนการทดลอง ดังตารางที่ 3.2 ดังนี้

ตารางที่ 3.2 การประสานงานและสังเกตพฤติกรรมนักเรียนก่อนการทดลอง

ช่วงเวลาในการวิจัย	กิจกรรม	ผู้เกี่ยวข้อง	การดำเนินการ
สัปดาห์ที่ 1 เดือนพฤศจิกายน 2553	1.การประสานงานกับ ทางโรงเรียนสหวิทยาคม	-ผู้วิจัย -ผู้อำนวยการ โรงเรียน	ผู้วิจัยเข้าติดต่อผู้อำนวยการ โรงเรียนเพื่อขออนุญาตในการ ดำเนินการทำวิจัยในโรงเรียน
สัปดาห์ที่ 2 เดือนพฤศจิกายน 2553	2.การประสานงานกับ ฝ่ายแผนงานของโรงเรียน สหวิทยาคม	-ผู้วิจัย -ครูฝ่ายแผนงาน โรงเรียน	ผู้วิจัยประสานงานกับฝ่าย แผนงานโดยได้รับแผนงานการ ดำเนินกิจกรรมของโรงเรียน เพื่อนำมาใช้ในการกำหนด กิจกรรมการวิจัย
สัปดาห์ที่ 3-4 เดือนพฤศจิกายน 2553	3.การสังเกตพฤติกรรม ของนักเรียนกลุ่มทดลอง โรงเรียนสหวิทยาคม	-ผู้วิจัย -นักเรียน กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 50 คน -ฝ่ายกิจการ นักเรียน	ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมนักเรียน กลุ่มทดลองในช่วงมาโรงเรียน ตั้งแต่เวลา 7.15 น. พฤติกรรม ขณะเรียนหนังสือจนกระทั่งกลับ บ้าน 16.30 น.

## 3) ทดสอบก่อนการทดลองในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

ผู้วิจัยใช้แบบวัดทักษะชีวิตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในการวัดทักษะชีวิตของนักเรียนก่อนการดำเนินการวิจัยในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ กลุ่มละ 50 คน ณ ห้องโสตทัศนศึกษาของโรงเรียน ในวันพฤหัสบดีที่ 2 ธันวาคม 2553 เวลา 15.00-16.00 น. โดยกลุ่มทดลอง คือ กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เข้าร่วมในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 1 ห้อง และกลุ่มเปรียบเทียบ คือ กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั่วไป 1 ห้อง

**ขั้นตอนที่ 2 ระหว่างการทดลอง** ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ซึ่งดำเนินงานตามหลัก PDCA 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน (plan) 2) การ

ปฏิบัติ (do) 3) การตรวจสอบ (check) และ 4) ผลสะท้อนการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงแก้ไข (act) โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็น 2 วงจร คือ 1) ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมร่วมกับครู 2) ครูใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับผู้ปกครอง ชุมชน ร่วมกับบทบาทของผู้เกี่ยวข้อง (3M) มีรายละเอียด ดังนี้

### 1) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยกับครู

วงจรมุ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการ 2 ระยะ ระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้วางแผน วัตถุประสงค์และอธิบายรายละเอียดข้อมูลในการดำเนินการวิจัยกับครู โดยผู้วิจัยได้นำหมายครูโรงเรียนสหวิทยาเขตประกอบด้วย ครูที่ดูแลและปฏิบัติการสอนนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้แก่ ครูที่ปรึกษา 2 คน คือ ครูที่ปรึกษาตอน ก และครูที่ปรึกษาตอน ข ครูจาก 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ ครูวิชาคณิตศาสตร์ ครูวิชาภาษาไทย ครูวิชาสังคม ครูวิชาภาษาอังกฤษ ครูวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา ครูวิชาศิลปะ ครูวิชาคอมพิวเตอร์ ครูวิทยาศาสตร์ และครูวิชาแนะแนว จำนวน 11 คน โดยผู้วิจัยได้ให้ความรู้กับครูเกี่ยวกับการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ครูเกิดความเข้าใจ และตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น จากนั้นผู้วิจัยและครู จึงร่วมมือกันดำเนินการวิจัย ทั้งเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล และการติดต่อนัดหมายผู้ปกครอง และชุมชนหรือบุคคลต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่บริเวณรอบ ๆ โรงเรียน และมีส่วนร่วมในการรับรู้พฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้ง 50 คน เพื่อให้ครูสามารถดำเนินการวิจัยกับผู้ปกครองและชุมชน ติดตามตรวจสอบการดำเนินการของครู และให้ครูสะท้อนผลการปฏิบัติงาน และระยะที่ 2 ผู้วิจัยวางแผนแนวทาง ชี้แจงและอธิบายแนวทางแก้ไขพฤติกรรมดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ให้กับครู ตรวจสอบการดำเนินการของครู และให้ครูสะท้อนผลการดำเนินการเช่นเดียวกับระยะที่ 1 ดังตารางที่ 3.3 ดังนี้

ตารางที่ 3.3 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยกับครู

ช่วงเวลาในการวิจัย	กิจกรรม	ผู้เกี่ยวข้อง	การดำเนินการ
สัปดาห์ที่ 1 เดือนธันวาคม 2553	<b>ขั้น Plan (P1)</b> <b>ระยะที่ 1</b> ผู้วิจัยวางแผนการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและการเก็บข้อมูลต่าง ๆ	-ผู้วิจัย	<b>ระยะที่ 1</b> ผู้วิจัยวางแผนการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตามขั้นตอน PDCA และการเก็บข้อมูล ได้แก่ ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม เพื่อชี้แจงให้กับครู
สัปดาห์ที่ 3 เดือนมกราคม 2554	<b>ระยะที่ 2</b> ผู้วิจัยวางแผนการลดพฤติกรรมสูบบุหรี่และดื่มเหล้า		<b>ระยะที่ 2</b> ผู้วิจัยศึกษา วางแผนการแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาดังกล่าว



ตารางที่ 3.3 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยกับครู (ต่อ)

ช่วงเวลาในการวิจัย	กิจกรรม	ผู้เกี่ยวข้อง	การดำเนินการ
สัปดาห์ที่ 2 เดือนธันวาคม 2553	<b>ชั้น Do (D1)</b> <b>ระยะที่ 1</b> ผู้วิจัยนัดหมายและอธิบายรายละเอียดทั้งหมดในการทำวิจัยและให้ความรู้กับครูเกี่ยวกับการทำวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	-ผู้วิจัย -ครูที่ปรึกษา -ครู 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ -ครูกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	<b>ระยะที่ 1</b> ผู้วิจัยได้นัดหมาย อธิบายรายละเอียด และให้ความรู้กับครู เพื่อให้ครูเกิดความเข้าใจ และตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น จากนั้นผู้วิจัยและครู จึงร่วมมือกันวางแผนดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอน PDCA ทั้งเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล และการติดต่อดังกล่าว
สัปดาห์ที่ 3 เดือนมกราคม 2554	<b>ระยะที่ 2</b> ผู้วิจัยเสนอแนวทางการลดพฤติกรรมดื้อเหวี่ยงและสูบบุหรี่ของนักเรียนแล้วให้ครูร่วมเสนอความคิดเห็น		<b>ระยะที่ 2</b> ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการลดพฤติกรรมดังกล่าวของนักเรียน โดยให้นักเรียนชมวิดิทัศน์เกี่ยวกับโทษและภัยของการสูบบุหรี่และดื้อเหวี่ยงและให้ครูร่วมเสนอความคิดเห็น
สัปดาห์ที่ 3 ของเดือนธันวาคม 2553 ถึง สัปดาห์ที่ 3 ของเดือนมีนาคม 2554	<b>ชั้น Check (C1)</b> <b>ระยะที่ 1</b> ผู้วิจัยตรวจสอบการดำเนินการทำวิจัยของครูผู้ปกครอง และชุมชน 4 ครั้ง ตั้งแต่ สัปดาห์ที่ 3 เดือนธันวาคม 2553 ถึง สัปดาห์ที่ 3 เดือนมีนาคม 2554 <b>ระยะที่ 2</b> ผู้วิจัยตรวจสอบการดำเนินการทำวิจัยของครู	-ผู้วิจัย -ครูที่ปรึกษา -ครู 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ -ครูกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	<b>ระยะที่ 1</b> ผู้วิจัยได้สังเกต สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มกับครูผู้ปกครอง และชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัยของครู ผู้ปกครอง และชุมชนรวมทั้งสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน <b>ระยะที่ 2</b> ผู้วิจัยได้ดำเนินการเช่นเดียวกับในระยะที่ 1

ตารางที่ 3.3 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยกับครู (ต่อ)

ช่วงเวลา ในการวิจัย	กิจกรรม	ผู้เกี่ยวข้อง	การดำเนินการ
สัปดาห์ที่ 4 เดือนธันวาคม 2553 ถึง สัปดาห์ที่ 4 เดือนมีนาคม 2554	<b>ขั้น Act (A1)</b> <b>ระยะที่ 1</b> ครูให้ผลสะท้อนการ ปฏิบัติงานวิจัยของ ผู้ปกครอง และชุมชนเพื่อ ปรับปรุงการดำเนินการ <b>ระยะที่ 2</b> ครูให้ผลสะท้อนแก่ผู้วิจัย ทราบเกี่ยวกับการ ดำเนินการวิจัย	-ผู้วิจัย -ครูที่ปรึกษา -ครู 8 กลุ่มสาระการ เรียนรู้อ -ครูกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน	<b>ระยะที่ 1</b> ครูสะท้อนให้ผู้วิจัยทราบว่า กระบวนการดังกล่าว สามารถลดพฤติกรรมที่เป็น ปัญหาได้หรือไม่อย่างไร <b>ระยะที่ 2</b> ครูสะท้อนให้ผู้วิจัยทราบว่า การดำเนินการดังกล่าว สามารถลดพฤติกรรมเดิม เหล่านี้และสูญหายไป

## 2) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน

วงจรมีเป็นวงจรที่ครูดำเนินการ 2 ระยะเช่นเดียวกับวงจรแรก โดยระยะที่ 1 ครูได้วางแผนการดำเนินการและนำความรู้ที่ได้รับจากผู้วิจัยไปดำเนินการวิจัยต่อกับผู้ปกครอง และชุมชน โดยผู้วิจัยได้เข้าทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินการของครูกับผู้ปกครอง และชุมชน โดยติดตามการดำเนินการของครูในการวิจัย 4 ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ 1 สัปดาห์ที่ 3 ของเดือนธันวาคม 2553 ครั้งที่ 2 สัปดาห์ที่ 3 ของเดือนมกราคม 2554 ครั้งที่ 3 สัปดาห์ที่ 3 ของเดือนกุมภาพันธ์ 2554 และครั้งที่ 4 สัปดาห์ที่ 3 ของเดือนมีนาคม 2554 ในวงจรมี ครูนัดหมาย ผู้ปกครอง และชุมชนหรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียน แล้วเล่าความเป็นมาและความสำคัญของเรื่องที่ทำวิจัย แล้วร่วมกันวิเคราะห์พฤติกรรมที่เป็นปัญหา หาแนวทางเพื่อลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียน โดยครู ผู้ปกครอง และชุมชนต้องแสดงบทบาทผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (3M) ได้แก่ บทบาทเป็นผู้ให้กำลังใจ ผู้ใส่ใจกำกับ และผู้ส่งเสริมสนับสนุน อีกทั้ง 5 แนวทางการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียน ได้แก่ 1) การสร้างความตระหนักในตนเอง 2) การชี้ให้เห็นผลเสียของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา 3) การสร้างแบบอย่างที่ดี 4) การอบรมขัดเกลาจิตใจนักเรียน 5) การดูแลจากคนรอบข้าง จากนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันดำเนินกระบวนการตามแนวทาง PDCA แล้วตรวจสอบการดำเนินงานของผู้ปกครอง และชุมชนไปได้ระยะหนึ่ง จากนั้นให้ผู้ปกครองและชุมชนสะท้อนผลการดำเนินการโดยพิจารณาจากพฤติกรรมนักเรียนพบว่า นักเรียนยังคงมีพฤติกรรมเดิมเหล่านี้และสูญหายไป จึงปรับปรุงแก้ไขกระบวนการ เพื่อให้กระบวนการนี้สามารถลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนได้ และในระยะที่ 2 ครูวางแผนการ

ดำเนินการ แล้วผู้ปกครอง และชุมชน เข้ามาร่วมกันดำเนินการแก้ไขพฤติกรรมสุบบุหรือและดื่มเหล้า ตรวจสอบการดำเนินการ และสะท้อนผลการปฏิบัติ เช่นเดียวกับระยะที่ 1 ดังตารางที่ 3.4 ดังนี้

ตารางที่ 3.4 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน

ช่วงเวลาในการวิจัย	กิจกรรม	ผู้เกี่ยวข้อง	การดำเนินการ
สัปดาห์ที่ 2 เดือนธันวาคม 2553	<b>ขั้น Plan (P2)</b> <b>ระยะที่ 1</b> ครูวางแผนการดำเนินการเพื่อนำความรู้ที่ได้จากผู้วิจัยไปดำเนินการกับผู้ปกครอง และชุมชน	ครูที่ปรึกษา -ครู 8 กลุ่มสาระ การเรียนรู้ -ครูกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน	<b>ระยะที่ 1</b> ครูวางแผนการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามขั้นตอน PDCA และทบทวนการเก็บข้อมูล และบทบาทผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (3M)
สัปดาห์ที่ 4 เดือนมกราคม 2554	<b>ระยะที่ 2</b> ครูวางแผนการแก้ไขและวิธีดำเนินการลดพฤติกรรมดื่มเหล้าและสูบบุหรี่		<b>ระยะที่ 2</b> ครูนำแนวทางจากผู้วิจัยมาศึกษาวางแผน และหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อเตรียมดำเนินการ
สัปดาห์ที่ 3 เดือนธันวาคม 2553 ถึงสัปดาห์ที่ 3 เดือนมีนาคม 2554	<b>ขั้น Do (D2)</b> <b>ระยะที่ 1</b> ครูนัดหมาย ผู้ปกครอง และชุมชน ชี้แจงให้เห็นความสำคัญของเรื่องที่ทำวิจัย แล้วร่วมกันดำเนินการวิจัย	ครูที่ปรึกษา -ครู 8 กลุ่มสาระ การเรียนรู้ -ครูกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน -ผู้ปกครอง จำนวน 50 คน	<b>ระยะที่ 1</b> ครู ผู้ปกครอง และชุมชนดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามขั้นตอน PDCA โดยได้รับความร่วมมือที่ดีจากทุกฝ่าย
สัปดาห์ที่ 4 เดือนมกราคม 2554	<b>ระยะที่ 2</b> ครู ผู้ปกครอง และชุมชนร่วมกันดำเนินกิจกรรมตามแผนที่วางไว้	-ชุมชนหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ จำนวน 10 คน	<b>ระยะที่ 2</b> ครู ผู้ปกครอง และชุมชนให้ความร่วมมือในการดำเนินการให้นักเรียนชมวิดิทัศน์เกี่ยวกับโทษและภัยจากเหล้าบุหรี่
สัปดาห์ที่ 4 เดือนธันวาคม 2553 ถึงสัปดาห์ที่ 4 เดือนมีนาคม 2554	<b>ขั้น Check (C2)</b> <b>ระยะที่ 1</b> ครูตรวจสอบการดำเนินการของผู้ปกครอง และชุมชนในการดำเนินการวิจัย	ครูที่ปรึกษา -ครู 8 กลุ่มสาระ การเรียนรู้ -ครูกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน	<b>ระยะที่ 1</b> ครูสังเกต สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มกับครู ผู้ปกครอง และชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินการของผู้ปกครอง ชุมชน

ตารางที่ 3.4 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน (ต่อ)

ช่วงเวลาในการวิจัย	กิจกรรม	ผู้เกี่ยวข้อง	การดำเนินการ
	<b>ชั้น Check (C2)</b> <b>ระยะที่ 2</b> ครู ตรวจสอบ การดำเนินการของผู้ปกครอง และชุมชนในการลดพฤติกรรมดื้อเหล่าและสูบบุหรี่	-ผู้ปกครอง จำนวน 50 คน -ชุมชนหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ จำนวน 10 คน	<b>ระยะที่ 2</b> ครูตรวจสอบการดำเนินการของผู้ปกครอง และชุมชนด้วยการสังเกตสัมภาษณ์ สทนากลุ่มกับผู้ปกครอง และชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินการลดพฤติกรรมดื้อเหล่าและสูบบุหรี่
สัปดาห์ที่ 1 เดือน มกราคม 2554 ถึง สัปดาห์ที่ 4 เดือนมีนาคม 2554	<b>ชั้น Act (A2)</b> <b>ระยะที่ 1</b> ผู้ปกครอง และชุมชน ให้ ผล ส ะ ท ่อ น ก าร ดำเนินการแก่ครู <b>ระยะที่ 2</b> ผู้ปกครอง และชุมชน ให้ ผล ส ะ ท ่อ น ก าร ดำเนินการแก่ครู	-ครูที่ปรึกษา -ครู 8 กลุ่มสาระ การเรียนรู้ -ครูกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน -ผู้ปกครอง จำนวน 50 คน -บุคคลที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ จำนวน 10 คน	<b>ระยะที่ 1</b> ผู้ปกครอง และชุมชนสะท้อนผลการดำเนินการให้ครูได้รับทราบเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนที่ไม่สามารถดำเนินการแก้ไขได้ และกลับไปดำเนินการแก้ไขใหม่ <b>ระยะที่ 2</b> ผู้ปกครอง และชุมชนสะท้อนผลการดำเนินการให้ครูได้รับทราบเกี่ยวกับผลของการดำเนินการลดพฤติกรรมดื้อเหล่าและสูบบุหรี่

ขั้นตอนและรายละเอียดในการดำเนินงานระยะต่าง ๆ ตามวงจร PDCA ทั้งระหว่างผู้วิจัยกับครู และระหว่างครู ผู้ปกครอง ชุมชน เป็นดังนี้

#### การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยกับครู

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพิจารณาครูที่จะมาร่วมกับผู้วิจัย โดยเลือกครู จำนวน 11 คน ของโรงเรียนสหวิทยาเขตที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมาย จากนั้นผู้วิจัยเริ่มใช้กระบวนการการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้ตามขั้นตอน PDCA โดยแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

##### ระยะที่ 1

**PLAN (P1):** ผู้วิจัยวางแผนการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและการเก็บข้อมูลต่าง ๆ และบทบาท 3M ได้แก่ บทบาทผู้ให้กำลังใจ บทบาทผู้ใส่ใจกำกับ และบทบาทผู้ส่งเสริมสนับสนุน เพื่อเตรียมถ่ายทอดความรู้ให้กับครู จำนวน 11 คน

**DO (D1):** ผู้วิจัยได้อธิบายความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัย รวมทั้งวัตถุประสงค์ทั้งหมดให้ครูฟัง เพื่อให้ครูเกิดความตระหนักถึงปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียน และครูควรให้ความสำคัญและส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะชีวิตที่ดี จากนั้นผู้วิจัยและครูร่วมกันวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมคิดหาแนวทางในการแก้ไขและพัฒนาให้นักเรียนให้มีทักษะชีวิตที่ดี นอกจากนี้ครูและผู้วิจัยต้องร่วมกันวางแผนเพื่อนัดหมายผู้ปกครองและบุคคลต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียน และคิดข้อคำถามในการสนทนากลุ่มกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้ครูได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน จากนั้นผู้วิจัยได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับครู ซึ่งครูในชั้นนี้ได้แก่ ครูที่ปรึกษา 2 คน คือ ครูที่ปรึกษาตอน ก และครูที่ปรึกษาตอน ข ครู 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ ครูวิชาคณิตศาสตร์ ครูวิชาภาษาไทย ครูวิชาสังคม ครูวิชาภาษาอังกฤษ ครูวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา ครูวิชาศิลปะ ครูวิชาคอมพิวเตอร์ ครูวิทยาศาสตร์ และครูวิชาแนะแนว จำนวน 11 คนของโรงเรียนสหวิทยาคม (นามสมมติ) เพื่อให้ครูได้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนต่าง ๆ มากขึ้น โดยครูจะได้นำความรู้ดังกล่าวไปใช้ในการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

**CHECK (C1):** ผู้วิจัยได้สังเกตแบบมีส่วนร่วมในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการของครูกับผู้ปกครอง และชุมชน โดยพิจารณาว่า ครูสามารถดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้หรือไม่ และสามารถนำความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การเก็บข้อมูล บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (3M) โดยติดตาม 4 ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ 1 สัปดาห์ที่ 3 ของเดือนธันวาคม 2553 ครั้งที่ 2 สัปดาห์ที่ 3 ของเดือนมกราคม 2554 ครั้งที่ 3 สัปดาห์ที่ 3 ของเดือนกุมภาพันธ์ 2554 และครั้งที่ 4 สัปดาห์ที่ 3 ของเดือนมีนาคม 2554 โดยตรวจสอบจากการสังเกต การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มกับครู ผู้ปกครอง และชุมชน

**ACT (A1):** ผู้วิจัยได้ติดตามผลสะท้อนการดำเนินการของครูในการวิจัย โดยติดตาม 4 ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ 1 สัปดาห์ที่ 4 ของเดือนธันวาคม 2553 ครั้งที่ 2 สัปดาห์ที่ 4 ของเดือนมกราคม 2554 ครั้งที่ 3 สัปดาห์ที่ 4 ของเดือนกุมภาพันธ์ 2554 และครั้งที่ 4 สัปดาห์ที่ 4 ของเดือนมีนาคม 2554 เพื่อพิจารณาว่าครูสามารถดำเนินการวิจัยแล้วสามารถลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนได้ตามที่ได้วางแผนไว้ อีกทั้งให้ครูร่วมกับผู้ปกครอง และชุมชนดำเนินการส่งเสริมนักเรียนให้มีทักษะชีวิตที่ดี ซึ่งเมื่อพบอุปสรรคเกิดขึ้นหรือแนวทางไม่เหมาะสม ทั้งผู้วิจัยและครูควรร่วมกันวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา รวมทั้งร่วมกันหาแนวทางที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยจะมีลักษณะเป็นวงจร PDCA ต่อเนื่องกันไปเรื่อยจนสิ้นสุดระยะเวลาในการวิจัย คือ ประมาณ 4 เดือน ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2553 ถึงเดือนมีนาคม 2554

## ระยะที่ 2

**PLAN (P1):** ผู้วิจัยวางแผนในการลดพฤติกรรมสูบบุหรี่และดื่มเหล้า ของนักเรียนที่ไม่สามารถดำเนินการลดพฤติกรรมนี้ได้ โดยศึกษาพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษา จากนั้นวางแผนงานในการให้นักเรียนที่มีพฤติกรรมได้เห็นภาพอย่างเป็นรูปธรรมจากวีดิทัศน์ และกิจกรรมเปิดใจ เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักในโทษของการสูบบุหรี่และดื่มเหล้า

**DO (D1):** ผู้วิจัยนำเสนอแนวทางดังกล่าวให้ครู เพื่อที่จะให้ครูนำไปดำเนินการร่วมกับผู้ปกครอง และชุมชน

**CHECK (C1):** ผู้วิจัยติดตามตรวจสอบการดำเนินการของครู ผู้ปกครอง และชุมชนด้วยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มกับครู เช่นเดียวกับขั้น C1 ในระยะที่ 1

**ACT (A1):** ผู้วิจัยได้ผลสะท้อนการดำเนินการวิจัยจากครูเกี่ยวกับการดำเนินการลดพฤติกรรมดื่มเหล้าและสูบบุหรี่

### การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน

จากงานวิจัยจริงนี้เริ่มจากการที่ครูวางแผน ติดต่อนัดหมายกับผู้ปกครอง และชุมชน โดยการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนรายบุคคล จากนั้นร่วมกันคิดหาแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนโดยดำเนินการวางบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (3M) และจัดกิจกรรมตามแนวทางที่วางไว้ แล้วติดตามผลการดำเนินการ 4 ครั้ง โดยนัดพบผู้ปกครองและชุมชน เพื่อตรวจสอบการดำเนินการของผู้ปกครอง และชุมชน รวมทั้งสะท้อนผลของแนวทางที่วางแผนร่วมกันนั้นสามารถแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ตามกระบวนการ PDCA โดยแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

## ระยะที่ 1

**PLAN (P2):** ครูวางแผนในการนำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากผู้วิจัยในเรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การเก็บข้อมูล และบทบาท 3M ได้แก่ บทบาทผู้ให้กำลังใจ บทบาทผู้ใส่ใจกำกับ และบทบาทผู้ส่งเสริมสนับสนุน มาชี้แจงให้ผู้ปกครอง และชุมชน

**DO (D2):** ครูได้อธิบายความเป็นมาและความสำคัญของเรื่องที่ทำวิจัย พร้อมบอกวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ปกครองและชุมชนได้ตระหนักถึงปัญหาและทราบถึงความสำคัญในการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียน แล้วดำเนินการสนทนากลุ่มถึงสภาพปัญหาของนักเรียนรายบุคคล เพื่อวิเคราะห์และหาแนวทางร่วมกันในการดำเนินการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน รวมทั้งวางแผนบทบาทของผู้เกี่ยวข้อง กระบวนการ และกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียนตาม 5 แนวทาง ได้แก่ 1) การสร้างความตระหนักในตนเอง 2) การชี้ให้เห็นผลเสียของพฤติกรรมที่

เป็นปัญหา 3) การสร้างแบบอย่างที่ดี 4) การอบรมขัดเกลาจิตใจนักเรียน 5) การดูแลจากคนรอบข้าง กล่าวคือ ทั้งครูที่คอยดูแลขณะอยู่โรงเรียนในคาบโฮมรูมและคาบเรียนในรายวิชาต่าง ๆ ผู้ปกครองที่คอยดูแลขณะอยู่ที่บ้าน และชุมชนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของคอยดูแล สอดส่องนักเรียนนอกสถานศึกษา และร่วมกันดำเนินกิจกรรมตามแนวทางข้างต้น ดังตารางที่ 3.5 ดังนี้

ตารางที่ 3.5 แนวทางการดำเนินกิจกรรม

แนวทาง	กิจกรรม	การดำเนินการ
1) การสร้างความตระหนักในตนเอง	กระจกสะท้อนตน	ให้นักเรียนแต่ละเขียนบอกเล่าพฤติกรรมของตนเองลงในกระดาษ โดยไม่ต้องระบุชื่อ แล้วม้วนกระดาษใส่ลงกล่อง จากนั้นให้นักเรียนแต่ละคน จับขึ้นมา แล้วบอกถึงผลเสียที่มีพฤติกรรมเช่นนั้น พร้อมบอกแนวทางแก้ไข
2) การชี้ให้เห็นผลเสียของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา	แนะนำองจากพี่	ให้รุ่นพี่ที่มีเคยมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหามาสอนน้อง ๆ ให้เห็นข้อเสียของการมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในด้านต่าง ๆ
3) การสร้างแบบอย่างที่ดี	ปลูกฝังสิ่งดี ซีวีก้าวหน้า	ให้รุ่นพี่ที่ประสบความสำเร็จมาบอกเล่าประสบการณ์ของการปฏิบัติตนเองไปสู่ความสำเร็จ
4) การอบรมขัดเกลาจิตใจ	รักนี้ ยิ่งใหญ่	ให้ผู้ปกครองได้แสดงความรู้สึกถึงลูก แล้วให้ลูกแสดงความรู้สึกต่อผู้ปกครอง
5) การดูแลจากคนรอบข้าง	กำลังใจ	ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ร่วมกันดูแล สอดส่องพฤติกรรมของนักเรียน ทั้งในและนอกสถานศึกษา

CHECK (C2): เมื่อระยะเวลาผ่านไปทุก ๆ 1 เดือน จำนวน 4 ครั้ง ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2553 ถึงเดือนมีนาคม 2554 ครูได้ติดตามการดำเนินการวิจัยของผู้ปกครอง และชุมชน โดยพิจารณาบทบาทในการดำเนินการวิจัย การสังเกต สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการดำเนินงานของผู้ปกครอง และชุมชน

ACT (A2): ผู้ปกครอง และชุมชนให้ผลสะท้อนการดำเนินการวิจัยกับครู จากการร่วมกันดำเนินการแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียน พบว่า นักเรียนที่มีพฤติกรรมดีมีผลและสูญบุหรี่ยังไม่สามารถลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้ ครูจึงให้ผลสะท้อนกลับไปยังผู้วิจัยเพื่อดำเนินการต่อในระยษะที่ 2

### แนวคำถามสัมภาษณ์ครั้งที่ 1 (เดือนธันวาคม 2553)

- 1) การปฏิบัติตนและการแสดงออกของนักเรียนเป็นอย่างไร
- 2) ความถี่ในการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาของนักเรียนเป็นอย่างไร
- 3) นักเรียนมีแนวโน้มการดำเนินพฤติกรรมที่เป็นปัญหามากขึ้นหรือลดลงอย่างไร

### แนวคำถามสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 (เดือนมกราคม 2554)

- 1) ระยะเวลาที่ผ่านมา 2 เดือน นักเรียนมีพฤติกรรมอย่างไร
- 2) พฤติกรรมต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาของนักเรียนลดลง หรือเพิ่มขึ้นอย่างไร
- 3) ความมุ่งส่งเสริมหรือปรับปรุงพฤติกรรมของนักเรียนในด้านใด อย่างไร

### แนวคำถามสัมภาษณ์ครั้งที่ 3 (เดือนกุมภาพันธ์ 2554)

- 1) พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียน ลดลงหรือไม่ อย่างไร
- 2) แนวทางร่วมกันที่แก้ไขปัญหานักเรียน คิดว่าประสบความสำเร็จหรือไม่อย่างไร
- 3) แนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนเป็นอย่างไร

### แนวคำถามสัมภาษณ์ครั้งที่ 4 (เดือนมีนาคม 2554)

- 1) พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียน ลดลงหรือไม่ อย่างไร
- 2) แนวทางร่วมกันที่แก้ไขปัญหานักเรียนที่ผ่านมา คิดว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ อย่างไร แนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนเป็นอย่างไร

### ระยะที่ 2

PLAN (P2): ครูร่วมกันวางแผนในการดำเนินกิจกรรมลดพฤติกรรมดื้อและสูบบุหรี่ของนักเรียนตามที่คุณวิจัยได้วางแนวทางมาให้

DO (D2): ครู ผู้ปกครอง และชุมชนร่วมกันดำเนินกิจกรรมโดยให้นักเรียนดูวีดิทัศน์เกี่ยวกับโทษของเหล้าและบุหรี่ แล้วให้นักเรียนดำเนินกิจกรรมเปิดใจถึงสาเหตุของการไม่สามารถเลิกพฤติกรรมเช่นนี้ได้ ดังตารางที่ 3.6 ดังนี้

ตารางที่ 3.6 แนวทางกิจกรรมแก้ไขปัญหาดื้อและสูบบุหรี่

แนวทาง	กิจกรรม	การดำเนินการ
การลดพฤติกรรมดื้อและสูบบุหรี่	ดูวีดิทัศน์	ให้นักเรียนดูวีดิทัศน์เกี่ยวกับโทษของเหล้าและบุหรี่ ห้องโสตทัศนศึกษา
	เปิดใจ	ให้นักเรียนพูดถึงสาเหตุของการไม่สามารถเลิกพฤติกรรมเช่นนี้ หลังจากนักเรียนดูวีดิทัศน์จบแล้ว



**CHECK (C2):** ครูตรวจสอบการดำเนินการของผู้ปกครอง และชุมชน ด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มผู้ปกครอง และชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัย

**ACT (A2):** ผู้ปกครอง และชุมชนให้ผลสะท้อนการดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียน โดยพบว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้สามารถทำให้นักเรียนเลิกพฤติกรรมที่เป็นปัญหาดังกล่าวได้

ดังนั้นในวิธีการดำเนินการวิจัยนี้ ทั้งผู้วิจัย ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ต่างมีบทบาทช่วยกันพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียน เป็นระยะ ๆ ตลอดเวลา 4 เดือน เพื่อให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตในบ้าน โรงเรียน และชุมชนได้อย่างมีความสุข ไม่ก่อปัญหาสังคมต่าง ๆ โดยสังเกตจากพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกมา ซึ่งได้ข้อมูลจากครู ผู้ปกครอง ชุมชน และตัวของนักเรียนเอง โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน แต่ถ้ายังไม่สามารถแก้ไขและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนได้ ทั้งผู้วิจัย ครู ผู้ปกครอง และชุมชนจะต้องร่วมกันคิด แก้ไข และค้นหาแนวทางใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนต่อไป โดยทำเป็นวงจรเช่นนี้เรื่อย ๆ ตามขั้นตอน PDCA จนสิ้นสุดระยะเวลาการทำวิจัย ซึ่งผู้วิจัยจะคอยสังเกตและบันทึกข้อมูลในทุกขั้นตอนของการทำวิจัย เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้อง แม่นยำ และครบถ้วน เพื่อให้เด็กนักเรียนมีทักษะชีวิตที่ดีและมีความสุขตามที่ทุกฝ่ายมุ่งหวัง

**ขั้นตอนที่ 3 หลังการทดลอง** แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ทดสอบหลังการทดลอง (posttest) ในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ 2) รายงานสรุปแนวทาง กิจกรรม และการดำเนินการ โดยข้อมูลที่ได้มาจากการสนทนากลุ่มครู ผู้ปกครอง และชุมชน มีรายละเอียด ดังนี้

#### 1) ทดสอบหลังการทดลอง (posttest) ในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

หลังจากดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยใช้แบบวัดทักษะชีวิตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในการวัดทักษะชีวิตของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ กลุ่มละ 50 คน ณ ห้องโสตทัศนศึกษาของโรงเรียน ในวันพุธที่ 23 ธันวาคม 2553 เวลา 10.00-11.00 น. โดยกลุ่มทดลอง คือ กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เข้าร่วมในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 1 ห้อง และกลุ่มเปรียบเทียบ คือ กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั่วไป 1 ห้อง

#### 2) รายงานสรุปแนวทาง กิจกรรม และการดำเนินการ โดยข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ สนทนากลุ่มร่วมกับครู ผู้ปกครอง และชุมชน

หลังจากดำเนินการทดลองเสร็จ ตัวแทนครู ผู้ปกครอง และชุมชน จำนวน 20 คน ได้มาร่วมกันสรุปแนวทาง กิจกรรม และการดำเนินการ ที่ได้จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน ณ ห้องภาษาไทย ในวันจันทร์ที่ 28 มีนาคม 2554 เวลา 13.00-15.00 น. เพื่อ

ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการให้ครูได้นำไปปรับใช้กับนักเรียนในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ดังตารางที่ 3.7 ดังนี้

ตารางที่ 3.7 สรุปแนวทาง กิจกรรม และการดำเนินการในการนำไปใช้ของครู

ช่วงเวลา	การดำเนินการ
สัปดาห์ที่ 1-3	<p><b>ขั้นตอนก่อนการทดลอง</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. ครูศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติ <b>การแบบมีส่วนร่วม</b> ตามขั้นตอนของ PDCA ได้แก่ 1) การวางแผน (plan) 2) การปฏิบัติ (do) 3) การตรวจสอบ (check) และ 4) ผลสะท้อน การปฏิบัติเพื่อปรับปรุงแก้ไข (act) <b>บทบาทของผู้เกี่ยวข้อง (3M)</b> ได้แก่ บทบาทของผู้ให้กำลังใจ บทบาทของผู้ใส่ใจกำกับ และบทบาทของผู้ส่งเสริมสนับสนุน</li> <li>2. ครูติดต่อประสานงานฝ่ายแผนงานโรงเรียน เพื่อจัดช่วงเวลาในการ ดำเนินกิจกรรม</li> <li>3. ครูสังเกตพฤติกรรมนักเรียน ประมาณ 1 สัปดาห์ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการดำเนินการขั้นต่อไป</li> <li>4. ครูใช้แบบวัดทักษะชีวิตในการวัดทักษะชีวิตของนักเรียนก่อนดำเนินการ</li> </ol>
สัปดาห์ที่ 4-20	<p><b>ขั้นตอนระหว่างการทดลอง</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. ครูวางแผนการดำเนินการ ติดต่อ ประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อขอ ความร่วมมือในการดำเนินการร่วมกันแก้ไขพฤติกรรมและพัฒนาทักษะ ชีวิตนักเรียน</li> <li>2. ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหานักเรียน ร่วมกันแสดง ความคิดเห็นในการแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิต</li> <li>3. ครูให้ผู้ปกครอง และชุมชนร่วมกันวางแผน <b>บทบาทของผู้เกี่ยวข้อง (3M)</b> ได้แก่ <b>บทบาทของผู้ให้กำลังใจ</b> จะต้องให้กำลังใจนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนเกิดการพัฒนาตนเองอย่างไม่สิ้นสุด <b>บทบาทของผู้ใส่ใจกำกับ</b> จะต้องใส่ใจกำกับติดตามให้นักเรียนประพฤติตนและปฏิบัติตนในทิศทาง ที่เหมาะสมและต่อเนื่อง และ <b>บทบาทของผู้ส่งเสริมสนับสนุน</b> จะต้อง คอยดูแล สนับสนุน ส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสในการพัฒนาตนเอง</li> </ol> <p>3. ทุกฝ่ายร่วมกันนำแนวทางทั้ง 5 ในรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ไป ประยุกต์ใช้กับนักเรียนเพื่อลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิต</p>

ตารางที่ 3.7 สรุปแนวทาง กิจกรรม และการดำเนินการในการนำไปใช้ของครู (ต่อ)

ช่วงเวลา	การดำเนินการ
สัปดาห์ที่ 4-20	<p><b>ขั้นตอนระหว่างการทดลอง</b></p> <p>- <b>แนวทางที่ 1 การสร้างความตระหนักในตนเอง</b>  <b>กิจกรรม:</b> กระจกสะท้อนตน  <b>การดำเนินกิจกรรม:</b> ให้นักเรียนแต่ละเขียนบอกเล่าพฤติกรรมที่ผ่านมาของตนเองลงในกระดาษ โดยไม่ต้องระบุชื่อ แล้วม้วนกระดาษใส่ลงกล่อง จากนั้นให้นักเรียนแต่ละคน จับขึ้นมา แล้วบอกถึงผลเสียที่มีพฤติกรรม เช่นนั้น พร้อมบอกแนวทางแก้ไข เดือนละ 1 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง</p> <p>- <b>แนวทางที่ 2 การชี้ให้เห็นผลเสียของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา</b>  <b>กิจกรรม:</b> แนะนำจากพี่  <b>การดำเนินกิจกรรม:</b> หารุ่นพี่ที่มีเคยมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหามาสอนน้อง ให้เห็นข้อเสียของการมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในด้านต่าง ๆ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง</p> <p>- <b>แนวทางที่ 3 การสร้างแบบอย่างที่ดี</b>  <b>กิจกรรม:</b> ปลูกฝังสิ่งดี ชีวีก้าวหน้า  <b>การดำเนินกิจกรรม:</b> หารุ่นพี่ที่ประสบความสำเร็จมาบอกเล่า ประสบการณ์การของการปฏิบัติตนเองไปสู่ความสำเร็จ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง</p> <p>- <b>แนวทางที่ 4 การอบรมขัดเกลาจิตใจนักเรียน</b>  <b>กิจกรรม:</b> รักนี้ ยิ่งใหญ่  <b>การดำเนินกิจกรรม:</b> ให้ผู้ปกครองได้แสดงความรู้สึกถึงลูก แล้วให้ลูก แสดงความรู้สึกต่อผู้ปกครอง</p> <p>- <b>แนวทางที่ 5 การดูแลจากครอบครัว</b>  <b>กิจกรรม:</b> กำลังใจ  <b>การดำเนินกิจกรรม:</b> ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ร่วมกันดูแล สอดส่อง พฤติกรรมของนักเรียน ทั้งในและนอกสถานศึกษา</p> <p>- <b>แนวทาง การแก้ไขปัญหาคัดค้านและสูบบุหรี่</b>  <b>กิจกรรม:</b> ดูวีดิทัศน์และเปิดใจ  <b>การดำเนินกิจกรรม:</b> ให้นักเรียนดูวีดิทัศน์เกี่ยวกับโทษของเหล้าและบุหรี่ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง พร้อมร่วมแสดงความคิดเห็น</p>

ตารางที่ 3.7 สรุปแนวทาง กิจกรรม และการดำเนินการในการนำไปใช้ของครู (ต่อ)

ช่วงเวลา	การดำเนินการ
สัปดาห์ที่ 20	<p><b>ขั้นตอนหลังการทดลอง</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. ครูใช้แบบวัดทักษะชีวิตในการวัดทักษะชีวิตของนักเรียนหลังดำเนินการแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียน</li> <li>2. ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ร่วมกันเขียนรายงานสรุปผลพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงของนักเรียน</li> </ol>

## 6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพในการดำเนินการวิจัย โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่มครู ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียนโรงเรียนสหวิทยาเขต (นามสมมติ) ดังนี้

6.1 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบวัดทักษะชีวิตโดยเปรียบเทียบกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบก่อนและหลังการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อพิจารณาว่านักเรียนมีทักษะชีวิตเป็นอย่างไร โดยสถิติที่ใช้ คือ t-test แบบ Independent และเปรียบเทียบภายในกลุ่มทั้งสองกลุ่มด้วย t-test แบบ Paired-samples t-test เพื่อนำมาประกอบข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และเอกสารเชิงประจักษ์จากฝ่ายกิจการนักเรียนในการวิเคราะห์การวิจัย

6.2 ผู้วิจัยอ่านเนื้อหาและศึกษาข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบบันทึกการสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสังเกต รวมทั้งเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากของฝ่ายกิจการนักเรียน สมุดบันทึกเวลาเรียน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาตีความและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และการวิเคราะห์แบบอุปนัย (analytic induction) โดยการสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสังเกตพฤติกรรมเกี่ยวกับทักษะชีวิตของนักเรียน การสัมภาษณ์ครู ผู้ปกครอง ชุมชนเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียน การสังเกตการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน รวมถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากผู้ปกครอง ครู โรงเรียน และชุมชน ซึ่งชุมชนในบริบทนี้ คือ ผู้ปกครอง ครูในโรงเรียน รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียน

6.3 นำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้มาเรียบเรียงเป็นรายงานการวิจัย กล่าวถึงผลของการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียนโรงเรียนสหวิทยาเขต (นามสมมติ) โดยรายงานเป็นขั้นตอนตาม PDCA และหลักการสร้างโอกาสในการเรียนรู้

(3M) ซึ่งผู้วิจัยได้ยกสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ยกตัวอย่างคำพูดจากการสัมภาษณ์ครู ผู้ปกครอง และชุมชนมาประกอบการสรุปผล นอกจากนี้ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ได้แก่ จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากการสนทนากลุ่ม จากการสัมภาษณ์ จากการสังเกต และจากเอกสารเชิงประจักษ์ของฝ่ายกิจการนักเรียน เพื่อรวบรวมข้อมูลให้เป็นเรื่องเดียวกันประกอบกับการอยู่ในสนามเป็นระยะเวลาานาน ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจบริบทแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งตัวนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน อีกทั้งการตรวจสอบกับคนใน ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลเชิงลึก และในทุกขั้นตอนของการวิจัยทั้งก่อนการทดลอง ระหว่างการทดลอง และหลังการทดลองนั้น ผู้วิจัยทำการวิจัยด้วยความระมัดระวัง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง แม่นยำ และครบถ้วนมากที่สุด

## บทที่ 4

### ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimental design) ศึกษาสองกลุ่มวัดสองครั้ง (the pretest-posttest design with nonequivalent groups) มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) วิเคราะห์สภาพปัญหาและหาแนวทางในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
- 2) ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน โดยการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
- 3) ศึกษาผลของการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน โดยการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยได้นำเสนอ 4 ตอน ได้แก่ **ตอนที่ 1** ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง **ตอนที่ 2** การวิเคราะห์สภาพปัญหาและหาแนวทางในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน **ตอนที่ 3** กระบวนการลดปัญหาพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน **ตอนที่ 4** ผลการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน มีรายละเอียด ดังนี้

#### ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยแบ่งเนื้อหาตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ออกเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่

- 1) บริบทของกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ
- 2) ลักษณะของกลุ่มทดลอง มีรายละเอียด ดังนี้

##### 1. บริบทของกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

กลุ่มทดลองเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 50 คน ประกอบด้วยนักเรียนชาย 26 คน นักเรียนหญิง 24 คน มีอายุเฉลี่ย 15 ปี ผลการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง 3 ภาคการศึกษา มีผลการเรียนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.23-3.80 ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ของกลุ่มทดลองจะมีผลการเรียนเฉลี่ยประมาณ 2.54 ระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง ตั้งแต่ 500 เมตร ถึง 35 กิโลเมตร ระยะทางเฉลี่ย เท่ากับ 11.20 กิโลเมตร นักเรียนส่วนใหญ่ของกลุ่มทดลองเดินทางมาโรงเรียนด้วยรถโดยสาร มีบางส่วนเดินทางมากับรถรับส่ง และนักเรียนที่มีบ้านใกล้โรงเรียนก็จะเดิน ขี่จักรยาน และขับจักรยานยนต์ อาชีพของพ่อแม่ของนักเรียนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายและรับจ้างทั่วไป รายได้ของครอบครัวมีตั้งแต่ 2,000 ถึง 45,000 บาท รายได้เฉลี่ยของครอบครัว ประมาณ 9,996 บาท

กลุ่มเปรียบเทียบเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 50 คน ประกอบด้วยนักเรียนชาย 25 คน นักเรียนหญิง 25 คน มีอายุเฉลี่ย 15 ปี ผลการเรียนของนักเรียนกลุ่ม

เปรียบเทียบ 3 ภาคการศึกษา มีผลการเรียนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.02-3.84 ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ของกลุ่มเปรียบเทียบจะมีผลการเรียนเฉลี่ยประมาณ 2.74 ระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียนของนักเรียนกลุ่มเปรียบเทียบ ตั้งแต่ 200 เมตร ถึง 40 กิโลเมตร ระยะทางเฉลี่ย เท่ากับ 14.50 กิโลเมตร นักเรียนส่วนใหญ่ของกลุ่มเปรียบเทียบเดินทางมาโรงเรียนด้วยรถโดยสารและนักเรียนที่มีบ้านใกล้โรงเรียนก็จะเดิน ขี่จักรยาน และขี่จักรยานยนต์เช่นเดียวกับกลุ่มทดลอง อาชีพของพ่อแม่ของนักเรียนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป รายได้ของครอบครัวมีตั้งแต่ 2,100 ถึง 35,000 บาท รายได้เฉลี่ยของครอบครัว ประมาณ 7,300 บาท ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 บริบทของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่ม	เพศ		อายุ	ผลการเรียนเฉลี่ย	ระยะทางเฉลี่ย	รายได้ของครอบครัว		
	ชาย	หญิง				มากที่สุด	น้อยสุด	เฉลี่ย
ทดลอง	26	24	15	2.54	11.20	45,000	2,000	9,996
เปรียบเทียบ	25	25	15	2.74	14.50	35,000	2,100	7,300

## 2. ลักษณะของกลุ่มทดลอง

กลุ่มทดลองส่วนใหญ่จะมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ได้แก่ หนีเรียน ทะเลาะวิวาท ติดเกม สูบบุหรี่ ดื่มเหล้า มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และลักขโมย ซึ่งได้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารทั้งประวัตินักเรียน บันทึกการสอน เอกสารจากฝ่ายกิจการนักเรียน การสังเกตพฤติกรรมนักเรียนของผู้วิจัยในชั้นตอนก่อนการทดลอง โดยพบว่า นักเรียนชายมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหามากกว่านักเรียนหญิง ลักษณะทั่วไปของนักเรียนแต่ละกลุ่ม มีรายละเอียด ดังนี้

### 1) กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมติดเกม

นักเรียนส่วนใหญ่จะเป็นเพศชาย ไม่สนใจเรียน คุยกันเวลาเรียน ไม่ทำการบ้านและงานที่ได้รับมอบหมายส่งครู ติดเพื่อน จะติดตามข่าวสารของเกมออนไลน์ใหม่ๆ จากหนังสือ พูดคุยกับเพื่อนในประเด็นเรื่องเกมออนไลน์ และออกจากโรงเรียนก่อนเวลา 15.00 น. บางคนมาโรงเรียนสายเนื่องจากเล่นเกมดึก ทำให้ไม่สามารถตื่นเข้ามาโรงเรียนได้ และบางคนชอบหนีเรียนไปเล่นเกมบ่อยครั้ง ดังตารางที่ 4.2 ดังนี้

#### ตารางที่ 4.2 กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมติดเกม

การศึกษาเอกสาร	การสังเกต
<p><u>ข้อมูลจากแฟ้มประวัตินักเรียน</u></p> <p>-ในแฟ้มประวัตินักเรียน บอกถึงวิชาที่นักเรียนชอบ คือ คอมพิวเตอร์</p> <p><u>ข้อมูลจากการแสดงความคิดเห็นของครูที่ปรึกษา</u></p> <p>-นักเรียนกลุ่มนี้จะชอบคุยแต่เรื่องเล่นเกม ไม่สนใจเรื่องเรียน บางครั้งก็จะผลอหลับในชั้นเรียนเพราะเล่นเกมเด็ก บางครั้งก็มาโรงเรียนสาย</p> <p><u>ข้อมูลจากบันทึกการสอน</u></p> <p>-นักเรียนจะชอบคุยกันเวลาเรียน บางครั้งก็หลับในเวลาเรียน</p>	<p><u>วันจันทร์ที่ 22 พฤศจิกายน 2553</u></p> <p>-นักเรียนเข้าห้องเรียนสาย เหม่อลอย มองนอกหน้าต่าง มีคุยกับเพื่อนข้าง ๆ บ้างเรื่องเกมที่เล่นด้วยกัน หรือมีเกมอะไรออกมาใหม่</p> <p><u>วันจันทร์ที่ 23 พฤศจิกายน 2553</u></p> <p>-นักเรียนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะไม่สนใจเรียน เอาแต่คุยกับเพื่อน และวาดภาพการ์ตูนตลอดทั้งชั่วโมง</p>

#### 2) กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมทะเลาะวิวาท

นักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนชายจะพูดจาเสียงดัง โผงผาง หยาบคาย ชอบชักสีหน้า ติดเพื่อน รักเพื่อน ชอบเดิน เป็นกลุ่มใหญ่ เมื่อไม่พอใจจะแสดงออกทางแวตตาและอารมณ์ จะชอบแกล้งเพื่อนโดยการใช้น้ำยาลบคำผิดเขียนว่าเพื่อน จึงทำให้มีเรื่องกันบ่อยครั้ง ดังตารางที่ 4.3 ดังนี้

ตารางที่ 4.3 กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมทะเลาะวิวาท

การศึกษาเอกสาร	การสังเกต
<p><u>ข้อมูลจากการแสดงความคิดเห็นของครูที่ปรึกษา</u></p> <p>-นักเรียนกลุ่มนี้พูดเก่ง เสียงดังฟังชัด ชักสีหน้า และพูดจาหยาบคาย</p> <p><u>ข้อมูลจากบันทึกการสอน</u></p> <p>-นักเรียนกลุ่มนี้จะคุยเสียงดัง และบางครั้งจะชวนเพื่อนทะเลาะระหว่างเรียน</p>	<p><u>วันจันทร์ที่ 22 พฤศจิกายน 2553</u></p> <p>-นักเรียนกลุ่มนี้จะส่งเสียงดัง พูดจาไม่มีหางเสียง อะอะโววาย</p> <p><u>วันจันทร์ที่ 23 พฤศจิกายน 2553</u></p> <p>-นักเรียนกลุ่มนี้จะอารมณ์ร้อน พูดจาหยาบคาย โวยวายในกลุ่มเพื่อนสนิท</p>

#### 3) กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมหนีเรียน

นักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนชายจะไม่ตั้งใจเรียน คุยเก่ง เวลาเรียนจะวอกแวกง่าย ติดเพื่อน ผลการเรียนเฉลี่ยจะต่ำกว่า 2.50 มาโรงเรียนสาย เข้าห้องเรียนสาย บางคนชอบหลบอยู่หลังห้องน้ำหรือนั่งตามโต๊ะม้าหินของโรงเรียนหรือโรงอาหาร ดังตารางที่ 4.4 ดังนี้



#### ตารางที่ 4.4 กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมหนีเรียน

การศึกษาเอกสาร	การสังเกต
<p><u>ข้อมูลจากการแสดงความคิดเห็นของครูที่ปรึกษา</u></p> <p>-นักเรียนกลุ่มนี้เกรดเฉลี่ยไม่สูงมาก จะมีพฤติกรรมมาโรงเรียนสาย เข้าห้องเรียนสาย พอเข้าไปเรียนก็จะชอบชวนเพื่อนคุย ไม่สนใจเรียน บางครั้งก็ไปนั่งตามโต๊ะม้าหินหรือโรงอาหาร</p>	<p><u>วันจันทร์ที่ 22 พฤศจิกายน 2553</u></p> <p>-นักเรียนกลุ่มนี้มีพฤติกรรมเข้าชั้นเรียนช้า มาโรงเรียนสาย ชอบชวนเพื่อนคุย และไม่ฟังครูสอน ในบางครั้งนักเรียนหนีเรียน หายไปจากห้องเรียนติดกันหลายคาบ หรือบางครั้งก็ไม่มาโรงเรียนหลายวัน</p>
<p><u>ข้อมูลจากบันทึกการสอน</u></p> <p>-นักเรียนกลุ่มนี้มีพฤติกรรมหนีเรียน ไม่ทำงานส่งครูประจำวิชาตามที่กำหนด</p>	<p><u>วันอังคารที่ 23 พฤศจิกายน 2553</u></p> <p>-นักเรียนกลุ่มนี้ยังคงมาโรงเรียนสาย ไม่มาเข้าแถวและเข้าโฮมรูมตอนเช้า และมาเรียนคาบ 2</p> <p>-นักเรียนเดินตามเพื่อนออกไปเล่นเกมที่ร้านอินเทอร์เน็ตหน้าโรงเรียน</p>

#### 4) กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมดื่มเหล้า

นักเรียนส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนชาย ไม่สนใจเรียน มีพฤติกรรมหนีเรียน ติดเกม ติดเพื่อน หลังเลิกเรียนจะชอบเดินเป็นกลุ่ม พูดจาไม่สุภาพ มักจะชวนกันไปร้านเหล้าบ้านหรือหมู่กะทะ กลับบ้านเย็น ดังตารางที่ 4.5 ดังนี้

#### ตารางที่ 4.5 กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมดื่มเหล้า

การศึกษาเอกสาร	การสังเกต
<p><u>ข้อมูลจากการแสดงความคิดเห็นของครูที่ปรึกษา</u></p> <p>-นักเรียนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเป็นคนช่างพูด หนีเรียนบ่อยครั้ง เคยได้รับแจ้งจากฝ่ายกิจการนักเรียนว่านักเรียนแอบดื่มเครื่องดื่มจำพวกเหล้าและแอลกอฮอล์</p>	<p><u>วันจันทร์ที่ 22 พฤศจิกายน 2553</u></p> <p>-นักเรียนกลุ่มนี้ชอบชวนเพื่อนคุย จับกลุ่มเดิน เข้าชั้นเรียนสาย ไม่ใส่ใจเรียน กลับบ้านเย็น</p>
<p><u>ข้อมูลจากบันทึกการสอน</u></p> <p>-นักเรียนหนีเรียน เข้าเรียนสาย และชอบชวนเพื่อนคุยตลอดเวลา</p>	<p><u>วันอังคารที่ 23 พฤศจิกายน 2553</u></p> <p>-นักเรียนมาโรงเรียน แต่ไม่เข้าชั้นเรียน หลังจากออกจากโรงเรียนก็เดินไปมั่วสุ่มกันที่ร้านซ่อมรถ และร้านเหล้าบ้าน ร้านหมู่กะทะ</p>

#### 5) กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมสูบบุหรี่

นักเรียนส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนชาย ไม่ตั้งใจเรียน หนีเรียน เข้าห้องเรียนสาย ชอบหลบตามห้องน้ำ และจะได้กลิ่นบุหรี่เมื่อเข้าใกล้ ดังตารางที่ 4.6 ดังนี้

#### ตารางที่ 4.6 กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมสูบบุหรี่

การศึกษาเอกสาร	การสังเกต
<p><u>ข้อมูลจากการแสดงความคิดเห็นของครูที่ปรึกษา</u></p> <p>-นักเรียนกลุ่มนี้จะชอบจับกลุ่มกันสูบบุหรี่บริเวณหลังโรงเรียนหรือหลังตลาด จะได้กลิ่นเมื่อเข้าใกล้</p> <p><u>ข้อมูลจากบันทึกการสอน</u></p> <p>-นักเรียนจะมาเข้าห้องเรียนสาย พอเข้ามาก็จะพูดคุยเสียงดัง</p>	<p>วันจันทร์ที่ 22 พฤศจิกายน 2553</p> <p>-นักเรียนกลุ่มนี้จะเข้าห้องเรียนสาย และชอบเดินจับกลุ่มเข้ามาในห้องเรียน ไม่สนใจเรียน</p> <p>วันอังคารที่ 23 พฤศจิกายน 2553</p> <p>-นักเรียนกลุ่มนี้มาโรงเรียนสาย ชอบเดินเป็นกลุ่ม ใส่รองเท้าเหยียบคัน</p>

#### 6) กลุ่มนักเรียนที่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร

นักเรียนกลุ่มนี้ในกรณีนักเรียนหญิงจะไม่กลับบ้าน ขาดเรียนบ่อยครั้ง ไม่ตั้งใจเรียน ติด 0 และ มส. ในบางรายวิชา มีโลกส่วนตัวสูง แต่งกายผิดระเบียบบ่อยครั้ง กระโปรงสั้น ผอมชอย ในกรณีของผู้ชายจะไม่กลับบ้านเช่นกัน แต่มาโรงเรียน ดังตารางที่ 4.7 ดังนี้

#### ตารางที่ 4.7 กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร

การศึกษาเอกสาร	การสังเกต
<p><u>ข้อมูลจากการแสดงความคิดเห็นของครูที่ปรึกษา</u></p> <p>-นักเรียนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะหนีเรียนบ่อยครั้ง ขาดเรียนบ่อย แล้วไม่สามารถชี้แจงเหตุผลได้ ติด 0 ร มส มผ</p> <p><u>ข้อมูลจากบันทึกการสอน</u></p> <p>-นักเรียนกลุ่มนี้จะขาดเรียนบ่อยครั้ง</p>	<p>วันจันทร์ที่ 22 พฤศจิกายน 2553</p> <p>-นักเรียนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ถ้าเป็นผู้หญิงจะแต่งกายไม่เรียบร้อย ทรงผมผิดระเบียบ ขาดเรียนบ่อยครั้ง ไม่สนใจเรียน การพูดจา เช่น คำว่า “แฟน” ก็จะใช้คำว่า “ผัว”คุยกันในกลุ่มเพื่อน</p> <p>วันอังคารที่ 23 พฤศจิกายน 2553</p> <p>-นักเรียนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะช้อนมอเตอร์ไซด์กัน โดยมากผู้หญิงนั่งซ้อนผู้ชาย บางครั้งถ้าซ้อนสามคน ผู้หญิงมานั่งเบียดด้านหน้า</p>

#### 7) กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมลักขโมย

นักเรียนกลุ่มนี้มีทั้งนักเรียนชายและหญิง จะชอบหยิบของเพื่อนไปใช้โดยไม่ขออนุญาต ไม่ชอบรวมกลุ่มกับเพื่อน ชอบเข้าไปอยู่ในห้องขณะที่เพื่อน ๆ ไม่อยู่ ดังตารางที่ 4.8 ดังนี้

#### ตารางที่ 4.8 กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมลักษณะโมย

การศึกษาเอกสาร	การสังเกต
ข้อมูลจากการแสดงความคิดเห็นของครูที่ปรึกษา -นักเรียนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะมีประวัติจากฝ่ายกิจการ นักเรียนที่แจ้งมาทางครูที่ปรึกษา	วันจันทร์ที่ 22 พฤศจิกายน 2553 -นักเรียนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะไม่เข้าไปในห้องที่มีเพื่อน วางของไว้แล้วเข้าไปหยิบโดยไม่มีใครเห็น แล้วจะชอบ อ้าง เพื่อให้ตนเองนั้นรอดจากข้อกล่าวหา วันอังคารที่ 23 พฤศจิกายน 2553 -นักเรียนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะมอง ข้าเลื่องสิ่งของของ เพื่อนว่ามีอะไรบ้าง และชอบอยู่ตามที่ที่มีของวางไว้

ดังนั้นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของกลุ่มทดลอง ซึ่งได้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารทั้งประวัติ  
นักเรียน บันทึกการสอน เอกสารจากฝ่ายกิจการนักเรียน รวมไปถึงการสังเกตพฤติกรรมนักเรียน  
ก่อนการทดลองในช่วงสัปดาห์ที่ 3-4 ของเดือนพฤศจิกายน 2553 ทำให้ได้ทราบว่านักเรียนส่วน  
ใหญ่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในด้านใดบ้าง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาทักษะชีวิตของ  
นักเรียนกลุ่มทดลองได้ ซึ่งจะกล่าวในตอนที่ 2, 3 และ 4 ต่อไป

### ตอนที่ 2 การวิเคราะห์สภาพปัญหาและแนวทางในการลดพฤติกรรมที่เป็น ปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนที่ 2 ออกเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่ 1) การ  
วิเคราะห์สภาพปัญหาของกลุ่มทดลอง และ 2) แนวทางในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและ  
พัฒนาทักษะชีวิตของกลุ่มทดลอง ดังนี้

#### 1. การวิเคราะห์สภาพปัญหาของกลุ่มทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม  
ร่วม เข้ามาเป็นตัวแปรจัดกระทำ ตามขั้นตอน PDCA ในวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม  
ร่วมระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน ชั้น DO (D2) ครู ผู้ปกครอง และชุมชนได้ร่วมกันวิเคราะห์  
สภาพปัญหาของกลุ่มทดลอง จำนวน 50 คน ซึ่งผู้วิจัยได้สังเกตแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินการ  
วิจัยของครู พบว่า กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมติดเกมมากที่สุด จำนวน 40 คน รองลงมา คือ  
พฤติกรรมทะเลาะวิวาท จำนวน 20 คน พฤติกรรมหนีเรียน จำนวน 15 คน พฤติกรรมดื่มเหล้า  
จำนวน 11 คน พฤติกรรมสูบบุหรี่ จำนวน 7 คน พฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร  
จำนวน 5 คน และพฤติกรรมลักษณะโมย จำนวน 2 คน

กลุ่มทดลองส่วนใหญ่มีพฤติกรรมติดเกม เนื่องจากมีร้านเกมอยู่บริเวณหน้าโรงเรียน ทำให้เมื่อนักเรียนจะกลับบ้านในแต่ละวันต้องแวะร้านเกมก่อน อีกทั้งปัจจุบันเทคโนโลยีในโลกปัจจุบันนั้นเป็นโลกไร้พรมแดน เกือบทุกบ้านจะมีคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตสำหรับให้นักเรียนได้เข้าสู่โลกออนไลน์อย่างกว้างขวาง ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะเล่นเกมหรือคุยทางห้องสนทนา อันดับที่ 2 คือ พฤติกรรมทะเลาะวิวาท เนื่องจากช่วงวัยของนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมและอารมณ์ ทำให้เกิดกระทบกระทั่งกันทางคำพูดและทางร่างกายและความอิจฉาเพื่อนหรือรุ่นพี่ อันดับที่ 3 คือ หนีเรียน เนื่องจากนักเรียนเบื่อหน่ายทางการเรียน ทำให้ไม่สนใจเรียน และไปเล่นเกม อันดับที่ 4 และ 5 คือ พฤติกรรมดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการอยากลองอยากเลียนแบบด้วยความคึกคะนองจนติดเป็นนิสัย อันดับที่ 6 คือ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ซึ่งเป็นลักษณะทางอารมณ์ของวัยรุ่นที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ขาดความตระหนักในหน้าที่และวิจาร์ณญาณในการดำเนินชีวิต และอันดับสุดท้าย คือ ลักขโมย เนื่องจากความอยากได้ของนักเรียน พื้นฐานครอบครัว และขาดการวิเคราะห์แยกแยะว่าสิ่งใดควรทำและไม่ควรทำ ดังตารางที่ 4.9 ดังนี้

ตารางที่ 4.9 วิเคราะห์สภาพปัญหาของกลุ่มทดลอง

สภาพปัญหา	จำนวน (คน)	สาเหตุ	กรณีศึกษา
1. ติดเกม	40	- ร้านเกมอยู่หน้าโรงเรียน ทำให้นักเรียนสามารถแวะไปเล่นได้ - ทุกบ้านมีอินเทอร์เน็ต ทำให้นักเรียนใช้เวลาอยู่หน้าคอมพิวเตอร์นาน	<b>นักเรียนเลขที่ 3</b> นักเรียนเป็นคนติดเพื่อนในกลุ่มของตนเอง หนีเรียน ทะเลาะกับเพื่อนบ่อยครั้ง แอบหนีไปเล่นเกม ชอบชวนเพื่อนเข้าร้านเกมเป็นประจำ กลับบ้านเวลา 18.00 น. และเล่นเกมถึงเวลา 04.00 น. เป็นประจำ ทำให้ตื่นสายมาโรงเรียนสาย นอกจากนี้ยังสูบบุหรี่หลังห้องน้ำ และดื่มเหล้ากับเพื่อนต่างห้อง ไม่ตั้งใจเรียน

ตารางที่ 4.9 วิเคราะห์สภาพปัญหาของกลุ่มทดลอง (ต่อ)

ปัญหา	จำนวน (คน)	สาเหตุ	กรณีศึกษา
2. ทะเลาะวิวาท	20	-ช่วงวัยของนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมและอารมณ์ทำให้เกิดกระทบกระทั่งกันทางคำพูดและทางร่างกายและความอิจฉาเพื่อนหรือรุ่นพี่	<b>นักเรียนเลขที่ 28</b> นักเรียนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ อารมณ์ฉุนเฉียว รุนแรง ทะเลาะวิวาทกับรุ่นพี่เป็นประจำ จนฝ่ายกิจการนักเรียนเรียกพบ และไม่รับพิจารณาเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. หนีเรียน	15	-นักเรียนเบื่อหน่ายทางการเรียน ทำให้ไม่สนใจเรียน -เล่นเกมดึก ทำให้ตื่นสาย มาโรงเรียนสาย และโดดเรียน	<b>นักเรียนเลขที่ 41</b> นักเรียนมีพฤติกรรมหนีเรียน ไม่เข้าชั้นเรียน ทำให้ได้ ม.ส. ในหลายรายวิชา ไม่ตามงานที่ครูมอบหมาย และมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ไม่กลับบ้าน ไปอยู่บ้านแฟน มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร
4. ดื่มเหล้า	11	-อยากลอง อยากเลียนแบบด้วยความคึกคะนองจนติดเป็นนิสัย	<b>นักเรียนเลขที่ 38</b> นักเรียนได้ทุนต่อเนื่อง แต่ไม่ตั้งใจเรียน จึงถูกตัดออกจากทุน ชอบหนีเรียน ทะเลาะกับเพื่อน ชอบเล่นเกมส์หลังเลิกเรียน ก่อนมาโรงเรียน บางครั้งดื่มเหล้ามาแล้วอาเจียนในห้องเรียน แอบลองสูบบุหรี่หลังห้องนอนตามที่เพื่อนชักชวน

ตารางที่ 4.9 วิเคราะห์สภาพปัญหาของกลุ่มทดลอง (ต่อ)

ปัญหา	จำนวน (คน)	สาเหตุ	กรณีศึกษา
5. สูบบุหรี่	7	-อยากลอง อยากเลียนแบบด้วยความคึกคะนองจนติดเป็นนิสัย	<b>นักเรียนเลขที่ 36</b> นักเรียนชอบ สูบบุหรี่ตามงานวัดและร้านอาหารข้างทางหนีเรียน ไม่ใส่ใจการเรียน ชวนเพื่อนคุยชกต่อยกับเพื่อนต่างกลุ่มเพื่อแหยงของ คบกับรุ่นพี่ม.ปลาย และถูกชักชวนไปเล่นเกมตามร้านเกมและแอบดื่มเหล้า
6. มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร	5	-เป็นลักษณะทางอารมณ์ของวัยรุ่นที่มี การเปลี่ยนแปลงไป ขาดความตระหนักในหน้าที่ และวิจาร์ณญาณในการดำเนินชีวิต	<b>นักเรียนเลขที่ 43</b> นักเรียนแต่งการผิดระเบียบบ่อยครั้ง ผมงอหนีเรียน ไม่เข้าชั้นเรียน ไม่ส่งงานครูประจำวิชา และไม่เข้าโฮมรูมในช่วงเช้า มาโรงเรียนสาย ไม่กลับบ้าน แต่ไปอยู่บ้านแฟน มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร
7. ลักขโมย	2	- ความอยากได้ของนักเรียน พื้นฐานครอบครัว และขาดการวิเคราะห์แยกแยะว่าสิ่งใดควรทำและไม่ควรทำ	<b>นักเรียนเลขที่ 29</b> นักเรียนพูดจาโผงผาง ซักสีหน้า ทำให้ผู้อื่นไม่พอใจ ทะเลาะกับเพื่อนเป็นประจำ และแอบลักขโมยสิ่งของของรุ่นพี่และรุ่นน้อง ซึ่งทางฝ่ายกิจการนักเรียนแจ้งให้ผู้ปกครองของนักเรียนรับทราบและชดใช้ค่าเสียหาย

ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของทุกฝ่ายจึงควรเข้ามาร่วมมือกันในการดำเนินการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

## 2. แนวทางในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

หลังจากครู ผู้ปกครอง และชุมชนได้ร่วมกันวิเคราะห์พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียน กลุ่มทดลองเป็นรายบุคคลในชั้น D2 แล้ว จากนั้นได้ร่วมกันหาแนวทางในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องมาร่วมกันแสดงบทบาท 3M ได้แก่ บทบาทผู้ให้กำลังใจ บทบาทผู้ใส่ใจกำกับ และบทบาทผู้สนับสนุนส่งเสริม กล่าวคือ ครูต้องคอยให้กำลังใจ ติดตาม กำกับนักเรียนขณะอยู่ในสถานศึกษา และสนับสนุนส่งเสริมนักเรียนด้านการเรียน ผู้ปกครองต้องคอยให้กำลังใจลูก กำกับ ติดตามขณะอยู่ที่บ้าน และส่งเสริมสนับสนุนลูกในด้านต่าง ๆ และชุมชน ต้องคอยให้กำลังใจ กำกับ ติดตามขณะอยู่นอกสถานศึกษา และ เพื่อดูแลนักเรียนให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ จากนั้นครู ผู้ปกครอง และชุมชนช่วยกันวางแนวทาง 5 แนวทางในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิต ได้แก่

1) การสร้างความตระหนักในตนเอง ในรูปแบบกิจกรรมกระจกสะท้อนตนเอง โดยให้นักเรียนแต่ละคนเขียนบอกเล่าพฤติกรรมของตนเองลงใส่กระดาษ โดยไม่ต้องระบุชื่อ แล้วม้วนกระดาษใส่ลงกล่อง จากนั้นให้นักเรียนแต่ละคน จับขึ้นมา แล้วบอกถึงผลเสียที่มีพฤติกรรมเช่นนั้น พร้อมบอกแนวทางแก้ไข

2) การชี้ให้เห็นผลเสียของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ในรูปแบบกิจกรรมแนะนำน้องจากพี่ โดยให้รุ่นพี่ที่มีเคยมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหามาสอนน้อง ๆ ให้เห็นข้อเสียของการมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในด้านต่าง ๆ

3) การสร้างแบบอย่างที่ดี ในรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสิ่งดี ซีวีก้าวหน้า โดยให้รุ่นพี่ที่ประสบความสำเร็จมาบอกเล่าประสบการณ์ของการปฏิบัติตนเองไปสู่ความสำเร็จ

4) การอบรมขัดเกลาจิตใจนักเรียน ในรูปแบบกิจกรรมรักนี้ ยิ่งใหญ่ โดยให้ผู้ปกครอง ได้แสดงความรู้สึกถึงลูก แล้วให้ลูกแสดงความรู้สึกต่อผู้ปกครอง

5) การดูแลจากคนรอบข้าง ในรูปแบบกิจกรรมกำลังใจ โดยครู ผู้ปกครอง และชุมชน ร่วมกันดูแล สอดส่องพฤติกรรมของนักเรียน ทั้งในและนอกสถานศึกษา ดังตารางที่ 4.10 ดังนี้

ตารางที่ 4.10 แนวทางในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

พฤติกรรมที่เป็นปัญหา	แนวทางในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน
1. ติดเกม	<p>แนวทางที่ 1 การสร้างความตระหนักในตนเอง กิจกรรม: กระจกสะท้อนตน</p> <p>แนวทางที่ 2 การชี้ให้เห็นผลเสียของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา กิจกรรม: แฉน่องจากพี่</p> <p>แนวทางที่ 3 การสร้างแบบอย่างที่ดี กิจกรรม: ปลูกฝังสิ่งดี ซีวีก้าวหน้า</p> <p>แนวทางที่ 4 การอบรมขัดเกลาจิตใจนักเรียน กิจกรรม: รักนี้ ยิ่งใหญ่</p> <p>แนวทางที่ 5 การดูแลจากคนรอบข้าง กิจกรรม: กำลั้งใจ</p>
2. ทะเลาะวิวาท	<p>แนวทางที่ 1 การสร้างความตระหนักในตนเอง กิจกรรม: กระจกสะท้อนตน</p> <p>แนวทางที่ 2 การชี้ให้เห็นผลเสียของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา กิจกรรม: แฉน่องจากพี่</p> <p>แนวทางที่ 3 การสร้างแบบอย่างที่ดี กิจกรรม: ปลูกฝังสิ่งดี ซีวีก้าวหน้า</p> <p>แนวทางที่ 4 การอบรมขัดเกลาจิตใจนักเรียน กิจกรรม: รักนี้ ยิ่งใหญ่</p> <p>แนวทางที่ 5 การดูแลจากคนรอบข้าง กิจกรรม: กำลั้งใจ</p>
3. หนีเรียน	<p>แนวทางที่ 1 การสร้างความตระหนักในตนเอง กิจกรรม: กระจกสะท้อนตน</p> <p>แนวทางที่ 2 การชี้ให้เห็นผลเสียของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา กิจกรรม: แฉน่องจากพี่</p> <p>แนวทางที่ 3 การสร้างแบบอย่างที่ดี กิจกรรม: ปลูกฝังสิ่งดี ซีวีก้าวหน้า</p> <p>แนวทางที่ 4 การอบรมขัดเกลาจิตใจนักเรียน กิจกรรม: รักนี้ ยิ่งใหญ่</p> <p>แนวทางที่ 5 การดูแลจากคนรอบข้าง กิจกรรม: กำลั้งใจ</p>



ตารางที่ 4.10 แนวทางในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน (ต่อ)

พฤติกรรมที่เป็นปัญหา	แนวทาง
4. ดื่มเหล้าและสูบบุหรี่	<p>แนวทางที่ 1 การสร้างความตระหนักในตนเอง กิจกรรม: กระจกสะท้อนตน</p> <p>แนวทางที่ 2 การชี้ให้เห็นผลเสียของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา กิจกรรม: แฉร่องจากพี่</p> <p>แนวทางที่ 3 การสร้างแบบอย่างที่ดี กิจกรรม: ปลูกฝังสิ่งดี ซื่อก้าวหน้า</p> <p>แนวทางที่ 4 การอบรมขัดเกลาจิตใจนักเรียน กิจกรรม: รักนี้ยิ่งใหญ่</p> <p>แนวทางที่ 5 การดูแลจากคนรอบข้าง กิจกรรม: กำลังใจ</p> <p>แนวทางที่ 6 การลดพฤติกรรมดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ กิจกรรม: ดูวิดีโอทัศน์ กิจกรรม: เปิดใจ</p>
5. มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร	<p>แนวทางที่ 1 การสร้างความตระหนักในตนเอง กิจกรรม: กระจกสะท้อนตน</p> <p>แนวทางที่ 2 การชี้ให้เห็นผลเสียของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา กิจกรรม: แฉร่องจากพี่</p> <p>แนวทางที่ 3 การสร้างแบบอย่างที่ดี กิจกรรม: ปลูกฝังสิ่งดี ซื่อก้าวหน้า</p> <p>แนวทางที่ 4 การอบรมขัดเกลาจิตใจนักเรียน กิจกรรม: รักนี้ยิ่งใหญ่</p> <p>แนวทางที่ 5 การดูแลจากคนรอบข้าง กิจกรรม: กำลังใจ</p>
6. ลักขโมย	<p>แนวทางที่ 1 การสร้างความตระหนักในตนเอง กิจกรรม: กระจกสะท้อนตน</p> <p>แนวทางที่ 2 การชี้ให้เห็นผลเสียของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา กิจกรรม: แฉร่องจากพี่</p> <p>แนวทางที่ 3 การสร้างแบบอย่างที่ดี กิจกรรม: ปลูกฝังสิ่งดี ซื่อก้าวหน้า</p> <p>แนวทางที่ 4 การอบรมขัดเกลาจิตใจนักเรียน กิจกรรม: รักนี้ยิ่งใหญ่</p> <p>แนวทางที่ 5 การดูแลจากคนรอบข้าง กิจกรรม: กำลังใจ</p>

### ตอนที่ 3 กระบวนการลดปัญหาพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิต ของนักเรียน

ผู้วิจัยทดลองใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน โดยดำเนินการใน 2 วงจร PDCA คือ 1) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยกับครู 2) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน โดยแต่ละวงจร ดำเนินการ 2 ระยะ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

#### 1. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยกับครู

##### ระยะที่ 1

##### 1) ขั้นวางแผน (Plan : P1)

ช่วงสัปดาห์ที่ 1 ของเดือนธันวาคม 2553 ในวันพฤหัสบดีที่ 2 ธันวาคม 2553 ผู้วิจัยได้วางแผนการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตามขั้นตอน PDCA การเก็บข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม และบทบาทของผู้เกี่ยวข้อง 3M (สุวิมล ว่องวานิช และคนอื่น ๆ , 2550) เพื่อเตรียมอธิบายให้ครูผู้เกี่ยวข้องฟังในสัปดาห์ที่ 2 ของเดือนธันวาคม 2553 ในวันจันทร์ที่ 6 ธันวาคม 2553 ซึ่งจากขั้นวางแผน (P1) นำไปสู่ขั้นปฏิบัติ (D1) ของผู้วิจัย โดยผลการดำเนินการ พบว่า จากการวางแผนในการดำเนินการขอผู้วิจัยทำให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การเก็บข้อมูลต่าง ๆ และบทบาทของผู้เกี่ยวข้อง 3M มากขึ้น และมีความพร้อมในการดำเนินการวิจัยต่อไป

##### 2) ขั้นปฏิบัติ (Do : D1)

ช่วงสัปดาห์ที่ 2 ของเดือนธันวาคม 2553 ในวันจันทร์ที่ 6 ธันวาคม 2554 หลังจากขั้นวางแผน (Plan : P1) ผู้วิจัยได้ติดต่อนัดหมายและพูดคุยกับครู เพื่อชี้แจงความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตการวิจัย ประโยชน์การวิจัย และวิธีการดำเนินการวิจัย รวมทั้งกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย แล้วเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็น ซึ่งครูส่วนใหญ่จะเห็นด้วยและให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัย และตระหนักว่าถึงปัญหาของการทำวิจัยในครั้งนี้ จากนั้นเมื่อครูทุกท่านเข้าใจในบริบทคร่าว ๆ ในประเด็นการวิจัยแล้ว จึงมาร่วมกันวางแผนและแนวทางในการดำเนินการ ได้แก่ การมาร่วมกันลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน โดยเห็นพ้องว่าทุกฝ่ายควรจะเข้ามาร่วมกันดำเนินการทั้งครู ผู้ปกครอง และชุมชน ผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียน ซึ่งจากการสนทนา พบว่า ครูทุกคนมีความเห็นสอดคล้องกันในการร่วมมือกันดำเนินการให้ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้เกี่ยวข้องเพื่อลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและมุ่งพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน จากนั้นผู้วิจัยให้ความรู้กับครู ซึ่งจากการสังเกตโดยผู้วิจัย พบว่า ครูให้ความร่วมมือและกระตือรือร้นในการดำเนินการ และได้เสนอ

แนวคิดการนำกิจกรรมการอบรมเข้าไปใช้ในการพัฒนานักเรียนและสร้างความตระหนักในพฤติกรรมที่เป็นอยู่ของตนเอง ให้ความรู้กับครูเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยผู้วิจัยได้อธิบายเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทั้งความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประเภทของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ขั้นตอนและกระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการขั้นพื้นฐานที่ครูต้องรู้ จากนั้นผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ครูได้ซักถามข้อสงสัยเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีครูได้ซักถามเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินการ โดยขอให้อธิบายในวงจรรายงานดำเนินงานอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งผู้วิจัยได้ชี้ให้เห็นแผนภาพการดำเนินการตามวงจร PDCA ในแต่ละชั้น จากนั้นผู้วิจัยและครู 11 คน ได้ร่วมกันคิดหาแนวทางการเก็บข้อมูล ซึ่งสรุปได้ว่า จะใช้การศึกษาเอกสารจากฝ่ายกิจการนักเรียน บันทึกการสอน การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับนักเรียน และจะนัดผู้ปกครองในเย็นวันศุกร์ วันเสาร์ของแต่ละสัปดาห์ ขึ้นอยู่กับว่าในแต่ละสัปดาห์ ผู้ปกครองและชุมชนจะสะดวกเข้ามาพูดคุยกันในวันใด เนื่องจากว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างและไม่สะดวกในการเดินทาง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นวันเสาร์ ผู้ปกครองของนักเรียนทุกคนให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี โดยระหว่างการดำเนินการขั้นนี้ระหว่างผู้วิจัยและครู ครูก็จะดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับผู้ปกครอง และชุมชนเช่นเดียวกัน

### 3) **ขั้นตรวจสอบ (Check : C1)**

ช่วงสัปดาห์ที่ 3 ของเดือนธันวาคม 2553 ถึงสัปดาห์ที่ 3 ของเดือนมีนาคม 2554 ผู้วิจัยติดตามตรวจสอบการดำเนินการของครู 4 ครั้ง พบว่า ครูสามารถดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้ โดยครูสามารถดำเนินการวางแผน ทบทวนข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการวิจัย การเก็บข้อมูล และบทบาทของผู้เกี่ยวข้อง (3M) และดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับผู้ปกครอง และชุมชนได้ ครูทุกท่านสามารถร่วมกันดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้ โดยมีครูที่ปรึกษาทั้งตอน ก และ ข คอยอธิบายทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง ชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียน ได้ตระหนักถึงความจำเป็นและความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน เพื่อประสานความร่วมมือในการดำเนินการร่วมกันลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียน และครูที่ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ก็บอกเล่าถึงพฤติกรรมระหว่างเรียนในชั้นเรียนของนักเรียนแต่ละคนเพื่อให้ผู้ปกครองรับทราบ แล้วเสนอความคิดให้ผู้ปกครองและชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนร่วมมือกันแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียน และมุ่งส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น เพื่อให้เด็กมีทักษะชีวิตที่ดีในการดำรงชีวิต ซึ่งมาจากบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (3M) และแนวทางทั้ง 5 ได้แก่ 1) การสร้างความตระหนักในตนเอง 2) การชี้ให้เห็นผลเสียของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา 3) การสร้าง

แบบอย่างที่ดี 4) การอบรมขัดเกลาจิตใจนักเรียน 5) การดูแลจากคนรอบข้าง ดังการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มของผู้วิจัยกับครู เกี่ยวกับการดำเนินการวิจัย ดังตาราง 4.11 ดังนี้ ตารางที่ 4.11 การตรวจสอบการดำเนินการวิจัยระหว่างผู้วิจัยกับครู ระยะที่ 1 (C1)

การสังเกต	การสัมภาษณ์	การสนทนากลุ่ม
<p>- ครูสามารถวางแผน ดำเนินการได้ และได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง และชุมชน</p> <p>-ครูสามารถอธิบายแนวทางการดำเนินการต่าง ๆ ได้</p> <p>-ครูตรวจสอบการดำเนินการของผู้ปกครอง และชุมชนได้</p> <p>-ครูได้ผลสะท้อนการดำเนินการจากผู้ปกครอง และชุมชน และสะท้อนผลการดำเนินการแก่ผู้วิจัยได้</p> <p>-ผู้ปกครอง และชุมชนให้ความร่วมมือกับครูในการดำเนินการวิจัย และดำเนินการตามที่ครูได้เสนอแนวทาง</p>	<p>-ครูวางแผนและดำเนินการวิจัยกับผู้ปกครอง และชุมชนได้</p> <p>-ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ความร่วมมือ</p> <p>“แนวทางที่ผู้วิจัยให้มา ก็เข้าใจง่าย ส่วนกิจกรรมก็มาปรับให้เหมาะสมกับนักเรียน ก็ทุกคนก็ช่วยกันดี ทั้งคิด ทั้งเขียน และแสดงความคิดเห็น”</p> <p>ครูภาษาไทย (20 ธ.ค.53)</p> <p>“ในการดำเนินการนี้ ทุกฝ่ายให้ความร่วมมือกันดีค่ะ โดยเฉพาะในการร่วมกันวางแผนแนวทางการดำเนินกิจกรรมและบทบาทต่าง ๆ”</p> <p>ครูคณิตศาสตร์ (20 ธ.ค.53)</p> <p>- ผู้ปกครอง และชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การเก็บข้อมูล บทบาทของผู้เกี่ยวข้อง (3M) และสามารถร่วมดำเนินกิจกรรมได้</p> <p>“ครูที่ปรึกษาคอยประสานงานดี ครูผู้สอนคนอื่น ๆ ด้วย ทำให้เราได้ความรู้ แล้วมาปฏิบัติได้ดี”</p> <p>ผู้ปกครอง (20 ธ.ค. 53)</p> <p>“เป็นแนวทางที่ดีนะ ที่ได้มาร่วมกันดำเนินการ”</p> <p>นายวอ(นามสมมติ) (20 ธ.ค. 53)</p>	<p>-ครูช่วยกันคิดบทบาทการดำเนินการให้ผู้ปกครอง และชุมชนร่วมกันแสดงบทบาท 3M คร่าว ๆ เพื่อเป็นแนวทางก่อนดำเนินการ</p> <p>-ครูแสดงความคิดเห็น และร่วมกันวางแผนทางกิจกรรมเพิ่มเติมได้</p> <p>-ทุกฝ่ายเสนอว่าการแสดงบทบาท 3M ของทุกฝ่าย ต้องรีบดำเนินการก่อนการจัดกิจกรรม</p>

#### 4) ผลสะท้อนการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงแก้ไข (Act : A1)

ผู้วิจัยได้รับผลป้อนกลับจากครูเป็นระยะ ๆ เกี่ยวกับการดำเนินการวิจัย ซึ่งในการจัดกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน พบว่า ในการดำเนินการวางแผน พบว่า เพื่อนครูให้ความร่วมมือในการดำเนินการเป็นอย่างดี ในการดำเนินการวิจัย ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการดำเนินการเป็นอย่างดี เนื่องจากผู้ปกครอง และชุมชนรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง ต่างมุ่งหวังให้นักเรียนนั้นเป็นเด็กดีของโรงเรียนและสังคม ทำให้การดำเนินการเป็นไปในทางที่ดี ทั้งครู ผู้ปกครอง และชุมชน ต่างมีบทบาทในการดูแลเอาใจใส่นักเรียนทั้งเป็นผู้ให้กำลังใจ ผู้ใส่ใจกำกับ และเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นแนวทางที่ได้ตกลงดำเนินการในขั้น D2 ส่วนการตรวจสอบความถูกต้องในการดำเนินการนั้นไม่มีปัญหาในการดำเนินการ ทั้งผู้ปกครอง และชุมชน สามารถร่วมกันดำเนินการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนได้เป็นระยะ ๆ แม้ในครั้งที่ 1 จะยังไม่เห็นผลลัพธ์เด่นชัดก็ตาม ในขั้นติดตามผลครั้งต่อ ๆ มาสามารถดำเนินการแก้ไข พบว่า ผลลัพธ์ที่ได้ คือ นักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาลดลง แม้พฤติกรรมดื้อแค้นและซุกซนหรือจะไม่สามารถทำให้ลดลงได้ แต่นักเรียนก็ตระหนักรู้ เข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่ครู ผู้ปกครอง และผู้คนรอบข้างที่สอนและชี้แนะตลอดเวลา มีเงินออมของตนเอง อีกทั้งสามารถแนะนำผู้อื่นได้ถึงโทษของการมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ที่สำคัญที่สุด คือ การเชื่อฟังคำสอนของพ่อแม่ ครู-อาจารย์ และคนรอบข้างที่หวังดีกับตนเอง ซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

จากการดำเนินการวิจัยขั้นนี้ ครูได้สะท้อนผลการดำเนินการวิจัยระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชนในครั้งที่ 2 เดือนมกราคม 2553 แนวทางและกิจกรรมต่าง ๆ นั้นสามารถดำเนินการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้ แต่ในกลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมซุกซนหรือแค้นดื้อมีนักเรียนจำนวน 5 คน ได้แก่ นักเรียนเลขที่ 3 นักเรียนเลขที่ 5 นักเรียนเลขที่ 35 นักเรียนเลขที่ 36 นักเรียนเลขที่ 38 ที่ไม่สามารถดำเนินการลดพฤติกรรมได้ ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ปกครองของนักเรียน 5 คน ดังนี้

“นักเรียนเลขที่ 3 ยังคงซุกซนหรือเหมือนเดิมที่บ้านนะ แอบสูบ ที่รู้เพราะได้กลิ่น เคยถามเหมือนกัน แต่มันก็บอกว่า มันชิน ไม่สูบไม่ได้ อย่างน้อยต้องวันละ 2 มวน พยายามแล้ว แต่ลดเหลือ ทำได้นะ”

ผู้ปกครองเลขที่ 3 (28 ม.ค. 54)

“ยังเห็นแอบสูบอยู่ เหล้าก็ยังเห็นแอบดื่ม แต่ก็น้อยลงกว่าแต่ก่อนนะ...ก็ดีใจที่เขาทำตัวดีขึ้น เราก็ชื่นใจ”

ผู้ปกครองเลขที่ 5 (28 ม.ค. 54)

“เห็นครูเขาพยายามช่วยลูกเราก็ตีใจ แต่มันก็ยังมีแอบสูบบ้าง มันบอกว่าติดแล้ว เลิกไม่ได้ แต่เลิกเหล้าได้นะ มันกลัวเป็นตับแข็ง แต่ไม่กลัวมะเร็ง ก็ต้องใช้เวลาเขามากกว่านี้”

ผู้ปกครองเลขที่ 35 (28 ม.ค. 54)

“ก็ยังเห็นแอบดื่มเหล้านะ บางทีเราก็ได้กลิ่นเหล้า ลูกก็บอกว่าไปเพื่อนเลี้ยงก็ต้องดื่ม”

ผู้ปกครองเลขที่ 36 (28 ม.ค. 54)

“ก็เพิ่งรู้ว่าลูกติดเหล้านี้แหละ ก็ยังคงเห็นแอบดื่มอยู่นะ ไม่รู้ว่าทำไมถึงเลิกไม่ได้ มันไม่สมควรเลยที่จะทำอย่างนี้ เพราะยังเป็นนักเรียนอยู่”

ผู้ปกครองเลขที่ 38 (28 ม.ค. 54)

จากนั้นผู้วิจัยได้ให้คำแนะนำครูในการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับครู โดยหากดำเนินการในแนวทางและกิจกรรมต่าง ๆ แล้วนักเรียนยังมีพฤติกรรมเช่นนั้นอีก ให้ลองเปลี่ยนแปลงเพิ่มแนวทางและกิจกรรมใหม่ที่จะดึงดูดใจนักเรียน โดยให้ครูกลับมาร่วมกันเสนอแนวทางและพูดคุยกับผู้วิจัยอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นลงไปดำเนินการร่วมกับผู้ปกครองและชุมชนเพื่อตามแนวทางใหม่ในระยะที่ 2 ต่อไป

## ระยะที่ 2

### 1) ขั้นวางแผน (Plan : P1)

ในช่วงสัปดาห์ที่ 3 ของเดือนมกราคม 2554 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวางแผนการลดพฤติกรรมดื่มเหล้า และสูบบุหรี่ของนักเรียน เนื่องจากในระยะที่ 1 ครู ผู้ปกครอง และชุมชนไม่สามารถดำเนินการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งเสริมทักษะชีวิตในเรื่องดังกล่าวได้ ผู้วิจัยจึงศึกษาเอกสารเพิ่มเติมเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนมัธยม โดยต้องสร้างความตระหนักอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมชัดเจน ให้เห็นต้นเหตุและผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงคิดว่า สื่อ จำพวกวีดิทัศน์ จึงมีความสำคัญที่สามารถช่วยสร้างความตระหนักกับนักเรียนในปัญหาดังกล่าวได้ และสามารถลดพฤติกรรมดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ได้

### 2) ขั้นปฏิบัติงาน (Do : D1)

สัปดาห์ที่ 3 ของเดือนมกราคม 2554 ผู้วิจัยนัดหมายและร่วมกันกับครูวางแผนการลดพฤติกรรมดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ โดยผู้วิจัยเสนอแนวคิดที่ว่า ควรใช้ สื่อ จำพวกวีดิทัศน์ มาช่วยสร้างความตระหนักกับนักเรียนในปัญหาดังกล่าว เพื่อให้เด็กนักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาลดลง และเป็นการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนทางหนึ่ง ซึ่งครูทุกคนเห็นด้วยกับการดำเนินการครั้งนี้ และควรเน้นย้ำให้นักเรียนได้เห็นโทษและภัยของการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ด้วย ดังความคิดเห็นของครู 4 ท่าน ดังนี้

“น่าสนใจนะคะ...ที่จะใช้วิธีนี้ เด็กจะได้รู้ว่าสิ่งที่ทำอยู่นี้...มันสมควรหรือไม่ อย่างไรก็ตาม บางครั้งการบอกด้วยปาก มันก็ไม่ช่วยอะไร พ่อแม่บอกก็ไม่ช่วยอะไร ให้เขาเห็นภาพแบบนี้ ก็เป็นการปลูกจิตสำนึกเขาได้ดีนะ”

ครูเนะเนว (28 ม.ค. 54)

“ดีนะ...ให้เขาได้เรียนรู้โทษและภัยของบุหรี่และเหล้า เขาจะได้ไม่ไปข้องเกี่ยวกับมัน เป็นนักเรียนก็ควรจะทำตัวให้เหมาะสมด้วย”

ครูคอมพิวเตอร์ (28 ม.ค. 54)

“เห็นด้วยนะ รอบแรกที่ทำไป ก็ได้ผลนะ แต่เหล้าบุหรี่ เด็กมันน่าจะเคยชิน เป็นนิสัย เลยยากที่จะเลิก คงต้องให้เขาเห็นภาพชัด ๆ แบบนี้แหละ เหตุและผลที่จะเกิดขึ้น เขาจะได้เกรงกลัวโทษบ้าง

ครูภาษาอังกฤษ (28 ม.ค. 54)

“ซ่าย ๆ รอบแรกได้ผลดีนะ แต่ก็ช่วย ๆ กันดำเนินการกันไป แต่มันต้องใช้เวลาสักหน่อย”

ครูภาษาไทย (28 ม.ค. 54)

### 3) ขั้นตรวจสอบ (Check : C1)

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบการดำเนินการของครูเกี่ยวกับการนำแนวทางไปดำเนินการกับผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อลดพฤติกรรมดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ ซึ่งครูเน้นย้ำบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และดำเนินกิจกรรมให้นักเรียนชมวิดีโอที่เกี่ยวกับโทษและภัยของเหล้า บุหรี่ ตามแนวทางที่ผู้วิจัยวางแผน ซึ่งผู้ปกครอง และชุมชนก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ดังการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มของผู้วิจัยกับครู เกี่ยวกับการดำเนินการวิจัย ดังตารางที่ 4.12 ดังนี้ ตารางที่ 4.12 การตรวจสอบการดำเนินการวิจัยระหว่างผู้วิจัยกับครู ระยะเวลาที่ 2 (C1)

การสังเกต	การสัมภาษณ์	การสนทนากลุ่ม
- ครูสามารถวางแผน โดยนำแนวทางที่ได้จากผู้วิจัยไปจัดกิจกรรมได้	-ครูช่วยกันวางแผนและร่วมกันเสนอความคิด “ทุกฝ่ายร่วมด้วยช่วยกันในการดำเนินการดีค่ะ” ครูภาษาอังกฤษ (14 ก.พ. 54)	-ครูช่วยกันคิดวางแผนทางกิจกรรมตามที่ได้จากผู้วิจัยได้เสนอในการลดพฤติกรรมดื่มเหล้าและสูบบุหรี่

ตารางที่ 4.12 การตรวจสอบการดำเนินการวิจัยระหว่างผู้วิจัยกับครู ระยะที่ 2 (C1) (ต่อ)

การสังเกต	การสัมภาษณ์	การสนทนากลุ่ม
<p>-ครูสามารถอธิบายแนวทางการลดพฤติกรรมดื้อเหล่า และสูบบุหรี่ให้ผู้ปกครอง และชุมชนฟังได้</p> <p>-ครูตรวจสอบการดำเนินการบทบาทต่าง ๆ ของผู้ปกครอง และชุมชนได้</p> <p>-ครูได้รับผลสะท้อนการดำเนินการจากผู้ปกครองเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา</p>	<p>-ครูสามารถอธิบายแนวทางและดำเนินการกับผู้ปกครอง และชุมชนฟังได้ และเน้นย้ำให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงบทบาทของตน</p> <p>“ครูเน้นย้ำให้ทุกฝ่ายตระหนักในบทบาทของตน และช่วยกันดำเนินการให้สำเร็จ”</p> <p>ครูแนะแนว (14 ก.พ. 54)</p>	<p>-ครูแสดงความคิดเห็น และร่วมกันวางแผนทางกิจกรรมเพิ่มเติมได้</p> <p>ครู ผู้ปกครอง และชุมชน มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน และให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม</p>

#### 4) ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติงานเพื่อปรับปรุงแก้ไข (A1)

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้รับผลสะท้อนการปฏิบัติงานจากครู ว่า ทุกฝ่ายสามารถร่วมกันดำเนินการวิจัยครั้งนี้ได้ตามแผนที่วางไว้ และสามารถลดพฤติกรรมสูบบุหรี่และดื้อเหล่าได้ โดยได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชนเป็นอย่างดี ดังคำบอกเล่าของครู ดังนี้

“การดำเนินงานนี้ทุกฝ่ายช่วยประสานงานกันดีค่ะ และได้รับความร่วมมือที่ดีจากผู้ปกครอง และชุมชน ผลลัพธ์ที่ได้ก็น่าพอใจ เพราะเด็กมีพฤติกรรมดังกล่าวน้อยลง”

ครูภาษาไทย (14 ก.พ. 54)

“การให้นักเรียนได้รับชมวีดิทัศน์แล้ว ได้ผลนะ .... นักเรียนกลัวผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น หากมีพฤติกรรมเช่นนั้น ช่วงวัยของเขาไม่เหมาะเลยที่จะทำพฤติกรรมเช่นนี้ แต่ก็ดีแล้วที่เขาปรับปรุงตนเอง”

ครูสุขศึกษา (14 ก.พ. 54)

“นักเรียนลดพฤติกรรมสูบบุหรี่และดื้อเหล่าได้ ยอดเยี่ยมมากเลย ถือว่าการดำเนินงานนี้ได้ผล จะได้มุ่งมั่นแต่การเรียน ไม่ออกนอกกลุ่มนอกทาง ดึ่มาก ๆ เลย”

ครูวิทยาศาสตร์ (14 ก.พ. 54)



## 2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน

ครูได้ประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับผู้ปกครอง และชุมชนหลังจากที่ได้รับความรู้จากผู้วิจัยทั้งในด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล รวมถึงวิธีการดำเนินการ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

### ระยะที่ 1

#### 1) ขั้นวางแผน (Plan : P2)

ในสัปดาห์ที่ 2 ของเดือนธันวาคม 2553 ครูได้นำความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การเก็บข้อมูลต่าง ๆ และบทบาท 3M มาวางแผนเพื่อเตรียมนำไปปฏิบัติกับผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งผู้ปกครอง และชุมชน มีความเข้าใจในขั้นตอนดังกล่าวและมีความพร้อมในการดำเนินการร่วมกัน

#### 2) ขั้นปฏิบัติงาน (Do : D2)

สัปดาห์ที่ 3 ของเดือนธันวาคม 2553 ถึงสัปดาห์ที่ 3 ของเดือนมีนาคม 2554 ครูได้ติดต่อและนัดหมายผู้ปกครอง และชุมชนของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย โดยนัดหมายผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 50 คน อีกทั้งชุมชนรอบ ๆ โรงเรียน ได้แก่ ผู้ที่อาศัยบริเวณรอบ ๆ โรงเรียน ผู้ที่รับรู้พฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน จำนวน 10 คน โดยชี้แจงรายละเอียดคร่าว ๆ ของการดำเนินการ แล้วจึงสอบถามวันเวลาที่สะดวกในการนัดหมาย ซึ่งส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า ควรเป็นเย็นวันศุกร์ 15.00-16.00น. หรือบ่ายวันเสาร์ 14.00-16.00น. แต่เนื่องจากวันศุกร์เป็นวันหยุดราชการ จึงเลื่อนมาพบในวันพฤหัสบดีที่ 9 ธันวาคม 2553 ณ ห้องโสตทัศนศึกษาของโรงเรียน จากนั้นครูที่ปรึกษาและครูประจำวิชาทั้ง 11 คน ได้แนะนำตัวกับผู้ปกครอง และชุมชน รวมทั้งผู้วิจัยที่นั่งบริเวณด้านข้างของห้อง แล้วให้ผู้ปกครอง และชุมชนแนะนำตนเองว่า ชื่อ-นามสกุลอะไร แล้วบอกว่าเป็นผู้ปกครองของนักเรียนคนใด จากนั้นครูก็ดำเนินการสร้างความคุ้นเคยโดยการสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับนักเรียนแต่ละคนประมาณ 20 นาที จากนั้นเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้พูดคุยกับครู แล้วครูอธิบายความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวัตถุประสงค์ในการดำเนินการ และประโยชน์ รวมทั้งชี้ให้เห็นบทบาทของผู้ปกครองและชุมชนที่มีส่วนสำคัญในการดูแลนักเรียน เพื่อให้ผู้ปกครองและชุมชนได้ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง

จากนั้นเมื่อผู้ปกครองเกิดความตระหนักแล้ว ครู ผู้ปกครอง และชุมชน จึงร่วมกันวิเคราะห์พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนรายบุคคล พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมติดเกมมากที่สุด จำนวน 40 คน รองลงมา คือ พฤติกรรมทะเลาะวิวาท จำนวน 20 คน พฤติกรรมหนีเรียน จำนวน 15 คน พฤติกรรมดื่มเหล้า จำนวน 11 คน พฤติกรรมสูบบุหรี่ จำนวน 7 คน พฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร จำนวน 5 คน และพฤติกรรมลักขโมย จำนวน 2 คน แล้วร่วมกัน

วิเคราะห์บทบาทของครู ผู้ปกครอง และชุมชน โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต่างมีบทบาทผู้ให้กำลังใจ บทบาทผู้ใส่ใจกำกับ และบทบาทผู้สนับสนุนส่งเสริมอย่างใดอย่างหนึ่งตามแนวทางบทบาทของผู้เกี่ยวข้อง (3M) ในการร่วมกันดูแลนักเรียน ดังตาราง 4.13 ดังนี้

ตารางที่ 4.13 บทบาทหน้าที่ของครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการร่วมกันดูแลนักเรียน

พฤติกรรมที่เป็นปัญหา	บทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง		
	ครู	ผู้ปกครอง	ชุมชน
ติดเกม	การอบรมสั่งสอนขณะอยู่ในสถานศึกษา คอยย้ำเตือนให้เห็นคุณค่าของการเรียน	อบรม ตักเตือนลูกขณะอยู่ที่บ้านให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น ช่วยงานพ่อแม่ ทบทวนหนังสือ	ดูแล สอดส่องนักเรียน เช่น พ่อเลิกเรียนแล้ว แอบหนีเข้าร้านเกมหรือไม่
ทะเลาะวิวาท	คอยย้ำเตือนนักเรียนด้านความประพฤติ กำกับ ติดตาม และประสานงาน	อบรม สั่งสอน ปลูกฝังคุณธรรมให้กับนักเรียน	สอดส่องดูแลนักเรียน และเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการพูด
หนีเรียน	ชี้แจงทำความเข้าใจกับนักเรียนให้เห็นความสำคัญของการเรียน	คอยกระตุ้นนักเรียนให้ใส่ใจในการเรียน ได้แก่ การทำการบ้าน การทบทวนหนังสือหรือวิชาที่เรียนในแต่ละวัน และเตรียมสอบ	คอยสอดส่องนักเรียนภายนอกสถานศึกษา หากพบนักเรียนใส่ชุดนักเรียน แต่งกายไม่เรียบร้อยอยู่ตามหลังโรงเรียน ร้านเกม
ดื่มเหล้าและสูบบุหรี่	สังเกต ดูแล ติดตาม กำกับนักเรียนขณะอยู่โรงเรียน	อบรมและประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	ดูแล สอดส่องนักเรียน หากพบพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ให้ประสานงานกับทางโรงเรียน
การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร	อบรม สังเกตพฤติกรรม และประสานงานกับผู้ปกครอง หากนักเรียนไม่มาเรียนบ่อยครั้ง	อบรม ให้ความรัก เอาใจใส่นักเรียน มีเวลาอยู่ด้วยกัน	ดูแล สอดส่องนักเรียน หากพบพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ให้ประสานงานกับทางโรงเรียน

ตารางที่ 4.13 บทบาทหน้าที่ของครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการร่วมกันดูแลนักเรียน (ต่อ)

พฤติกรรมที่เป็นปัญหา	บทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง		
	ครู	ผู้ปกครอง	ชุมชน
ลักขโมย	อบรมสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนและสอดส่อง ดูแล กำกับ และติดตามพฤติกรรมของนักเรียน	อบรมนักเรียนและเป็นแบบอย่างที่ดี	ดูแล สอดส่องนักเรียน หากพบพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ให้ประสานงานกับทางโรงเรียน

จากนั้นดำเนินกิจกรรมตามแนวทางเพื่อลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาให้กับนักเรียน และมุ่งพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ดังนี้ 1) การสร้างความตระหนักในตนเอง ในรูปแบบกิจกรรมกระจกสะท้อนตนเอง 2) การชี้ให้เห็นผลเสียของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ในรูปแบบกิจกรรมแนะนำเนื่องจากพี่ 3) การสร้างแบบอย่างที่ดี ในรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสิ่งดี ซีวีก้าวหน้า 4) การอบรมขัดเกลาจิตใจนักเรียน ในรูปแบบกิจกรรมรักนี้ ยิ่งใหญ่ 5) การดูแลจากคนรอบข้าง ในรูปแบบกิจกรรมกำลังใจ รวมทั้งกิจกรรมเปิดใจ ซึ่งผู้ปกครอง และชุมชน รวมทั้งนักเรียนให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมดีมาก โดยครู ผู้ปกครอง และชุมชน เข้ามาร่วมกันในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับนักเรียน ดังตารางที่ 4.14 ดังนี้

ตารางที่ 4.14 การดำเนินกิจกรรมในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิต

แนวทาง	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	ผลการดำเนินการ
1) การสร้างความตระหนักในตนเอง	- กระจกสะท้อนตนเอง	- เพื่อให้ นักเรียน ตระหนัก รับรู้ ถึง พฤติกรรมตนเอง	-ครู -นักเรียน	-นักเรียนเข้าใจและรับรู้สิ่งที่เกิดโทษอันเนื่องมาจากพฤติกรรมของตนเอง และสัญญาว่าจะไม่ทำเช่นนั้นอีก
2) การชี้ให้เห็นผลเสียของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา	-แนะนำจากพี่	-เพื่อให้ นักเรียน ได้ รัย ึน ู้ จ าก แบบ อย่าง และ ผลลัพธ์จากการบอกเล่าของรุ่นพี่	-ครู -นักเรียน -นักเรียนรุ่นพี่	-นักเรียนต่างกลัวผลลัพธ์ของการมีพฤติกรรมเช่นนั้น และส่วนใหญ่อยากขอโทษผู้ปกครอง

ตารางที่ 4.14 การดำเนินกิจกรรมในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิต

แนวทาง	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	ผลการดำเนินการ
3) การสร้างแบบอย่างที่ดี	-ปลูกฝังสิ่งดี ซื่อ ก้าวหน้า	เพื่อให้นักเรียนได้เห็นแบบอย่างที่ดีจากคนรอบตัวนักเรียน	-ครู -นักเรียน -นักเรียนและชุมชนที่เป็นแบบอย่าง	-นักเรียนต่างสัญญาว่าจะประพฤติตนเป็นคนดี และไม่แสดงพฤติกรรมดังที่เคยทำ
4) การอบรมขัดเกลาจิตใจนักเรียน	-รักนี้ยิ่งใหญ่	เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความห่วงใยของพ่อแม่และครู	-ครู -ผู้ปกครอง -นักเรียน	นักเรียนต่างเข้าไปกราบพ่อแม่ของตนและสัญญาว่าจะไม่แสดงพฤติกรรมเช่นนั้นอีก
5) การดูแลจากคนรอบข้าง	กำลังใจ	เพื่อดูแลและให้กำลังใจนักเรียน	-ครู -ผู้ปกครอง -ชุมชน -นักเรียน	นักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาลดลงในช่วง 4 เดือน

### 3) ขั้นตรวจสอบ (Check : C2)

ครูทำหน้าที่ในการตรวจสอบความถูกต้องในการดำเนินการของผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อพิจารณาว่า ผู้ปกครอง และชุมชนได้ดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการตรงตามบทบาทที่ได้วางแนวทางร่วมกันหรือไม่ และ 5 แนวทางในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ร่วมกันคิดและวางแผนไว้ ได้แก่ 1) การสร้างความตระหนักในตนเอง ในรูปแบบกิจกรรมกระจกสะท้อนตนเอง 2) การชี้ให้เห็นผลเสียของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ในรูปแบบกิจกรรมแนะนำเนื่องจากที่ 3) การสร้างแบบอย่างที่ดี ในรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสิ่งดี ซื่อก้าวหน้า 4) การอบรมขัดเกลาจิตใจนักเรียน ในรูปแบบกิจกรรมรักนี้ยิ่งใหญ่ 5) การดูแลจากคนรอบข้าง ในรูปแบบกิจกรรมกำลังใจ ได้ผลหรือไม่ อย่างไร ซึ่งครูได้พบว่า ผู้ปกครอง และชุมชน รวมทั้งตัวครู ร่วมกันแสดงบทบาทของผู้เกี่ยวข้องได้ดี กล่าวคือ บทบาทผู้ให้กำลังใจ ได้ให้กำลังใจนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดการพัฒนาตนเองอย่างไม่สิ้นสุด บทบาทผู้ใส่ใจกำกับ ได้ใส่ใจกำกับติดตามให้นักเรียนประพฤติตนและปฏิบัติตนในทิศทางที่เหมาะสมและต่อเนื่อง และบทบาทผู้สนับสนุนส่งเสริม ได้คอยดูแล สนับสนุน ส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสในการพัฒนาตนเองสู่เป้าหมายที่กำหนด และร่วมกันมาดำเนินกิจกรรมตามแนวทางที่

ร่วมกันเสนอ ดึงการสังเกต การสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มของผู้ปกครอง และชุมชน ดังตารางที่ 4.15 ดังนี้

ตารางที่ 4.15 การตรวจสอบการดำเนินการวิจัยของครู ผู้ปกครอง และชุมชน ระยะที่ 1 (C2)

การสังเกต	การสัมภาษณ์	การสนทนากลุ่ม
<p>-ผู้ปกครอง และชุมชน ร่วมกัน แสดงบทบาทของผู้เกี่ยวข้องได้ดี</p> <p>-การดำเนินการตามแนวทางที่วางไว้ ผู้ปกครอง และชุมชนต่างให้ความร่วมมือในการดำเนินการกับ</p> <p>ครู</p> <p>-ชุมชนร่วมกันในการดูแล สอดส่อง นักเรียนเป็นอย่างดี</p>	<p>-ผู้ปกครอง และชุมชนต่างตระหนัก ในบทบาทของผู้เกี่ยวข้อง (3M) “ต้องร่วมกันดูแลลูก ทั้งใส่ใจ ติดตาม กำกับ และส่งเสริมมากขึ้น อยากให้เขาเป็นคนดี”</p> <p>ผู้ปกครอง (14 ก.พ. 54)</p> <p>-ผู้ปกครอง และชุมชนร่วมกัน ดำเนินการตามแนวทางที่วางไว้ “ก็มาร่วมกันดำเนินการ ตามแนวทางที่ครูชี้แนะ”</p> <p>ผู้ปกครอง (14 ก.พ. 54)</p> <p>“คอยสอดส่อง เป็นหูเป็นตา ประสานงานกับครู ก็ดีนะ เด็กจะได้มีพฤติกรรมดีขึ้น”</p> <p>นางจอย (นามสมมติ) (15 ก.พ. 54)</p> <p>“เป็นตัวช่วยในการช่วยคิดและ เสนอแนวทาง รวมทั้งบทบาทของ เราที่ต้องดูแลนักเรียน เราก็ไม่เคยลืม”</p> <p>นายปุ่น (นามสมมติ) (15 ก.พ. 54)</p>	<p>-ทุกฝ่ายร่วมกันวิเคราะห์พฤติกรรม ที่เป็นปัญหาของนักเรียนรายบุคคล ทำให้ได้ทราบพฤติกรรมที่เป็น ปัญหา 7 กลุ่ม</p> <p>-ทุกฝ่ายร่วมมือกันวางแนวทางการ แสดงบทบาท 3M ได้</p> <p>-ทุกฝ่ายร่วมกันดำเนินการตาม แนวทางทั้ง 5 ได้</p> <p>-ชุมชนเสนอให้มีการประสานงาน ระหว่างบ้านโรงเรียน และชุมชน อย่างเป็นรูปธรรม</p>

#### 4) ขั้นตอนการปฏิบัติเพื่อการปรับปรุงแก้ไข (Act : A2)

หลังจากที่ครู ผู้ปกครอง และชุมชนได้ดำเนินการร่วมกันดำเนินกิจกรรมตามแนวทางที่วาง ร่วมกันไว้ ผู้ปกครองและชุมชนได้สะท้อนผลการดำเนินการว่า นักเรียนสามารถลดพฤติกรรมที่ เป็นปัญหาได้ ยกเว้นในกลุ่มของพฤติกรรมสูบบุหรี่และดื่มเหล้า ที่ยังมีนักเรียนบางส่วนยังไม่

สามารถลดพฤติกรรมได้ จำนวน 5 คน ได้แก่ กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมสูบบุหรี่ จำนวน 2 คน กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมดื่มเหล้า จำนวน 3 คน ดังคำบอกเล่าของผู้ปกครอง และชุมชน ดังนี้

“จากการดำเนินการร่วมกันหรรอคะ ได้ผลดีคะ ลูกพฤติกรรมดีขึ้น เปลี่ยนแปลงตัวเองไปเลย คงเป็นเพราะพวกเรามาช่วยกันคิดและดำเนินการ ดีมาก ๆ เลย”

ตัวแทนผู้ปกครอง (15 ก.พ. 54)

“ลูกพฤติกรรมดีขึ้นคะ ไม่หนีเรียนหรือไปทะเลาวิวาทกะใครเขาแล้ว แต่ก็ยังเห็นพ่นควันอยู่ ไม่เลิกซะที จะทำอย่างไรก็คะ ไม่อยากให้เขาเป็นมะเร็งตาย”

ตัวแทนผู้ปกครอง (15 ก.พ. 54)

“ลูกเลิกสูบบุหรี่ดื่มเหล้าไม่ได้เลย ทำอย่างไรดี เขาบอกว่า มันชินแล้วแม่ กลุ่มใจจ้งเลยคะ”

ตัวแทนผู้ปกครอง (15 ก.พ. 54)

ซึ่งจากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า นักเรียนสามารถลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้ ยกเว้นในกลุ่มของพฤติกรรมสูบบุหรี่และดื่มเหล้า ที่ยังมีนักเรียนบางส่วนยังไม่สามารถลดพฤติกรรมได้ จำนวน 5 คน ได้แก่ กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมสูบบุหรี่ จำนวน 2 คน กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมดื่มเหล้า จำนวน 3 คน ซึ่งได้ดำเนินการแก้ไขในระยะที่ 2 ต่อไป

## ระยะที่ 2

### 1) ขั้นวางแผน (Plan: P2)

ครูได้นำผลสะท้อนการปฏิบัติงานในระยะที่ 1 มาปรับปรุง ประกอบกับแนวทางจากผู้วิจัย มาวางแผนการดำเนินการเกี่ยวกับการลดพฤติกรรมดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ โดยใช้สื่อวีดิทัศน์เกี่ยวกับโทษและภัยของบุหรี่ เหล้า เพื่อสร้างความตระหนักให้กับนักเรียน

### 2) ขั้นปฏิบัติงาน (Do: D2)

ครูอธิบายแนวทางการดำเนินกิจกรรมให้กับผู้ปกครอง และชุมชน พบว่า ผู้ปกครอง และชุมชนให้ความสนใจและร่วมมือในการดำเนินการในระยะที่ 2 อีกทั้งยังให้ความร่วมมือในช่วงทำกิจกรรมด้วย และครูเน้นย้ำบทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการดูแลนักเรียน ได้แก่ บทบาทผู้ให้กำลังใจ บทบาทผู้ใส่ใจกำกับ และบทบาทผู้สนับสนุนส่งเสริม และดำเนินกิจกรรมลดพฤติกรรมสูบบุหรี่และดื่มเหล้า ดังตารางที่ 4.16 ดังนี้

ตารางที่ 4.16 การดำเนินกิจกรรมในการลดพฤติกรรมดื่มเหล้าและสูบบุหรี่

แนวทาง	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	ผลการดำเนินการ
การลดพฤติกรรมดื่มเหล้าและสูบบุหรี่	-ให้นักเรียนดูวีดิทัศน์เกี่ยวกับโทษและภัยของบุหรี่เหล้า	-เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงพิษภัยของพฤติกรรมตนเอง	-ครู -นักเรียน	-นักเรียนเข้าใจและรับรู้สิ่งที่เกิดโทษอันเนื่องมาจากพฤติกรรมของตนเอง นักเรียนกลัวโรคภัยที่ตามมาได้แก่ มะเร็งปอดและตับแข็ง อีกทั้งสัญญาว่าจะไม่ทำเช่นนั้นอีก

### 3) ขั้นตรวจสอบ (Check: C2)

ครูตรวจสอบการดำเนินการของผู้ปกครอง และชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (3M) พบว่า ทุกฝ่ายแสดงบทบาทในการเป็นผู้ให้กำลังใจ บทบาทผู้ใส่ใจกำกับ และบทบาทผู้ส่งเสริมสนับสนุน และร่วมกันดำเนินการแก้ไขพฤติกรรมดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ตามแนวทางที่ครูได้วางแผนไว้ ดังการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มของครู ผู้ปกครอง และชุมชน เกี่ยวกับการดำเนินการวิจัย ดังตารางที่ 4.17 ดังนี้

ตารางที่ 4.17 การตรวจสอบการดำเนินการวิจัยระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน ระยะเวลาที่ 2 (C2)

การสังเกต	การสัมภาษณ์	การสนทนากลุ่ม
-ในระยะเวลาที่ 2 นี้ ผู้ปกครอง และชุมชน รวมถึงตัวครูต่างร่วมกันแสดงบทบาทของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียน	-ผู้ปกครอง และชุมชนต่างแสดงบทบาทของผู้เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี “ก็ร่วมกันนะค่ะ...ความจริงหลักการที่ครูบอก ก็เป็นสิ่งที่จำเป็นอยู่แล้วในการดูแลลูก แต่ครูเขามาเน้นย้ำพวกเรา เพื่อลูกของเราจะได้มีเข็มทิศชี้ทางค่ะ” ตัวแทนผู้ปกครอง. (23 ก.พ. 54) “ก็คอยสอดส่อง ดูแลเหมือนเดิม นะ” ตัวแทนชุมชน. (23 ก.พ. 54)	-ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องช่วยกันดำเนินการโดยแต่ละฝ่ายไม่ลืมบทบาทในการดูแลนักเรียนตามบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (3M) -ทุกฝ่ายให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการดำเนินกิจกรรม

#### 4) ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติงานเพื่อปรับปรุง (A2)

สำหรับขั้นตอนนี้ผู้ปกครอง และชุมชน ได้สะท้อนผลการดำเนินการวิจัยให้ครูได้รับทราบเกี่ยวกับการลดพฤติกรรมสูบบุหรี่และดื่มเหล้าของนักเรียน โดยฝ่ายครู ผู้ปกครอง และชุมชนได้ร่วมกันปรับพฤติกรรมนักเรียนด้วยการอบรมนักเรียนโดยฉายวีดิทัศน์เกี่ยวกับเหล้าและบุหรี่ และให้เข้าร่วมกิจกรรมเปิดใจ โดยผลของการดำเนินการ คือ นักเรียนสัญญาว่าจะเลิกข้องเกี่ยวกับเหล้าและบุหรี่ อีกทั้งใน 1 เดือน หลังจากการอบรมด้วยการฉายวีดิทัศน์และกิจกรรมเปิดใจ นักเรียนไม่มีพฤติกรรมสูบบุหรี่และดื่มเหล้า ประกอบกับการสัมภาษณ์ครู ผู้ปกครอง และชุมชนของนักเรียน 5 คนนี้ พบว่า นักเรียนสามารถลดพฤติกรรมสูบบุหรี่และดื่มเหล้าได้ อีกทั้งมีเงินมากขึ้น ดังคำบอกเล่าของครูที่ปรึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน ดังนี้

“...เขาก็ดีขึ้นนะ ทำตัวดี หลายคนก็บอก ๆ กัน ก็ร่วมมือกันก็ได้ผลดี มีเงินออมมากขึ้นในบัญชีธนาคารโรงเรียน...”

ครูที่ปรึกษาตอน ก (14 มี.ค. 54)

“...ดีใจที่นักเรียนปรับปรุงตัวได้ ตอนแรกก็ไม่รู้เหมือนกันว่าจะช่วยทำให้นักเรียนดีขึ้นได้หรือไม่ อย่างไร มันก็ต้องใช้เวลา อยากจะขอบคุณผู้ปกครอง และชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการครั้งนี้...”

ครูที่ปรึกษาตอน ข (14 มี.ค. 54)

“...ลูกทำตัวดีขึ้น เลิกเหล้า เลิกบุหรี่ได้ ก็ดีกับตัวเขา...”

ผู้ปกครองนักเรียน (14 มี.ค.54)

“...ลูกก็ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมดีนะ เขาเห็นวีดิทัศน์เกี่ยวกับโทษของเหล้าและบุหรี่ ซึ่งสื่อให้เห็นแต่อันตราย บางครั้งเขาก็ยังอยากอยู่บนโลกใบนี้นาน ๆ เลยกลัว แล้วพอมาได้เปิดใจสาเหตุต่าง ๆ ที่สูบบุหรี่หรือดื่มเหล้า ก็จะเหมือนกัน คือ ตามเพื่อน จากพฤติกรรมที่ผ่านมาที่สังเกตได้ เขาก็ทำตัวดีขึ้นนะ...”

ผู้ปกครองนักเรียน (14 มี.ค.54)

“...ก็ไม่ค่อยเห็นเดินจับกลุ่มกันไปไหนต่อไหนแล้ว ก็เห็นแต่เดินขึ้นรถเมล์ ปกติจะมาจับกลุ่มคุยกัน บ้างก็แอบสูบบุหรี่กัน เดียวนี้ไม่ค่อยเห็น เห็นแต่ถือลูกบอลหรือลูกตะกร้อ...”

ตัวแทนชุมชน (14 มี.ค.54)



“...นักเรียนดีขึ้นนะ ไม่ทำตัวแบบแต่ก่อน ไม่จู้จี้สงสารพ่อแม่แล้ว...”

ตัวแทนชุมชน (14 มี.ค.54)

จากการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน ทั้ง 2 ระยะ พบว่า ครูมีบทบาทในการประสานความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามแนวทาง 5 แนวทาง ได้แก่ 1) การสร้างความตระหนักในตนเอง ในรูปแบบกิจกรรมกระจกสะท้อนตนเอง 2) การชี้ให้เห็นผลเสียของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ในรูปแบบกิจกรรมแนะนำจากพี่ 3) การสร้างแบบอย่างที่ดี ในรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสิ่งดี ซีวีก้าวหน้า 4) การอบรมขัดเกลาจิตใจนักเรียน ในรูปแบบกิจกรรมรักนี้ ยิ่งใหญ่ 5) การดูแลจากคนรอบข้าง ที่ผู้ปกครอง และชุมชนร่วมกันกำหนด รวมทั้งอบรมดูแลนักเรียนขณะอยู่ในสถานศึกษา ผู้ปกครองมีบทบาทในการให้ข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับตัวนักเรียน และเสนอแนวทางในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนขณะอยู่ที่บ้าน ในขณะที่ชุมชนนั้นเข้ามาร่วมทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างประสบการณ์ให้กับนักเรียน โดยประสานกับครูและผู้ปกครองในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ดังตาราง 4.18 ดังนี้

ตารางที่ 4.18 บทบาทการดำเนินงานของครู ผู้ปกครอง และชุมชน

ขั้นตอนในการวิจัย	บทบาทการดำเนินการ		
	ครู	ผู้ปกครอง	ชุมชน
Plan (P2)	-วางแผนการดำเนินการ เพื่อเตรียมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปใช้กับผู้ปกครอง และชุมชน	-ให้ความร่วมมือกับครูในการดำเนินการตามแผน	-ให้ความร่วมมือกับครูในการดำเนินการตามแผน
Do (D2)	-ติดต่อและนัดหมายผู้ปกครอง และชุมชนของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย -ครูอธิบายความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวัตถุประสงค์ในการดำเนินการและประโยชน์ รวมทั้งชี้ให้เห็นบทบาทของผู้ปกครองและชุมชนที่มีส่วนสำคัญในการดูแล	-ให้ความร่วมมือกับครูในการดำเนินกิจกรรม -ร่วมจัดกิจกรรมให้ความรู้ และมีร่วมในกิจกรรม -มีบทบาทในการอบรมตักเตือน ให้ความรู้ และเป็นแบบอย่างที่ดี	-ให้ความร่วมมือกับครูในการดำเนินกิจกรรม -ร่วมจัดกิจกรรมให้ความรู้ และมีร่วมในกิจกรรม -มีบทบาทในการดูแลสอดส่อง พฤติกรรมนักเรียนภายนอกสถานศึกษา

ตารางที่ 4.18 บทบาทการดำเนินงานของครู ผู้ปกครอง และชุมชน (ต่อ)

ขั้นตอนในการวิจัย	บทบาทการดำเนินการ		
	ครู	ผู้ปกครอง	ชุมชน
Do (D2) (ต่อ)	-ครูดำเนินกิจกรรมตามแนวทาง 6 ประการ โดยคอยประสานและควบคุมดูแลนักเรียน ในขณะที่ทำกิจกรรม -มีบทบาทในการดูแล กำกับ ติดตามนักเรียนขณะอยู่ในสถานศึกษา		
Check (C2)	ครูมีหน้าที่ในการติดตาม ตรวจสอบการดำเนินการของ ผู้ปกครอง และชุมชน ด้วยการ สังเกต สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม	ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการ ดำเนินการและบทบาท ที่ต้องดูแลนักเรียนเป็น ระยะเวลา ๆ	ให้ข้อมูลครูเกี่ยวกับการ ดำเนินการและบทบาท ที่ต้องดูแลนักเรียนเป็น ระยะเวลา ๆ
Act (A2)	-ดำเนินการร่วมกันในการ ปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้นักเรียนมี พฤติกรรมที่เป็นปัญหาลดลง และพัฒนาทักษะชีวิตของ นักเรียน คิดกิจกรรมเพิ่มเติม -กำกับ ติดตามนักเรียน และ ตักเตือนนักเรียนทุกสัปดาห์	-สะท้อนการดำเนินการ ให้ครูได้รับทราบ -คอยตักเตือนนักเรียน -ให้ความร่วมมือกับครู ในการจัดกิจกรรมสร้าง ความตระหนักในโทษ ของการมีพฤติกรรมไม่ พึงประสงค์	-สะท้อนการดำเนินการ ให้ครูได้รับทราบ -คอยดูแล สอดส่อง นักเรียน -ให้ความร่วมมือกับครู ในการจัดกิจกรรมสร้าง ความตระหนักในโทษ ของการมีพฤติกรรมไม่ พึงประสงค์

ผู้วิจัยสามารถสรุปขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของระหว่างผู้วิจัยกับครู ดังตารางที่ 4.19 ดังนี้

ตารางที่ 4.19 สรุปการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยกับครู

ช่วงเวลา ในการวิจัย	กิจกรรม	ผู้เกี่ยวข้อง	ผลการดำเนินการ
สัปดาห์ที่ 1 เดือนธันวาคม 2553	<b>ขั้น Plan (P1)</b> <b>ระยะที่ 1</b> ผู้วิจัยวางแผนการ ดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติ การแบบมีส่วนร่วมและ การเก็บข้อมูล ได้แก่ การ สังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม	-ผู้วิจัย	<b>ระยะที่ 1</b> ผู้วิจัยสามารถอธิบายขั้นตอน การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมี ส่วนร่วม ตามขั้นตอน PDCA และการเก็บข้อมูลให้กับครูฟัง ได้ และทำความเข้าใจในการ ดำเนินการตามกระบวนการนี้
สัปดาห์ที่ 3 เดือนมกราคม 2554	<b>ระยะที่ 2</b> ผู้วิจัยวางแผนการลด พฤติกรรมลบหรือดีและดี เหลือ		<b>ระยะที่ 2</b> ผู้วิจัยสามารถนำไปพูดคุย กับครูได้ เพื่อให้ครูใช้เป็น แนวทางในการดำเนินการได้
สัปดาห์ที่ 2 เดือนธันวาคม 2553	<b>ขั้น Do (D1)</b> <b>ระยะที่ 1</b> ผู้วิจัยนัดหมายและ อธิบายรายละเอียด ทั้งหมดในการทำวิจัยและ ให้ความรู้กับครูเกี่ยวกับ การทำวิจัยปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม แล้วให้ครู ติดต่อ นัดหมายกับ ผู้ปกครองและชุมชน	-ผู้วิจัย -ครูที่ปรึกษา -ครู 8 กลุ่มสาระ การเรียนรู้ -ครูกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน	<b>ระยะที่ 1</b> ครูเกิดความเข้าใจ และ ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น จากนั้นผู้วิจัยและครู จึงร่วมมือ กันวางแผนดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอน PDCA ทั้งเก็บ รวบรวมข้อมูล การตรวจสอบ ข้อมูล และการติดต่อดำเนินการ ผู้ปกครอง และชุมชน
สัปดาห์ที่ 3 เดือนมกราคม 2554	<b>ระยะที่ 2</b> ผู้วิจัยเสนอแนวทางการ ลดพฤติกรรมดีเหลือ และสูญหรือของนักเรียน แล้วให้ครูร่วมเสนอความ คิดเห็น		<b>ระยะที่ 2</b> ครูได้แนวทางในการลด พฤติกรรมดีเหลือและสูญหรือ ของนักเรียน

ตารางที่ 4.19 สรุปการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยกับครู (ต่อ)

ช่วงเวลาในการวิจัย	กิจกรรม	ผู้เกี่ยวข้อง	ผลการดำเนินการ
สัปดาห์ที่ 3 ของเดือนธันวาคม 2553 ถึง สัปดาห์ที่ 3 ของเดือนมีนาคม 2554	<b>ขั้น Check (C1)</b> <b>ระยะที่ 1</b> ผู้วิจัยตรวจสอบการทำวิจัยของครู ผู้ปกครอง และชุมชน 4 ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ 1 สัปดาห์ที่ 3 เดือนธันวาคม 2553 ครั้งที่ 2 สัปดาห์ที่ 3 เดือนมกราคม 2554 ครั้งที่ 3 สัปดาห์ที่ 3 เดือนกุมภาพันธ์ 2554 และครั้งที่ 4 สัปดาห์ที่ 3 เดือนมีนาคม 2554 <b>ระยะที่ 2</b> ผู้วิจัยติดตามผลการดำเนินการ	-ผู้วิจัย -ครูที่ปรึกษา -ครู 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ -ครูกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	<b>ระยะที่ 1</b> ครูสามารถดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับผู้ปกครอง และชุมชนได้ สามารถชี้แจง อธิบาย และทำความเข้าใจในประเด็นการวิจัย การเก็บข้อมูล บทบาทผู้เกี่ยวข้อง และดำเนินการวิจัยเพื่อลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้ <b>ระยะที่ 2</b> ครูสามารถดำเนินการร่วมกับผู้ปกครอง และชุมชนตามแนวทางที่ผู้วิจัยเสนอไว้ได้
สัปดาห์ที่ 4 เดือนธันวาคม 2553 ถึง เดือนมีนาคม 2554	<b>ขั้น Act (A1)</b> <b>ระยะที่ 1</b> ครูให้ผลสะท้อนการปฏิบัติงานวิจัยของผู้ปกครอง และชุมชนเพื่อปรับปรุงการดำเนินการ <b>ระยะที่ 2</b> ครูให้ผลสะท้อนให้ผู้วิจัยทราบว่าผลการดำเนินการประสบความสำเร็จ	-ผู้วิจัย -ครูที่ปรึกษา -ครู 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ -ครูกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	<b>ระยะที่ 1</b> ครูสะท้อนให้ผู้วิจัยทราบว่าพฤติกรรมที่เป็นปัญหามีแหล่งและสาเหตุที่ยังคงอยู่ จึงต้องดำเนินการวางแผนร่วมกันเพื่อแก้ไขลดพฤติกรรมดังกล่าว <b>ระยะที่ 2</b> ครูสะท้อนให้ผู้วิจัยทราบว่าพฤติกรรมที่เป็นปัญหาลดลง และนักเรียนมีทักษะชีวิตที่ดีขึ้น

ผู้วิจัยสามารถสรุปขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน ดังตารางที่ 4.20 ดังนี้

ตารางที่ 4.20 สรุปการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน

ช่วงเวลา ในการวิจัย	กิจกรรม	ผู้เกี่ยวข้อง	ผลการดำเนินการ
สัปดาห์ที่ 2 เดือนธันวาคม 2553	<b>ขั้น Plan (P2)</b> <b>ระยะที่ 1</b> ครูวางแผนการดำเนินการเพื่อนำความรู้ที่ได้จากผู้วิจัยไปดำเนินการกับผู้ปกครองและชุมชน	ครูที่ปรึกษา -ครู 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ -ครูกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	<b>ระยะที่ 1</b> ครูสามารถดำเนินการตามแผนที่วางไว้ และสามารถอธิบายให้ผู้ปกครอง และชุมชนเข้าใจได้
สัปดาห์ที่ 4 เดือนมกราคม 2554	<b>ระยะที่ 2</b> ครูวางแผนการแก้ไขและวิธีดำเนินการลดพฤติกรรมสูบบุหรี่และดื่มเหล้า		<b>ระยะที่ 2</b> ครูสามารถนำแผนที่วางไว้ไปดำเนินการได้ โดยความร่วมมือของผู้ปกครอง และชุมชน
สัปดาห์ที่ 3 เดือนธันวาคม 2553 ถึง สัปดาห์ที่ 3 เดือนมีนาคม 2554	<b>ขั้น Do (D2)</b> <b>ระยะที่ 1</b> ครูนัดหมาย ผู้ปกครอง และชุมชน ชี้แจงให้เห็นความสำคัญของเรื่องที่ทำวิจัย จากนั้นร่วมกันหาแนวทางเพื่อลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียน	ครูที่ปรึกษา -ครู 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ -ครูกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน -ผู้ปกครอง จำนวน 50 คน -ชุมชนหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ จำนวน 10 คน	<b>ระยะที่ 1</b> ผู้ปกครอง และชุมชน เข้าใจ และสามารถดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนร่วมกับครูได้ และให้ความร่วมมือ
สัปดาห์ที่ 4 เดือนมกราคม 2554	<b>ระยะที่ 2</b> ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมตามแผนที่วางไว้		<b>ระยะที่ 2</b> ผู้ปกครอง และชุมชนให้ความร่วมมือในการดำเนินการ

ตารางที่ 4.20 สรุปการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน (ต่อ)

ช่วงเวลาในการวิจัย	กิจกรรม	ผู้เกี่ยวข้อง	ผลการดำเนินการ
สัปดาห์ที่ 4 เดือนธันวาคม 2553	<b>ชั้น Check (C2)</b> <b>ระยะที่ 1</b> ครูตรวจสอบการดำเนินการของผู้ปกครอง และชุมชนในการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม <b>ชั้น Check (C2)</b> <b>ระยะที่ 2</b> ครูตรวจสอบการดำเนินการลดพฤติกรรมสูบบุหรี่และดื่มเหล้า	-ครูที่ปรึกษา -ครู 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ -ครูกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน -ผู้ปกครอง จำนวน 50 คน -ชุมชนหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ จำนวน 10 คน	<b>ระยะที่ 1</b> ผู้ปกครอง และชุมชนสามารถแสดงบทบาทผู้เกี่ยวข้องในการดูแลนักเรียนได้ และให้ความร่วมมือในการดำเนินการกับครู <b>ระยะที่ 2</b> ผู้ปกครอง และชุมชนดำเนินแนวทางงามที่ได้วางแผนไว้เพื่อลดพฤติกรรมสูบบุหรี่และดื่มเหล้า
สัปดาห์ที่ 1 เดือนมกราคม 2554 ถึง สัปดาห์ที่ 4 เดือนมีนาคม 2554	<b>ชั้น Act (A2)</b> <b>ระยะที่ 1</b> ผู้ปกครอง และชุมชนให้ผลสะท้อนการดำเนินการแก่ครู <b>ระยะที่ 2</b> ผู้ปกครองและชุมชนให้ผลสะท้อนการดำเนินการแก่ครู	-ครูที่ปรึกษา -ครู 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ -ครูกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน -ผู้ปกครอง จำนวน 50 คน -บุคคลที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ จำนวน 10 คน	<b>ระยะที่ 1</b> นักเรียนยังคงมีพฤติกรรมสูบบุหรี่และดื่มเหล้าอยู่ ควรกลับไปดำเนินการแก้ไขใหม่ <b>ระยะที่ 2</b> สามารถลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนได้ ประสบความสำเร็จในการดำเนินการ

จากการที่ผู้วิจัยได้ทดลองใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน สามารถสรุปกระบวนการตามแนวทางในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนได้ ดังตารางที่ 4.21 นี้

ตารางที่ 4.21 สรุปกระบวนการในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

แนวทาง	ผู้เกี่ยวข้อง	บทบาท	กิจกรรม
1.การสร้างความตระหนักในตนเอง	-ครู -นักเรียน	<b>บทบาทของครู</b> - ครูเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมให้นักเรียนมานั่งรวมกัน จากนั้นครูแจกอุปกรณ์ ได้แก่ กระดาษปากกา แล้วให้นักเรียนแต่ละคนเขียนข้อความเกี่ยวกับพฤติกรรมตนเอง จากนั้นม้วนใส่กล่องกระดาษ แล้วให้นักเรียนแต่ละคนจับกระดาษในกล่องขึ้นมา แล้วบอกผลเสียและแนวทางแก้ไขของการมีพฤติกรรมเช่นนั้น <b>บทบาทของนักเรียน</b> -ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม ร่วมแสดงความคิดเห็น	<b>กิจกรรม: กระจกสะท้อนตน</b> <b>การดำเนินกิจกรรม:</b> ให้นักเรียนแต่ละคนเขียนบอกเล่าพฤติกรรมของตนเองลงใส่กระดาษ โดยไม่ต้องระบุชื่อ แล้วม้วนกระดาษใส่กล่อง จากนั้นให้นักเรียนแต่ละคน จับขึ้นมา แล้วบอกถึงผลเสียที่มีพฤติกรรมเช่นนั้น พร้อมบอกแนวทางแก้ไข
2. การชี้ให้เห็นผลเสียของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา	-ครู -นักเรียนรุ่นพี่ -นักเรียน	<b>บทบาทของครู</b> -คอยดูแลการดำเนินกิจกรรมและสรุปข้อคิดที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมครั้งนี้ <b>บทบาทของนักเรียนรุ่นพี่</b> -บอกเล่าเรื่องราวของตนเองเพื่อให้รุ่นน้องได้เห็นผลเสียของการมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา <b>บทบาทของนักเรียน</b> -ร่วมกันแสดงความคิดเห็น และบอกข้อคิดที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมครั้งนี้	<b>กิจกรรม: แนะนำองจากพี่</b> <b>การดำเนินกิจกรรม:</b> ให้รุ่นพี่ที่เคยมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้แก่ ติดเกม ทะเลาะวิวาท หนีเรียน ดื่มเหล้า สูบบุหรี่ มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และลักขโมย มาบอกเล่าถึงผลเสียที่เกิดขึ้นกับตนเอง

ตารางที่ 4.21 สรุปกระบวนการในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน (ต่อ)

แนวทาง	ผู้เกี่ยวข้อง	บทบาท	กิจกรรม
3. การสร้างแบบอย่างที่ดี	-ครู -นักเรียนที่เป็นแบบอย่างที่ดี ได้แก่ ประธานนักเรียน นักเรียนเรียนดีนักเรียนประพฤติดีนักเรียนที่ได้รับรางวัลจากการแข่งขัน -คนในชุมชนที่เป็นแบบอย่างที่ดี -นักเรียน	<b>บทบาทของครู</b> - ครูเป็นผู้ดูแลนักเรียนระหว่างดำเนินกิจกรรม และเป็นผู้สรุปข้อคิดที่ได้จากการดำเนินกิจกรรม <b>บทบาทของนักเรียนและคนในชุมชนที่เป็นแบบอย่างที่ดี</b> -บอกเล่าเรื่องราวและข้อคิดในการดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จ <b>บทบาทของนักเรียน</b> -ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม ร่วมแสดงความคิดเห็น และข้อคิดที่ได้จากการดำเนินกิจกรรม	<b>กิจกรรม: ปลูกฝังสิ่งดี ซึ่ชีวิตก้าวหน้า</b> <b>การดำเนินกิจกรรม:</b> ให้นักเรียนที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ ประธานนักเรียน นักเรียนเรียนดีนักเรียนประพฤติดี นักเรียนที่ได้รับรางวัลจากการแข่งขัน หรือคนในชุมชนมาบอกเล่าประสบการณ์การของการปฏิบัติ นำตนเองไปสู่ความสำเร็จ
4. การอบรมขัดเกลาจิตใจ	-ครู -ผู้ปกครอง -นักเรียน	<b>บทบาทของครู</b> -คอยดูแลการดำเนินกิจกรรม และสรุปข้อคิดที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมครั้งนี้ <b>บทบาทของผู้ปกครอง</b> -อบรม ตักเตือน สั่งสอนให้นักเรียนประพฤติตนเป็นคนดี และแสดงความรู้สึกที่มีต่อตัวนักเรียน <b>บทบาทของนักเรียน</b> -ร่วมกันแสดงความคิดเห็น และบอกข้อคิดที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมครั้งนี้	<b>กิจกรรม: รักนี้ ยิ่งใหญ่</b> <b>การดำเนินกิจกรรม:</b> ให้ผู้ปกครองได้แสดงความรู้สึกถึงลูกเกี่ยวกับพฤติกรรมของลูก แล้วให้ลูกแสดงความรู้สึกต่อผู้ปกครอง



ตารางที่ 4.21 สรุปกระบวนการในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน(ต่อ)

แนวทาง	ผู้เกี่ยวข้อง	บทบาท	กิจกรรม
5. การดูแลจาก คนรอบข้าง	-ครู -ผู้ปกครอง -ชุมชน -นักเรียน	<b>บทบาทของครู</b> - ครูเป็นผู้ดูแลนักเรียนระหว่าง ดำเนินกิจกรรม คอยดูแล สอดส่องพฤติกรรมนักเรียน และ เป็นผู้สรุปข้อคิดที่ได้จากการ ดำเนินกิจกรรม <b>บทบาทของผู้ปกครอง</b> -ผู้ปกครองคอยดูแลนักเรียนขณะ อยู่ที่บ้าน ให้การอบรม ความรัก และคำปรึกษากับลูก <b>บทบาทของชุมชน</b> -ชุมชนคอยเป็นหูเป็นตา ดูแล สอดส่องพฤติกรรมของนักเรียน <b>บทบาทของนักเรียน</b> -ประพฤติตนเป็นศิษย์ที่ดีของครู ลูกที่ดีของพ่อแม่ และคนที่ดีของ ชุมชน และเชื่อฟังคำสั่งสอนของ ผู้ใหญ่	<b>กิจกรรม:</b> กำลังใจ <b>การดำเนินกิจกรรม:</b> ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ร่วมกัน ดูแล สอดส่องพฤติกรรมของ นักเรียน ทั้งในและนอกสถานศึกษา
6. การลด พฤติกรรมดื่ม เหล้าและสูบบุหรี่	- ครู - นักเรียน	<b>บทบาทของครู</b> -คอยดูแลการดำเนินกิจกรรม และสรุปข้อคิดที่ได้จากการ ดำเนินกิจกรรมครั้งนี้ <b>บทบาทของนักเรียน</b> -ให้ความร่วมมือในการดำเนิน กิจกรรม มีมารยาทในการดู ร่วม แสดงความคิดเห็นและข้อคิดที่ได้ จากการดำเนินกิจกรรม	<b>กิจกรรม:</b> ดูวิดีโอทัศน์ <b>การดำเนินกิจกรรม:</b> ให้ นักเรียนดูวิดีโอทัศน์เกี่ยวกับโทษ ของเหล้าและบุหรี่ <b>กิจกรรม :</b> เปิดใจ <b>การดำเนินกิจกรรม:</b> ให้ นักเรียนบอกเหตุผลที่ไม่สามารถ เลิกเหล้าและบุหรี่ได้

## ตอนที่ 4 ผลการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน

ผลที่เกิดขึ้นจากการทดลองโดยการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยสามารถแบ่ง 2 ด้าน คือ 1) ด้านพฤติกรรมนักเรียน 2) ด้านทักษะชีวิตนักเรียน ดังมีรายละเอียด ดังนี้

### 1. ด้านพฤติกรรมนักเรียน

จากทดลองโดยการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ผลที่เกิดขึ้นจะเกิดกับพฤติกรรมนักเรียน โดยนักเรียนนั้นมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาลดลงและมีทักษะชีวิตที่ดีในการตระหนักคุณค่าในตนเอง รู้จักวิเคราะห์ แยกแยะว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ดีและไม่ดี ผู้วิจัยได้นำเสนอผลที่ได้จากข้อมูลมาจาก 2 แหล่ง ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน แบบสัมภาษณ์ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

#### 1.1) ข้อมูลจากแบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน

จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน พบว่า นักเรียนที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่าง ๆ ทั้ง 7 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมติดเกม นักเรียนที่มีพฤติกรรมทะเลาะวิวาท กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมหนีเรียน กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมดื่มเหล้า กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมสูบบุหรี่ กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และกลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมลักขโมย ซึ่งผู้วิจัยพบว่า นักเรียนแต่ละกลุ่มพฤติกรรมนั้นมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาลดลงและมีทักษะชีวิตที่ดีสังเกตจากคะแนนทักษะชีวิตอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง โดยกลุ่มนักเรียนที่มีคะแนนทักษะชีวิตสูงที่สุด คือ กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมลักขโมย รองลงมา คือ กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมทะเลาะวิวาท กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมติดเกม กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมดื่มเหล้า กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมหนีเรียน กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมสูบบุหรี่ และกลุ่มนักเรียนที่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ตามลำดับ

#### 1.2) ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ครู ผู้ปกครอง และชุมชน

จากการที่ผู้วิจัยดำเนินการใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับครู แล้วให้ครูดำเนินการต่อในลักษณะวงจรเช่นเดียวกันกับผู้ปกครอง และชุมชน พบว่า ครู ผู้ปกครอง และชุมชนมีความพึงพอใจในผลการดำเนินการวิจัย เนื่องจากนักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาลดลงและตระหนักรู้ถึงคุณค่าของตนมากยิ่งขึ้น รู้จักการคิด วิเคราะห์ แยกแยะสิ่งต่าง ๆ ได้ว่าสิ่งใดควรทำและสิ่งใดไม่ควรทำ ซึ่งครู ผู้ปกครองต่างพึงพอใจในพฤติกรรมของนักเรียน และอยากให้

ความร่วมมือมือเช่นนี้เพื่อช่วยกันดูแลนักเรียนให้มีพฤติกรรมที่ดีต่อไป ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ของครูผู้ปกครอง และชุมชนเกี่ยวกับพฤติกรรมนักเรียน มีรายละเอียด ดังนี้

“...นักเรียนนั้นตั้งใจเรียนดีขึ้น สืบเนื่องจากการส่งงาน นักเรียนจะส่งงานครูในทุกรายวิชาดีขึ้นกว่าแต่ก่อน...”

ครูที่ปรึกษาตอน ก (14 ก.พ.54)

“...นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น สนใจที่จะเรียน

ครูที่ปรึกษาตอน ข (14 ก.พ.54)

“...จากการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เขาก็ปรับเปลี่ยนตัวเองได้นะ ตอนแรกนึกว่าจะแย่แล้วเพราะเขาน่าห่วงที่สุดเลย ดีด้วย...”

ครูคณิตศาสตร์ (14 ก.พ.54)

“...เขาก็ทำตัวดีขึ้นนะ ก็ดีใจ ที่ทำให้เขาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี อยากให้เขาตั้งใจมากกว่านี้ จะได้เป็นประโยชน์กับตัวเขาเอง...”

ครูภาษาไทย (25 ก.พ.54)

“...ลูกเล่นเกมน้อยลง เอาเวลาไปออกกำลังกาย สนใจเรียนมากขึ้น พอใจนะ ที่เห็นเขาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเอง...”

ผู้ปกครองเลขที่ 1 (25 ก.พ.54)

“...พฤติกรรมดีขึ้นนะ...เขาจะเล่นเกมลดลง ตั้งใจทำงาน ทำการบ้าน ดีใจมากเลยที่ลูกคิดได้แบบนี้ อยากให้ลูกคิดได้แบบนี้ตั้งนานแล้ว...”

ผู้ปกครองเลขที่ 2 (25 ก.พ.54)

“...ตกใจเลยนะ ที่เขาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแย่ ๆ ที่เป็นอยู่ ต้องขอบคุณคุณครูและทุกคนที่เข้ามาช่วยกันวางแนวทางและกิจกรรมต่าง ๆ ให้เด็ก ๆ ...”

ผู้ปกครองเลขที่ 3 (25 ก.พ.54)

“...ลูกอ่าหรือ...ก็เล่นเกมน้อยลงนะเดี๋ยวนี้ เอาเวลามาช่วยเรามากขึ้น เราจะทำงานรับจ้างทั่วไป ทำความสะอาดบ้าน จัดสวน ตัดหญ้า ลูกก็จะมาช่วยทำงาน ดีขึ้น ๆ ...”

ผู้ปกครองเลขที่ 4 (25 ก.พ.54)

“...จะเห็นเขามาช่วยแม่มากขึ้น ทำงาน หาเงิน บางวันก็มาทิ้งชุดนักเรียนเลยนะ...”

นางมา (นามสมมติ) (26 ก.พ.54)

“...เขากลับบ้านเร็วขึ้นจากแต่ก่อนมากถึงมากที่สุด เพราะปกติจะไปแวะ ไปไหนต่อไหน ดีใจที่ลูกไม่โดด เลิกเกม เหล้า บุหรี่ได้ ...”

ผู้ปกครองเลขที่ 5 (25 ก.พ.54)

“...เขาก็ไม่ค่อยได้มาแวะแล้ว...ปกติจะเห็นเขามาแวะกับเพื่อนก่อน คุยกันนานมากเลย  
ไม่รู้ว่าคุณอะไรกัน...”

ผู้ปกครองเลขที่ 5 (25 ก.พ.54)

“...ก็ไม่มีปัญหาเหมือนก่อนนะ ทำตัวดีขึ้น ไม่ทะเลาะกับรุ่นพี่เหมือนเช่นเคย หรือปัญหา  
ต่าง ๆ มากมายที่เคยกระทำทั้งหลาย นุหรี อีกด้วย...”

ผู้ปกครองเลขที่ 6 (25 ก.พ.54)

“...ก็เห็นว่าทำตัวดีขึ้น ไม่ไปทะเลาะวิวาทกับใครแล้ว...”

นายวอ (นามสมมติ) (27 ก.พ.54)

“...เขาจะไม่เล่นเกมเหมือนแต่ก่อน ตอนนั้นบ้ามาก ตอนนี้อาเวลาไปทวนตำรามาก  
ยิ่งขึ้น แล้วก็ส่งเขาไปเรียนคณิตศาสตร์กับภาษาอังกฤษเพิ่มเติม...”

ผู้ปกครองเลขที่ 7 (25 ก.พ.54)

“...ดีใจที่ลูกกลับตัวได้ บางทีการปลุกฝังเขาสม่ำเสมอก็เป็นสิ่งที่ดี อยากให้เขาทำตัวดี ๆ  
เหมือนที่เป็นอยู่แบบนี้...”

ผู้ปกครองเลขที่ 8 (25 ก.พ.54)

“...เขาทำตัวดีขึ้นนะ และจะเป็นคนชอบทำกิจกรรมนะ ตอนแรกอยากให้เขาตั้งใจเรียน  
อย่างเดียว ไม่อยากให้ทำอะไร แต่ในเมื่อเขาชอบ เราก็สนับสนุนเขา...”

ผู้ปกครองเลขที่ 9 (25 ก.พ.54)

“...กล้าแสดงออกดี แล้วก็เขาก็คิดว่าสิ่งไหนดี สิ่งไหนไม่ดี...”

นางสวอย (นามสมมติ) (27 ก.พ.54)

“...ดีใจที่ลูกทำตัวดี อยากให้ครูช่วยกันดูแลลูกแบบที่ทำอยู่ รู้สึกว่า การที่เราใส่ใจเด็ก  
มันทำให้เขาเป็นคนดีได้ ทำตัวดีได้ มากกว่าอยู่เฉย ๆ ...”

ผู้ปกครองเลขที่ 10 (25 ก.พ.54)

จะเห็นได้ว่า ผลของการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวทางทั้ง 5 แนวทาง ได้แก่ 1) การ  
สร้างความตระหนักในตนเอง 2) การชี้ให้เห็นผลเสียของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา 3) การสร้าง  
แบบอย่างที่ดี 4) การอบรมขัดเกลาจิตใจนักเรียน 5) การดูแลจากคนรอบข้างในกิจกรรมต่าง ๆ  
ได้แก่ 1) กิจกรรมกระจกสะท้อนตนเอง 2) กิจกรรมแนะนำน้องจากพี่ 3) กิจกรรมปลุกฝังสิ่งดี ซีวี  
ก้าวหน้า 4) รักนี้ยิ่งใหญ่ และ 5) กำลังใจ รวมทั้งกิจกรรมคู่วิดีทัศน์และเปิดใจ ที่ร่วมกันคิดและ  
นำเสนอไว้ นั้น เป็นกระบวนการที่จะลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนได้ กล่าวคือ นักเรียน  
ตั้งใจเรียนมากยิ่งขึ้น เข้าเรียนครบ ทำงานที่ได้รับมอบหมายและทำการบ้านส่งตามที่ครูกำหนด  
รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น ไม่มีเรื่องแจ้งทางฝ่ายกิจการนักเรียน และยังพัฒนา

ทักษะชีวิตให้นักเรียนให้ตระหนักรับรู้ แยกแยะสิ่งดีและไม่ดีได้ด้วยตนเอง ส่วนผลทางอ้อม คือ ร้านค้าสะดวกซื้อมียอดจำหน่ายเหล่าและบุหรี่ย่อยลงในร้านที่กลุ่มทดลองไปซื้อประจำ ร้านเกมมี ยอดการเล่นเกมนลดลง และนักเรียนมีเพื่อนสนิทมากขึ้น ดังตารางที่ 4.22 ดังนี้

ตารางที่ 4.22 พฤติกรรมของนักเรียนหลังจากเข้าร่วมกิจกรรม

กิจกรรม	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ครู	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ปกครอง	ข้อมูลการสัมภาษณ์ ชุมชน
กิจกรรมกระจก สะท้อนตนเอง	นักเรียนกล้าแสดงออก อย่างมีเหตุผล แล้วรู้จัก เรียบเรียงความคิดของ ตนเองมากขึ้น	นักเรียนสามารถรับรู้และ รับทราบพฤติกรรมของตน พร้อมแนวทางการแก้ปัญหา จากเพื่อน ๆ	นักเรียนได้เรียนรู้ตนเองมาก ยิ่งขึ้น และได้แนวทางในการ แก้ไขพฤติกรรมของตนเอง
กิจกรรมแนะ น่องจากพี่	นักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็น ปัญหาต่าง ๆ ลดลง ทั้งติด เกม การเข้าร้านเกมลดลง เข้าเรียนสม่ำเสมอ สังเกต จากบันทึกการสอน และ ไม่ได้รับแจ้ง	นักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็น ประโยชน์มากขึ้นด้วยการ ออกกำลังกายและช่วยงาน พ่อแม่ ทำการบ้าน และมี เงินออมมากขึ้น	นักเรียนเข้าร้านเกมลดลงทำ ให้ออดขายน้อย และจากร้าน ที่นักเรียนไปซื้อเหล้าบุหรี่ ประจำมีออดขายน้อยลง
กิจกรรมปลูกฝัง สิ่งดี ซื่อสัตย์	นักเรียนตั้งใจเรียน ส่งงาน และทำการบ้านตามที่ครู กำหนด	ผู้ปกครองไม่ได้รับแจ้งจาก ครูที่ปรึกษาเกี่ยวกับ พฤติกรรมที่เป็นปัญหา ลดลง นักเรียนกลับบ้านตรง เวลา และช่วยงานพ่อแม่ มากขึ้น	นักเรียนช่วยพ่อแม่ทำงาน ขายของ รับจ้าง และใช้เวลา ว่างหลังเลิกเรียนออกกำลังกาย กับเพื่อน และไม่พูดจา โว้ยวายเมื่อเช่นที่ผ่านมา
กิจกรรมรักนี้ ยิ่งใหญ่	นักเรียนตั้งใจเรียนมาก ยิ่งขึ้น ไม่คุยกันขณะเรียน และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็น ประโยชน์	นักเรียนช่วยงานพ่อแม่ รับผิดชอบ กลับบ้านเร็วขึ้น พูดจาสุภาพขึ้น	นักเรียนรู้จักช่วยพ่อแม่ทำงาน มากกว่าแต่ก่อน

ตารางที่ 4.22 พฤติกรรมของนักเรียนหลังจากเข้าร่วมกิจกรรม (ต่อ)

กิจกรรม	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ครู	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ปกครอง	ข้อมูลการสัมภาษณ์ ชุมชน
กิจกรรมกำลังใจ	นักเรียนตั้งใจเรียน ไม่หนีเรียน ทะเลาะวิวาท ต้มเหล้าสูบบุหรี่ หรือมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์	นักเรียนรู้จักหน้าที่ของตนเอง กลับบ้านตรงเวลา แส ด ง อ อ ก ท ำ ง ส ี ห ำ อารมณ์ดี พุดจาไพเราะ	นักเรียนยิ้มแย้มแจ่มใส มีอัธยาศัยดี รู้จักคนเยอะขึ้น มีเพื่อนเพิ่มมากขึ้น
กิจกรรมลดการต้มเหล้าและสูบบุหรี่	นักเรียนมีความกลัวโทษที่เกิดจากการต้มเหล้าและสูบบุหรี่ ตั้งใจเรียนมากขึ้น	นักเรียนรู้จักเก็บเงิน ออมเงิน ใช้เวลาในการออกกำลังกาย	นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดี ประพฤติตัวเหมาะสม ไม่สูบบุหรี่ หรือ ต้มเหล้า ในที่สาธารณะ

## 2. ด้านทักษะชีวิตของนักเรียน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวัดทักษะชีวิตของนักเรียนกลุ่มทดลอง คือ กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เข้าร่วมในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 1 ห้อง จำนวน 50 คน และนักเรียนกลุ่มเปรียบเทียบ กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั่วไป 1 ห้อง จำนวน 50 คน โดยใช้สถิติวิเคราะห์ t-test

เมื่อวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนทักษะชีวิต พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยหลังการทำวิจัย (Post-test) มากกว่าก่อนการทำวิจัย (Pre-test) โดยมีคะแนนเฉลี่ย 4.12 อยู่ในระดับสูง และ 2.85 อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ในขณะที่นักเรียนกลุ่มเปรียบเทียบมีคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการทำวิจัยที่ใกล้เคียงกัน โดยมีคะแนนเฉลี่ย 2.83 และ 2.79 อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของความแปรผัน (CV) พบว่า กลุ่มทดลองก่อนการทำวิจัยมีการกระจายของคะแนนมากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มเปรียบเทียบหลังการทำวิจัย, กลุ่มทดลองหลังการทำวิจัย, และกลุ่มเปรียบเทียบก่อนการทำวิจัย (CV = 8.42, 5.73, 5.34 และ 5.30 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ พบว่า คะแนนจากการวัดมีความเบ้ซ้ายในกลุ่มทดลองก่อนทำวิจัย กลุ่มเปรียบเทียบก่อนการทำวิจัย และกลุ่มเปรียบเทียบหลังการทำวิจัย แสดงว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้คะแนนมากกว่าค่าเฉลี่ย (Sk = -0.33, -2.07 และ -1.77 ตามลำดับ) และคะแนนจากการวัดมีความเบ้ขวาในกลุ่มทดลองหลังการทำวิจัย แสดงว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้คะแนนน้อยกว่าคะแนนเฉลี่ย (Sk = 0.39) เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง พบว่า มีความโด่งสูงกว่าค่าปกติในกลุ่มทดลองหลังการทำวิจัย กลุ่มเปรียบเทียบก่อนการทำวิจัย และกลุ่มเปรียบเทียบหลัง

การทำวิจัย แสดงว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีคะแนนเกาะกลุ่มกัน ( $Ku = 0.79, 8.12$  และ  $6.00$ ) และมีความโด่งแบนกว่าโค้งปกติในกลุ่มทดลองก่อนการทำวิจัย แสดงว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีคะแนนกระจายและแตกต่างกันมาก ( $Ku = -0.91$ ) ดังตารางที่ 4.23 ดังนี้

ตารางที่ 4.23 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนที่ได้จากแบบวัดทักษะชีวิตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทั้งก่อนการวิจัยและหลังการวิจัยของกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

ค่าสถิติ										
กลุ่ม		N	Min	Max	Mean	SD	CV	Sk	Ku	
กลุ่มทดลอง	ก่อน	50	2	3	2.85	0.24	8.42	-0.33	-0.91	
	หลัง	50	4	5	4.12	0.22	5.34	0.39	0.79	
กลุ่มเปรียบเทียบ	ก่อน	50	2	3	2.83	0.15	5.30	-2.07	8.12	
	หลัง	50	2	3	2.79	0.16	5.73	-1.77	6.00	

เมื่อวิเคราะห์ด้วย t-test แบบ Independent ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า ก่อนการทำวิจัย นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีคะแนนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งพิจารณาจากค่าสถิติทดสอบ Levene's Test ( $sig = 0.00$ ) แสดงว่า ความแปรปรวนของทั้งสองกลุ่มไม่เท่ากัน จากนั้นพิจารณาจากสถิติทดสอบ t จากผลการทดสอบความแปรปรวน ค่า  $t = 0.38$   $p = 0.70$  (ค่า  $p > \alpha$ ) แสดงว่า นักเรียนกลุ่มทดลองและนักเรียนกลุ่มเปรียบเทียบมีคะแนนไม่แตกต่างกัน และหลังการทำวิจัย นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีคะแนนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งพิจารณาจากค่าสถิติทดสอบ Levene's Test ( $sig = 0.07$ ) แสดงว่า ความแปรปรวนของทั้งสองกลุ่มเท่ากัน จากนั้นพิจารณาจากสถิติทดสอบ t จากผลการทดสอบความแปรปรวน ค่า  $t = 0.00$   $p = 0.00$  (ค่า  $p < \alpha$ ) แสดงว่า นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีคะแนนแตกต่างกัน

เมื่อวิเคราะห์ภายในกลุ่มด้วย t-test แบบ Paired-Sample t-test พบว่า กลุ่มทดลองนักเรียนมีคะแนนก่อนและหลังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยหลังการทำวิจัยสูงกว่าก่อนการทำวิจัยซึ่งพิจารณาจากค่าเฉลี่ย (2.85 และ 4.12 ตามลำดับ) และกลุ่มเปรียบเทียบ นักเรียนมีคะแนนก่อนและหลังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นเดียวกัน โดยก่อนการทำวิจัยสูงกว่าหลังการทำวิจัยซึ่งพิจารณาจากค่าเฉลี่ย (2.83 และ 2.79 ตามลำดับ) ดังตารางที่ 4.24 ดังนี้

ตารางที่ 4.24 สรุปผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

	กลุ่มทดลอง (1)		กลุ่มเปรียบเทียบ (2)		Levene's Test	T	P	ผลการทดสอบ
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD				
ก่อนวิจัย	2.85	0.24	2.83	0.15	0.00	0.38	0.70	(1) = (2)
หลังวิจัย	4.12	0.22	2.79	0.16	0.07	34.56	0.00*	(1) > (2)
t	-32.36		4.57					
p	0.00*		0.00*					
ผลการทดสอบ	(หลัง) > (ก่อน)		(ก่อน) > (หลัง)					

\*p &lt; 0.05

หลังจากที่นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตามแนวทางที่ครู ผู้ปกครอง และชุมชน สามารถสรุปการสังเกตพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงและทักษะชีวิตของนักเรียนได้ ดังตาราง 4.25 ดังนี้

ตารางที่ 4.25 สรุปพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงของนักเรียน

พฤติกรรมที่เป็นปัญหา	พฤติกรรมของนักเรียนก่อนดำเนินการวิจัย	พฤติกรรมของนักเรียนหลังดำเนินการวิจัย	คะแนนทักษะชีวิต	ระดับ
1.ติดเกม	นักเรียนมาโรงเรียนสาย เลิกเรียนก็จะเข้าร้านเกม หรือรีบไปเล่นเกมที่บ้าน เพื่อนหรือที่บ้านตนเอง	นักเรียนใช้เวลาในการออกกำลังกายและทบทวนหนังสือ ทำการบ้านมากขึ้น ช่วยเหลืองานบ้านพ่อแม่	ก่อน = 2.84 หลัง = 4.11	ปานกลาง สูง
2.ทะเลาะวิวาท	นักเรียนใจร้อน มีเรื่องทะเลาะกับรุ่นพี่และกลุ่มเพื่อนทั้งต่างห้องและห้องเดียวกัน พูดจาโผงผางเสียงดัง	นักเรียนรู้จักพูดจาด้วยเหตุผลมากยิ่งขึ้น ใจเย็น ไม่มีปากเสียงกับเพื่อนหรือรุ่นพี่	ก่อน = 2.87 หลัง = 4.13	ปานกลาง สูง
3.หนีเรียน	นักเรียนไม่เข้าเรียนในรายวิชาต่าง ๆ ไม่ส่งงานครู ตามกำหนด ไม่ทำการบ้าน บางครั้งนักเรียนก็ไม่มาโรงเรียน	นักเรียนเข้าเรียนทุกคาบ และทำงานส่งครู ทำการบ้านส่ง และเมื่อขาดเรียนก็สามารถเขียนอธิบายสาเหตุได้	ก่อน = 2.77 หลัง = 4.04	ปานกลาง สูง



ตารางที่ 4.25 สรุปพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงของนักเรียน (ต่อ)

พฤติกรรมที่เป็นปัญหา	พฤติกรรมของนักเรียนก่อนดำเนินการวิจัย	พฤติกรรมของนักเรียนหลังดำเนินการวิจัย	คะแนนทักษะชีวิต	ระดับ
4.ดื่มเหล้า	นักเรียนชอบจับกลุ่มกับเพื่อนตามร้านหรือบ้านเพื่อน กลับบ้านเย็นหรือดึก	นักเรียนใช้เวลาในการเล่นฟุตบอล ตะกร้อ ใช้เวลาในการออกกำลังกายมากขึ้น	ก่อน = 2.75 หลัง = 4.06	ปานกลาง  สูง
5.สูบบุหรี่	นักเรียนแอบสูบบุหรี่หลังห้องน้ำ หรือสูบบุหรี่ที่บ้าน หรือในที่สาธารณะ เช่น ตลาด ร้านค้า ป้ายรถประจำทาง	นักเรียนมีเงินเก็บมากขึ้น ใช้เวลาในการออกกำลังกายและให้เวลาอยู่กับครอบครัวมากกว่าการอยู่คนเดียว	ก่อน = 2.64 หลัง = 3.95	ปานกลาง  ค่อนข้างสูง
6.มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร	นักเรียนไม่มาโรงเรียน ไม่อยู่บ้านหลาย ๆ วัน จนผู้ปกครองต้องไปตาม เมื่อถามก็จะเงียบ	นักเรียนมาโรงเรียนตามปกติ และเมื่อมีปัญหาใด ๆ จะเปิดเผยกับผู้ปกครองและครูมากกว่าแต่ก่อน	ก่อน = 2.81 หลัง = 3.93	ปานกลาง  ค่อนข้างสูง
7.ลักขโมย	นักเรียนจะชอบปลีกตัวคนเดียว และหยิบสิ่งของของผู้อื่นโดยไม่ขออนุญาต และชอบอ้างว่าผู้อื่นให้หยิบหรือมีผู้อื่นมานำฝากไว้	นักเรียนสัญญาว่าจะไม่ประพฤติเช่นนั้นอีก เพราะการลักขโมยเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย และกลัวที่จะต้องเข้าคุก	ก่อน = 2.88 หลัง = 4.15	ปานกลาง  สูง

จะเห็นได้ว่า หลังจากดำเนินการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างชัดเจนและมีคะแนนทักษะชีวิตที่สูงขึ้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปเป็นกรณีศึกษาในแต่ละกลุ่มพฤติกรรมที่เป็นปัญหาที่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและมีคะแนนทักษะชีวิตสูงขึ้นสามอันดับแรก ดังตารางที่ 4.26 ดังนี้

ตารางที่ 4.26 ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทักษะชีวิตรายกรณีตามกลุ่มพฤติกรรม

กรณีศึกษา	พฤติกรรม ก่อนการวิจัย	พฤติกรรม หลังการวิจัย	คะแนน ทักษะชีวิต ก่อน	คะแนน ทักษะชีวิต หลัง	ผลต่าง คะแนน ทักษะ ชีวิต	แนวทางที่ ส่งผลต่อการ เปลี่ยนแปลง
<b>กลุ่มพฤติกรรมติดเกม</b>						
เลขที่ 24	ชอบไปเล่นเกมตามคำชวนของเพื่อน	ใช้เวลาในการออกกำลังกายและช่วยพ่อแม่ค้าขาย	2.50	4.33	1.83	-การสร้างแบบอย่างที่ดี
เลขที่ 2	ชอบนั่งเล่นเกมออนไลน์ไม่ชอบทำการบ้าน	ตั้งใจเรียนมากขึ้น ช่วยแม่ทำงาน เขาของไปส่งลูกค้า	2.67	4.43	1.76	-การสร้าง ความตระหนัก ในตนเอง -การสร้าง แบบอย่างที่ดี
เลขที่ 46	ชอบชวนเพื่อนเข้าร้านเกมตรงข้ามโรงเรียน	ช่วยงานครูหลังเลิกเรียน รับผิดชอบบ้าน ช่วยงานแม่ซึ่งรับจ้างรีดผ้า	2.93	4.60	1.67	-การสร้าง แบบอย่างที่ดี
<b>กลุ่มพฤติกรรมทะเลาะวิวาท</b>						
เลขที่ 12	ชอบทะเลาะกับเพื่อนต่างกลุ่ม ชอบแกล้งเพื่อนแหย่เพื่อน	คุยกับเพื่อนต่างกลุ่มมากขึ้น เดินเป็นกลุ่มใหญ่ และชอบชวนเพื่อนเล่นกีฬา	2.43	4.27	1.84	-การชี้ให้เห็น ผลเสียของ พฤติกรรมที่ เป็นปัญหา
เลขที่ 3	ชอบชวนเพื่อนทะเลาะเป็นประจำ แกล้งเพื่อนทุกวัน	การพูดจาสุภาพขึ้น น้ำเสียงไม่ไว้วางใจ มีเหตุผล	2.37	3.93	1.56	-การสร้าง ความตระหนัก ในตนเอง

ตารางที่ 4.26 ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทักษะชีวิตรายกรณีตามกลุ่มพฤติกรรม (ต่อ)

กรณีศึกษา	พฤติกรรม ก่อนการวิจัย	พฤติกรรม หลังการวิจัย	คะแนน ทักษะชีวิต ก่อน	คะแนน ทักษะชีวิต หลัง	ผลต่าง คะแนน ทักษะ ชีวิต	แนวทางที่ ส่งผลต่อการ เปลี่ยนแปลง
กลุ่มพฤติกรรมทะเลาะวิวาท (ต่อ)						
เลขที่ 18	ไม่พอใจเพื่อน ชอบชวนทะเลาะ กับเพื่อนในชั้น เรียนเดียวกัน	มีเหตุผลมากขึ้น ใจเย็น และไม่ใช้ อารมณ์	2.63	4.10	1.47	-การสร้าง ความตระหนัก ในตนเอง
กลุ่มพฤติกรรมหนีเรียน						
เลขที่ 3	ไม่เข้าชั้นเรียน บ่อยครั้ง บางครั้ง ก็ไม่มาโรงเรียน	นักเรียนเข้าชั้น เรียนมากขึ้น และไม่ถูกบันทึก ชื่อในบันทึกการ สอนของครู	2.37	3.93	1.56	-การชี้ให้เห็น ผลเสียของ พฤติกรรมที่ เป็นปัญหา -การอบรมขัด เกลาจิตใจ นักเรียน
เลขที่ 18	เข้าชั้นเรียนช้า หนีเรียนเมื่อ ทำงานไม่เสร็จ เพราะกลัวถูกครู ตี	ทำการบ้านส่ง ทุกครั้ง เข้าชั้น เรียนก่อนครู	2.63	4.10	1.47	-การสร้าง ความตระหนัก ในตนเอง
เลขที่ 41	ไม่เข้าชั้นเรียน บ่อยครั้ง ทำให้ได้ มส. ในหลาย รายวิชา ไม่ตาม งานและการบ้าน ที่ครูมอบหมาย	เข้าชั้นเรียนตรง เวลา ทำงานที่ ครูมอบหมาย เมื่อไม่เข้าใจก็ ถามเพื่อน ให้ เพื่อนสอน การบ้าน	2.73	4.17	1.44	-การสร้าง ความตระหนัก ในตนเอง -การชี้ให้เห็น ผลเสียของ พฤติกรรมที่ เป็นปัญหา

ตารางที่ 4.26 ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทักษะชีวิตรายกรณีตามกลุ่มพฤติกรรม (ต่อ)

กรณีศึกษา	พฤติกรรม ก่อนการวิจัย	พฤติกรรม หลังการวิจัย	คะแนน ทักษะชีวิต ก่อน	คะแนน ทักษะชีวิต หลัง	ผลต่าง คะแนน ทักษะ ชีวิต	แนวทางที่ ส่งผลต่อการ เปลี่ยนแปลง
<b>กลุ่มพฤติกรรมดื่มเหล้า</b>						
เลขที่ 3	ชอบไปดื่มเหล้า กับเพื่อนต่างห้อง เป็นประจำ	นักเรียนค่อย ๆ ลดปริมาณ และ เลิกดื่ม มีเงิน ออมเหลือเก็บ มากยิ่งขึ้น	2.37	3.93	1.56	-การชี้ให้เห็น ผลเสียของ พฤติกรรมที่ เป็นปัญหา -การลด พฤติกรรมดื่ม เหล้าและบุหรี
เลขที่ 9	ชอบดื่มเหล้ากับ เพื่อนเมื่อมี โอกาสตามร้าน เหล้าบ้าน	นักเรียนมีความ พยายามในการ ลดพฤติกรรมนี้ และสัญญากับ พ่อแม่ว่าจะไม่ ดื่มอีก	2.67	4.10	1.43	-การอบรมขัด เกลาจิตใจ นักเรียน -การดูแลจาก ครอบครัว
เลขที่ 5	นัดเพื่อนดื่มสุรา และสูบบุหรี่กัน บริเวณร้านซอม รถแถวบ้านเสมอ	ค่อย ๆ ลด ปริมาณ และ กลัวสิ่งที่เกิดขึ้น เพราะความเมา แล้วขับ	2.73	4.07	1.34	-การลด พฤติกรรมดื่ม เหล้าและบุหรี
<b>กลุ่มพฤติกรรมสูบบุหรี่</b>						
เลขที่ 3	แอบสูบบุหรี่หลัง ห้องน้ำข้าง โรงเรียนเป็น ประจำ	ลดการสูบบุหรี่ ลง และกลัวการ เป็นมะเร็งตาย	2.37	3.93	1.56	-การสร้าง ความตระหนัก ในตนเอง -การลด พฤติกรรมดื่ม เหล้าและบุหรี

ตารางที่ 4.26 ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทักษะชีวิตรายกรณีตามกลุ่มพฤติกรรม (ต่อ)

กรณีศึกษา	พฤติกรรม ก่อนการวิจัย	พฤติกรรม หลังการวิจัย	คะแนน ทักษะชีวิต ก่อน	คะแนน ทักษะชีวิต หลัง	ผลต่าง คะแนน ทักษะ ชีวิต	แนวทางที่ ส่งผลต่อการ เปลี่ยนแปลง
กลุ่มพฤติกรรมสูบบุหรี่ (ต่อ)						
เลขที่ 35	ชอบแอบสูบบุหรี่ เป็นประจำ	ค่อย ๆ ลดการ สูบบุหรี่ลง และ รู้สึกกลัวผลเสีย ที่เกิดขึ้น	2.57	3.97	1.40	-การชี้ให้เห็น ผลเสียของ พฤติกรรมที่ เป็นปัญหา -การลด พฤติกรรมดื่ม เหล้าและบุหรี่
เลขที่ 5	ชวนเพื่อนไปสูบ บุหรี่ย่านบริเวณ ร้านซ่อมรถแถว บ้านเป็นประจำ	ค่อย ๆ ลดการ สูบลง และมีเงิน ออมเหลือเก็บ มากขึ้น	2.73	4.07	1.34	-การชี้ให้เห็น ผลเสียของ พฤติกรรมที่ เป็นปัญหา -การลด พฤติกรรมดื่ม เหล้าและบุหรี่
กลุ่มพฤติกรรมมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร						
เลขที่ 41	มีพฤติกรรมไม่ เหมาะสม ไม่ กลับบ้าน ไปอยู่ บ้านแฟน	กลับมาอยู่ที่ บ้าน ไปโรงเรียน ตามปกติ	2.73	4.17	1.44	-การอบรมขัด เกลาจิตใจ นักเรียน -การดูแลจาก คนรอบข้าง
เลขที่ 6	คบเพื่อนต่างเพศ และมีพฤติกรรม ไม่เหมาะสม	รู้จักการวางตัว กับเพื่อนต่าง เพศ และแฟน ในขณะที่อยู่ใน สถานศึกษา	2.43	3.73	1.30	-การสร้าง ความตระหนัก ในตนเอง -การชี้ให้เห็น ผลเสียของ พฤติกรรมที่ เป็นปัญหา

ตารางที่ 4.26 ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทักษะชีวิตรายการนี้ตามกลุ่มพฤติกรรม (ต่อ)

กรณีศึกษา	พฤติกรรม ก่อนการวิจัย	พฤติกรรม หลังการวิจัย	คะแนน ทักษะชีวิต ก่อน	คะแนน ทักษะชีวิต หลัง	ผลต่าง คะแนน ทักษะ ชีวิต	แนวทางที่ ส่งผลต่อการ เปลี่ยนแปลง
กลุ่มพฤติกรรมมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร (ต่อ)						
เลขที่ 43	อยู่บ้านแฟน มี พฤติกรรมไม่ เหมาะสม	ตระหนักและ รู้สึกเสียใจกับสิ่ง ที่ตนเองเคยทำ	2.90	4.07	1.17	-การสร้าง ความตระหนัก ในตนเอง -การชี้ให้เห็น ผลเสียของ พฤติกรรมที่ เป็นปัญหา
กลุ่มพฤติกรรมลักขโมย						
เลขที่ 40	ขอยืมเงินของ แม่ออกมาโดยไม่ ขอยืมเงินของ พี่ออกมาใช้โดย ไม่บอก และขอย ยืม ปาก กากา เพื่อนไปใช้	รู้จักขออนุญาต ก่อนหยิบสิ่งของ จากผู้อื่น และ เงินจากพ่อแม่	2.87	4.17	1.30	-การสร้าง ความตระหนัก ในตนเอง
เลขที่ 29	แอบลักขโมย สิ่งของของรุ่นพี่ และรุ่นน้อง	กลัวการทำผิด และการถูกจับ ได้ ไล่ออก จึงไม่ ทำเช่นนั้นอีก	2.90	4.13	1.23	-การสร้าง ความตระหนัก ในตนเอง

จากตารางข้างต้น สรุปได้ว่า นักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาลดลงและมีคะแนนทักษะชีวิตที่ดีขึ้น โดยจากการสัมภาษณ์นักเรียนกรณีศึกษารายการนี้ตามกลุ่มพฤติกรรม พบว่า แนวทางที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมากที่สุด คือ การสร้างความตระหนักในตนเองและการชี้ให้เห็นผลเสียของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา รองลงมา คือ การลดพฤติกรรมดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ การอบรมขัดเกลาจิตใจนักเรียน การสร้างแบบอย่างที่ดี และการดูแลจากคนรอบข้าง ตามลำดับ



## บทที่ 5

### สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน ในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimental design) ศึกษาสองกลุ่มวัดสองครั้ง (the pretest-posttest design with nonequivalent groups) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์สภาพปัญหาและหาแนวทางในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2) ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน โดยการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 3) ศึกษาผลของการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน โดยการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) ตามขั้นตอน PDCA 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน (plan) 2) การปฏิบัติการ ลงมือกระทำ (do) 3) การสังเกต การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน (check) 4) การปฏิบัติการปรับปรุงแก้ไข (act) 2 วงจร ซึ่งซ้อนกันระหว่าง 2 วงจร ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัยกับครู 2) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครูกับผู้ปกครองและชุมชน ร่วมกับบทบาทของผู้เกี่ยวข้อง (3M) ได้แก่ บทบาทผู้ให้กำลังใจ (moral supporter) บทบาทผู้ใส่ใจกำกับ (monitor) และบทบาทผู้สนับสนุนส่งเสริม (mentor) เพื่อลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนสหวิทยาคม (นามสมมติ) ปีการศึกษา 2553 จำนวน 100 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ กลุ่มละ 50 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสหวิทยาคม (นามสมมติ) ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 2 ห้อง ซึ่งมีนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ห้องละ 50 คน จากนั้นผู้วิจัยได้จัดนักเรียนเข้าสู่กลุ่มทดลอง โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) 1 ห้อง ซึ่งมีนักเรียนทั้งห้องที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ได้แก่ ทะเลาะวิวาท หนีเรียน ดิดเกม สูบบุหรี่ มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และลักขโมย เป็นต้น และกลุ่มเปรียบเทียบ 1 ห้อง ซึ่งมีนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในลักษณะเดียวกัน



เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เครื่องมือที่ใช้เป็นตัวแปรอิสระ ได้แก่ 1) กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน 2) กระบวนการแบบปกติ ส่วนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้วัดตัวแปรตาม ได้แก่ 1) แบบวัดทักษะชีวิตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 2) แบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน 3) แบบสัมภาษณ์

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วย t-test วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยตีความและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และการวิเคราะห์แบบอุปนัย (analytic induction)

### สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ดังนี้ คือ 1) การวิเคราะห์สภาพปัญหาและหาแนวทางในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน 2) กระบวนการลดปัญหาพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน และ 3) ผลการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน มีรายละเอียด ดังนี้

#### 1. การวิเคราะห์สภาพปัญหาและหาแนวทางในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

##### 1.1 การวิเคราะห์สภาพปัญหาของนักเรียน

จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน ได้ร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาแบ่งได้เป็นได้ 7 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมติดเกม กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมทะเลาะวิวาท กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมหนีเรียน กลุ่มนักเรียนพฤติกรรมสูบบุหรี่ กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมดื่มเหล้า กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมมีเพศสัมพันธ์ก่อนวันอันควร และกลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมการลักขโมย โดยนักเรียนมีพฤติกรรมติดเกมมากที่สุด รองลงมา คือ พฤติกรรมทะเลาะวิวาท พฤติกรรมหนีเรียน พฤติกรรมดื่มเหล้า พฤติกรรมสูบบุหรี่ พฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวันอันควร และพฤติกรรมลักขโมย ตามลำดับ

##### 1.2 แนวทางในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

แนวทางในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ทำได้โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งครู ผู้ปกครอง และชุมชน ต้องแสดงบทบาท 3M ได้แก่ บทบาทผู้ให้กำลังใจ บทบาทผู้ใส่ใจกำกับ และบทบาทผู้สนับสนุนส่งเสริม กล่าวคือ ครูต้องคอยให้กำลังใจ ติดตาม กำกับนักเรียนขณะอยู่ในสถานศึกษา และสนับสนุนส่งเสริมนักเรียนด้านการเรียน ผู้ปกครองต้องคอยให้กำลังใจลูก กำกับ ติดตามขณะอยู่ที่บ้าน และส่งเสริมสนับสนุนลูกในด้านต่าง ๆ และชุมชน

ต้องคอยให้กำลังใจ กำกับ ติดตามขณะอยู่นอกสถานศึกษา และ เพื่อดูแลนักเรียนให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์จากนั้นครู ผู้ปกครอง และชุมชนได้วางแนวทาง 5 แนวทางในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิต ได้แก่ 1) การสร้างความตระหนักในตนเอง ในรูปแบบกิจกรรม กระดาษสะท้อนตนเอง 2) การชี้ให้เห็นผลเสียของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ในรูปแบบกิจกรรม แนะนำจากพี่ 3) การสร้างแบบอย่างที่ดี ในรูปแบบกิจกรรม ปลูกฝังสิ่งดี ซื่อสัตย์ 4) การอบรมขัดเกลาจิตใจนักเรียน ในรูปแบบ กิจกรรมรักนี้ ยิ่งใหญ่ 5) การดูแลจากคนรอบข้าง ในรูปแบบ กิจกรรม กำลั้งใจ และ 6) การลดพฤติกรรมดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ ในรูปแบบกิจกรรม ดูวีดิทัศน์และเปิดใจ

## 2. กระบวนการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

กระบวนการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนนี้ ผู้วิจัยใช้วงจร PDCA 2 วงจรซ้อนกัน ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครูกับผู้วิจัย และ 2) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครูกับผู้ปกครอง และชุมชน สามารถสรุปบทบาทของผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ ตามแนวทางและกิจกรรม ดังต่อไปนี้

2.1 แนวทางการสร้างความตระหนักตนเอง ในรูปแบบกิจกรรม กระดาษสะท้อนตนเอง ผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ มีบทบาท ดังนี้

1) **ครู** มีบทบาทเป็นผู้คอยดูแลความเรียบร้อยและดำเนินกิจกรรม โดยให้นักเรียนแต่ละคนเขียนข้อความเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของตนเอง จากนั้นม้วนใส่กล่องกระดาษ แล้วให้นักเรียนแต่ละคนจับกระดาษในกล่องขึ้นมา แล้วบอกผลเสียและแนวทางแก้ไขของการมีพฤติกรรมเช่นนั้น คอยอบรม สั่งสอน แนะนำ และตักเตือนขณะนักเรียนอยู่ในสถานศึกษา

2) **ผู้ปกครอง** มีบทบาทเป็นผู้คอยอบรม สั่งสอน และให้คำแนะนำแก่ลูกขณะอยู่ที่บ้าน ทำให้นักเรียนรู้ว่าพฤติกรรมใดควรกระทำและไม่ควรกระทำ

3) **ชุมชน** มีบทบาทเป็นผู้ตักเตือนนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมขณะอยู่นอกสถานศึกษา เพื่อสร้างความตระหนักในตนเองให้กับนักเรียน

2.2 แนวทางการชี้ให้เห็นผลเสียของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ในรูปแบบกิจกรรม แนะนำจากพี่ ผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ มีบทบาท ดังนี้

1) **ครู** มีบทบาทเป็นผู้คอยดูแลการดำเนินกิจกรรมและสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรม คอยแนะนำ ชี้แนะให้นักเรียนเห็นผลเสียของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่าง ๆ ขณะอยู่ในสถานศึกษา

2) **ผู้ปกครอง** มีบทบาทเป็นผู้คอยอบรม ชี้แนะให้ลูกได้เห็นถึงผลเสียของการมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาขณะอยู่ที่บ้าน

3) **ชุมชน** มีบทบาทเป็นผู้คอยตักเตือนนักเรียน และชี้ให้เห็นถึงผลเสียของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาขณะอยู่นอกสถานศึกษา

2.3 **แนวทางการสร้างแบบอย่างที่ดี** ในรูปแบบกิจกรรม ปลูกฝังสิ่งดี ซึ่มีกำหนดให้ผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ มีบทบาท ดังนี้

1) **ครู** มีบทบาทเป็นผู้คอยดูแลนักเรียนขณะดำเนินกิจกรรมและเป็นผู้สรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรม คอยอบรม ชี้แนะนักเรียนขณะอยู่ในสถานศึกษา

2) **ผู้ปกครอง** มีบทบาทในการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูกขณะอยู่ที่บ้าน คอยอบรมสั่งสอน และชี้แบบอย่างที่ดีให้ลูกได้ปฏิบัติตาม

3) **ชุมชน** มีบทบาทในการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน

2.4 **แนวทางการอบรมขัดเกลาจิตใจนักเรียน** ในรูปแบบ กิจกรรมรักนี้ ยิ่งใหญ่ ผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ มีบทบาท ดังนี้

1) **ครู** มีบทบาทเป็นผู้คอยดูแลการดำเนินกิจกรรมและสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรม คอยอบรม สั่งสอน และปลูกฝังการเป็นนักเรียนที่ดีขณะอยู่ในสถานศึกษา

2) **ผู้ปกครอง** มีบทบาทเป็นผู้คอยอบรม สั่งสอน และปลูกฝังการเป็นลูกที่ดีขณะอยู่ที่บ้าน

3) **ชุมชน** มีบทบาทเป็นผู้คอยตักเตือน และให้คำแนะนำที่ดีแก่นักเรียน

2.5 **แนวทางการดูแลจากคนรอบข้าง** ในรูปแบบกิจกรรม กำลังใจ ผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ มีบทบาท ดังนี้

1) **ครู** มีบทบาทเป็นผู้ดูแลนักเรียนขณะทำกิจกรรม คอยสอดส่องพฤติกรรมของนักเรียนขณะอยู่ในสถานศึกษา และสรุปข้อคิดที่ได้จากการดำเนินกิจกรรม

2) **ผู้ปกครอง** มีบทบาทเป็นผู้คอยดูแล เอาใจใส่ลูกขณะอยู่ที่บ้าน และคอยกำลังใจและสนับสนุนในด้านต่าง ๆ

3) **ชุมชน** มีบทบาทในการคอยสอดส่องพฤติกรรมของนักเรียน และประสานงานติดต่อกับทางโรงเรียนเมื่อพบเห็นนักเรียนมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์

2.6 **แนวทางการลดพฤติกรรมติ่มเหล้าและสูบบุหรี่** ในรูปแบบกิจกรรม คู่วิถีทัศน์และเปิดใจ ผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ มีบทบาท ดังนี้

1) **ครู** เป็นผู้คอยดูแลนักเรียนขณะทำกิจกรรมและสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรม คอยชี้แนะให้นักเรียนได้เห็นถึงโทษของการติ่มเหล้าและสูบบุหรี่

2) **ผู้ปกครอง** เป็นผู้คอยตักเตือนและชี้แนะลูกไม่ให้ข้องเกี่ยวกับเหล้าและบุหรี่

3) **ชุมชน** มีบทบาทในการคอยสอดส่องพฤติกรรมของนักเรียน และประสานงานติดต่อกับทางโรงเรียนเมื่อพบเห็นนักเรียนมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์

### 3. ผลการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน

#### 3.1 ด้านพฤติกรรมนักเรียน

ผลจากการที่ผู้วิจัยได้ทำการทดลองโดยประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับครู แล้วให้ครูดำเนินการต่อในลักษณะวงจรเช่นเดียวกันกับผู้ปกครอง และชุมชนส่งผลโดยตรงต่อด้านพฤติกรรมนักเรียน โดยพบว่า นักเรียนนั้นมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาดลดลงและมีทักษะชีวิตที่ดีสังเกตจากแบบสังเกตพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงของนักเรียน โดยนักเรียนมีความตระหนักคุณค่าในตนเอง รู้จักวิเคราะห์ แยกแยะว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ดีและไม่ดี ประกอบกับคะแนนทักษะชีวิตอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง โดยกลุ่มนักเรียนที่มีคะแนนทักษะชีวิตสูงสุด คือ กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมลักขโมย รองลงมา คือ กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมทะเลาะวิวาท กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมติดเกม กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมดื่มเหล้า กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมหนีเรียน กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมสูบบุหรี่ และกลุ่มนักเรียนที่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรตามลำดับ

#### 3.2 ด้านทักษะชีวิตนักเรียน

จากการทดลองโดยประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ก่อนการวิจัย นักเรียนกลุ่มทดลองมีระดับทักษะชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง หลังการวิจัย นักเรียนกลุ่มทดลองมีระดับทักษะชีวิตอยู่ในระดับสูง ในขณะที่กลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า ก่อนการวิจัย นักเรียนกลุ่มทดลองมีระดับทักษะชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง และหลังการวิจัย นักเรียนกลุ่มนี้ก็มีระดับทักษะชีวิตอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ดังนั้นนักเรียนกลุ่มทดลองมีระดับทักษะชีวิตสูงกว่านักเรียนกลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

#### อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการวิเคราะห์พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนกลุ่มทดลอง พบว่า พฤติกรรมที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ พฤติกรรมติดเกม เนื่องจากสภาพแวดล้อมรอบ ๆ โรงเรียนอยู่ใกล้บริเวณร้านเกม ทำให้เมื่อนักเรียนกลุ่มทดลองเดินออกจากโรงเรียนต้องแวะเข้าร้านเกมหรือแวะไปเล่นเกมที่บ้านเพื่อนก่อนกลับบ้าน ซึ่งจะเห็นได้ว่านักเรียนกลุ่มทดลองจะให้ความสำคัญกับเพื่อนและสิ่งแวดล้อมรอบตัว ทำให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงและเบี่ยงเบน หากได้รับการอบรมที่ดีก็จะสามารถคิดหาทางเลือกที่เหมาะสมกับตนเองได้และเป็นภูมิคุ้มกันที่จะเหนี่ยวรั้งเยาวชนให้ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง (ประเสริฐ ตันสกุล และคนอื่น ๆ , 2538) ส่วนพฤติกรรมปัญหาของลงมาอื่น ๆ

ได้แก่ พฤติกรรมทะเลาะวิวาท หนีเรียน สูบบุหรี่ ดื่มเหล้า มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และลักขโมย เป็นพฤติกรรมที่นักเรียนเรียนรู้โดยการสังเกต (observational learning) และสิ่งต่าง ๆ รอบตัวหรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (modeling) เช่น ตัวบุคคล ภาพยนตร์ ละคร หนังสือ คำบอกเล่าต่าง ๆ และการกระทำของคนในครอบครัว (Bandura, 1993)

2. จากพฤติกรรมที่เป็นปัญหาทั้งหมด ได้แก่ พฤติกรรมติดเกม ทะเลาะวิวาท หนีเรียน สูบบุหรี่ ดื่มเหล้า มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และลักขโมย พฤติกรรมที่แก้ไขง่ายที่สุด คือ การติดเกม ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งครูที่คอยอบรมให้นักเรียนตระหนักด้านการเรียน ผู้ปกครองที่มีเวลาในการอบรมและทำกิจกรรมกับลูก และชุมชนที่คอยสอดส่อง ดูแลนักเรียน ซึ่งเมื่อนักเรียนติดเกมลดลงหรือเลิกพฤติกรรมเช่นนี้ พฤติกรรมอื่น ๆ ที่ดีก็จะตามมา ทั้งตั้งใจเรียนมากขึ้น ไม่หนีเรียน ไม่มั่วสุมกับเพื่อน ส่วนพฤติกรรมที่แก้ยากที่สุด คือ การดื่มเหล้าและการสูบบุหรี่ เนื่องจากนักเรียนยังคงไม่เห็นถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับสุขภาพ ผู้มีส่วนร่วมทั้งครู ผู้ปกครอง และชุมชน จะต้องร่วมกันสร้างความตระหนักถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับตัวนักเรียนในอนาคต

3. จากการทดลองโดยประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยกับครู และระหว่างครูกับผู้ปกครอง และชุมชน ตามขั้นตอน PDCA ในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียน จะเห็นได้ว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ที่เป็นเช่นนี้เพราะอาศัยความร่วมมือของครู ผู้ปกครอง และชุมชนที่มาร่วมกันในการดำเนินการทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน (plan) การปฏิบัติ (do) การตรวจสอบ (check) และผลสะท้อนการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงแก้ไข (act) ทั้ง 2 ระยะ จนบรรลุเป้าหมาย คือ นักเรียนกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ ติดเกม ทะเลาะวิวาท หนีเรียน สูบบุหรี่ ดื่มเหล้า มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และลักขโมย ลดลงและมีทักษะชีวิตที่ดีขึ้น สังเกตได้จากมีนักเรียนเดินเข้าร้านเกมลดลงทำให้รายได้ของร้านเกมลดลง ฝ่ายกิจการนักเรียนแจ้งรายชื่อนักเรียนที่มีปัญหาลดลง และบริเวณร้านสะดวกซื้อและร้านค้าทั่วไปมียอดขายเหล้าและบุหรี่ลดลง นักเรียนกลุ่มทดลองมีความตระหนักในตนเอง รู้จักคิดวิเคราะห์ แยกแยะว่า สิ่งใดควรทำและสิ่งใดไม่ควรทำ โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขเพื่อทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาลดลงและมีพฤติกรรมที่ดีพึงประสงค์ สอดคล้องกับแนวในการพัฒนาทักษะชีวิตได้ ซึ่งการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน โรงเรียน ชุมชน มีบทบาททั้งผู้รับและผู้ให้ในการพัฒนาเยาวชน ตามขอบข่ายการมีส่วนร่วม 7 รูปแบบ (Berger, 1991 อ้างถึงใน วราภรณ์ แยมทิม, 2549) และ การมีส่วนร่วม ทั้งบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ (ศิริพร ทิมคล้าย, 2551; กมลรัตน์ ก่อกาญจนวงศ์, 2550; เลิศพร อุดมพงษ์, 2550; น้อมพร เสน่ห์ธรรมศิริ, 2551) การพัฒนาการมีส่วนร่วมของ

ครู ผู้ปกครอง และชุมชน (สุรธานีย์ ปาจารย์, 2552; วราภรณ์ แยมทิม; 2549; วารุณี ศุภบัณฑิต, 2548; พจนา เทียนธาดา, 2543) และสอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับความสำคัญของความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองที่ส่งผลพัฒนาการเรียนรู้นักเรียน (Stone, 2000; Good, 2001 อ้างถึงใน แสงทอง ภูศรี, 2545) โดยมุ่งเน้นบทบาทสำคัญของผู้ปกครองทั้งที่บ้านและโรงเรียน และพยายามดำเนินการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนานักเรียน และสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (Goals, 2000 อ้างถึงใน แสงทอง ภูศรี, 2545) ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการให้ความร่วมมือ การสละเวลาของทุกฝ่าย การใช้เวลาและโอกาสกับนักเรียนส่งผลต่อการพัฒนานักเรียนกลุ่มทดลองให้ดีขึ้น และระยะเวลาที่มีส่วนสำคัญในการทำให้พฤติกรรมนั้นคงทน กล่าวคือ เมื่อนักเรียนกลุ่มทดลองได้รับการเสริมแรงจากกิจกรรมต่าง ๆ ผลจากกิจกรรมนั้นก็ยังคงอยู่ และเมื่อเกิดความเคยชิน นักเรียนกลุ่มทดลองก็จะมีพฤติกรรมและกระทำเช่นนั้นเสมอ ผลที่ได้เป็นที่น่าพอใจ กล่าวคือ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายล้วนมีส่วนในการพัฒนานักเรียนได้ และทำให้นักเรียนกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์

แม้ว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะประสบความสำเร็จ แต่เป็นที่สังเกตว่าครูที่ปรึกษาที่ในระดับชั้นเดียวกันไม่ได้นำไปใช้ในชั้นเรียนของตน เนื่องจากต้องใช้เวลามาก ภาระงานครูค่อนข้างเยอะ ครูต้องสละเวลาส่วนตัวมาดูแลนักเรียน ทำให้บางครั้งครูไม่สามารถดูแลนักเรียนได้อย่างเต็มที่

### ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1. จากข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ พบว่า ครู ผู้ปกครอง และชุมชน สามารถร่วมกันลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนได้ ดังนั้นโรงเรียนต่าง ๆ ที่มีปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนควรเชิญผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยในการดูแล กำกับ ติดตาม และส่งเสริมนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้นักเรียนมีทักษะชีวิตที่ดีและเป็นนักเรียนที่มีคุณภาพ

2. จากข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ พบว่า พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนมีทั้งพฤติกรรมที่แก้ไขได้ง่าย และยาก ทางโรงเรียนที่มีปัญหาดังกล่าวควรนำแนวทางไปปรับใช้ให้เหมาะสมสำหรับพฤติกรรมที่แก้ไขง่าย สามารถใช้เพียงการอบรมสั่งสอนในช่วงเวลาสั้น ๆ ได้ แต่สำหรับพฤติกรรมที่แก้ไขยาก ทางโรงเรียนต้องกำหนดแนวทาง กิจกรรม และระยะเวลาให้เหมาะสม โดยกิจกรรมนั้นต้องดึงดูดความสนใจของนักเรียนได้ และดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา เพื่อการพัฒนานักเรียนที่คงทนและยั่งยืน

3. จากข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ พบว่า กระบวนการในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนต้องใช้ระยะเวลานาน ดังนั้นครูที่มีภาระงานมาก จึงไม่สามารถ

ดำเนินการเต็มที่ ทางผู้บริหารควรวางนโยบายในการลดภาระงานของคุณ เพื่อให้คุณมีเวลาดำเนินการตามกระบวนการดังกล่าวเพื่อแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนได้

4. จากข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ พบว่า การร่วมกันพูดคุยและเสนอแนวทางร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สามารถพัฒนานักเรียนได้ ดังนั้นทางโรงเรียนควรจัดให้มีการพูดคุยและเรียกประชุมผู้ปกครอง และชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อร่วมกันหาแนวทางพัฒนานักเรียนในด้านต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

5. จากข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ พบว่า การสร้างแบบอย่างที่ดีเป็นหนึ่งในแนวทางลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียน ดังนั้นทางโรงเรียนควรสร้างแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนทั้งในระดับห้องเรียน ชั้นเรียน และโรงเรียน โดยการให้รางวัลและเชิดชูเกียรตินักเรียนที่เรียนดี ประพฤติดี และสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียนในด้านต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนคนอื่น ๆ ได้เห็นแบบอย่างที่ดีและเป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติตนให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์

### **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป**

1. จากการวิจัยในครั้งนี้ได้ดำเนินการวิจัยในโรงเรียนที่ชุมชนมีความเข้มแข็ง และให้ความร่วมมือกับโรงเรียนเป็นอย่างดี ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรที่จะดำเนินการวิจัยกับโรงเรียนที่อยู่ในชุมชนไม่เข้มแข็ง เพื่อตรวจสอบว่า กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะสามารถช่วยลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนได้หรือไม่ อย่างไร

2. จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ชุมชน มีส่วนช่วยให้โรงเรียนประสบความสำเร็จในการดำเนินการแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียน สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป การจะพัฒนาชุมชนต่าง ๆ ให้เป็น ชุมชนเข้มแข็ง ควรจะได้รับการพัฒนาในด้านใด อย่างไร เพื่อเป็นแรงผลักดันให้โรงเรียนสามารถดำเนินการแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนได้

3. จากการวิจัยในครั้งนี้ได้ประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของคุณผู้ปกครอง และชุมชนเท่านั้นในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียน ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรใช้กลุ่มเพื่อนเข้ามามีส่วนร่วมกับคุณ ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลต่อเด็กในช่วงวัยนี้เป็นอย่างมากเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัย เพื่อให้กระบวนการนี้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

## รายการอ้างอิง

### ภาษาไทย

- กองบรรณาธิการ. (2548). *วิจัยในชั้นเรียน เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สมาคมวิจัยสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- กองบรรณาธิการ. (2551). *หลักสูตร FUN FIND FOCUS*. กรุงเทพฯ: โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม) คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา ทองหล้า. (2550). *การมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนของผู้อุปถัมภ์โรงเรียนในพื้นที่: พหุกรณีศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- การศึกษานอกโรงเรียน, สำนักงาน. (2547). *บทเรียนและประสบการณ์ การส่งเสริมจัดค่ายทักษะชีวิต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- คู่มือการบริหารและการใช้หลักสูตร FUN FIND FOCUS. กรุงเทพฯ: โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม) คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คู่มือนักเรียนครูและผู้ปกครอง โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม. กรุงเทพฯ: โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม) คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรัญญา เวสสุวรรณ. (2550). *การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุฬาลักษณ์ ไสระพันธ์. (2551). *โมเดลเชิงสาเหตุของรูปแบบการใช้เป้าหมายทักษะชีวิตที่มีผลต่อคุณภาพนักเรียน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูชาติ พวงสมจิตร. (2540). *การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐฐาสิริ ศักดิ์ทอง. (2548). *ผลการใช้วรรณกรรมสำหรับเด็กที่มีต่อทักษะชีวิตของเด็กวัยอนุบาล*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตร การสอน และเทคโนโลยีการศึกษา สาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทองคุณ หงส์พันธุ์. (2543). *เอกสารประกอบการประชุมวิชาการทักษะชีวิต “กระบวนการเรียนรู้กับการพัฒนาชีวิต”*. กรุงเทพฯ: (ม.ป.ท.)



- ทัศนศิริพันธ์ สว่างบุญ. (2548). *การสังเคราะห์งานวิจัยด้านการมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับชุมชน: การวิเคราะห์ห่อภิมาณและการวิเคราะห์กระบวนการทางปัญญาภิมาณ*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทีศนา แคมมณี และนางลักษณ์ วิรัชชัย. (2546). *แก้ว ก้าว สู่ความสำเร็จในการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนและสังเคราะห์งานวิจัย*. กรุงเทพฯ: บริษัทพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ.
- เทพ สงวนกิตติพันธ์. (2545). *ทักษะชีวิต Life Skills: เพื่อความสุขและความสำเร็จของชีวิต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- น้อมพร เสน่ห์ธรรมศิริ. (2551). *ผลของการจัดประสบการณ์ส่งเสริมพฤติกรรมที่มีวินัยอย่างต่อเนื่องโดยความร่วมมือระหว่างครูและผู้ปกครองที่มีต่อความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตร การสอน และเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตา ชูโต. (2551). *การวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: บริษัท พรินต์โพร จำกัด.
- ประเวศ วะสี. (2549). *จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.thaireform.in.th/various-reform-dimensions/new-mental-sense/item/423-2010-01-27-06-00-06.html>. [2553, กันยายน 28].
- ประเสริฐ ตันสกุล และคนอื่นๆ. (2538). *ยุทธศาสตร์ทักษะชีวิตเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพเยาวชน*. กรุงเทพฯ: (ม.ป.ท.)
- ปัทมศิริ ธีรนุรักษ์. (2539). *การพัฒนาโปรแกรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการรู้หนังสือขั้นต้นของเด็กอนุบาล*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยฉัตร เชาวลิต. (2550). *การศึกษาปัจจัยและลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชน: พหุกรณีศึกษาวัดพัฒนาดีเด่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พจมาน เทียนธาดา. (2543). *การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในระดับประถมศึกษาของโรงเรียนที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์และการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พนม เกตุมาน. (2535). *สุขใจกับลูกวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: บริษัทแปลน พับลิชชิ่ง จำกัด.
- พรรณวิภา บรรณเกียรติ. (2543). *การสร้างวิชาทักษะชีวิตเพื่อพัฒนาสุขภาพจิตนักศึกษาพยาบาล*. ปรินญามหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัฒนาสุขภาพจิต, สำนักงาน. (2545). *ค้นหาและเข้าใจตนเอง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- พิกุล กันทะวัง. (2547). *ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล: การศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ*. วิทยานิพนธ์ปรินญามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพ็ญศรี รัตนะ. (2536). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของกรมพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และคนอื่น ๆ. (2550). *สถิติลา หลักการเจ็ดประการสำหรับ: การเปลี่ยนผ่านการศึกษาเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้*. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัย “การเปลี่ยนผ่านการศึกษาเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และคนอื่น ๆ. (2551). *การเปลี่ยนผ่านการศึกษาเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ Education Tranformation: Heading Towards the Knowledge-Based Economy* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทรพร อุตพันธ์. (2550). *แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคใต้*. วิทยานิพนธ์ปรินญามหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ. (2538). *กระบวนการเรียนการสอนเพื่อการสร้างและเปลี่ยนแปลงเจตคติ*. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.
- ยุวรัตน์ จงใจรักษ์. (2547). *การศึกษาการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน โรงเรียนและชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยในโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน*. วิทยานิพนธ์ปรินญามหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ระเบียบ เพราะผักแว่น. (2551). *การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดนครราชสีมา: การวิเคราะห์กลุ่มพหุ*. วิทยานิพนธ์

- ปริญญาหมาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2550). รายงานการประเมินผลการมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- วรรณิ์ แกมเกตุ. (2551). วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วราภรณ์ แยมทิม. (2549). ผลของการฝึกอบรมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่มีต่อปัจจัยเชิงสาเหตุและผลที่ตามมาของพัฒนาการการมีส่วนร่วมของพ่อแม่: โมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงลำดับขั้นที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชรยุท บัญมา. (2551). รูปแบบการพัฒนาร่วมกันมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์ปริญญาหมาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชา นโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วันดี โต๊ะคำ. (2544). การพัฒนาแบบวัดทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาวัดและประเมินผลการศึกษา ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิวิมล จุลศิลป์. (2551). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: การประยุกต์ใช้กระบวนการเอไอซี. วิทยานิพนธ์ปริญญาหมาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. (2542). การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา ศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริกุล กสิวิวัฒน์. (2547). หุ่นส่วนการพัฒนา [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [www.thai.net/rdcdd/cdforum/cd\\_forum\\_4406.html](http://www.thai.net/rdcdd/cdforum/cd_forum_4406.html). [2553, กรกฎาคม 23].
- ศิริพร ทิมคล้าย. (2551). บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นปฐมวัยโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร. ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

ศึกษาธิการ,กระทรวง. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์คุรุสภา.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2551). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ:

กระทรวงศึกษาธิการ.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2551). เอกสารการอบรมสัมมนาพัฒนาครูทั้งระบบ หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ จรรยาบรรณวิชาชีพ ในการปฏิบัติงานและการดำรงชีวิตประจำวัน. สระบุรี: กลุ่ม เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอน ปลาย .

สันต์ สุวทันพรกุล. (2551). การวิจัยและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการทักษะชีวิตโดยใช้ กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยา การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สามารถ กมขุนทด. (2548). แนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อ พัฒนาผู้เรียนโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาโรงเรียนบาง ชวดอนุสรณ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชา วิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิริมา สมศรี. (2545). พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสารเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปี ที่ 3 จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขภาพศึกษา ภาควิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภาพจิต, กรม. (2551). คู่มือดูแลสุขภาพจิตเด็กวัยเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ร.ส.พ.

สุชีรา วิบูลย์สุข. (2551). บทบาทของภาคีหุ้นส่วนในการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน สถานศึกษาสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา: พหุกรณีศึกษา. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุทิดา ลิ้มสกุล. (2550). การประยุกต์การวิจัยการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนา ความสามารถที่ปรับเหมาะสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนที่จัด การศึกษาแบบเรียนร่วม: พหุกรณีศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชา วิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุภาวงศ์ จันทวานิช. (2552). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ โค้วตระกูล. (2545). *จิตวิทยาการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรณีย์ ปาจารย์. (2552). *การวิจัยและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1: การประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). *เคล็ดลับการทำวิจัยในชั้นเรียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). *บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน*. รายงานการวิจัย. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสาวนีย์ แสนคำ. (2552). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แสงทอง ภูศรี. (2545). *แนวคิดและการปฏิบัติด้านความเป็นหุ้นส่วนระหว่างครอบครัวและโรงเรียนในการจัดการศึกษา: การศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

## ภาษาอังกฤษ

- Bandura, A. (1993). *Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning*. *Educational Psychologist*, 28(2), 117-148.
- Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action*. Engelwood Cliffs, NJ.
- Cohen, J. M., and Uphoff, N. T. (1980). *Participation's Place in Rural Development: Seeking Clarity through Specificity*. *World Development*. 8: 213-235.
- Epstein, J. L. (1998). *What we learn from international studies of school-family-community partnership*. *Childhood Education*.
- Epstein, J. L. (1995). *School/family/community partnership: Caring for the children we share*. *Phi Delta Kappan*. 76(9): 701-712.

- Fantuzzo, J., and Bulosky, R. (2003). *Forging strategic partnerships to advance mental health science and practice for vulnerable children. The school Psychology* [Online]. Available from: <http://www.naspononline.org/publications/spr/pdf/spr321fantuzzo.pdf>. [2553, ตุลาคม 3].
- Gestwicki, C. (2010). *Home School and Community Relations*. USA: CA.
- Hendrick, P. A. (1996). *Developing Youth Curriculum Using the Targeting Life Skills Model*. Iowa: Iowa State University. [Online]. Available from: <http://www.extension.iastate.edu/4H/lifeskills/homepage.html>. [2553, ตุลาคม 2].
- Kemmis, S. & McTaggart, R. (2000). *Participation Action Research*. 2<sup>nd</sup> ed. Thousand sage Brown Prior Anderso.
- Miller, N. and Dollard, J. (1941). *Social Learning and Imitation*. New Haven, NJ: Yale University Press.
- Norman, N. M. and Jordan, C. J. (1994). *Targeting Life Skills In 4-H*. [Online]. Available from: <http://www.extension.iastate.edu/4h/explore/lifeskills.html>. [2553, กรกฎาคม 3].
- Osborne, E. (1959). *The Parent-Teacher Partnership*. USA: New York.
- Sander, M. G. (2006). *Prospects for Change: Preparing Education for School, Family And Community Partnership*. Peabody Journal of Education. 81(2): 81-120.
- Smith, S. E. (1983). *Deepening Participatory Action-Research. Nurtured by Knowledge Learning to Do Participatory Action-Research*. New York. The Apex Press.
- Turnbull, A. P., Friesen, B. J., and Ramirez, C. (1998). *Participatory action research as a model for conducting family research*. *The Journal of the Association for Persons with Severe Hadicaps*. 23(3): 165-177.
- WHO. (1994). *Life Skills Education for children and adolescents in school*. Geneva: WHO.
- WHO. (1997). *Life skills education for children and adolescents in school*. Geneva: WHO.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก  
รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ



### ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ	อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและ จิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.โชติกา ภาษีผล	อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและ จิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

### ผู้เชี่ยวชาญด้านทักษะชีวิต

นายสมบัติ เนตรสว่าง	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตการมัธยมศึกษา เขต 4
นายสุธีร์ พันธุ์นาม	รองผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ โรงเรียนหนองแค “สริกขพิทยา” จ.สระบุรี
นางสาวจินตนา อวพงษ์พานิช	ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนเส้าไห้ “วิมลวิทยานุกูล” จ.สระบุรี

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย



## บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โทรศัพท์ 0-2218-2581-97 ต่อ 800, 820 โทรสาร ต่อ 801, 821 08-5055-1945 (นิสิต)

ที่ ศธ 0512.6(2755)/ว.

วันที่

ธันวาคม 2553

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ

ด้วย นางสาวพรรณราย ธนสัตย์สถิตย์ นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังอยู่ระหว่างขั้นตอนวิจัยเพื่อทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของผู้เรียนและส่งเสริมสมรรถนะทักษะชีวิตของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.อวยพร เรืองตระกูล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ภาควิชาฯ เห็นว่าท่านมีความรู้และเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่นิสิตสร้างขึ้นเพื่อใช้สำหรับการวิจัยดังนี้ 1) นิยามศัพท์เฉพาะ 2) ข้อคำถามสำหรับการวิจัย 3) แบบบันทึกความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยรายละเอียดต่าง ๆ นิสิตได้ติดต่อประสานงานกับท่านล่วงหน้าแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในเรื่องดังกล่าวด้วย ภาควิชาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอขอบคุณล่วงหน้าเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ)

หัวหน้าภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา



## บันทึกข้อความ

**ส่วนงาน** ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โทรศัพท์ 0-2218-2581-97 ต่อ 800, 820 โทรสาร ต่อ 801, 821 08-5055-1945 (นิสิต)

**ที่** ศธ 0512.6(2755)/ว.

**วันที่**

ธันวาคม 2553

**เรื่อง** ขอลเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

**เรียน** รองศาสตราจารย์ ดร.โชติกา ภาณีผล

ด้วย นางสาวพรรณราย ธนส์ตย์สถิตย์ นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังอยู่ระหว่างขั้นตอนวิจัยเพื่อทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของผู้เรียนและส่งเสริมสมรรถนะทักษะชีวิตของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.อวยพร เรืองตระกูล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ภาควิชาฯ เห็นว่าท่านมีความรู้และเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่นิสิตสร้างขึ้นเพื่อใช้สำหรับการวิจัยดังนี้ 1) นิยามศัพท์เฉพาะ 2) ข้อคำถามสำหรับการวิจัย 3) แบบบันทึกความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยรายละเอียดต่าง ๆ นิสิตได้ติดต่อประสานงานกับท่านล่วงหน้าแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในเรื่องดังกล่าวด้วย ภาควิชาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอขอบคุณล่วงหน้าเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ)

หัวหน้าภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา



ที่ ศธ 0512.6(2755)/ว.๕๓๑

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

๒ ธันวาคม 2553

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน นายสมบัติ เนตรสว่าง ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ จังหวัดสระบุรี

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
1. นิชยามศัพท์เฉพาะ
  2. ข้อคำถามสำหรับการวิจัย
  3. แบบบันทึกความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ด้วย นางสาวพรรณราย ธนสัตย์สถิตย์ นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังอยู่ระหว่างขั้นตอนวิจัยเพื่อทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของผู้เรียนและส่งเสริมสมรรถนะทักษะชีวิตของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.อวยพร เรืองตระกูล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ภาควิชาเห็นว่าท่านมีความรู้และเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่นิสิตสร้างขึ้นเพื่อใช้สำหรับการวิจัย โดยรายละเอียดต่าง ๆ นิสิตได้ติดต่อประสานงานกับท่านล่วงหน้าแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในเรื่องดังกล่าวด้วย ภาควิชาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอขอบคุณล่วงหน้าเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ตวงกมล ไตรวิจิตรคุณ)

หัวหน้าภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

โทรศัพท์ 0-2218-2581-97 ต่อ 800, 820, โทรศัพท์นิสิต 08-5055-1945

โทรสาร ต่อ 801, 821



ที่ ศธ 0512.6(2755)/ว.

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

ธันวาคม 2553

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน นายสุธีร์ พันธนาม รองผู้อำนวยการโรงเรียนหนองแค "สรกิจพิทยา"

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
1. นิยามศัพท์เฉพาะ
  2. ข้อคำถามสำหรับการวิจัย
  3. แบบบันทึกความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ด้วย นางสาวพรรณราย ธนสัตย์สถิตย์ นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาวิิทยาการวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังอยู่ระหว่างขั้นตอนวิจัยเพื่อทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของผู้เรียนและส่งเสริมสมรรถนะทักษะชีวิตของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.อวยพร เรืองตระกูล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ภาควิชาฯ เห็นว่าท่านมีความรู้และเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่นิสิตสร้างขึ้นเพื่อใช้สำหรับการวิจัย โดยรายละเอียดต่าง ๆ นิสิตได้ติดต่อประสานงานกับท่านล่วงหน้าแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในเรื่องดังกล่าวด้วย ภาควิชาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอขอบคุณล่วงหน้าเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ตวงกมล ไตรวิจิตรคุณ)  
หัวหน้าภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

โทรศัพท์ 0-2218-2581-97 ต่อ 800, 820, โทรศัพท์นิสิต 08-5055-1945

โทรสาร ต่อ 801, 821



ที่ ศธ 0512.6(2755)/ว.

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

ธันวาคม 2553

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน นางสาวจินตนา อวพงษ์พานิช ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนเสนาให้ "วิมลวิทยานุกูล"

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
1. นิยามศัพท์เฉพาะ
  2. ข้อคำถามสำหรับการวิจัย
  3. แบบบันทึกความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ด้วย นางสาวพรรณราย ธนศักดิ์สถิตย์ นิสิตระดับมหานบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังอยู่ระหว่างขั้นตอนวิจัยเพื่อทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของผู้เรียนและส่งเสริมสมรรถนะทักษะชีวิตของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.อวยพร เวียงตระกูล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ภาควิชาฯ เห็นว่าท่านมีความรู้และเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่นิสิตสร้างขึ้นเพื่อใช้สำหรับการวิจัย โดยรายละเอียดต่าง ๆ นิสิตได้ติดต่อประสานงานกับท่านล่วงหน้าแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในเรื่องดังกล่าวด้วย ภาควิชาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอขอบคุณล่วงหน้าเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ)

หัวหน้าภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

โทรศัพท์ 0-2218-2581-97 ต่อ 800, 820, โทรศัพท์นิสิต 08-5055-1945

โทรสาร ต่อ 801, 821

### ภาคผนวก ค

#### ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (เชิงคุณภาพ)

- แบบบันทึกการสังเกตการทำวิจัยของครู
- แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน
- แบบบันทึกการสนทนากลุ่มผู้วิจัย-ครู
- แบบบันทึกการสนทนากลุ่มครูกับผู้ปกครอง-ชุมชน
- แบบสัมภาษณ์









### แบบบันทึกการสนทนากลุ่มของ ครู กับ ผู้ปกครอง-ชุมชน

ผู้บันทึก.....เกี่ยวข้องกับ.....

วัน.....ที่.....เดือน.....พ.ศ. ....เวลาบันทึก.....

ปัญหานักเรียน	วิเคราะห์สาเหตุ	แนวทางแก้ไข
..... ..... ..... .....	..... ..... ..... .....	..... ..... ..... .....
..... ..... ..... .....	..... ..... ..... .....	..... ..... ..... .....
..... ..... ..... .....	..... ..... ..... .....	..... ..... ..... .....
..... ..... ..... .....	..... ..... ..... .....	..... ..... ..... .....



## แบบบันทึกการสัมภาษณ์ครู ผู้ปกครอง และชุมชน (ครั้งที่ 2)

ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-นามสกุล..... เกี่ยวข้อง..... ของ.....

วัน..... ที่..... เดือน..... พ.ศ. .... เวลาบันทึก.....

คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

1. ในระยะเวลาที่ผ่านมา 2 เดือน นักเรียนมีพฤติกรรมเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. พฤติกรรมต่างๆที่เป็นปัญหาของนักเรียนลดลงหรือเพิ่มขึ้น อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

3. ควรมุ่งส่งเสริมหรือปรับปรุงพฤติกรรมของนักเรียนในด้านใด อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

### แบบบันทึกการสัมภาษณ์ครู ผู้ปกครอง และชุมชน (ครั้งที่ 3)

ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-นามสกุล..... เกี่ยวข้อง..... ของ.....

วัน..... ที่..... เดือน..... พ.ศ. .... เวลาบันทึก.....

คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

1. พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียน ลดลงหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. แนวทางร่วมกันที่แก้ไขปัญหานักเรียน คิดว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ควรมุ่งส่งเสริมหรือปรับปรุงพฤติกรรมของนักเรียนในด้านใด อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....





ภาคผนวก ง

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (เชิงปริมาณ)

- แบบวัดทักษะชีวิตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

แบบวัดทักษะชีวิต



ถึง ผู้ทำแบบวัดทักษะชีวิต

ด้วยข้าพเจ้า นางสาวพรรณราย ธนส์ตย์สถิตย์ กำลังศึกษาทำการวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน ในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรปริญญาโท สาขาจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ขอความร่วมมือนักเรียนในการทำแบบวัดทักษะชีวิตฉบับนี้ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการดำเนินการวิจัย

ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยจงอำนวยพรให้ท่านและครอบครัวมีความสุข สมหวังในสิ่งที่ปรารถนาทุกประการ

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

(นางสาวพรรณราย ธนส์ตย์สถิตย์)

### คำชี้แจง

- แบบวัดทักษะชีวิตฉบับนี้สร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดระดับทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการดำเนินการวิจัยเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียน
- แบบวัดทักษะชีวิตฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน
  - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน
  - ตอนที่ 2 แบบวัดทักษะชีวิต แบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ
    - ระดับ 5 หมายถึง นักเรียนเห็นด้วยมากที่สุด
    - ระดับ 4 หมายถึง นักเรียนเห็นด้วยมาก
    - ระดับ 3 หมายถึง นักเรียนเห็นด้วยปานกลาง
    - ระดับ 2 หมายถึง นักเรียนเห็นด้วยน้อย
    - ระดับ 1 หมายถึง นักเรียนเห็นด้วยน้อยที่สุด
  - ตอนที่ 3 ข้อมูลการประเมินพฤติกรรมของนักเรียน

แบบวัดทักษะชีวิต

### ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างและกรอกข้อมูลตามความเป็นจริง

- 1.เพศ:     ชาย             หญิง
- 2.อายุ:     13 ปี         14 ปี         15 ปี     อื่น ๆ (โปรดระบุ...ปี)
- 3.ผลการเรียนเฉลี่ย 3 ภาคการศึกษา: .....ปี
- 4.อาชีพของพ่อ:     ค้าขาย         รับจ้าง         รับราชการ     เอกชน  
 รัฐวิสาหกิจ     อื่น ๆ (โปรดระบุ.....)
- 5.อาชีพของแม่:     ค้าขาย         รับจ้าง         รับราชการ     เอกชน  
 รัฐวิสาหกิจ     อื่น ๆ (โปรดระบุ.....)
- 6.รายได้ต่อเดือนของครอบครัว:.....บาท/เดือน
- 7.ระยะทางจากบ้าน-โรงเรียน:.....กิโลเมตร
- 8.เดินทางมาโรงเรียน:.....

### ตอนที่ 2 แบบวัดทักษะชีวิต แบบมาตรฐานค่า 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับตนเองมากที่สุด

ระดับ 5 หมายถึง นักเรียนเห็นด้วยมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง นักเรียนเห็นด้วยมาก

ระดับ 3 หมายถึง นักเรียนเห็นด้วยปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง นักเรียนเห็นด้วยน้อย

ระดับ 1 หมายถึง นักเรียนเห็นด้วยน้อยที่สุด

ข้อที่	รายการประเมิน	ระดับการประเมิน				
		5	4	3	2	1
1	ฉันสามารถตัดสินใจทำงานต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง					
2	ฉันสามารถตัดสินใจเลือกเรียนต่อได้					
3	ทุก ๆ ครั้งที่มีปัญหา ฉันสามารถตัดสินใจกระทำการใดสิ่งหนึ่งได้ไม่ยากนัก					
4	ทุกครั้งที่ฉันกังวลใจ ฉันมักจะแก้ไขความกังวลได้ด้วยตนเอง					
ข้อที่	รายการประเมิน	ระดับการประเมิน				

		5	4	3	2	1
5	ฉันมักจะระบายเรื่องกลุ่มใจต่าง ๆ ให้เพื่อนฟัง					
6	ฉันชอบที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ที่ตนเองชอบเพื่อที่จะ ลืมความทุกข์					
7	ฉันสามารถคิดหาทางออกในเรื่องต่าง ๆ ได้					
8	ฉันสามารถคาดเดาผลลัพธ์จากการกระทำ ต่าง ๆ ได้					
9	ฉันสามารถคิดสิ่งต่าง ๆ และนำมาปรับใช้ใน ชีวิตประจำวัน					
10	ฉันสามารถแยกแยะข่าวสารต่าง ๆ ได้					
11	ทุกครั้งที่ได้ยินเรื่องราวต่าง ๆ รอบตัว ฉันมักจะ วิเคราะห์สิ่งที่ได้ยิน					
12	ฉันสามารถวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ได้					
13	ฉันมักจะไม่พูดคำหยาบคาย หรือด่าว่าเพื่อน					
14	ทุกครั้งที่โกรธ ฉันจะไม่ชักสีหน้า					
15	ฉันจะพูดคุยกับคนรอบข้างด้วยสีหน้ายิ้มแย้ม					
16	ฉันเข้ากับเพื่อน ๆ ในชั้นเรียนได้ดี					
17	ฉันสามารถทำงานกลุ่มกับเพื่อน ๆ ได้					
18	ฉันชอบพูดคุยกับเพื่อนใหม่ ๆ เสมอ					
19	ฉันรู้ว่าตัวฉันชอบอะไร ไม่ชอบอะไร					
20	ฉันสามารถรับรู้ความรู้สึกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับ ตนเองได้					
21	ทุกครั้งฉันมักจะรู้และเข้าใจในสิ่งที่ตนเองจะ กระทำ					
22	ฉันชอบช่วยเหลือเพื่อน ๆ และผู้ที่เดือดร้อน					
23	เมื่อพบขอทาน ฉันจะให้เงินเสมอ					

ข้อที่	รายการประเมิน	ระดับการประเมิน
--------	---------------	-----------------

		5	4	3	2	1
24	ฉันมักส่งสารผู้ที่เดือดร้อนกว่า					
25	ฉันสามารถควบคุมความโกรธได้					
26	ทุกครั้งที่โมโห ฉันจะไม่แสดงออกพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์					
27	ฉันพยายามเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น					
28	เมื่อพบเจอปัญหาต่าง ๆ ฉันสามารถจัดการกับปัญหาได้					
29	ทุกครั้งที่ฉันเครียด ฉันจะบอกตัวเองว่า ตนเองต้องแก้ปัญหาได้					
30	ฉันจะค่อย ๆ แก้ไขปัญหาที่พบ เพื่อทำให้เกิดความเครียดน้อยที่สุด					

### ตอนที่ 3 ข้อมูลการประเมินพฤติกรรมของนักเรียน

คำชี้แจง จงกรอกข้อมูลตามความเป็นจริง

1. นักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. นักเรียนคิดว่าแนวทางในการพัฒนาตนเองให้มีพฤติกรรมที่ดี นักเรียนต้องทำอย่างไร

.....

.....

.....

.....

**ภาคผนวก จ**

**คะแนนแบบวัดทักษะชีวิตของกลุ่มทดลอง**

เลขที่	คะแนนแบบวัดทักษะชีวิต	
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง
กลุ่มนักเรียนที่มีปัญหาหนีเรียน		
3	2.37	3.93
5	2.73	4.07
6	2.43	3.73
9	2.67	4.10
10	3.03	4.10
11	3.17	4.03
18	2.63	4.10
35	2.57	3.97
36	2.80	4.00
37	2.87	4.07
38	2.57	3.83
41	2.73	4.17
42	3.07	4.47
43	2.90	4.07
44	2.97	4.03
รวม	2.77	4.04
กลุ่มนักเรียนที่มีปัญหาทะเลาะวิวาท		
3	2.37	3.93
6	2.43	3.73
9	2.67	4.10
10	3.03	4.10
12	2.43	4.27
13	3.07	4.50
14	3.07	4.10
17	3.13	4.30
18	2.63	4.10
20	3.20	4.13
22	3.00	4.13
23	3.10	4.43
26	3.10	4.10
27	3.27	4.07
28	2.57	4.00
29	2.90	4.13
รวม	2.87	4.13
กลุ่มนักเรียนที่มีปัญหาติดเกม		
1	2.73	4.30

เลขที่	คะแนนแบบวัดทักษะชีวิต	
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง
2	2.67	4.43
3	2.37	3.93
4	2.83	4.33
5	2.73	4.07
6	2.43	3.73
7	2.67	4.07
8	3.17	3.77
9	2.67	4.10
10	3.03	4.10
14	3.07	4.10
15	2.40	3.83
16	2.93	4.27
17	3.13	4.30
19	2.97	4.07
21	2.50	4.07
22	3.00	4.13
23	3.10	4.43
24	2.50	4.33
25	3.03	4.73
27	3.27	4.07
30	3.07	3.67
31	2.73	4.03
32	3.03	4.20
33	3.13	4.07
34	2.93	4.10
35	2.57	3.97
36	2.80	4.00
37	2.87	4.07
38	2.57	3.83
39	2.93	4.10
40	2.87	4.17
42	3.07	4.47
44	2.97	4.03
45	2.53	3.90
46	2.93	4.60
47	2.83	4.30
48	2.97	4.03



เลขที่	คะแนนแบบวัดทักษะชีวิต	
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง
49	2.67	3.67
50	2.90	4.03
รวม	2.84	4.11
กลุ่มนักเรียนที่มีปัญหาสูบบุหรี่		
3	2.37	3.93
5	2.73	4.07
6	2.43	3.73
10	3.03	4.10
35	2.57	3.97
36	2.80	4.00
38	2.57	3.83
รวม	2.64	3.95
กลุ่มนักเรียนที่มีปัญหาดื่มเหล้า		
3	2.37	3.93
5	2.73	4.07
6	2.43	3.73
9	2.67	4.10
10	3.03	4.10
25	3.03	4.73
33	3.13	4.07
34	2.93	4.10
35	2.57	3.97
36	2.80	4.00
38	2.57	3.83
รวม	2.75	4.06
กลุ่มนักเรียนที่มีปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร		
6	2.43	3.73
8	3.17	3.77
41	2.73	4.17
43	2.90	4.07
รวม	2.81	3.93
กลุ่มนักเรียนที่มีปัญหาหลักขโมย		
29	2.90	4.13
40	2.87	4.17
รวม	2.88	4.15

## ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวพรรณราย วัฒนชัยสถิตย์ เกิดวันพุธที่ 2 ตุลาคม 2528 ที่ตำบลบ้านหมอ อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี สำเร็จการศึกษาครุศาสตรบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตร การสอน และเทคโนโลยีการศึกษา สาขาวิชาภาษาไทย (เกียรตินิยมอันดับ 2) คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2551 เข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาวิชาวิทยาการวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยา การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันเข้ารับราชการตำแหน่ง ครู กลุ่มสาระ การเรียนรู้ ภาษาไทย โรงเรียนเส้าไห้ “วิมลวิทยานุกูล” จังหวัดสระบุรี ปฏิบัติการสอนนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 3